

ТАКТИКОНЪ НИКОНА ЧЕРНОГОРЦА.

—◇◇—
Греческій текстъ по рукописи № 441
Синайскаго монастыря св. Екатерины

издалъ

В. Н. Бенешевичъ.

Выпускъ I.

Цена 3 рубля.

Печатается по опредѣленію Историко-Филологическаго Факультета Петроградскаго Университета.

2 сентября 1917 г.

Декашъ **Ө. Браунъ.**

ПЕТРОГРАДЪ.

Типографія В. Ө. Киршбаума (отдѣленіе), Новоисаакіевская, 20.

1917.

ТАКТИКОНЪ НИКОНА ЧЕРНОГОРЦА.

Греческій текстъ по рукописи № 441
Синайскаго монастыря св. Екатерины

издалъ

В. Н. Бенешевичъ.

Выпускъ I.

Цена 3 рубля.

ПЕТРОГРАДЪ.

1917.

[Сія настоящая книга

**преподобнаго отца нашего Никона твореніе,
яже наречена Тактиконъ, еже есть Чиновная.**

1. Сіе трудолюбіе книги сея, вседѣйствующу Господу Богу и Спасу нашему Иисусу Христу, еще же и Пречистѣй 5 Его Матери Богородицѣ споспѣшествующей, сотворено бысть къ ползѣ хотящимъ. Понеже бо отъ предваршихъ лѣтъ божественныхъ писаній глаголи ови убо отъ нѣкихъ инако сказани быша, ови же отъ невѣдѣнія не испытующе сихъ истинная сказанія, а еже злѣйшее всѣхъ, и отъ преобидѣнія 10 и презорства, друзіи и паки яко васнь смотрителнѣ творимы или, истиннѣе рещи, упражняеми отъ иныхъ различныхъ нравъ. Отсюду сихъ всѣхъ ради многа пакость привниде житію, и въ различныхъ ереси такожде и прелести распростресея лютой сей недугъ. Во врачеваніе же сихъ всѣхъ отъ 15 Божественнаго Промысла, якоже и выше рѣхомъ, сотворена бысть первѣе убо всекрасная и великая книга, и въ ней сочтана быша къ заповѣдемъ Господнимъ и сихъ истинная сказанія, яже отъ Духа Святаго святыми отцы истолкована быша, такоже и божественная правила отъ святыхъ собо- 20 ровъ, и нѣи глаголи святыхъ отецъ, и отъ тѣхъ самѣхъ градскихъ законъ, яко да каждое отъ хотящихъ потребное въ ключимѣмъ чину и во своемъ времени приплодитъ пользу. Въ послѣдняя же паки отъ сихъ всѣхъ по послѣдствующей притчи и истязанію нѣкихъ взысканій или вопро- 25 шенія ради въ посланіяхъ къ вящшему разумѣнію и опасному въ сей книзѣ извѣстнѣ и потонку излѣжена быша отъ божественныхъ и праведныхъ списаній паки, а не отъ иного разума или отъ неправедна писанія, отнюду же и аще что инако нѣ- како кромѣ сихъ всѣхъ мудрствуетъ кто, или глаголя, или тол- 30

куя, или паче, истиннѣе рещи, развращая по прелести своего ума, яко васнь смотрителнѣ творя, не малу бѣду ради сихъ всѣхъ на ся привлечеть, якоже въ преднихъ предложивъ покажетъ слово. Ибо не отъ нѣкихъ, плотское имущихъ 5 мудрованіе, сія положена быша, якоже предваривше рѣхомъ, но яже отъ божественнаго Духа глаголанная святыми же апостолы и божественными соборы и всѣми святыми отцы. И сего ради первѣе речемъ здѣ; глаголетъ бо божественный апостольо сихъ: «Аще кто вамъ благовѣствуетъ 10 паче еже пріяли есте, анаѣема да будетъ» ¹⁾. И паки тожде, яко: «Аще или мы или ангель съ небесе благовѣстити вамъ паче еже пріясте, анаѣема да будетъ» ²⁾. Зриши ли, яко не токмо апостоломъ, но и тому самому ангелу съ небесе возбраняеть, къ вящшему мя опасству и утверженію. И здѣ 15 убо тако.

2. И паки тойжде святыи покланяемый Духъ вдохну и научи святымъ шестымъ соборомъ изъ устъ святыхъ отецъ: въ предисловіи божественныхъ правилъ по числу божественныхъ правилъ сочета всѣхъ святыхъ соборъ, въ 20 коемъждо колико правилъ изложилъ есть. И тако сице глаголетъ правило 2-е, яко: «Не лѣтъ есть предъявленная правила развращати или отметати, или наипаче подлежащихъ примати ложная писанія и отъ нѣкихъ сложенная, иже истинну корчемствовати начинающихъ. Аще ли кто обря- 25 щется правило нѣкое отъ предреченныхъ упражняя или отнюдь возбранити научая, повиненъ да будетъ по такому правилу, и якоже кто глаголетъ запрещеніе приемя, яко да имъ же согрѣшаетъ, тѣмъ и уврачуется» ³⁾. И здѣ убо отверзе намъ очи святыи соборъ сій о всемъ. По немъ же 30 и святыи седмый соборъ во своемъ предисловіи глаголетъ, яко: «Святительскій приемящии санъ и свидѣтельства же исправленія правилныхъ завѣщаній суть воображенія, яже приемяюще радостнѣ съ богоявленнымъ Давидомъ поемъ ко Владыцѣ Богу, глаголюще: «въ пути свидѣній Твоихъ 35 насладихся, яко о всякомъ богатствѣ»; и: «заповѣда правду

¹⁾ Гал. I, 9.

²⁾ Гал. I, 8.

³⁾ Трулльск. 2.

свидѣнія Твоя во вѣки, вразуми мя и живъ буду». И во вѣки пророческій гласъ заповѣдуетъ намъ хравити свидѣнія Божія и жити въ нихъ, явѣ яко да недвижима и непоколеблема пребываютъ, зане и боговидецъ Моисей сиче рече: «въ нихъ нѣсть приложити и отъ нихъ нѣсть отъяти». 5 Божественный апостоль о нихъ хваляся вопіеть: «въ няже желаютъ ангели приникнути». И симъ тако сущимъ (и) свидѣтельствуемомъ, радующесе о нихъ, якоже аще кто обрящеть корысть многу, любезне божественныя правила объемлемъ и совершеное тѣхъ завѣщаніе, и непоколеблемо утвер- 10 женіемъ изложеныхъ явѣ отъ святыхъ трубъ Духа всехвальныхъ апостоль и святыхъ же шести вселенскихъ соборъ и собравшихся помѣстныхъ, и изложеніи таковыхъ завѣщаній, и святыхъ отецъ нашихъ: отъ единаго бо вси и тогожде Духа озарившесе, повелѣша полезная; и ихъ же убо про- 15 клятю предаша, и мы проклинаемъ, и ихъ же изверженію, и мы такоже изметаемъ; и ихъ же отлученію, и мы подобнѣ отлучаемъ; и ихъ же запрещенію, и мы такоже запрещаемъ» 1) Зри сей святыи седмый соборъ, како и по преднаписантѣмъ шестомъ святомъ соборѣ и той паче под- 20 тверждаетъ или, сиче рещи, запечатлѣеть. По немъ же паки въ послѣднихъ временѣхъ, егда соборная церкви воспріять исправленіе вѣры, и всяка ересь отступи, и свободися отъ соблазнъ, тогда соборъ сей бысть соединенія сиче глаголемый, поеже совершити вся завѣщанія, приносить прокли- 25 нанія и глаголетъ: «Вся, яже чрезъ церковнаго преданія и учительства и воображенія святыхъ и приснопамятныхъ отецъ ново сотвореная и содѣланая или по семъ содѣятися хотящая, анаема». И паки по семъ глаголетъ, яко 2): «Иже въ небреженіе полагающихъ священная и божественная 30 правила божественныхъ отецъ нашихъ, иже церковь утвержаютъ и, все христіанское жительство украшающе, къ божественному наставляють благобоязньству, анаема» 3). Зри сей святыи соборъ въ сихъ двоихъ проклинаніихъ всяко отражаетъ мнѣніе и суетное спротивословіе, послѣдую иже 35

1) VII всел. соб. 1.

2) ко.

3) РП, V, 9—10 (правила 4 и 7).

прежде его святымъ соборомъ: ибо (соборъ), не послѣдующій (иже прежде его) святымъ соборомъ, не святъ, но скверненъ есть и отверженъ. Сія же вся предняя и преднаписанная изложенія же и отвѣщанія святыхъ соборовъ до 5 здѣ. И паче же въ семь соборѣ видѣти есть иже послѣжде бывшемъ, како во двоихъ проклинаніихъ предреченныхъ яже прежде вся соборы запечатлѣ же и утверди, якоже предрекохомъ, и не токмо простыя, но и самыя божественныя отцы утверждаютъ. Паки друзіи изъ тѣхъ 10 явѣ яко иже на святыхъ соборѣхъ глаголющихъ, но инѣхъ, друзіи, якоже рѣхомъ, отъ божественнаго Духа подвигшеся не извѣтомъ смотрителнымъ, или нѣкоего якова любо нрава поколебающа божественная правила и ина елика такова] (л. 8^a) λέγει γὰρ ὁ θεῖος μέγας Εὐλόγιος πάπας Ἀλε- 15 ξανδρείας, ὅτι «Ἐἴ τις τῶν δοκούντων τοῖς θεοφόροις πατράσι σαλεύσει τι, οὐκέτι τοῦτο οἰκονομίαν κλητέον, ἀλλὰ παράβασιν καὶ προδοσίαν δόγματος καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβειαν» ¹⁾. Καὶ ὅδε μὲν οὕτως. ὅμως καὶ αὐτῇ ²⁾ ἡ ἀναφορὰ ἢ εἰς τὸν ἀρχιερέα ἀνα[γο]- μένῃ ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ εἰς θείαν καὶ ἀληθινὴν γνῶσιν εἰσφέ- 20 ρει τοὺς βουλομένους· μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν τὸ «σῶον ἔντιμον» καὶ τὰ λοιπὰ, ἐπιφέρει λέγων «ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας» ³⁾. ὀρθοτομοῦντα λέγει, οὐχὶ λοξεύοντα καὶ παραφθείροντα. αὐτὸς δὲ ὁ θεῖος λγ' ⁴⁾ κανῶν τῶν ἀγίων ἀποστόλων οὕτως κανονίζει καὶ νομοθετεῖ ἀποφαντικῶς, τὸν μὴ διδάσκοντα τὴν ὀρθο- 25 τομίαν καὶ τὴν εὐσέβειαν ἱερέα ἵνα μὴ προσδεχόμεθα· λέγει γὰρ εἰς τὸν προειρημένον λγ' κανόνα οὕτως, ὅτι «Μηδένα τῶν ξένων ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων ἢ διακόνων ἄνευ συστατικῶν προσδέχεσθαι, καὶ ἐπιφερομένων δὲ αὐτῶν ἀνακρινέσθωσαν· καὶ ἐὰν μὲν ὧσι κήρυκες τῆς εὐσεβείας, προσδεχέσθωσαν, εἰ δὲ μὴ 30 γε, τὰ ⁵⁾ πρὸς τὰς χρεῖας αὐτοῖς ἐπιχορηγήσαντες εἰς κοινωνίαν αὐτοῦς ⁶⁾ μὴ προσδέξῃσθε· πολλὰ γὰρ κατὰ συναρπαγὴν γίνεται» ⁷⁾. Καὶ οὕτως μὲν ὁ θεῖος κανών. ὅρα δέ, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς συστάσεως μόνον τῆς ἱερωσύνης λέγει, ἀλλὰ καὶ περὶ πᾶσαν διδασκαλίαν καὶ εὐσέβειαν καὶ ὀρθοτομίαν τοῦ λόγου, ἐὰν μὲν ὧσι,

¹⁾ РП, IV, 398; Pitra, II, 189.

²⁾ αὐτῇ.

³⁾ Изъ возглашенія

молитвы за живыхъ послѣ «Достойно» на литургіи св. Іоанна Злат.

⁴⁾ λγ' ⁵⁾ τοῦς.

⁶⁾ αὐτοῖς.

⁷⁾ Апост. 33.

φησί, κήρυκες εὐσεβείας. Ὁ δὲ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱεραρχίαν μετὰ τὸ εἰπεῖν πάντα τὰ τὸν ἀρχιερέα ἀρμόζοντα ἐπιφέρει λέγων οὕτως, ὅτι «Τοὺς μὲν ἐνθέους ἱεράρχας οὕτω τοῖς ἀφορισμοῖς καὶ πάσαις ταῖς ἱεραρχικαῖς δυνάμεσι χρηστέον, ὅπως ἂν ἡ τελετάρχης αὐτοὺς θεαρχία κινήσοι. τοὺς δὲ ἄλλους (II. 8^b) οὕτω τοῖς ἱεράρχαις, ἐν οἷς ἂν δρωῶσιν, ἱεραρχικῶς, προσεκτέον ὡς ὑπὸ Θεοῦ κεκινημένοις· ὁ ἀθετῶν γὰρ ὑμᾶς, φησὶν, ἐμὲ ἀθετεῖ»¹). ὅρα πάλιν ταῦτα, πῶς ὀρθοτομοῦν[ται] προγεγραμμένοις πᾶσι τοῖς ὀρθῶς νοοῦσι ἕως ὧδε οἱ ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ οὐ μόνον οἱ²) ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ ἄλλος 10 πῶς εἴ τις ἂν εἶη· λέγει γὰρ ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς ὁ μέγας Βασίλειος οὕτως, ὅτι «Ποταπὸν φρόνημα ὀφείλει ἔχειν ὁ προσεστῶς ἐν οἷς ἐπιτάσσει ἢ διατάσσεται; Ἀπόκρισις. Πρὸς μὲν τὸν Θεὸν ὡς ὑπηρέτης Χριστοῦ καὶ οἰκονόμος μυστηρίων Θεοῦ, φοβούμενος, μὴ τι παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς 15 ὁμολογούμενον ἢ εἴπη ἢ τυπώση καὶ εὐρεθῆ ψευδομάρτυς Θεοῦ (ἢ) ἱερόσυλος ἐν τῷ ἐπεισαγαγεῖν τι ἀλλότριον τῆς τοῦ Κυρίου διδασκαλίας, ἢ παραλείψεται τι τῶν ἀρεσκόντων Θεῷ. πρὸς δὲ τοὺς ἀδελφούς ὡς ἂν τροφὸς θάλπει τὰ ἑαυτῆς τέκνα, εὐδοκῶν μεταδοῦναι ἐκάστῳ πρὸς τὸ ἀρέσκον Θεῷ καὶ κοινὸν πᾶσι συμφέρον οὐ 20 μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν»³). καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοὺς προσεστῶτας λέγει. εἰς δὲ τοὺς μαθητευομένους καὶ λοιποὺς πάντας κατασφαλίζεται λέγων οὕτως, ὅτι «Δεῖ τῶν ἀκρατῶν τοὺς πεπαιδευμένους τὰς γραφὰς δοκιμάζειν τὰ παρὰ τῶν διδασκάλων λεγόμενα, καὶ τὰ μὲν σύμφωνα ταῖς 25 γραφαῖς δέχεσθαι, τὰ δὲ ἀλλότρια ἀποβάλλειν καὶ τοὺς τοιούτοις διδάγμασιν ἐπιμένοντας ἀποστρέφειν σφοδρότερον»⁴).

3. Καὶ ταῦτα μὲν πάντα καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἃ διὰ τὸ πλῆθος οὐκ ἐθήκαμεν ὧδε· εἰς ταῦτα γὰρ τὰ βιβλία εἰς τοὺς ἀρμόζοντας λόγους συνηρμόσθησαν ἐν Κυρίῳ. καὶ ὅμως καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς 30 ὄνειροπολουμένους ὡς δῆθεν δι' ἀποκαλύψεων τινῶν πρὸς ἀθέτησιν τῶν θείων γραφῶν λέγει τις τῶν πατέρων, ὅτι «Οἶδαμεν δέ, ὅτι ὁ Θεὸς οὐδὲν νομοθετεῖ νῦν τοῖς ἀνθρώποις δι' ἐνουπνίων καὶ ἀποκαλύψεων ἐναντίων καὶ ξένων τῶν ἁγίων γραφῶν αὐτοῦ,

¹) PG, III, 564 (cap. VII § VII). ²) εἰς. ³) PG, XXXI, 1149—1152 (вопр. 98). ⁴) PG, XXXI, 845, 848 (Moralia, reg. LXXII).

ἀλλ' ἐνετεί(π. 9^α)λατο ἡμῖν διὰ τῶν ἀγίων γραφῶν περὶ τῶν αὐτῶ δοκούντων, ἐκεῖνα καὶ δι' ἀποκαλύψεων πάντως γνωρίζει, ἐν οἷς βούλεται» ¹⁾. καὶ ταῦτα μὲν πάντα ἀπὸ ἄνω ἕως ὧδε ἐπεξηλλθεν ὁ λόγος περὶ τῆς ὑποθέσεως τούτου τοῦ βιβλίου τὰς ἐπιστολάς, συναξαρισμένας ἔχοντα τὰς ὑποθέσεις καταμίας ἐκάστης ἐπιστολῆς πρὸς εἶδησιν τῶν φιλομαθῶν καὶ μᾶλλον εἰπεῖν φιλοθέων καὶ προαιρουμένων εἰς ὠφέλειαν. προσθήσει δὲ ὁ λόγος ἔπειτα τὸ συνοδικόν. καὶ τέως ὧδε ἀρχὴν τῶν ἐπιστολῶν ἔχει.

10 α'. Τυπικὸν περιέχοντα τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν μοναχῶν τὴν κατάστασιν, ἐκδοθὲν ἀπὸ τὰς ἐνθέσμους καὶ θείας γραφάς, προγραφὲν δὲ ἐν τάξει διαθήκης μετὰ καὶ τοῦ προλόγου.

β'. Τοῦ αὐτοῦ ἕτερον τυπικὸν ἐκ τῶν θείων γραφῶν εὐμάρτυρον ἐν τῇ ἀγία μονῇ τῆς ὑπερενδόξου Θεοτόκου, περὶ τε τῆς 15 ξηνοδοχίας καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐτέρων ὑποθέσεων ἀναγκαίων, συντείνοντα πρὸς σωτηρίαν ψυχῶν.

γ'. Τοῦ αὐτοῦ νομοκάνονον ἐν ἐπιτομῇ βεβαίας καὶ ἀσφαλεῖς ἔχον τὰς μαρτυρίας ἐκ τῶν ἐνθέσμων καὶ θείων γραφῶν. ἔτι καὶ περὶ εὐνούχων διαφορᾶς καὶ πότε δεκτέοι εἰσὶν εἰς χειροτονίαν, 20 καὶ πότε μὴ δεκτέοι. καὶ ὅτι οἱ εὐνουχιζόντες ἑαυτοὺς ἢ ἀκρωτηριάζοντες τοῦτοι ἐκκλείονται ²⁾, οἱ δὲ ὑπὸ ἄλλων εὐνουχισθέντες δεκτέοι εἰς κλῆρον.

δ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν μοναχὸν κῆριν Λουκᾶν περὶ εἰδήσεως τῶν ἑορτῶν τῶν δεσποτικῶν νηστειῶν καὶ ἐτέρων ὑποθέσεων ἀναγκαίων. ἔτι δὲ καὶ περὶ τὸ τοῦ Νηστευτοῦ λεγόμενον νομοκάνονον.

ε'. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον περὶ τὴν τῶν κοσμικῶν πολιτείαν καὶ συνταγὴν, ὁμοίως καὶ τῶν μοναχῶν, (π. 9^β) καὶ περὶ ὑποταγῆς καὶ ἐξαγορεύσεως καὶ ἐτέρων ὑποθέσεων ἀναγκαίων. 30

ς'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἀββᾶν Γεράσιμον περὶ τῶν νενομισμένων νηστειῶν, ὧν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία παρέδωκεν τοῖς ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς. ἔτι καὶ περὶ τῶν τυπικῶν τῶν μοναστηρίων καὶ ἐτέρων ὑποθέσεων ἀναγκαίων.

¹⁾ Το же ниже л. 247^а въ словѣ 39 (изъ Василия Вел. ὅτι οὐ χρὴ ἀργεῖν ἐν ἡμέρᾳ τῆς παρασκευῆς). ²⁾ ἐγκλείονται.

ζ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἀββᾶν Κοσμάν περὶ τὰς δεσποτικὰς νηστείας, καὶ πῶς καὶ ποίῳ καιρῷ αὐτὰς δεῖ καταλύειν καὶ μὴ καταφρονεῖν αὐτάς. καὶ προφάσει τῶν ἑορτῶν καὶ τῆς ξηνοδοχείας ἀδεῶς καταλύονται. ὅτι χωρισμοὺς ἔχουν τῆς κοινωνίας εἰς τοὺς λαϊκοὺς, εἰς δὲ τοὺς κληρικοὺς καθαιρέσεις, εἰς δὲ τοὺς 5 παραβαίνοντας ἀναθεματισμούς.

η'. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἐφραῖμ περὶ διαφορᾶς τῆς ἀγάπης καὶ ἐτέρων ὑποθέσεων ἀναγκαίων.

θ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν κῦριν Γεώργιον τὸν ἡγούμενον τοῦ Κοιτουρίου βέντι· καὶ ὅτι τὰ συντείνοντα ταῖς θείαις καὶ ἐνθέ- 10 σμοῖς γραφαῖς οὐ δεῖ περιεργάζεσθαι τοὺς λέγοντας ἢ τοὺς γράφοντας, καθὼς ὁ Κύριος λέγει ὅτι «ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν» καὶ τὰ ἐξῆς.

ι'. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αἰτησάμενον περὶ τὴν τῆς ὑπερεν- 15 δόξου Θεοτόκου νηστειάν.

ια'. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῆς ὑπερενδόξου Θεοτόκου τῆς ἐπιλεγομένης τοῦ κυροῦ Δουκά περὶ τῆς συστάσεως τῆς δευτέρας ἀνακαινήσεως τῆς αὐτῆς ἀγίας μονῆς· καὶ ἀπόδει- 20 ξεις ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ὅτι ἡ τάξις τῶν κοινοβίων ἀρτίως ἐκατελύθη, καὶ ὁ καθεὶς ὅμως ὅς καὶ τοῦτον συνεργ[] «Σφῶζει ὁ σῶ- 20 ζων τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν»· καὶ ὅτι εἰς περιφήμους· καὶ ὄνομα ἔχον- 25 τας τόπους χρῆ τῆς προσο(π. 10^α)χῆς καὶ πολλῆς ταπεινώσεως· καὶ ὅτι τὰ παρὰ τὴν θείαν γραφὴν παραδιδόμενα οὐ δεῖ καταφρονεῖν καὶ παρακούειν καὶ προσέχειν τὰ παρὰ ἀνθρώπων λεγόμενα καὶ ὑπακούειν, ἐπεὶ κινδύνη ὑπόκειται· καὶ (περὶ) ἐτέρων 25 ὑποθέσεων ἀναγκαίων.

ιβ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν πρεσβύτερον τῆς ἀγίας μονῆς τοῦ ἀγίου θαυματουργοῦ Συμεῶν περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς αὐτῆς ἀγίας μονῆς, καὶ ὅτι ἡ ἀληθινὴ καὶ ἔμπρακτος μετάνοια πάντα εἰς διόρθωσιν ἄγει. 30

ιγ'. Τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ μεγάλου Βαρσανουφίου· καὶ περὶ ὁμωνυμίων ὀνομάτων ἀγίων καὶ ἀποβλήτων· καὶ περὶ τῶν λεγομένων ἀποκρύφων βιβλίων ἀπόδειξις, ὅτι αἰρετικῶν εἰσιν συγ- 35 γράμματα¹⁾.

1) συγγράμματα.

ιδ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν μοναχὸν κῆριν Θεοδοσίον τὸν
 πρεσβύτερον ἀνακεφαλαίωσις περὶ τῶν διαφόρως γεγραμμένων νη-
 στείων δεσποτικῶν ὁμοίως καὶ ἑορτῶν, ὡς ἀναγκαίων ὄντων καὶ
 μᾶλλον καταφρονηθέντων· καὶ ὅτι οἱ ἱερεῖς ἀμελοῦντες καὶ μὴ
 5 διδάσκοντες τοὺς ὑπ' αὐτῶν καθαιροῦνται· καὶ ὅτι τὴν παντελῆ
 ἀπραξίαν τοῦ κόσμου ὁ ἱερεὺς ἀπαιτεῖται· καὶ ὅτι οὐ χρὴ ἀπλῶς
 εἰς τοὺς ἐξαγορευόντας ἀποφήμεσθαι τὰς συγχωρήσεις· καὶ ὅτι
 ἐπικίνδυνόν ἐστὶν εἰς τοὺς ἀναδεχομένους ἐξαγορίας, καὶ χρεῖα
 10 πολλῆς δυνάμεως πνευματικῆς· καὶ ὅτι εἰς τοὺς ἱερουργοῦντας
 ἱερεῖς χρὴ γίνεσθαι τὰς ἐξαγορεύσεις, καὶ αὐτοὶ μὴ καταφρονεῖν
 τῶν ἀμαρτημάτων τινα ὡς ἐλάχιστα, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀρμόζον ἕκα-
 στον παρέχειν τὴν ἰατρείαν· καὶ ὅτι πολλὰ ἐλαττοῖ ἢ δόξα τοῦ
 κόσμου ἐκ τὴν οὐράνιον δόξαν· καὶ περὶ πανουργίας δαιμόνων,
 ὅτι προσποιοῦντες ὡς δῆθεν ἀγαθοεργείας τινὰς καὶ μετὰ τῶν τοι-
 15 ούτων χειρώνονται τὸν ἀγωνιστὴν· καὶ περὶ τοῦ φιληθόνου δαι-
 μονος τοῦ (Π. 10^b) κατεσθίοντος τοὺς ὑπ' αὐτόν· καὶ ὅτι καὶ
 ἄρτι εἰς τοὺς ἐν Θεῷ ἀγωνιζομένους δίδονται τὰ θεῖα μεγάλα χα-
 ρίσματα, καθάπερ καὶ τοῖς ἀρχαίοις· καὶ ὅτι πάλιν μετὰ τὴν
 μετάληψιν τῶν θείων χαρισμάτων ἐὰν καὶ θαρρήσει ὁ λαβὼν καὶ
 20 τὰ τούτων ἀρμόζοντα ἀμελήσει, ἐγκυβυστεῖ πάλιν εἰς τὰ τοῦ κό-
 σμου καὶ συμπλέκεται τὰ μὴ ἀνήκοντα· καὶ περὶ διαφορᾶς παραι-
 τήσεως ἱερωσύνης καὶ ἐτέρων ὑποθέσεων ἀναγκαίων.

ιε'. Τοῦ αὐτοῦ περὶ ξενιτείας· καὶ πῶς ¹⁾ χρὴ τινα ταύ-
 την κατορθοῖν· καὶ ὅτι ἡ ἀπροσπάθεια ἢ περιεκτικὴ καὶ ἡ ἀκτη-
 25 μοσύνη δύνανται μετὰ Θεὸν περιγενέσθαι τὰς πανουργίας τῶν
 δαιμόνων καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς παρὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ γνώ-
 μης γινομένας πλάνας· καὶ περὶ ἐτέρας ὑποθέσεις ἀναγκαίας.

ισ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν μοναχὸν κῆριν Μελέτιον· καὶ ὅτι
 μόνην τὴν κατὰ Θεὸν εἰρήνην διώκειν καλόν, τὴν δὲ κατὰ πάθος
 30 εἰρήνην ἀποφεύγειν.

ισζ'. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἡγούμενον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.
 καὶ ὅτι ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς προεστώτας ὁ θυμὸς· καὶ πάλιν ἐπι-
 κίνδυνον τὸ δέχεσθαι γυναικῶν ἐξαγορίας· καὶ ὅτι ἐπιτιμίζονται τὰ
 μοναστήρια τὰ ἀνδρεία ὅπου γυναῖκες εἰσέρχονται, εἴτε πάλιν γυ-
 35 ναίκεα ὅπου ἄνδρες εἰσέρχονται.

¹⁾ πᾶν.

ιη'. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀββᾶν Πέτρον, πῶς δεῖ εἶναι τοὺς μοναχοὺς καὶ ποῖα ἔργα ἐργάζεσθαι τούτους ἀρμόζει· καὶ ὅτι τὰ ἐπιτίμια οὐ λύονται ἀπλῶς καὶ ἀναρμόστως· καὶ ὅτι τὸν θυμῶδη ἄφρονα καὶ μωρὸν ἡ θεία γραφή ἀποφηνεῖται· καὶ ποι- 5
ους δεῖ εἶναι τοὺς τὸ διδασκάλιον ἐκ Θεοῦ ἐγκεχειρισμένους· καὶ 5
περὶ ἐτέρας διαφόρους ἀναγκαίας ὑποθέσεις ἀπόδειξις, ὅτι ἡ ἐπι-
θυμία βασιλεύει καὶ πάντων τῶν παθῶν κυριεύει.

ιδ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἀββᾶν Γεράσιμον· καὶ πῶς δεῖ εἶναι τὸν μοναχὸν εἰς οἶον ἂν τόπον καθέζεται· καὶ περὶ τινῶν 10
μυστικῶν ἀποκρύφων. 10

κ'. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τοὺς Πιθαῖώτας ἀδελφούς περὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ ἀρχιερέως καὶ τὸ στερέωμα, καὶ ἐτέρων ὑποθέσεων ἀναγκαίων.

κα'. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην περὶ κοινωνίας ἐπισκόπων (π. 7^α) ἔξω ὄντων τῶν ἑαυτῶν θρόνων· καὶ περὶ ἐτέ- 15
ρας ἀναγκαίας ὑποθέσεις· ἐτι δὲ περὶ ἀρχιερέων μεταβατινόντων ἀπὸ μικρᾶς πόλεως εἰς μεγάλας.

κβ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν ἀββᾶν Ἰωάννην περὶ τῆ τοῦ πάσχα παραλύσει καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν 20
λοιπῶν ἀρχιερέων. 20

κγ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν μάγιστρον καὶ ἄρχοντα τῶν ἀρχόν- των τὸν Μαραπᾶν περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων καὶ τῶν μοναχῶν εἰς οἰκείας χρείας τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας καταναλίσκειν, ἐπεὶ τῷ τῆς ἱεροσυλίας ἐγκλήματι κατα- 25
δικάζονται· καὶ ὅτι οἱ μοναχοὶ μὴ ἔχοντες χειροτονίαν ἡγουμένου 25
ἀπὸ ἐπισκόπου ἐστέρηνται ἀγίου Πνεύματος.

κδ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν δευτέρα ἐπιστολή· καὶ ὅτι τὰ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος ἐκδιδόμενα καὶ εἰ μὲν ἰδιωτικὰ τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῆ γνώσει καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἐνέργειαν πρὸς τοὺς προ- 30
αιρουμένους πολλὴν ἔχουσιν. 30

κε'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν μάγιστρον τρίτη ἐπιστολή· ὅτι τὸ πάσχειν δεινῶς παρά τινῶν διὰ τὸν Χριστὸν καὶ μὴ ἀπο- 35
δοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον εὐεργετεῖν τοὺς ἐπηρεά- ζοντας, τοῦτο ἴδιον χριστιανοῦ· καὶ πῶς χρὴ αἵρετικοῖς ἐπεξέρ-
χεσθαι. 35

κς'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν πρεσβύτερον Λαοδικείας περὶ ἀναγ-

καίων ὑποθέσεων καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ διαφθαρέντων.

κζ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν πρεσβύτερον Λαοδικείας, ὅτι ἄξιον καθαιρέσεως ἐγκλημα περιπεσῶν ἱερεὺς ἢ ἕτερος κληρικὸς 5 διὰ μετανοίας οὐκέτι τὸν κλῆρον ἀπολαμβάνει, ἀλλ' ἡ μετάνοια τὰς ἀμαρτίας ἀποκαθαίρει, οὐ τὴν ἱερωσύνην χαρίζεται.

κη'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν πρεσβύτερον Λαοδικείας· καὶ ὅτι καλὸν τὸ ἐξαγορεύειν ἀνθρώποις καὶ μᾶλλον κανονίζεσθαι ἐκ τῶν θείων γραφῶν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐντολὰς λαμβάνειν· τοὺς τοιού- 10 τούς γὰρ φοβοῦνται οἱ δαίμονες. τοὺς δὲ δίχα τῶν θείων γραφῶν κανονίζοντας καὶ ἐντολὰς ἐ(π. 7^b)ξ οἰκείων δίδοντας οὐ φεῖδονται ὅλως οἱ δαίμονες.

κθ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν μοναχὸν κῦριν Στέφανον περὶ τὰ ἀντιμίσια καὶ τὴν θεῖαν λειτουργίαν καὶ τὴν ἱερωσύνην, καὶ 15 ὅτι οὐχ ἀπλῶς παντὶ καὶ πανταχοῦ γίνεσθαι δεῖ τὰς λειτουργίας· καὶ περὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἱερωσύνης.

λ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν μοναχὸν κῦριν Βασίλειον· περὶ παραιτήσας ἐπισκόπων, ὅτι οὐκ ἐπιτρέπουν οἱ θεῖοι κανόνες νὰ ποιοῦν ἐγγράφως, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζεται· καὶ ἐὰν ἐνὶ ἄξιος, νὰ ἐνὶ 20 εἰ δὲ μὴ, νὰ καθαίρεται· καὶ ὅτι τὸ τῆς ἀγιωσύνης ἰδίωμα ἔστιν ἡ ταπεινοφροσύνη, καὶ χωρὶς ταύτης ἀγιωσύνη οὐ κατορθοῦται οὔτε ἄλλη οἰαδῆποτε ἀρετὴ· καὶ ὅτι, καθὼς ἔχει ἡ θεία γραφή, χρὴ τοὺς ἀκοινωνήτους ἐξέρχεσθαι τῆς λειτουργίας ἀπὸ τῶν κατηχομένων,

25 λα'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν κῦριν Βασίλειον· ὅτι καλὸν ἢ ἔμπρακτος διδασκαλία· καὶ ὅτι (ἐὰν) εἰς οἰονδήποτε πάθος μολυνθῆ τις, οὐκέτι ἱερατεύει· καὶ περὶ τῆς τυρινῆς τὴν ἑβδομάδα πῶς ἐτυπώθη· ἔτι καὶ περὶ τοῦ θρόνου τοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας.

30 λβ'. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἐλθόντα καὶ αἰτησάμενον ἐκθέσθαι εἰδῆσιν ἐκ τῶν θείων κανόνων εἰς τὴν πάντων ὠφέλειαν, φανεροῦντα τὸ ἐνθεσμον τῆς χειροτονίας εἴτε καὶ ἄθεσμον· καὶ ὅτι οἱ ἀπὸ μικρᾶς πόλεως ἀρχιερεῖς μεταβαίνοντες εἰς μεγάλας κατὰ τὰς ἰδίας ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας οὐδὲ εἰς τὸν θά- 35 νατον προτρέπονται κοινωνεῖν.

λγ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγκλειστὸν ἀπόδειξις ἐκ τῶν θείων κανόνων εἰς ἐκάστην ἀρμόζουσαν πράξιν.

λδ'. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αἰτησάμενον περὶ διαγωγῆς κοσμι-
κῶν· καὶ ὅτι ὅσοι μὴ τὸ κατὰ φύσιν ἀσκοῦντες εἰς τὸ κτηνώδες
ἐκτρέπονται· καὶ περὶ διαφορᾶς τῶν τοιούτων ἐμπαθῶν καὶ ἀπα-
θῶν· καὶ περὶ τῶν ἀπὸ πορνείας (π. 6^α) συναπτομένων νομίμων
γάμων.

5

λε'. Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν πνευματικῶν ἡμῶν ἀδελφῶν τῶν
ἐπιλεγόμενων Τζάτων· τὸ ἴσον τοῦ πατριαρχικοῦ πιττακίου τοῦ
ἀποσταλέντος πρὸς τὸν κῦριν Εὐθύμιον πατριάρχην Ἱεροσολύ-
μων. ἔτι καὶ τὸ ἴσον τοῦ πιττακίου τοῦ ἡγουμένου τοῦ ἁγίου Συ-
μεῶν τοῦ θαυματουργοῦ.

10

λς'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἀββᾶν Γεράσιμον περὶ τῶν αὐ-
τῶν· καὶ τὸ ἴσον τοῦ πιττακίου τὸ ἀπολυθὲν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα
πρὸς τὸν ἀββᾶν Γεράσιμον, ὅπως ἀναγνωσθῆ ἑπιμέσεως μετὰ
τῶν δύο πιττακίων τοῦ τε πατριάρχου καὶ τοῦ ἁγίου Συμεῶν
τοῦ θαυματουργοῦ τῆς μονῆς.

15

λζ'. Τοῦ αὐτοῦ περὶ τοὺς πνευματικοὺς καὶ ἀγαπητοὺς πατέ-
ρας καὶ ἀδελφοὺς ἡμῶν τοὺς Ἰβήρους πρὸς τὸ πνευματικόν μου
τέκνον τὸν μοναχὸν Γεράσιμον.

λη'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν πρεσβύτερον τοῦ ἁγίου Συμεῶν
τοῦ θαυματουργοῦ· ὅτι καὶ δίχα προτροπῆς ἡ μοναχικὴ πολιτεία 20
ἐξουσιάζει διδάσκειν, καθὼς καὶ πρῶην οἱ πατέρες ἡμῶν ἐποί-
ουν, μόνον τὴν χάριν τοῦ πνεύματος εἶχαν συνεργοῦσαν πράξει
καὶ λόγῳ. καὶ περὶ τὸ γένος τῶν Φραγγῶν καὶ τῶν αὐτῶν πτω-
μάτων καταλέπτως ἐμπροσθεν ¹⁾ ἔχεις εὐρεῖν· καὶ ὅτι αἱ ²⁾ ἐπιστο-
λαῖς τοῦ κυροῦ Πέτρου ἐμπαθεῖς ὄντες ἐμπαθῶς ἐξεδούθησαν, 25
καὶ οὐ χρὴ ταύτας εἰς μαρτυρίαν φέρειν· καὶ περὶ τῆς ἀνακαι-
νίσεως τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου αὐθέντου μας Συμεῶν τοῦ θαυ-
ματουργοῦ.

λθ'. Τοῦ αὐτοῦ περὶ ὄνειράτων, καὶ ματαίων ἀποκαλύψεων,
καὶ δαιμονικῶν φαντασιῶν, καὶ σημείων, καὶ θαυματουργιῶν σατα- 30
νικῶν, καὶ τῶν τοιούτων· καὶ πάλιν ὅμως τὰ ἐν ἀληθείᾳ ἐν τοῖς
τοιούτοις ἀπὸ Θεοῦ γενόμενα· καὶ ὅτι τὸ σαλάτον καὶ τὰ λοιπὰ
ὅμοια σχήματα, ἅπερ τινὲς ἔπραξαν τῶν πατέρων, ἀρτίως ἐκώ-
λυσαν οἱ πατέρες ὡς οἰκονομικὰ καὶ οὐ περιεκτικὰ, ἵνα μὴ γίνον-
ται. καὶ περὶ ἐτέρων ὑποθέσεων ἀναγκαίων.

35

¹⁾ ἐμπροσθεν.

²⁾ ἡ.

μ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἡγούμενον τὴν ἀγίας μονῆς τοῦ ἀγίου θαυματουργοῦ Συμεῶν (π. 6^b) ¹⁾ τὸν κύριον Πέτρον. Τοῦ αὐτοῦ ὑπόθεσις τοῦ προτρεπτικοῦ.

(μα'. Εἰς τὸν αὐτὸν τὸ προτρεπτικὸν τοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας. Τὸ ἴσον τοῦ ἀντιγράμματος τὸ ἀπολυθὲν εἰς τὸ πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας πρὸς τοὺς μητροπολίτας καὶ λοιποὺς προκρίτους τῆς ἐκκλησίας, ἐμφαίνον πῶς ἐδεξάμην τὸ προτρεπτικόν.

μβ'. Ἡ σύνοδος τῆς ἐνώσεως τῆς γινομένης ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ, τοῦ μὲν βασιλεύοντος, τοῦ δὲ τὸ 10 τηνικαῦτα τῷ τοῦ βασιλεοπάτορος ἀξιώματι διαπρέποντος.)

4. [Ἐπίλογος] τῶν προγεγραμμένων ²⁾.

Τοῦτο ἀρτίως παρ' ἡμῖν ἐξεδόθη διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχ' ὅτι τὸ πρῶτον ἐσφαλμένον ἦν (μὴ γένοιτο), ἀλλὰ ὠρθωμένον χάριτι Χριστοῦ, ἀκριβεῖα δὲ τινων κεφαλαίων καὶ ἐρμη-
 15 νείας καταλέπτως εἰς τὸ γινώσκειν ἐν ἀκριβεῖα τὴν εἶδησιν τῶν ἀπορουμένων ἐναυθῆα τεδείκαμεν, ἔχοντα ἕνα ἕκαστον ἐν τοῖς μετώποις τοῦ βιβλίου κεντήματα κατόρθινα ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν προστιθεμένων, καὶ εἰς τὸ τέλος κεντήματα τέσσαρα, εἰς ἄλλας δὲ μικρὰς λέξεις ἔχει χαράγματα μόνον, ταῦτα δὲ διὰ τὸ γινώσκειν
 20 τὰ ἀρτίως προστεθειμένα. καὶ ὅμως, καθὼς παρέδωκε ἡ συνήθεια τῶν ἀνθρώπων, εἰς ἕνα ἕκαστον οἷος ἂν εἴη εἴτε πνευματικὸς εἴτε σαρκικὸς διατιθεσθαι τὰ κατ' αὐτοὺς τοῖς οἰκειοῖς, οὕτως καὶ ὧδε. ἐὰν δέ τι ἐν τούτοις εὐρίσκειται εἴτε ἀπὸ λήθης εἴτε ἀπὸ χωρικίας κείμενον μὴ ἀρεστὸν Θεῷ, ὅλως μὴ εἰσακούεται τὸ
 25 τοιοῦτον κεφάλαιον, ἀλλὰ «τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γενέσθω τὸ τέλος καὶ εὐάρεστον», καθὼς ὁ θεῖος ἀπόστολος λέγει ³⁾. τοῦτο καὶ ἐγὼ ὁ ἀνάξιος θέλω καὶ ζῶντα καὶ μετὰ θάνατον. καὶ οὐ μόνον ἐν τούτοις, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅτι οὖν ἢ διὰ λόγου ἡμετέρου ἢ διὰ γράμματος ἐλαλήθη ἢ ἐξεδόθη. τοῦτο δὲ τὸ ἡμέτερον ῥῆμα
 30 ἐν παντὶ πονήματι ἡμετέρῳ προστίθημι διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἀποκλείων ὁμοῦ πᾶσαν ἀφορμὴν τῶν ζητούντων ἀφορμὴν εἰς βλάβος ψυχῆς καὶ ζῶντα καὶ μετὰ θάνατον, ὅπως ἐλεηθῶμεν

¹⁾ Вверху л. 6^b заклеены 3 строки, но изъ нихъ конецъ третьей виденъ, а на двухъ предыдущихъ заглавія словъ 41 и 42 даже въ сокращенномъ видѣ умѣститься не могутъ.

²⁾ Не есть ли это окончание третьей строки на л. 6^b конецъ заглавія къ послѣдующему тексту?

³⁾ Римл. XII, 2.

παρὰ Κυρίου, πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων.
ἀμήν.

5. Παρακαλῶ δὲ τοῦτο τοὺς θέλοντας μεταγράφειν τοῦτο ἢ ἀπὸ καινουργίας ἢ προσθήττειν τὰ προστιθέμενα εἰς τὰ παλαιὰ γράφειν καὶ τοῦτον τὸν πρόλογον ἵνα μὴ προσκόπτουν ἐξ ἀγνοίας οἱ 5 ἐντυγχάνοντες τ[οῖς] ἀμφοτέρ[οις].

(Π. 11a) Ἐν τάξει διαθήκης.

6. Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διατιθέμενος τὰ κατ' ἐμαυτὸν ἐμφαίνομαι ταῦτα διὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀγάπην τοὺς ἐμοὺς οἰκείους ἀδελφοὺς τὰ τῆς 10 ἐμῆς γνώμης. καὶ γὰρ ἀδελφοὺς τέως ἐμὲ δεῖ καλεῖν καὶ μαθητὰς τούτους ἀναγορεύειν διὰ τὸ ἀνάξιον. αὐτὸς γὰρ μόνος διδάσκαλος ἀληθῆς ἡμῶν ἐστὶν Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ δώσας τὰς ἁγίας γραφάς, καὶ οἱ λοιποὶ πατέρες ἅγιοι οἱ συνεργήσαντες καὶ ὀδηγήσαντες πρὸς σωτηρίαν τὸ γένος τῶν ἀν- 15 θρώπων, καὶ μετ' αὐτοὺς πάλιν ὅσοι κατὰ γενεὰν εἰς γενεὰν ἕως τὴν σήμερον σύνεργοι τῶν πρὸ αὐτῶν ἐγένοντο πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· οὗτοι γὰρ πάντες ἐν πρώτοις μὲν ἔπραξαν καὶ οὕτως ἐδίδαξαν καὶ ἀνεφάνησαν ἐν ἀληθεῖ πράξει καὶ λόγῳ καὶ θεϊκῇ γνώσει διδάσκαλοι καὶ φωστῆρες πρῶτον μὲν εἰς 20 ἑαυτούς, ἔπειτα δὲ τοῖς πλησίον. ἐγὼ δὲ ἀνάξιος ὢν τὰ τῆς προαιρέσεως μόνον ἐμφαίνω, τὰς θείας γραφὰς ἐξηγοῦμαι τοῖς ἐμοῖς οἰκείοις ἀδελφοῖς καὶ τὰ τῆς ἐμῆς γνώμης ἐπιδείκνυμι τούτοις καὶ ζῶντα καὶ μετὰ θάνατον. ἀκούων γὰρ τῆς θείας γραφῆς τῆς λε- 25 γούσης ¹⁾, ὅτι πάροικοι ἐσμεν καὶ παρεπίδημοι ἐνταῦθα, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια οὕτως ἔχει, τούτου χάριν ἀνάγκη ἔχομεν πάντες ἐπὶ πλεῖον φροντίσαι τὰ μετὰ θάνατον ὑπὲρ τῆς παρούσης ζωῆς· ἐκεῖ γὰρ ἐστὶν ἡ αἰώνιος κατοικία εἴτε εἰς ἀνάπαυσιν εἴτε εἰς κόλασιν, καθὼς ἕκαστος ἡμῶν ἔπραξεν, καθὼς ἡ θεία γραφή λέγει, ὅτι «Ἀποδώσεις ἕκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ» ²⁾. καὶ διὰ τοῦτο 30 ἔτι ζῶντος μου διὰ τὴν ἐμὴν σωτηρίαν ἐξεθέμην ταῦτα ἐγγράφως τοῖς ἐμοῖς ἀδελφοῖς, εἰς χάριν εὐλογίας καὶ μνήμης τῆς ἐμῆς ἐλευσιότητος καὶ σωτηρίαν ψυχῆς ἐξοπνίζων καὶ διεγείρων αὐτῶν τὸ συνειδὸς πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς, τὸ ἀπὸ τῆς ἐκάστου ἀμε-

¹⁾ 1 Πέτρα II, 11.

²⁾ Римл. II, 6.

λείας καὶ κακίας ἦτοι κακῆς ἀναστροφῆς καὶ τῶν κακῶς καὶ σαρκιὰ φρονούντων ἀνθρώπων (λ. 11^b) [отъ вины злыхъ преданій лукавыхъ] καὶ τῶν πονηρῶν λογισμῶν (иже отъ общаго нашего врага, всяко лестца, и еще же и отъ нашея лѣности прившедшихъ житію). τὸ ἐμὸν δὲ φρόνημα, καθὼς ἀρμόζον ἐστίν, εἰς ἀρχὴν ὤδε προτίθημι περὶ τὰ τῆς πίστεως καὶ πρῶτον μὲν περὶ σχισμάτων καὶ παραсунаγωγῆς ¹⁾, ἔπειτα δὲ περὶ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως τῆς ὀρθῆς. ὁ γὰρ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν ἀ' αὐτοῦ κανόνα εἰς τρεῖς τάξεις τὰς τοιαύτας πτώσεις προτίθησι καὶ λέγει ἐκεῖ, τί ἐστὶν σχίσμα ²⁾ καὶ τί παραсунаγωγή καὶ αἵρεσις ³⁾. ἐγὼ δὲ ἀνάξιος ὢν, ἀλλὰ τάχα νομίζω ὡς μοναχὸς καὶ τὰ τοῖς μοναχοῖς ἀκριβεστέρως ἐπὶ πλεῖον τῶν ἄλλων φυλάττεσθαι ἀπαιτουμένων, τούτων τοὺς ὅρους ἀκολουθῶν ἐν Κυρίῳ ἠνωμένος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ καὶ οἰκειούμενος τέως τὸ ¹⁵ κατὰ δύναμιν, ἐν ὅλῃ μου τῇ ψυχῇ καὶ πνοῇ προσδιάγων τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ ὅσας θείας γραφὰς παρέλαβεν ἀπὸ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ θείων πατέρων καὶ ἁγίων συνόδων, ἀπὸ βάθους καρδίας καὶ πολλῆς πίστεως καὶ ἀγάπης ἀποδέχομαι, καὶ πάντας τοὺς ἱερεῖς καὶ ὅλον τὸν κληρὸν ὑπερτιμῶ, καὶ ἀνάξιος ²⁰ αὐτῶν δοῦλος εἶναι ὁμολογῶ, καὶ σὺν αὐτοῖς μέλος εἶναι με τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, τὸ μὲν ὡς ἀνάξιος μοναχός, τὸ δὲ καὶ λίαν ὑπερανάξιος, ἀλλὰ τάχα ὡς διακονίαν ἔχων τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας. τὰ δὲ σχίσματα καὶ τὰς παραсунаγωγὰς τὰς γινόμενας ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μᾶλλον τὰ ἀπὸ προαιρέσεως οὕτως φεύγω ²⁵ ὡς ἀπὸ ὄψεως. καὶ ἐὰν ἐναντίον τι πάθω ὑπὲρ τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ τοὺς θείους νόμους καὶ ἁγίας γραφὰς, ἃς ἐξ ἀρχῆς παρέλαβεν ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων, ταῦτα [λογίζομαι] καὶ κέρδος καὶ ἰατρείαν τῆς ἐλεεινῆς μου ψυχῆς τοῦ Κυρίου ³⁰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν ἐνδυναμοῦντος. περὶ δὲ τῆς ὀρθῆς πίστεως τί ἔχω ἐγὼ ὁ ἐλεεινὸς εἰπεῖν, ἰδιώτης ὢν [καὶ ἀγροῖκος; ἀλλὰ τέ]ως ἀγροικικῶς εἶπω ὤδε, ὡς πολλὰ τὴν Θεοτόκον [ἀγαπῶ], (λ. 12^a) καὶ πρῶτον μὲν Νεστόριον τὸν χιλιοκατάρατον μυριάκις ἀναθεματίζω, καὶ καταθεματίζω. ὡς εἰς τὴν ἄχραν-

¹⁾ переправл. нзъ παραсунаγωγὰς.

²⁾ переправл. нзъ σχῆμα.

³⁾ Васил. I.

τον Θεοτόκον μου βλασφημήσαντα και εἰς τὴν τῶν ὀρθοδόξων πάντων ἀγαπωμένην ὡς κύων λυσοῦδος καθυλακτοῦντα. μετ' αὐτὸν δὲ Ἄρειον τὸν εἰς τὸν Υἱὸν αὐτῆς και Υἱὸν τοῦ Θεοῦ βλασφημήσαντα ἀναθεματίζω χιλιοντάκις. πιστεύω τοίνυν και ὁμολογῶ εἰς Πατέρα και Υἱὸν και ἅγιον Πνεῦμα, τριάδα ὁμοούσιον και ἁχώριστον. και ἀπλῶς οὕτως πιστεύω ἐν ὅλῃ μου τῇ ψυχῇ και ὁμολογῶ περὶ τε πίστεως δογμάτων ὡσαύτως και περὶ πρακτικὰς διατάξεις. ὅσας οἰκουμενικὰς και τοπικὰς ἁγίας συνόδους ἢ καθολικὴ και ἀποστολικὴ ἐκκλησία ἐδέξατο παρὰ τῶν ἁγίων και θεοφόρων πατέρων, και τούτους ἐν ἀληθείᾳ φωστῆρας και ὁδηγούς τῶν ἀνθρώπων εἶναι δοξάζω. τοὺς δὲ ψευδωνόμους τῶν ἀλλοτριῶν διδασκάλους και τὰς συνόδους αὐτῶν, ὁμοίως και πᾶν φρόνημα ἀναθεματίζω τοὺς μὴ φρονοῦντας, καθὼς οἱ θεῖοι πατέρες τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐδίδαξαν. τοῦτό μου ἐστὶν τὸ φρόνημα και οὕτως δοξάζω και τὴν ὅλην μου ἀναπνοήν, ζῶν δὲ τὴν ἐν- 15 ταῦθα και τὴν ἐλπίδα τὴν μέλλουσαν ἐν τούτοις ὅλως ἀνάκειμαι. ἐπειδὴ δὲ ἰδιώτης εἰμι και ἐγχώριος και μᾶλλον περὶ δογμάτων λεπτοτάτων ἄγνωστος ὢν, τὴν τελείαν και τούτων πείραν μὴ ἔχων τὸ σύνολον, ἀλλὰ μόνον ὡς ἐξ ἀρχῆς και ἄνωθεν ἐκ προγόνων παρέλαβον, οὐκ ¹⁾ ἀπὸ τινων τόπων και χώρας ἐχόντων τὴν οἴκη- 20 σιν και ἀνατροφήν, ἀναμεμιγμένων ὅλως τινῶν αἱρέσεων οἰωνδήποτε, ἀλλὰ ῥίζα Ῥωμαίων διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, και πρῶτον ὅσα ἐν ταῖς πέ' κανόσι τῶν ἁγίων και πανευφήμων ἀποστόλων νενομοθέτηνται, εἴτα τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης συνόδου ἁγίας τῶν τμη' ἁγίων πατέρων, μετ' αὐτὴν ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει 25 τῶν ρν', και πάλιν ἢ ἐν Ἐφέσῳ σ' τὸ πρότερον ἁγίων πατέρων, ἔπειτα ἢ ἐν Χαλκηδόνι γλ' ἁγίων πατέρων, εἴθ' οὕτως τῶν ρξέ' ἁγίων πατέρων ἐν Κωνσταντινουπόλει και μετ' αὐτὴν ἐνταῦθα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ τρούλλῳ τοῦ παλατίου (π. 12^b) γε- 30 νομένη ²⁾ ἁγίων πατέρων, μετ' αὐτὴν δὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ τῶν ἁγίων πατέρων, και ἑτέρας ὅσας τοπικὰς ἁγίας συνόδους και κανονικὰς διατάξεις τῶν ἁγίων πατέρων ἢ καθολικὴ ἐκκλησία ἐδέξατο· ἐξ ἐνὸς γὰρ ἅπαντες και τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀυγασθέντες ὤρισαν τὰ συμφέροντα. και ἐν τούτοις ἐγὼ ὁ ἀνάξιος Νί- 35 κων μοναχὸς ὁμοίως ὁμοφρονῶ και δοξάζω, ἄλλο τι οὐκ ἐπί-

1) οὐχ.

2) γινομένη.

σταμαι. καὶ ἐπεὶ περὶ ὁ ἱερός καὶ θεῖος ἰζ' κανὼν τῆς ἐβδόμης συνόδου περὶ ἀνοικοδομῆς εὐκτηρίων οἰκῶν καὶ μοναστηρίων λέγει, ὅτι «Τινὲς τῶν μοναχῶν, καταλιπόντες τὰ ἑαυτῶν μοναστήρια, ἐφιέμενοι ἄρχειν καὶ ὑπακούειν ἀπαναινόμενοι, ἐγχειροῦσι κίττειν εὐ-
 5 κτηρίους οἴκους τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν μὴ ἔχοντες· εἴ τις οὖν τοῦτο ἐπιχειρήσῃ, κωλυέσθω ὑπὸ τῶν κατὰ τόπον ἐπισκόπων. εἰ δὲ τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν ἔχει, τὰ βεβουλευμένα αὐτῷ εἰς πέρας ἀγέτωσαν. τὸ αὐτὸ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ λαϊκῶν καὶ κληρικῶν»¹⁾. καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἱερός καὶ θεῖος κανὼν διαγορεύει, οἱ δὲ πολιτικοὶ
 10 νόμοι τὸν θέλοντα ἀδελφότητα ἄρχειν καὶ μονῆς προϊστάναι ὑψηλότερον εἶναι προτρέπουσιν τῶν σαρκικῶν θελημάτων καὶ ἐκ τῶν γηϊνῶν καὶ ἀνωφελῶν πραγμάτων ὑπέρτερον εἰς τὰ πολλὰ τὸν νοῦν ἔχοντα. καὶ ἀπλῶς πᾶσα θεία γραφή οὕτως ὀρίζει.

7. Ταύτας δὲ τὰς ἱεράς καὶ θείας διατάξεις ἐγὼ Νίκων ὁ ἀνάξιος
 15 μοναχὸς καὶ ἀμαρτωλὸς οὐχ ὡς καταφρονῶν ἢ παραλογιζόμενος ταῦτα οὕτως ἔχων (μὴ γένοιτο), μᾶλλον δὲ μαρτυρεῖ με ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πρῶτον μὲν ἢ ἰδία συνείδησις, δεύτερον δὲ πάντες ἀνθρώποι, ὅσοι γινώσκουσίν με, ὅτι διαφόρους διωγμοὺς ἀπὸ μονῆν εἰς μονῆν καὶ ἀπὸ τόπον εἰς τόπον καὶ ἐτέρας κακουχίας κατὰ
 20 τὸ δοκοῦν τοῖς διώκουσι ἀναξίου μου ὄντος ὑπήνεγκα, ὥστε καὶ αὐτὰς τὰς καταμονὰς καὶ τοῖς κελλίαις ἐνῶ κατέμενον ἀνιλεῶς τῷ πυρὶ παραδεδωκαν. ταῦτα δὲ πάντα ἐπράχθησαν οὐκ οἶδ' ὅπως ἢ τοῖς κρίμασι τοῦ Θεοῦ ἐξετάζων (μὴ γένοιτο), ἀλλ' ἀναλήθως ὡς κατὰ ζῆλον Θεοῦ πάσχω ἐδεξάμην ταῦτα καὶ ὑπὲρ τοὺς θεί-
 25 οὺς νόμους προαιρούμενος πάσχειν τὸ κατὰ δύναμιν (Π. 13^α) διὰ τὰς πολλὰς μου ἀμαρτίας καὶ ἀμελείας ἐνδυναμοῦντος μου Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, πρεσβείαις τῆς ἀχράντου Μητρὸς αὐτοῦ. ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ μὲν διώκουν καὶ ἀποφεύγουν καὶ εἰς βδέλυγμα [παντ]ελῆ καθὼς καὶ προείπαμεν ἔχουσι, οὐ δι' ἄλλην αἰ-
 30 τίαν τινά, καίπερ ἀναριθμήτους αἰτίας ἔχομεν, ἀλλὰ πάντα εἰς μέρος θέντες, τοῦτο μόνον περὶ τοὺς θείους νόμους ὁ διωγμὸς ἐν ἡμῖν γίνεται. ἕτεροι δὲ πάλιν ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐνοχλοῦσιν ἡμᾶς ὁρθῶς ἀγάπης καὶ πνευματικῆς πίστεως· ἀμφοτέρω γὰρ τὰ μέρη ἐκ τῶν δεξιῶν καὶ ἐκ τῶν ἀριστερῶν εἰσφέρουσιν (εἰς) ἡμᾶς πειρα-
 35 σμοὺς καὶ ἀκαταστασίας, καὶ εἰς ἀφορμὴν μεταβάσεως ἐκ τόπου

¹⁾ VII всел. соб. 17.

εἰς τόπον ἡμῖν γίνονται. ὁμως εἰς μὲν τοὺς ἐξ ἀριστερῶν πειρασμοὺς καὶ διωγμοὺς εὐκόλως τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ διερχόμεθα, αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν καὶ ταῖς πρεσβείαις τῆς αὐτοῦ Μητρὸς τὴν ὑπομονὴν πᾶσαν ἡμῖν παρέχοντος. καὶ μᾶλλον δὲ εἰς χαρὰν καὶ ὠφέλειαν ἔχομεν τούτους, ὅτι ἀνάξιον ὄντα καὶ 5 ἐλεεινὸν καὶ ἀμαρτωλὸν ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἐκατηξίωσέν με ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάσχειν. Ὑπὲρ δὲ τῶν δεξιῶν φοβούμενος, μήπως ὁ σατανᾶς κρεμίσῃ καὶ ὑποσκελίσῃ τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν καὶ, καθὼς καὶ πάντοτε ἐξ ἀρχῆς τῆς νεότητός μου ἕως ἄρτι ὑπὸ ταῖς ἰδίαις δικτύοις ἐζωγραφουμένον κατέχει με εἰς διαφόρους ἐπι- 10 θυμίας, ἄρτι πάλιν καὶ εἰς τοῦτο θηρεύσῃ με τὸν αὐτοθήρευτον καὶ εὐκολοζώγρευτον, ὅτι ἐπειδὴ, καθὼς καὶ προεῖπον, διάφοροι ἀδελφοὶ προσέρχονται πρὸς με, ἀποστρεφόμενοι δὲ παρ' ἐμοῦ οὐκ ἀφίωσίν με ἡρεμεῖν οὐδὲ παύονται τοῦ παρενοχλεῖν με ἀσθενῆ ὄντα τῇ ψυχῇ ὁμοίως καὶ τῇ προαιρέσει καὶ ἐλεεινῶ κατὰ πάντα 15 τρόπον. ἀναγκαζόμενοι δὲ διὰ τὸ ἀπέρχεσθαι εἰς μοναστήρια διάφορα οἱ ὄντες ἀδελφοὶ μετ' ἐμοῦ καὶ τῇ ἐμῇ ἀφορμῇ σκάνδαλα καὶ ταραχαὶ μετὰξὺ ἀλλήλων ἐγείρονται. συνοῖδα ¹⁾ τοῦτο, ἐὰν καὶ θέλημα ἔστι τοῦ Θεοῦ, [ἵνα] οἵτινες προσέλθωσιν πρὸς ἡμᾶς, καὶ τοὺς ²⁾ κοινοβιακοὺς κανόνας ἀρμόζει πολιτεύεσθαι ὁμοῦ πάντες, κἄν 20 τε ὀλίγοι κἄν τε πλείονες, (π. 13^b) ἀρμόζει ἅμα συμφώνως εἰς ἀρμόζοντα τρόπον εἶστέν καὶ τὰς παραδόσεις τῶν ἁγίων πατέρων ἐγγράφως ἔχειν καὶ πράττειν. εἰ δὲ καὶ οὐ προαιρεῖται τις ἐξ αὐτῶν εἰς ταῦτα, ἐγὼ ἀθῶός εἰμι· εἰς ἄλλας γὰρ παραδόσεις ἀνθρωπίνας οὐδεμία μου συγκαίνωνία συνάγεσθαι ἀδελφότητα ἢ προ- 25 τροπὴ παρ' ἐμοῦ εἶναι. καὶ ἀθῶός εἰμι ἐνώπιον τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, καὶ τοὺς ζητοῦντας καθ' ἡμῶν ἀφορμὰς δαίμονας ἅμα τε καὶ ἀνθρώπους ἀπράκτους ἀποπέμπω τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ, λέγων οὕτως, ὅτι ἐὰν τις ἔρχεται πρὸς με, ἐγὼ ὑπὲρ αὐτοῦ οὐ συμφωνῶ λόγον δώσειν διὰ τὸ ἰδιόρρυθμον, ἀλλ' ἕκαστος τῷ κρι- 30 ματι αὐτοῦ ἀποθανεῖται. ἐγὼ ἀθῶός εἰμι, ὅτι ἐλεεινός καὶ ἀσθενῆς τῇ ψυχῇ ἅμα καὶ τῇ προαιρέσει, καὶ ἀμαρτωλός εἰμι, καὶ εἰς αὐτὰ ἐμὲ οὐχ ἀρμόζει, ἀλλά, καθὼς καὶ προεῖπον, προσερχόμενοι καὶ ἀναγκάζοντές με εἰς τοῦτο. καὶ οὐχ ὡς συστήσαι τινα

1) συνοῖδα.

2) вставл. τούς.

σαρκικὸν θέλημα κατὰ αὐθάδειαν ¹⁾ εἴτε οἰκεῖον πείσμα ταῦτα λέγω, καθὼς τινες ἔπαθον, ἀλλὰ τὸν κίνδυνον φοβούμενος τῆς ἀρχῆς προμαρτύρομαι καὶ τὴν ἀθώωσιν. οὐκ ἠμέλησα δὲ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς πάντας ἐκχεῖν ἐκ τῶν θείων γραφῶν διὰ τῆς

5 χάριτος τοῦ Χριστοῦ, ὅπως καταξιωθῶ καὶ γὰρ ὁ ἐλεεινὸς δι' εὐχῶν τῶν ὠφεληθέντων τὸ τῆς Κλίμακος ῥητὸν τὸ λέγον περὶ τῶν τοιούτων, ὅτι «Ἐμπεπηλωμένοι γὰρ ὑπάρχοντες τὸν τρόπον τῆς ἐκεῖσε καταποντίσεως τοὺς παρερχομένους ἐδίδασκον ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦτο ὑφηγούμενοι, ὅπως μὴ κακείνοι τῇ αὐτῇ

10 ὁδῷ περιπέσωσι· καὶ μέντοι διὰ τὴν ἐτέρω σωτηρίαν αὐτοὺς ²⁾ ὁ παντοδύναμος τῆς πηλοῦ ἐλυτρώσατο». καὶ πάλιν οὕτως λέγει, ὅτι «Μὴ θέλε εἶναι πικρὸς δικαστὴς τῶν λόγων ³⁾ μεγάλα διδασκόντων, ὁρῶν αὐτοὺς περὶ τὴν πρακτικὴν ὀκνηροτέρους διακειμένους· πολλάκις γὰρ τὴν τοῦ λόγου ἔλλειψιν ἀνεπλήρωσεν ἢ τοῦ

15 λόγου ὠφέλεια. οὐ πάντες πάντως πάντα ἐπίσης κεκτήμεθα. ἐν ἐνίοις μὲν ὁ λόγος τὸ ἔργον, (π. 14^α) ἐν ἐτέροις δὲ πάλιν τὸ δεύτερον τὸ πρῶτον πλεονεκτεῖ μᾶλλον» ⁴⁾. καὶ ἐνταῦθα μὲν ὁ ἅγιος οὕτως λέγει. πάλιν ἡμεῖς ἄλλω τρόπῳ φοβούμενοι τοῦτω τῷ κρίματι, καθὼς ὁ ἅγιος Μάξιμος λέγει, ὅτι «Πολλοὶ

20 ἔσμεν οἱ λέγοντες, ὀλίγοι δὲ οἱ ποιῶντες, ἀλλ' οὖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ὄφειλεν νοθεύειν διὰ τὴν ἰδίαν ἀμέλειαν, ἀλλ' ὁμολογεῖν μὲν τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν, μὴ ἀποκρύπτειν δὲ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀλήθειαν, ἵνα μὴ ὑπόδικοι γενώμεθα μετὰ τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως καὶ τῆς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ παρεξηγήσεως». οὗτοι

25 οἱ λόγοι τῶν ἁγίων πατέρων καὶ ἄλλοι πλείονες. ἐὰν δὲ καὶ ἡ τοῦ Κυρίου παραβολὴ περὶ τῶν διαφόρων ταλάντων καὶ εἰς ἡμᾶς ἀναξίους ὄντας ἀρμόζει, οὐκ οἶδα. τούτων χάριν πάντων ἐξερευνήσαμεν τὰς θείας γραφὰς καὶ ἐγγράφως τοὺς προσερχομένους πρὸς ἡμᾶς ἢ καὶ αἰτουμένους παραδιδόαμεν. καὶ διὰ τὴν αἰτίαν

30 ταύτην οὐ συμφωνοῦμεν ἢ ἀναδεχόμεθα ὅλως τινὸς βάρους ἢ κίνδυνον ὑπὸ τινος ἀνθρώπου ἢ κανόνος ἢ νόμου ἔχομεν· οὐ γὰρ ἡμεῖς ἐφιέμενοι ἄρχειν τινῶν ἐρχόμεθα πρὸς τινα χάριν τοιαύτης αἰτίας, ἀλλὰ ἀναγκαζόμενοι, καθὼς καὶ προείπαμεν, παρὰ τῶν ἐρχομένων πρὸς ἡμᾶς, πρὸς λαβόντα(ς) τὸν κατὰ Θεὸν ζῆλον ταῖς

¹⁾ αὐφθάδειαν.

²⁾ αὐτοῖς.

³⁾ τὸν λόγον.

⁴⁾ PG, LXXXVIII,

ἡμετέραις διανοαῖς ἀναξίων ὄντων· ἐλευθερίως γὰρ καὶ ἀκινδύ-
 νως ἐὰν οὕτως προσέρχωνται, κἂν μὴ θέλωμεν δεχόμεθα. εἰ δὲ
 μὴ, κἂν ἀπαλλαγῆναι δυνηθῶμεν τῆς τινων ἀκαίρου ὀχλήσεως,
 εἰς τοὺς δεχόμεθα δὲ ἐλευθερίως καὶ ἀκινδύτως πάντως. ἀρμόσει
 καὶ ἡμῖν τὸ τοῦ θεοῦ Χρυσοστόμου ῥητὸν τὸ εἰς τὸ κατὰ 5
 Ματθαῖον εὐαγγέλιον λέγον, ὅτι «Ἔδει σε καταβαλεῖν τὸ ἀρ-
 γυρίόν μου ἐπὶ τοὺς τραπέζιτας, τουτέστιν εἰπεῖν ἐχρῆν¹⁾, παραινέ-
 σαι, συμβουλεῦσαι. ἀλλ' οὐ πείθονται, ἀλλ' οὐκ ἔστιν τοῦτο πρὸς σε.
 τί τούτου γένοιτο· ἂν ἡμερώτερον· ἄνθρωποι μὲν γὰρ οὐχ οὕτω
 ποιῶσι, ἀλλ' αὐτὸν τὸν δανείσαντα αὐτὸν καὶ ὑπεύθυνον τῆς ἀπαι- 10
 τήσεως καθιστῶσι. αὐτὸς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ σὲ ἔδει καταβαλεῖν,
 φησι, καὶ τὴν ἀπαίτησιν ἐμοὶ ἐπιτρέψαι. (π. 14^b) καὶ μετὰ τόκον ἀπή-
 τησα. τόκον λέγων ἀκροάσεως τὴν τῶν ἔργων ἐπίδειξιν»²⁾. καὶ
 οὕτως ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐκ τοῦ εὐαγγελίου λέγει. καὶ
 ὦδε πάλιν ἡμεῖς φοβούμενοι τῷ κρίματι τούτῳ εἰς τοὺς ἐφ' ἡμᾶς 15
 ἀνακειμένους, καθὼς ὁ μέγας Βασίλειος ἐν ταῖς ἀσκητικαῖς
 αὐτοῦ λόγοις διδάσκει, ὅτι «Πρὸς τὸν Θεὸν δεῖ ἔχειν τὸ φρόνη-
 μα τὸν προεστῶτα, ὡς ὑπηρέτης Χριστοῦ καὶ οἰκονόμος μυστη-
 ρίων Θεοῦ, φοβούμενος, μὴ τι παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἐν
 ταῖς θεαταῖς γραφαῖς ὁμολογούμενον ἢ εἴπη ἢ τυπώση, καὶ εὐρεθῆ 20
 ψευδομάρτυς Θεοῦ ἱερόσυλος ἐν τῷ ἐπεισάγειν τι ἀλλότριον τῆς
 τοῦ Κυρίου διδασκαλίας, ἢ παραλείψεται τι τῶν ἀρεσκόντων Θεῷ»³⁾.

8. Ταῦτα οὖν ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι κατακολουθοῦντες τὸ κατὰ δύναμιν
 κατεβάλομεν καὶ προετρέψαμεν καὶ ἐτυπώσαμεν, μᾶλλον δὲ οὐχ
 ἡμεῖς (ἀνάξιοι γὰρ ἐσμεν), ἀλλ' οἱ μακάριοι καὶ ἅγιοι πατέρες ἐκ 25
 τῶν θείων γραφῶν. καθὼς δὲ καὶ προείπαμεν, ἐὰν καὶ βουληθῶσι
 συμφώνως ζῆσαι οἱ πρὸς ἡμᾶς προσερχόμενοι εἰς τὸν ἀφιερωμέ-
 νον ἡμῶν τόπον, εἰς ὃν ἂν συναχθῶσιν ἐκεῖ ὄντες, βουλόμεθα
 ταῦτα πάντα ἐν ἀκριβεῖα φυλάττεσθαι, καὶ οὐχ ὡς παραсунаγω-
 γὴν ποιῶν, ἀλλ' ἐν ταῖς κόλποις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας προσφεύ- 30
 γων (καὶ) τὰς παραсунаγωγὰς ἀποφεύγων. καὶ οὕτως ἡμεῖς ἀγαπῶ-
 μεν καὶ θέλομεν κατακολουθοῦντες τὸ κατὰ δύναμιν, ἀνάξιοι ὄντες,
 τοὺς μακαρίους καὶ ἁγίους πατέρας, οὐσπερ κἂν μὴ δυνάμεθα μι-
 μῆσασθαι, ἀλλ' ὅμως οὕτως ἀγαπῶμεν καὶ θέλομεν· καὶ αὐτοὺς

¹⁾ εἰπεῖναι χρῆ.

²⁾ PG, LVII, 714 (кτв МѠ. XXV, 27).

³⁾ PG,

XXXI, 1149—1152 (вопр. 98).

ἀενάως ἐνοπτριζόμεθα τάχα ὡς καὶ νομίζομεν. ἀλλ' ὅμως καὶ
 ἡ ἀσθένεια τῆς ἡμῶν προαιρέσεως ἐπακολουθεῖ καὶ εἰς διάφορα
 πάθη ἡμᾶς ἐνρίπτει. ὅταν δὲ ἐξ ἀμελείας ἢ ῥαθυμίας τις ἐκ τῶν
 ἀδελφῶν παραπέσῃ εἰς τινα τῶν παραδεδομένων, χρῆ ἐξαγγέλλειν
 5 τοῦτο τὸν προεστῶτα, καὶ αὐτὸς ὡς καὶ ἀρμόζει διορθώσεται τὸ
 σφάλμα. εἰ δὲ ἔξω τῆς μονῆς εὐρίσκειται, ὡς καὶ ἀρμόζει καὶ εὐ-
 ἀρεστόν ἐστὶν τῷ Θεῷ ἄς γίνεταί, καὶ τὰ σφαλόμενα πάλιν ἀπὸ
 τῶν (π. 15^α) ἔξω γινομένων δι' ἐξαγορεύσεως ὁμοίως χρῆ δι-
 ορθοῦσθαι. ἀκρίβεια δὲ πᾶσα τῶν παραδεδομένων τύπων ἐν τῇ
 10 καθ' ἡμᾶς μονῇ καὶ ἔσω ταύτης χρῆ γενέσθαι, ἵνα μὴ ἐν καταφρο-
 νήσει ὄντες εἰς ἐρήμωσιν γένωνται, καὶ ἡμεῖς ἀθῶοί ἐσμεν. τὴν
 δὲ ἀγίαν μονὴν ἐν ᾧ συμφωνήσωσι καὶ καθίσωσιν οἱ πρὸς ἡμᾶς ἐρ-
 χόμενοι ἀδελφοί, βουλόμεθα, καθὼς ἀρμόζει χριστιανοῖς, ἵνα πρό-
 κείται τῷ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπῳ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ,
 15 ὡς καὶ παρ' αὐτοῦ ἐπετρέπην συναχθῆναι τὴν ἀδελφότητα καὶ
 μονὴν συνιστάναι, ἐὰν ἔστιν θέλημα Θεοῦ, ὡς καὶ οἱ θεῖοι κανό-
 νες εἰς τὰ τοιαῦτα ὀρίζονται, εἴτε εἰς κοινόβιον διαμείνη εἴτε
 εἰς κελλιώτας καταμόνας μετέλθῃ ἢ καὶ ἀπλῶς ὡς κἂν συστήκει,
 καὶ οὕτως μὲν ἐν ἀκρίβειᾳ διάγειν κατὰ τοὺς θεῖους κανόνας τε
 20 καὶ νόμους ἅμα ταῖς διδασκαλίαις καὶ παραδόσεσιν τῶν ἀγίων πα-
 τέρων. εἰ δὲ μὴ οὕτως γίνονται, ὅλως ἀδελφότητα ἡμετέραν οὐ
 προτρέπομεν γίνεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνάξιοι ὄντες εὐχόμεθα καὶ
 αἰτούμεθα τῷ Θεῷ, ἐὰν καὶ εἰσακουώμεθα, καταλύεσθαι παντελῶς,
 ἐὰν καὶ ἔστιν αὐτοῦ θέλημα καὶ οὐκ εὐαρεστεῖται αὐτοῦ ἡ ἀγαθό-
 25 τῆς, ἵνα μὴ συγκοινωνοὶ γενώμεθα τῶν κακῶν πράξεων, ἐὰν δὲ καὶ
 οὐ καθὼς εὐαρεστεῖται Θεὸς πράττων συστήκει κατὰ παραχώρησιν
 Θεοῦ. καὶ οὐχ ὡς αἴτιον κακῶν ποιῶν τὸν Θεὸν ταῦτα λέγω (μὴ
 γένοιτο), καθὼς αἰρετικῶν παῖδες φρονοῦσιν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἀνα-
 θεματίζω τὸ φρόνημα τοῦτο καὶ τὰ ὅμοια τούτων, καθὼς οἱ θεῖοι
 30 πατέρες ἠνεθεμάτισαν, ἀλλὰ κατὰ παραχώρησιν τινα τοῦ Θεοῦ,
 λέγω, καθὼς καὶ προεῖπα, οἷς κρίμασιν οἶδεν αὐτὸς, ἡμεῖς ἀθῶοί
 ἐσμεν πάντων, ἀθῶοί ἐσμεν ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ
 παντὸς ἐπικειμένου κινδύνου· ἕκαστος τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖ-
 ται. ἰδοὺ πρῶτον καὶ ὕστερον ἠθώσωσα [ἐμαυτὸν καὶ] (π. 15^β) τὸ
 35 τρίτον τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ. αὗται δὲ πᾶσαι αἱ ἐγγραφαι προ-
 μαρτυραὶ καὶ εἰς ἐμαυτὸν ἀθώωσεις 1) οὐκ εἰς τοὺς ἐν τῷ κοι-

1) ἀθώωσει.

νοβίῳ μόνους ¹⁾ εἰρηναί, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας, ὅσους ἂν πρόσ-
 κεινται πρὸς ἡμᾶς ἢ εἰς οἰονδήποτε τόπον, τοὺς τε ἐν κοινοβίῳ,
 τοὺς τε ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἑτέρα οἰαδήποτε διαγωγῇ· ἕκαστος κατὰ
 τὸ ἀρμόζον τῆς αὐτοῦ πολιτείας μετερχέσθω ὁδὸν εἰς σωτηρίαν
 ψυχῶν, καθὼς εὐαρεστεῖται Θεός. ἐπεὶ δὲ μισούμενον εἰς πολλοὺς ⁵
 ἢ τοῦ ἰδίου θελήματός ἐστιν ἢ κατὰ Θεὸν ἐκκοπή καὶ οὐκ ἀγα-
 πώμενον, ἀλλὰ τὸ ἴδιον δικαίωμα πλεονεκτεῖ μᾶλλον καὶ πλεο-
 νάζει. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν εἰ καὶ μεθ' ἡμῶν διαμένουσι,
 καὶ εἰς βλάβος τούτοις προσγίνεται, καθὼς προληβόντες περὶ τοὺς ²⁾
 ἐν κοινοβίοις εἰρήκαμεν, οὕτως καὶ ἐν ἄλλῃ οἰαδήποτε ἐπιτηδεύ- ¹⁰
 ματι ὄντες ἡμεῖς ἀδῶφοί ἐσμεν ἀπὸ πάντων, ἵνα τὸν κίνδυνον ἀπο-
 φύγωμεν· προλαβὼν γὰρ τὴν αἰτίαν τῆς ἀδωφώσεως εἶρηκα, καὶ
 ὅμως εἰ καὶ ἐν τῇ θείᾳ Κλίμακι λέγει, ὅτι «Ἄμεινον διώξαι τῆς
 μονῆς ἢ θέλημα ἐᾶσαι οἰκεῖον τοὺς ὑπηκόους ποιεῖν· ὁ μὲν γὰρ
 διώξας πολλάκις τὸν διωχθέντα ταπεινότερον ἀπειργάσατο καὶ τὸ ¹⁵
 ἑαυτοῦ λοιπὸν περικόπτοντα θέλημα, ὁ δὲ τῷ δοκεῖν φιλανθρω-
 πῖαν καὶ συγκατάβασιν τοῖς τοιοῦτοις χαριζόμενος ἐν καιρῷ ἐξό-
 δου ³⁾ ἐλεεινῶς αὐτῷ καταρᾶσθαι πεποίηκε» ⁴⁾. τούτων οὕτως εἰ-
 ρημένων, εἰ μὲν καὶ εἰς ἡμᾶς ἀρμόζον ἐστὶ καὶ ἀρέσκον Θεῷ,
 οὕτως γενέσθω· εἰ δὲ μή, τῇ μακροθυμίᾳ τῇ ἀκινδύνῳ χρησό- ²⁰
 μεθα, ἐὰν καὶ εὐαρεστήται εἰς τοῦτο ὁ Θεός, διὰ τὸ καὶ ἡμεῖς
 ἐν πολλοῖς πταίσμασιν ὄντες ἀναξίους ἡμᾶς τῶν τοιούτων ἡγού-
 μεθα, καθὼς καὶ προεγράψαμεν.

9. Χρῆ δὲ γινώσκειν ⁵⁾, ὅτι καθὼς καὶ οἱ ἐξ ἀρχῆς ὄντες ἀδελ-
 φοὶ μετ' ἐμοῦ ἐπίστανται, πῶς διάφορα τυπικὰ τῶν τε Στουδίου ²⁵
 καὶ τῶν Ἱεροσολύμων ἐνέτυχα καὶ ἐσύναξα, καὶ ἕνα τὸ ἄλλο οὐκ
 ἐῴσυμφωνοῦσαν, οὔτε τὸ στουδιώτικον μετὰ ἕτερον στουδιώτικον
 οὔτε (Π. 16^α) τὰ Ἱεροσολυμίτικα μετὰ ἕτερα Ἱεροσολυμίτικα. καὶ
 ἐξαπορήσας ἐν τούτῳ, ἐξερεύνησα τοὺς γνωστικούς καὶ ἀρχαί-
 οὺς καὶ τοὺς εἰδησιν ἔχοντας τῶν τοιούτων καὶ διενεργήσαντας ³⁰
 ἐν τῇ ἀγίᾳ μονῇ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ ἐν Ἱερο-
 σολύμοις εἰς ἐκκλησιαρχεῖον καὶ εἰς δὲ λοιπά, καὶ ἕως πράξιν
 τοῦ ἡγουμενείου φθάσας. καὶ οὗτος τῶν τοιούτων ἔχων τὴν γνῶ-
 σιν ἐφρόντισέν με τὸ ἀρχαῖον τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ τέως εἰς τὴν

1) μόνοις.

2) τοῖς.

3) ἐξόδῳ.

4) PG, LXXXVIII, 1200 B.

5) вставл. ἡμᾶς, но вычеркнуто.

τάξιν τῆς ἐκκλησίας καὶ ψαλμωδίας καὶ εἰς ἄλλα τινὰ ἀναγκαῖα καὶ μὴ ἔχοντα κίνδυνον ἀπὸ τῆν θείαν γραφὴν πρακτικὰς τινὰς ὑποθέσεις διὰ τὴν ἐπιχειμένην βλάβην. καὶ μᾶλλον οὐδὲ ἐκ τῶν θείων γραφῶν εἶχον τὰ προειρημένα τυπικὰ τὰς μαρτυρίας, ἀλλὰ 5 μόνον λέγοντα οὕτως, ὅτι «Ποιῶμεν τόδε καὶ τόδε». καὶ ἐγὼ εἰ καὶ ἀνάξιος, ἀλλὰ τάχα ὡς καὶ νομίζω τὰς θείας γραφὰς καὶ τοὺς ἁγίους καὶ μακαρίους πατέρας πολλὰ ἀγαπῶν, οὐκ ἀνέχομαι ἀνθρώπιναις παραδόσεις παραδέχεσθαι οὔτε τὴν ἑμαυτοῦ γνώσιν καὶ ἴδιον θέλημα, ἀλλὰ τὸ κατὰ δύναμίν μου φιλοπονήσας συνεργεῖα 10 Θεοῦ καὶ τέως τὰ ἐπικίνδυνα τῆς ἐμπράκτου διαγωγῆς ἀναλεξάμενος ἐκ τῶν θείων γραφῶν καὶ ὅσα ἐξ αὐτῶν τῶν τυπικῶν τὰ ἀρμόζοντα, ἐγένετο χάριτι Χριστοῦ ἐκ τῶν θείων γραφῶν εὐμάρτυρον καὶ οὐχὶ ἀπ' ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου Νίκου, ὅτι πᾶν τὸ ἀμάρτυρον οἰκειοθελές καὶ ἐπίφοβον καὶ ἐν ὑπολήψει τυγχάνει.

15 10. Τούτων οὕτως ἀπαρτισθέντων τῶν λόγων καλῶς ἕως ἔδωκε, ἐνταῦθα ἀρχὴν ποιήσομεν τὸ παρὸν τυπικόν, ὅπως διὰ τοὺς ἐν-τυγχάνοντας ἀδελφούς ἡμῶν τῷ πονήματι τούτῳ καὶ ὠφεληθέντας τι ἐξ αὐτοῦ καὶ ἡμῖν ὁ τὰς ἐκάστου ¹⁾ προαιρέσεις ἀποδεχόμενος χαρίζεται χάριν καὶ δωρεὰν τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος καὶ 20 διαφυλάξει ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν αὐτὸς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ πρεσβείαις τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἀμήν. ἀρξόμεθα δὲ ἔδωκε [τὸν λόγον].

(Π. 16^b) α'. Κανόνιον σὺν Θεῷ, εἴτ' οὖν τυπικὸν (περιέχον τὰ) ἐκ τῶν θείων γραφῶν ἐκλεγέντα περὶ καταστάσεως τῶν παραθεδομένων ἡμῖν τύπων παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων εἰς σωτηρίαν ψυχῶν, καὶ ἐγγράφως ἐπισοθὲν εἰς τοὺς ἐφ' ἡμᾶς ἀδελφούς.

1. Δεῖ γινώσκειν, ὅτι τὸ «Θεὸς Κύριος» πάντοτε ἰστάμενοι 25 χρῆ φάλλεσθαι, ὁμοίως καὶ τὸν Ἀπόστολον.

2. Δεῖ εἰδέναι, ὅτι τὰ τοῦ μηναιῶ σιχηρὰ πάντοτε εἰς τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» χρῆ φάλλεσθαι ἀπὸ δεύτερον τὰ τρία, καὶ τῆς ὀκταήχου εἰς τὸν στίχον.

1) ἐκάστους.

3. Χρή γινώσκειν, ὅτι ὅταν φάλλεται τὸ «Θεὸς Κύριος», ἀρχὴν τοῦ ἑσπερινοῦ οὐ χρή λέγειν «Ἅγιος ὁ Θεός», ἀλλὰ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν», ὁμοίως καὶ εἰς τὸν ὄρθρον «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ» οὐδὲ μετανοαῖαι γίνονται· ταῦτα χρή φυλάττεσθαι ἐν ἡμέραις, ἐν αἷς φάλλεται τὸ «Θεὸς Κύριος», καθὼς εἰς τῶν μεγάλων 5 μοναστηρίων τὰ τυπικὰ λέγει τῶν τε Στουδίου καὶ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων.

4. Δεῖ γινώσκειν, ὅτι ὅταν ἐπιστῆ ἑορτὴ ἔχουσα ἀναγνώσματα εἰς τὸ λυχνικὸν ἑσπέρας, στιχολογεῖ τὸ «Μακάριος ἀνὴρ», καὶ γινομένης εἰσόδου εἰς τὸ «Φῶς ἰλαρὸν» λέγονται τὰ ἀναγνώ- 10 σματα.

5. Εἰδέναι δεῖ, ὅτι πάντοτε, εἴτε ἑορτὴ ἐστὶν εἴτε ἐν καθημερινῇ, ὁ θυμιατὸς εἰς τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» θυμιᾷ εἰς τὸ ἑσπερινόν, εἴτε καὶ ὡς ἀρμόζει κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· εἰς δὲ τὸν ὄρθρον εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὴν ἐνάτην. 15

6. Δεῖ εἰδέναι, ὅτι εἴτε ἑορτὴ ἐστὶν εἴτε ἐν καθημερινῇ, πάντοτε ἱερεὺς τὴν συναπτὴν καὶ τὰς ἐκτενὰς ἀδιαλείπτως χρή ποιεῖν.

7. Χρή γινώσκειν, ὅτι πάντοτε τὰς ὥρας, εἴτε ἑορτὴ ἐστὶν εἴτε καθημερινῇ, ὅλας μετὰ μεσῶρια, ποτὲ μὲν κατὰ ψαλ- 20 μὸν τοῦ μεσῳρίου τρισάγιον, ποτὲ δὲ κατὰ τρεῖς ψαλμοὺς ἕνα τρισάγιον· ὁμοίως καὶ τὰ ἀπόδειπνα καὶ τὸ μεσανυκτικόν, καὶ ἀπλῶς πᾶσαν τὴν ἀκολουθίαν ἑσπερινοῦ χρή φάλλεσθαι ἐν τῷ ἅμα, καθὼς καὶ αἱ κοινοβιακαὶ δια(π. 17^a)τάξεις ¹⁾ ὀρίζονται.

Ἐπεὶ τὰς ὥρας τοῦ Πάσχα).

8. Καὶ περὶ μὲν τὰς ὥρας τῆς διακινήσιμου τοῦ Πάσχα εἰς κατα- 25 μίαν ὥραν τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» τρίτον, καὶ τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι» τρίτον, καὶ τρισάγιον, καὶ τὸ «Εἶ καὶ ἐν τάφῳ κατήλθες», καὶ τὸ «Κύριε ἐλέησον» λ'. οὕτως φάλλονται αἱ ὥραι τῆς διακινήσιμου κατὰ τὸν τύπον τῶν Στουδίου καὶ τῶν Ἱεροσολύμων.

Ἐπεὶ τὰς ὥρας τοῦ λοιποῦ χρόνου.)

9. Περὶ δὲ τὰς ὥρας τοῦ δὲ λοιποῦ χρόνου χρή συνά- 30 γεσθαι πάντα ἐν τῷ ἅμα καὶ κρούοντες πρότερον τὸ ξύλον καὶ

¹⁾ τάξει.

φάλλειν ἅμα καθ' ἐκάστην ὥραν εἰς τὸν καιρὸν αὐτῆς μετὰ τῶν μεσωρίων, ὁμοίως καὶ τὰς ἐνάτας, καὶ ἀπλῶς πάντα, ἐὰν μὴ εἰσιν ἀδελφοὶ σκορπισμένοι εἰς διακονίας μακρόθεν. ὅταν δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἀπὸ μακρόθεν εἰσίν, αὐτοὶ μὲν ἐκεῖ τὰ τετυπωμένα εἰς κατα-
 5 μίαν ὥραν εἰς τὸν καιρὸν αὐτῆς χρή φάλλειν· εἰς δὲ τὴν μόνην οἱ ἀπομείναντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁμοίως χρή ποιεῖν, τὸ ξύλον κρούοντες πρότερον καθ' ἐκάστην σύναξιν. καὶ ἀπλῶς οὕτως χρή τελεῖσθαι ἢ σύναξις τῶν κοινοβιακῶν τύπων, καθὼς ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς αὐτοῦ λόγοις διετάξατο.

10 10. Δεῖ εἰδέναι, ὅτι τὰς καθημερινὰς ἡμέρας εἰς τὰ μεσώρια εἰς κατὰ μίαν ὥραν εἰς καθένα φαλμὸν τρισάγιον χρή γίνεσθαι, ὁμοίως καὶ εἰς τὰς μεσαίας ἑορτὰς καὶ εἰς τὰς μικράς· ὅτι κατὰ μίαν ὥραν παριδίως χρή ψάλλεσθαι εἰς τὸν καιρὸν αὐτῆς· οὐ χρή δὲ στιχολογεῖν εἰς τὰς ὥρας, εἰ μὴ τὰς σαρακοστὰς μό-
 15 νας. σάββατον δὲ καὶ κυριακὴν ἐν τῇ τεταγμένη ὥρᾳ τῆς τροφῆς χρή ψάλλεσθαι τὰς δύο ὥρας ὁμοῦ, ἤγουν τρίτην καὶ ς' ἀπομίας μετὰ μεσώρια· κατὰ δὲ τρεῖς φαλμοὺς ἓνα τρισάγιον διὰ τὸ ἐν τῷ ἅμα ἀπομίας τὰς δύο ὥρας ψάλλεσθαι.

11. Τὴν δὲ ἐνάτην ὥραν μετὰ τὸ ἀριστῆσαι χρή ψάλλε-
 20 σθαι εἰς τὸν καιρὸν αὐτῆς. κατὰ δὲ φαλμὸν τοῦ μεσωρίου τὸ τρισάγιον διὰ τὸ μόνην παριδίως ψάλλεσθαι· οὕτως χρή ποιεῖν καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις δεσποτικαῖς ἑορταῖς ὡς ἐν ἡμέραις κυριακαῖς, ὁμοίως καὶ τῶν δύο ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου καὶ τοῦ Προδρόμου (π. 17^b) τὴν γέννησιν καὶ τὴν ἀποτομήν. ὅταν
 25 δὲ γένηται λειτουργία εἰς σάββατον ἢ εἰς κυριακὴν εἴτε εἰς ἑορτήν, οὕτως ψάλλονται αἱ ὥραι καθὼς εἴπαμεν, μετὰ τῶν μεσωρίων.

12. Καὶ εἰς μὲν τὸ ἑσπερινὸν εἰς ἀρχὴν ἰα' ὥρας χρή σημαίνειν, ἐὰν ἐσθίωσιν τῇ ἑσπέρᾳ. εἰ δὲ εἰς τὴν θ' ἐσθίωσιν, καὶ
 30 ἀρμόζει βραδύτερον σημαίνειν, τοῦτο γενέσθω, καθὼς καὶ παρ' ἡμῖν ἑσπερινὸν καλεῖται, ἢ δὲ θεία γραφὴ λυχνικὸν τοῦτο καλεῖ πλήρωμα ὕλης τῆς ἡμέρας· καὶ ὅμως τὸ τοῦ Θεοῦ εὐάρεστον ἕτερος γνώσει, ἐὰν καὶ ὅλως ἔχει παρὰ τούτου διαφορὰν.

Περὶ τὰ ἀπόδειπνα.

13. Εἰς δὲ τὰ ἀπόδειπνα μετὰ τὸ δῦναι τὸν ἥλιον τε-
 35 λείως καὶ σκοτίας παραλαβούσης καθὼς οἱ πατέρες παρέδω-

καν, και ἄρχεται φάλλειν τὸ ἐξάφαλμον· και τὸ «Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός», ἔπειτα «Ἡ ἀσώματος φύσις», και τὴν πίστιν, και «Παναγία δέσποινα Θεοτόκε», και τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν τύπον τῶν ἐνθέςμων μοναστηρίων ἕως «Τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν μου», ἄλλο οὐδέν· ἔπειτα τὸ «Ἐλέησόν με ὁ Θεός» και κανῶν τῆς Θεοτόκου 5 και ἀπόλυσις· οὕτως φάλλονται τὰ ἀπόδειπνα. τῇ δὲ κυριακῇ ἤγουν τῷ σαββάτῳ ὁφείει εἰς τὰ ἀπόδειπνα χρῆ φάλλειν κανόνας β', ἕνα τριαδικὸν και ἄλλον τῆς Θεοτόκου, μετὰ τὴν προειρημένην ἀκολουθίαν τῶν ἀποδειπνίων.

14. Εἰς δὲ τὴν μεγάλην τεσσαρακοστήν, και εἰς τῶν 10 ἀγίων ἀποστόλων, και εἰς τοῦ ἀγίου Φιλίππου χρῆ προσθήττειν κατὰ τὸν τύπον τῶν Ἱεροσολύμων ψαλμοὺς τὸν τε ρα και τὸ «Κύριε παντοκράτωρ», εἴθ' οὕτως τρισάγιον, και μετὰ τὸ «Πάτερ ἡμῶν» τροπάριον «Ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε ἐλέησον», «Δόξα», «Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς», «Και νῦν», «Τῆς εὐσπλαγχνίας 15 τὰς», τὸ «Κύριε ἐλέησον» μ', εἶτα «Ὁ Θεός εἰς τὴν βοήθειαν» και τὸν κανόνα τῆς Θεοτόκου. εἴθ' οὕτως «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ» και τρισάγιον, τὸ «Κύριε ἐλέησον» μ' και τὰς μετανοίας, τὸ «Κύριε ἐλέησον» β' και ἀπόλυσις.

15. Εἰς δὲ τὸ μεσανυκτικὸν χρῆ κρούειν τὸ ξύλον και συ- 20 ναχθέντες οἱ ἀδελφοὶ ἅμα φάλλειν ἀπ' ἀρχῆς τὸν «Ἄωμον», και μετὰ Δόξαν μίαν τὸ «Ἀλληλοῦια» τρίτον κατὰ τὸν τύπον, και μετὰ τὰς γ' Δόξας τὸ «Ἐλέησόν με ὁ Θεός» και τὸ «Ἀλληλοῦια» τρίτον, τρισάγιον και τροπάριον τῆς ἡμέρας, και εἰς τὸ «Δόξα» πάλιν τροπάριον τοῦ ἀγίου, (π. 18^a) οὔτινος 25 κατὰ συνήθειαν ἕνι, και εἰς τὸ «Και νῦν» «Ἰδοὺ ὁ νυμφίος», τὸ «Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς» και τότε τὸ «Σοὶ πρέπει ὕμνος ὁ Θεός», και λέγειν ὅλον τὸ κάθισμα διὰ τὸ «Ἀναστήτω ὁ Θεός», ὁμοίως και οἱ λοιποὶ ψαλμοὶ οἱ ἔμπροσθεν τὴν τοῦ Κυρίου ἐνανθρώπησιν προδιαγγέλουσιν και τὰ πάθη αὐτοῦ. περὶ δὲ τὸ «Ἀνα- 30 στήτω ὁ Θεός» εἰς τὸ Γερωντικὸν λέγεται, ὅτι οὐδὲν οὕτως φοβούνται οἱ δαίμονες ἄλλον ψαλμὸν ὡς τὸ «Ἀναστήτω ὁ Θεός», καθὼς και αὐτοὶ οἱ δαίμονες ὁμολογοῦν. ἔπειτα «Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν», εἴθ' οὕτως τὸ τρισάγιον. και λέγειν τροπάριον «Ὁ Θεός τῶν πατέρων ἡμῶν» και εἰς τὸ «Δόξα» πάλιν, ἐὰν ἕνι, ἐτέρου 35 ἀγίου κατὰ συνήθειαν, και εἰς τὸ «Και νῦν» «Ἀθρόον ὁ κριτὴς ἐπελεύσεται». ταῦτα μὲν ὁμοῦ εἰσιν τριαδικὰ και μεσανυκτικὰ και

θεοτόκια. ταῦτα χρή φάλλεσθαι καὶ τὸ «Κύριε ἐλέησον» μ' καὶ ἀπολύειν. οὕτω χρή φάλλεσθαι τὸ μεσανυκτικὸν καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἡμέραις ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ.

16. Εἰς δὲ τὰ σάββατα εἰς τὸν «Ἄμωμον» χρή φάλλε-
5 σθαι τὸ «Ἀπόστολοι (προφῆται καὶ) μάρτυρες», καὶ εἰς τὸ «Δό-
ξα» «Μνήσθητι Κύριε», εἰς τὸ «Καὶ νῦν» «Ἴδου ὁ νυμφίος»,
εἰς δὲ τὸ κάθισμα τῶν προγεγραμμένων κατὰ συνήθειαν ἁγίων.
εἰς τὸ «Καὶ νῦν» «Ἀθρόον ὁ κριτῆς». τὰς δὲ κυριακάς εἰς τὸν
«Ἄμωμον» τὰ ἀναστάσιμα τροπάρια τοῦ «Ἀμώμου», οὐ μέντοι φαλ-
10 τικά, ἀλλὰ λιτώως, καθὰ καὶ τοὺς ψαλμοὺς μετὰ κατανούξεως, ὁμοίως
καὶ ὅλον τὸ μεσανυκτικόν. εἰ δὲ καὶ συμφέρει φάλλεσθαι τὰ τρο-
πάρια τοῦ «Ἀμώμου» μετὰ ἤχου μεγαλόφωνως διὰ τὸν ἐξυπνισμόν,
εἰς δόξαν Θεοῦ τοῦτο γενέσθω. εἰς δὲ τὸ κάθισμα τὸ ἀναστάσι-
μον τροπάριον τοῦ ἤχου μετὰ τὸ θεοτόκιν καὶ ἀπολύειν.

17. Εἴθ' οὕτως χρή σημαίνειν τὸν ὄρθρον καὶ ἄπειν τὰς
15 κανδήλας καὶ ποιεῖν τὸν θυμιατόν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ καθέζεσθαι
καὶ ἐὰν ἀρμόζῃ ἀναγινώσκειν, ἕως οὗ συμπτάσει καὶ δίδεται «Δό-
ξα», καὶ ἄρχεσθαι τὸν ὄρθρον. ἐπειδὴ προεμνημονεύσαμεν ἄνω
εἰς τὸ παρὸν μεσανυκτικὸν διὰ τὸ κάθισμα «Σοὶ πρέπει ὕμνος ὁ
20 Θεός», ὅτι ὁ ἔμπροσθεν ψαλμὸς τὰ πάθη τοῦ Κυρίου προδιαγγέλλει
τὸ ὕσον, ἀλλ' οὖν διὰ τὸ εἰς πένθος π[ρ]εσεῖν τὸν βουλούμενον καὶ εἰς
κατηφειαν καὶ μᾶλλον εἰς φόβον καὶ ἄλλα ὅσα ἐκεῖ περιέχει ἔνε-
κεν τούτου, ὡς [φαίνεται ἐν ἄλλαις ἡμέραις] (π. 18^b) εἶτε,
ἐὰν καὶ ἀρμόζῃ, καὶ κατὰ μόνας, ἐν κυριακῇ δὲ καὶ μᾶλλον ἐπ'
25 ἐκκλησίας εἰς περιεκτικὴν σύναξιν λαοῦ, καὶ ἐν δεσποτικαῖς ἑορ-
ταῖς, ὡς ἀνάρμοστον φαίνεται, καθὼς καὶ εἰς τὰς διατάξεις τῶν
ἁγίων ἀποστόλων ἔχει. λέγει γὰρ ἐκεῖ οὕτως· «Ἐνοχός ἐστιν
ἀμαρτίας ὁ τὴν κυριακὴν νηστεύων, ἀναστάσεως ἡμέραν οὖσαν,
ἢ τὴν πεντηκοστήν ἢ ὅλως ἡμέρας Κυρίου ἑορτὴν κατηφῶν» ¹⁾.
30 καὶ ταῦτα μὲν ὧδε. ἢ δὲ σ' σύνοδος εἰς τὸν σε' κανόνα λέγει,
ὅτι «Μήτε τι ἐπιλέγειν τῶν μὴ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀρμοδίον τε καὶ
οἰκείων» ²⁾.

18. Ὅμως ἡ προγραφεῖσα ἀκολουθία τοῦ μεσανυκτικοῦ
τῆς κυριακῆς καὶ ἡ ἐναυθὰ τεθεῖσα, ὡς καὶ ἀρμόζει, τὸ κρεῖτ-
35 τον γενέσθω. ἔχει δὲ ὧδε. χρή ὡς καθ' ἑσπέραν, καθὼς καὶ

¹⁾ Constitt. Apost. lib. V cap. 20 § 19 (ed. Funk., I, 301). ²⁾ Τρυπ. 75.

προεγράψαμεν περὶ τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ τὰ ἀπόδειπνα, οὕτως
καὶ ὧδε ποιεῖν, φάλλειν δὲ ἓνα κανόνα τὸν τριαδικὸν καὶ ἀπολύ-
ειν καὶ ἀπέρχεσθαι ἕκαστος. εἰς δὲ τὸ μεσανυκτικὸν σημαίνειν
ἀργαῖς κρούσασιν εἰς τὸ γνωρίζειν καὶ συνάγεσθαι ἐν τῇ ἐκκλη-
σίᾳ, καὶ διδομένης Δόξης λέγειν τὸ «Ἐλέησόν με ὁ Θεός», καὶ 5
τὸ «Ὁ Θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου», καὶ τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις
Θεῷ», καὶ φάλλειν κανόνας β', ἓνα τῆς Θεοτόκου καὶ ἄλλον (τοῦ)
ἁγίου, οὕτως ἐνὶ κατὰ συνήθειαν, καὶ ἀπὸ γ' ὠδῆς κοντάκιον τῆς
Θεοτόκου πλαγίου β' «Προστασία τῶν χριστιανῶν» καὶ τὸν οἶκον
ὁμοίως. ἀπὸ ς' δὲ τοῦ προγεγραμμένου ἁγίου τὸ κοντάκιον καὶ 10
τὸν οἶκον, εἰς τὸ τέλος τῶν κανόνων καθίσματα ἀναστάσιμα, εἶτα
τὸν «Ἄμωμον». μετὰ τὸ «Ἀλληλούϊα» ἦχος πλ. α' καὶ εἰς τὸ τέ-
λος «Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, δίδαξον», καὶ τὰ τροπάρια τοῦ «Ἄμω-
μου» τὰ ἀναστάσιμα μετὰ ἦχου, εἶτα «Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, δόξα
(σοι) ὁ Θεός» γ'. καὶ εἶθ' οὕτως ἀρχεσθὲν φάλλειν στιχηρὰ ἰδιό- 15
μελα ἦχος πλ. β' μεγαλοφώνως τέως καὶ μετὰ μέλους οὔτε με-
γάλη φωνῇ ἀπηγορευμένη οὔτε πάλιν μικρᾷ, ἀλλὰ μέσους, κα-
θῶς φάλλουσι ταῦτα εἰς τὸν ἅγιον καὶ θαυματουργὸν Συμεῶν,
«Ἡ ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ» ζῆτει τοῦτο εἰς τὸ Τριῳδίου τῇ ε'
τῆς γ' ἐβδομάδος, στίχος «Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς», 20
«Φοβερὸς εἶ Κύριε», «Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεος»,
«Μετάνοιαν οὐ κέκτημαι», «Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει», «Πάτερ
ἀξιόγαστε τῆς ἐρήμου». στίχος «Φῶς ἀνέτειλε τῷ δικαίῳ», «Θεῖα
χάρις ἀπηώρητο»¹⁾. στίχος «Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος», «Ὅσπερ
πάτερ», (π. 19^a) «Εἰς ὄλην τὴν γῆν», «Δόξα», «Καὶ νῦν», «Ἡ 25
ἄσπιλος καὶ πανάμωμος». ζῆτει ταῦτα εἰς τὰ στιχεράρια καὶ ἀλ-
λαχοῦ. εἶτα τρισάγιον καὶ εἶθ' οὕτως τροπάριον τῇ αὐτῇ φωνῇ
τέως καὶ μέλος «Ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς», πάλιν
«Δόξα», «Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς· ἐπὶ σοὶ γὰρ πεποιθήσαμεν», «Καὶ
νῦν», «Τῆς εὐσπλαχνίας», καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν ἐκτενὴν καὶ οἱ λοι- 30
ποὶ τὸ «Κύριε ἐλέησον» κ', καὶ ἀπολύειν καὶ καθέζεσθαι. καὶ ὁ
ἀναγινώσκων ἀναγινώσκει, ἕως οὗ ἄψουν τὰς κανδήλας. εἶτα ση-
μαίνειν τὸν ὄρθρον, καθῶς προεγράψαμεν. ὅταν δὲ οὐκ ἔστιν ἑορ-
τή, εἶτε κυριακὴ εἶτε σάββατον, μετανοίας χρῆ ποιεῖν εἰς τὴν

1) ἐπεώριστο.

ἀρχὴν τοῦ ἐξαφάλμου καὶ εἰς τὸ μέσον καὶ εἰς τὸ τέλος, καθὼς εἰς τὰς λοιπὰς συνάξεις κατὰ τὸν τύπον τῶν Στουδίου, οὐχὶ δὲ εἰς ὅλον τὸν ἐξαφάλμον, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ μέσον καὶ εἰς τὸ τέλος ἀπὸ τριῶν.

- 5 19. Χρὴ δὲ κρατεῖν στίχους πάντοτε εἰς μὲν τὸ ἑσπερινὸν εἴ καὶ φάλλειν τὰ στιχηρὰ τοῦ μηναιίου τὰ τρία ἀπὸ δεύτερον, μετὰ δὲ τὸ προκειμένον τὰ στιχηρὰ τῆς ὀκταήχου· εἰς δὲ τὸν ὄρθρον στίχους ἰβ' καὶ φάλλειν κανόνας γ'. τὴν δὲ πρώτην ὥραν συνηγμένην χρὴ φάλλεσθαι μετὰ τοῦ ὄρθρου, ὁμοίως καὶ τὸ
- 10 μεσώριν ἐν τῷ ἅμα πάντοτε μετὰ τοῦ ὄρθρου ἀρχομένης ἡμέρας. εἰ δὲ καὶ συμβῆῖ λαθεῖν τὴν ὥραν καὶ ἀπολύειν ταχύτερον, χρὴ ἀφεῖναι τὴν α' ὥραν μὲ τὸ μεσώριν καὶ ἀναπαύεσθαι ἕως πρωῖ· ἦτε πάλιν, εἴ τι συμφέρει ποιεῖν καὶ εἴθ' οὕτως συναγόμενοι φάλλειν τὴν πρώτην ὥραν μετὰ μεσώριν, ποτὲ μὲν μὲ
- 15 τὰς μετανοίας, ποτὲ δὲ δίχα μετανοίας, ὡς καὶ παραδέχεται ἡ ἡμέρα κατὰ τὸν τύπον τῶν Στουδίου. ὅταν δὲ φάλληται ἡ α' ὥρα κεχωρισμένως εἰς τὸ τέλος τοῦ ὄρθρου, τὰς γ' μόνας γονυκλισίας χρὴ βάλλειν τὰς μεγάλας καὶ ἀπολύειν, τὰς δὲ λοιπὰς βάλλειν εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῆς α' ὥρας. αἱ δὲ γονυκλισίαι εἰσὶν τέως ἐπι-
- 20 μέσεως εἰς καταμίαν σύναξιν κατὰ τὸν τύπον τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἐκεῖ εἰς τὸ τυπικὸν λέγει, ὅτι «Μετὰ τὸ πλήρωμα μετανοίας γ' μεγάλας κεχωρισμένας, ἔπειτα ἰβ' ἀργὰς διὰ τὸ ἰσάζειν πάντας, εἶτα μικρὸν ἀνπαπαύσαντες καὶ κατὰ νοῦν προσευχόμενοι καὶ εἴθ' οὕτως τὰς μετανοίας γ' καὶ τὸ «Κύριε ἐλέησον» ἰβ'». οὗ-
- 25 τος ὁ τύπος τῶν Ἱεροσολύμων. μετὰ ταῦτα δὲ «Δόξα Πατρὶ» καὶ οὕτως κεχωρισμένας γ' (π. 19^b) χρὴ γονυκλισίας μεγάλας ὑπὲρ τῶν ἐλεούντων καὶ διακονούντων καὶ διακονησάντων ἡμῖν κατὰ τὸν τύπον τοῦ Μαύρου Ὁρους. εἶτα «Δόξα (σοι) ὁ Θεὸς ἡ ἐλπίς μου» καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν καὶ ἀπολύει. Καὶ ἀπλῶς κατὰ τάξιν αἱ
- 30 γονυκλισίαι ὅλαι οὕτως χρὴ γίνεσθαι λεπτομερῶς, ὡς εἰς τὸ τυπικὸν τὸ ἱεροσολυμίτικον περιέχει, τὰς τε διὰ μέσον τῶν συνάξεων, ἧγουν εἰς τὸ «Ἄγιος ὁ Θεὸς» καὶ εἰς τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν» καὶ εἰς τὰ λοιπὰ λεπτομερῶς κατὰ τάξιν χρὴ γίνεσθαι τὰς γονυκλισίας ἀνελλιπῶς, ὅταν παρέχει ἡ ἡμέρα, ὡσαύτως καὶ τὰς
- 35 τρεῖς γονυκλισίας ὑπὲρ τῶν ἐλεούντων καὶ διακονούντων καὶ διακονησάντων ἡμῖν. πάσας δὲ τὰς γονυκλισίας ἀπὸ γῆς χρὴ βάλλεσθαι ἐν τοῖς τοιούτοις κατὰ τὸν τύπον τῶν ἁγίων πατέρων.

20. Χρή εἰδέναι, ὅτι εἰς τὸ παρὸν τυπικὸν οὐ γίνεται ἀγρυπνία ὀλονύκτως ὅλως οὔτε ἐν ἑορτῇ οὔτε ἐν κυριακῇ, ἀλλὰ τὴν τάξιν τῆς ἀκολουθίας τοῦ χρόνου τῶν τε καὶ ἀποδειπνίων καὶ τοῦ μεσανυκτικοῦ καὶ τοῦ ὄρθρου κατὰ τὸν τύπον τῶν Στουδίου καὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἀπλῶς κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῶν κοινοβιακῶν 5 διατάξεων. καὶ οὐχ ὡς διαβάλλων τὰς κατὰ Θεὸν καὶ ἐκ Θεοῦ γενομένας ἀγρυπνίας τῶν ἐκκλησιῶν ταῦτα λέγω (μὴ γένοιτο), ἀλλὰ τὸ παρὸν τυπικὸν εὐμάρτυρον στήσαι βουλόμενος κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν κοινοβιακῶν τύπων ἔκ τε τῶν ἀσκητικῶν τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ ἐκ τὸν βίον τοῦ ἁγίου Παχωμίου καὶ τῆς 10 μόνῃς τῶν Στουδίου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων κοινοβίων.

Περὶ τῆς στιχολογίας.

21. Δεῖ εἰδέναι, ὅτι τὸ σάββατον τῆς διακινήσιμου οὐ χρὴ στιχολογεῖν οὔτε τῇ κυριακῇ τῆς λαμπροφόρου κατὰ τὸν τύπον τῶν Στουδίου, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ κυριακῇ ἐσπέρα ἄρχεται τὸ «Μακάριος ἀνὴρ». τῇ δὲ δευτέρᾳ τοῦ ἀντίπασχα εἰς τὸν ὄρθρον τὸ «Ἐξομολογή- 15 σομαί σοι Κύριε» κατ' ἤχον α'. τῇ δὲ ἐσπέρα εἰς τὸ λυχνικὸν ἄρχεσθαι «Πρὸς Κύριον». τῇ δὲ τρίτῃ εἰς τὸν ὄρθρον κάθισμα α'. οὕτως ψάλλεται ἡ στιχολογία τῆς ἕλης γ'. ἀναγινώσκονται δὲ ἀναγνώσεις δύο. ἀπὸ δὲ τῶν ἁγίων πάντων μέχρι τοῦ [26-го септеврія мѣсяца на вечерни, подобаетъ пѣтися 20 «Ко Господу внигда скорбѣхъ», на утрени же каѳизмѣ двѣ и чтенія два по образу іеросалимскому. Прочее же до великія четверодесятницы каѳизмѣ двѣ и чтенія три на утрени и на вечерни «Ко Господу внигда скорбѣхъ» по образу студійскому и святогорскому. Въ великую же четверодесятницу 25 въ понедѣльникъ первыя недѣли на утрени поются каѳизмѣ двѣ и чтенія три, на каждо часѣ прочитати каѳизму едину по образу святыхъ. Отъ третія же недѣли поются три каѳизмы на утрени и чтенія такожде три и на вечерни «Ко Господу внигда скорбѣхъ» даже и до великія среды. Въ суботы же 30 и недѣли по двѣ каѳизмѣ, рекше въ суботу убо «Рече Господь Господеви моему» и «непорочны», въ недѣлю же «Исповѣмся Тебѣ Господи» и «Возлюблю Тя Господи», и всегда сице поется въ суботу же и недѣлю. Во всякую же суботу на вечерни и на господскіи же празникъ «Блаженъ мужъ» 35

поется по уставу святыхъ отецъ. Отъ великія же среды составляется псалтырь и въ сеи празднѣи недѣли не поется, прочее же во всяко время всего лѣта никогдаже празднуемъ.

22. Подобаеть вѣдати яко въ студіистѣмъ типицѣ отнюдь 5 славословіе великое не бываетъ ни въ недѣлю ни въ великіи праздникъ, но въ тѣхъ днехъ на «хвалитехъ» глаголетъ стихѣры, такоже и на стиховнѣ; въ малыя же праздники на стиховнѣ точію глаголетъ стихѣры, такоже и въ прочія дни. А во іеросалимстѣмъ типицѣ не тако, но во всякую 10 недѣлю славословія великая имать, такоже и во всю пятьдесятницу отъ Христова Рождества до святаго Василиа, такоже и отъ Просвѣщенія, дондеже отдадутъ праздникъ. Прочая же великія праздники то единъ день точію, въ 15 суботы же и средняя праздники на «хвалитехъ» глаголетъ стихѣры такоже и на стиховнѣ; въ прочая же въ малыя праздники и еще и въ прочая дни не глаголетъ на «хвалитехъ» отнюдь стихѣръ, но на стиховнѣ точію. Сице убо подобаеть и здѣ творити по образу іеросалимскому и во 20 все послѣдованіе же и чинъ всего лѣта, прочіи же чинъ не писанъ бысть въ настоящемъ типицѣ.

23. Подобаеть убо типики написаны имѣти, студіискіи же глаголю и іеросалимскіи, и отъ нихъ же преданіи святыхъ отецъ держати строителнѣ отъ всѣхъ.

О особнѣмъ пѣніи.

24. Подобаеть вѣдати, яко въ келіи братіи наединѣ якоже 25 нѣсть возможно ясти кому особъ кромѣ трапезы (или кромѣ) совѣта настоящаго; тѣмже образомъ убо ни молитвы ни пѣнія лѣпо есть имѣти особъ по преданію, но вся во общинѣ; въ келіяхъ же она точію достоить пѣти, яже воображена быша во утѣшеніе же и молбу и возвѣщеніе совѣсти. 30 Поеже бо пріяти и во общее пѣтіе повечеріе, каждо въ своей келіи пѣти должно есть отъ понедѣльника хлѣболомленія даже до 15-го августа мѣсяца «Блаженъ мужъ», каѳизму, «Помилуй мя Боже» и метаніе елико можетъ и отпущати умаленія ради ноцнаго и еже работамъ пред- 35 стоятъ; метанія же явѣ яко кромѣ суботы и недѣли и пять-

δεсятницѣ всея и воображенныхъ праздникъ творити или инѣ нѣкїя благословныя винѣ. Отъ 15-го же августа мѣсяца и даже до конца септеврїа мѣсяца прилагати достоитъ «Исповѣмся Тебѣ Господи», такожде и метанїя. Отъ начала же октоврїа мѣсяца даже до святого Филиппа прилагати 5
 λβπο есть «Возлюблю тя Господи», яко быти каѳιζμѣ 3, или «Помилуй мя Боже», не оставляти такожде и метанїя]. (л. 20^а)
 ἀπό δὲ τοῦ ἀγίου Φιλίππου ὁ δυνάμενος ἀγρυπνῆσαι περισσοτέρως διὰ τὰς μεγάλας νύκτας ἀπέρχεσθαι χρῆ εἰς τὸ οἶκημα τῶν ἐργοχείρων καὶ ἄπτειν τὸ λύχνον εἴτε ἄλλο τίποτε κατὰ τὸ ἀρμό- 10
 ζον, καὶ εἴτε ἀναγινώσκειν εἴτε ἐργάζεσθαι ἕκαστος, ὡς καὶ προαιρεῖται ποιεῖν ὡς δύναται καὶ ὡς βούλεται [ἐξέρχ]εσθαι ἀπέρχεσθαι εἰς ἀνάπαυσιν ἀκωλύτως. ὅταν δὲ ἀπέρχεται εἰς ἀνάπαυσιν, ἐὰν μὴ ἔστιν ἐκεῖ ἕτερος, χρῆ σβένειν τὸν λύχνον καὶ οὕτως ἕκαστος χρῆ ποιεῖν. καὶ μὴ ἀργὸς καίεται ὁ λύχνος καὶ 15
 ἀπόλλυται 1) εἰς μάτην τὸ ἔλαιον. τοῦτο δὲ χρῆ γίνεσθαι, ὅτι οὐδεὶς ἄπτειν λύχνον ἕκαστον εἰς τὰ κελλῖα ἑαυτῶν οἱ ἀδελφοί.

25. Ἀπὸ δὲ τῆ δευτέρας τῆς πρώτης ἐβδομάδος τῆς σαρακοστῆς χρῆ προσθήττειν ἐν τοῖς κελλίοις μετανοίας ν', καθὼς καὶ προείπαμεν. ἐτέρας ὅσας καὶ δύναται ἕκαστος, τέως τὰς ν' ταύτας 20
 εὐλογίαν παριδίως μετὰ καὶ τῶν τριῶν καθισμάτων καὶ τὸ «Ἐλήησόν με ὁ Θεός», ἕως τῆ μεγάλης παρασκευῆ ὀφέ.

26. Τῷ δὲ μεγάλῳ σαββάτῳ, ἕως οὗ σημάνη τὸ ἐσπερινόν, μετανοίας ὅσας καὶ ἰσχύει ἕκαστος ἰδίως ποιεῖν, καὶ ἀποδίδειν ταύτας ἕως τῶν ἁγίων πάντων κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῶν 25
 ἁγίων συνόδων, τοῦτο δὲ τὸ σάββατον μόνον ὡς ἔχοντα νηστειαν φοβεράν, οὕτως καὶ μετανοίας.

27. Τὴν 2) δὲ διακαινησίμον ἐβδομάδα ἀργοῦν αἱ προγεγραμμένοι ψαλμοῖται, καὶ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη», καθὼς ἐν τύπος, φάλλεται μετὰ καὶ τῶν τετυπωμένων τῆ ἐβδομάδι τῆς διακαινη- 30
 σίμου ψαλμοῖτων ἐν τῆ ἐκκλησίᾳ, καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐκκλησίαις φάλλονται. ἐν δὲ τοῖς κελλίοις μετὰ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» καὶ τὰ λοιπά, ἤγουν «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι», καὶ καθὼς φάλλονται αἱ ὄραι. καὶ εἶδ' οὕτως ἕκαστος ὡς καὶ προαιρεῖται ἐ[λεύθ]ερος ὢν.

35

1) ἀπόλειται.

2) τῆ.

28. Καθὼς δὲ καὶ προείπαμεν, διὰ ὅλου τοῦ χρόνου μετὰ ταῦτα οὕτως χρῆ φάλλειν ἐν τοῖς κελλίοις τοῦτον μόνον τὸν προγεγραμμένον τύπον κατὰ παράδοσιν. εἰ δὲ καὶ ἀπὸ κόπου ἐν ἀδελφός ἢ ἐτέρως πως (π. 20^b) κατὰ εὐλόγου αἰτίας ἢ κατὰ ἀνάγκην, ὡς 5 καὶ ἀρμόζει· χρῆ ποιεῖν, τὰ δὲ λοιπὰ πάντα ἐπιμέσεως εἰς τὸ κοινόν, καθὼς καὶ προεγράψασαν, χρῆ φάλλεσθαι ἐν τῷ ἅμα. εἰς δὲ τὰς μεγάλας νύκτας, καθὼς καὶ προείπαμεν, εἰ καὶ πάλιν εἰς τὰς λοιπὰς καθ' οἰονδήποτε τρόπον θελήσει ἕκαστος περισσότερον ἀγρυπνήσαι καὶ οὔτε εἰς ἀνάγνωσιν προθυμεῖ οὔτε πάλιν ἔργον, 10 ἀλλὰ μόνον τὸ φάλλειν φαλμούς, οὐδὲν τὸ κωλύον κατ' ἰδίαν φάλλειν εἴτε ἐν τῷ κελλίῳ ἢ ἔξω τοῦ κελλίου, ἐὰν συμβάλλεται εἰς σωτηρίαν ψυχῆς, ὅλον τὸν χρόνον, ὅταν καὶ προθυμῇ ἕκαστος τούτῳ τῷ τρόπῳ ᾧ προειρήκαμεν, καθὼς ἐκάστου προαίρεσις ἔχει. καὶ ἐν ταῖς μεγάλας ἑορταῖς ὁμοίως καὶ ἐν τῇ πεντηκοστῇ καὶ 15 ἀπλῶς οὐδὲν τὸ κωλύον φάλλειν, εἴτε ἐν τῷ κελλίῳ ἢ ἔξω τοῦ κελλίου, ἐὰν καὶ συμβάλλεται, καθὰ καὶ προείπαμεν, εἰς σωτηρίαν ψυχῆς, ὅτι πολλαὶ αἱ πανουργίαι τοῦ διαβόλου. ὅμως μετὰ καὶ τῆς τοῦ κατὰ Θεὸν προεστῶτος γνώμης, καθὼς καὶ προείπαμεν, πάντα χρῆ γίνεσθαι· ὁ γὰρ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ ἐν τοῖς κατὰ 20 τὸν μέγαν Παχώμιον μετὰ τὸ τυπῶσαι τὰς κοινὰς εὐχὰς ἐπιμέσεως οὕτως εἴρηκεν, ὅτι «Οἱ τέλειοι γὰρ ἐν τοῖς κελλίοις αὐτῶν ὄντες νομοθεσίας χρεῖαν οὐκ ἔχουσι, καθ' ἑαυτοὺς ἐν ταῖς κέλλαις ὅλον ἑαυτοὺς τὸ ζῆν τῇ τοῦ Θεοῦ νομοθεσίᾳ παραχωρείτωσαν»¹⁾. καὶ ὅμως οἱ μακάριοι καὶ ἅγιοι ἀρχαῖοι πατέρες ἡμῶν 25 τὸ ἡμισυ τῆς νυκτὸς ὤρισαν εἰς ἀνάπαυσιν καὶ τὸ ἡμισυ ἀγρυπνίαν, καὶ διὰ τοῦτο ὡς καὶ συμβάλλεται ἕκαστον χρῆ ποιεῖν ἀφ' ἐσπέρας καὶ μετὰ ταῦτα.

29. Χρῆ εἰδέναι, ὅτι καθὼς καὶ προεγράψαμεν περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ ψαλμωδίαν, ὅτι τὰ λείποντα τῶν τε Στουδίου 30 καὶ τῶν Ἱεροσολύμων τὸ τυπικόν χρῆ ἐγγράφως ἔχειν καὶ ἐξ αὐτῶν τὰς παραδόσεις τῶν ἁγίων πατέρων κατὰ τὸ ἀρμόζον κρατεῖν καὶ τὰς (π. 21^a) πρακτικὰς παραδόσεις τῶν κοινοβιακῶν κανόνων ἀπάσης τῆς μοναχικῆς πολιτείας, ὅλον τὸν βίον τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Παχωμίου ἐγγράφως χρῆ ἔχειν, ὁμοίως καὶ τοῦ 35 ἁγίου Κασσιανοῦ τοῦ Ῥωμαίου τὰς τῶν κοινοβίων καταστά-

1) PG, XXXIV, 1097 (Лавсанскъ, гл. 34)=изд. Butler, 93.

σεις, ὡσαύτως καὶ τῶν Ἀσκητικῶν τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου, ὡς κανόνας καὶ τύπους τῶν κοινοβιακῶν ἔχοντα διατυπώσεων· καὶ γὰρ οἱ θεῖοι πατέρες τὴν μοναχικὴν πολιτείαν οὐκ ἄλλως πως παραδέχονται, εἰ μὴ κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῶν Ἀσκητικῶν τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ τῶν δὲ λοιπῶν ἁγίων πατέρων, ὁμοίως καὶ τὸν νόμον τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Παχωμίου, ὡς ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν τῶν κοινοβιακῶν διατάξεων. ταῦτα χρὴ ἐγγράφως ἔχειν καὶ τούτων τὴν διαταγὴν τὸ κατὰ δύναμιν πράττειν· τὰς δὲ λοιπὰς πάντας ὁμοῦ τὰς τῶν χριστιανῶν παραδόσεις τῶν τε μοναχῶν καὶ κληρικῶν ὁμοίως καὶ τῶν λαϊκῶν καὶ ἀπλῶς παντὸς χριστιανικοῦ συστήματος ἀπὸ τὰς παραδόσεις τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων χρὴ ἔχειν ἐγγράφως, καὶ περὶ δογμάτων τέως τὰ οὐκ ἄγοντα περὶ πίστεως τῶν τε ἁγίων συνόδων καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων πατέρων, κατὰ πάντα δὲ ἐν πρώτοις τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου καὶ τὰς ἐρμηνείας αὐτῶν. 15 ταῦτα ὁμοῦ πρόκειται ἐν τῷ βιβλίῳ τὸ ἐπισυναχθὲν ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας καὶ λεγόμενον Αἰ¹⁾ ἐρμηνεῖαις τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου· οὐ γὰρ ἄλλως πως προθυμοῦντι μοι ἐπιλέγειν αὐτό, ὅτι τὰς ἐντολάς περιέχει τοῦ Κυρίου καὶ τούτων τὴν προσωνομίαν κεκτῆσθαι σύνοϊδα²⁾. καὶ τοῦτο χρὴ ἔχειν εἰς διδασκαλίαν παντοίαν; 2) ὡσαύτως καὶ τὰ λοιπὰ βιβλία, ὅσα ὑγιῶς ἔχουσι τὰς διδασκαλίαις· ἔξωθεν δὲ τούτων οὐκ ἐπαρελάβομεν παρὰ τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν ἄλλην γραφὴν παραδέχεσθαι ξένην καὶ ἀλλοτρίαν παρὰ τὰς διδασκαλίαις τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων. 25.

(I. 21^b) *Περὶ τῆς θείας λειτουργίας.*

30. Χρὴ εἰδέναι καὶ περὶ τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ λειτουργίαν, ὅτι τὸ μὲν σάββατον ἀρχὴν τετάρτης ὥρας ἄρχεσθαι δεῖ τὴν λειτουργίαν, ὅπως στήκη ἢ τράπεζα ἀρχὴν εἰς ὥρας. τῇ δὲ κυριακῇ ἀρχὴν γ' ὥρας ἄρχεσθαι δεῖ τὴν λειτουργίαν, ὅπως στήκη ἢ τράπεζα ἀρχὴν τετάρτης ὥρας. ὁμοίως καὶ εἰς τὰς δεσποτικὰς ἑορτάς τὰς μεγάλας, οἷον τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Χριστοῦ, ὁμοίως καὶ τοῦ Προδρόμου τὰς δύο τὴν γέννησιν καὶ τὴν ἀποτομήν, καὶ τῶν ἁγίων δύο ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου. ταύτας ὁμοῦ πάντας ὡς ἐν ἡμέρᾳ κυριακῇ χρὴ ποιεῖν. εἰς δὲ τὰς μεσαίας ἑορτάς 33.

1) ἢ. 2) συνοῖδα.

ἀρχὴν ε΄ ὥραν ἄρχεσθαι δεῖ τὴν λειτουργίαν, ὅπως στήκη ἢ τρά-
 πεζα ἀρχὴν ς΄ ὥρας. εἰς δὲ τὰς μικρὰς ἑορτάς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς
 τὰς καθημερινὰς ἀρχὴν ε΄ ὥραν ἄρχεσθαι τὴν λειτουργίαν καὶ
 ἀποδίδεσθαι εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν αὐτῆς. ἢ δὲ τράπεζα χρὴ στή-
 5 κειν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, εἰς καταμίαν ἡμέραν, εἴτε νήστιμος ἔνι
 εἴτε λιτή, ἀπέρχεσθαι δῆλον ὅτι ἕκαστον μετὰ τὴν λειτουργίαν
 καὶ ἐν καιρῷ τῆς τραπέζης πάλιν συνάγεσθαι· τοῦτο δὲ χρὴ γί-
 νεσθαι, ὅταν ἐσθίειν μέλλουσιν τὴν θ΄ ἢ τὸ βραδύ. οὕτως χρὴ
 ποιεῖν καὶ εἰς τὰς μικρὰς τεσσαρακοστὰς περὶ τε τῆς λειτουργίας
 10 καὶ τῆς τροφῆς χωρὶς τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς· ἢ γὰρ μεγά-
 λη τεσσαρακοστὴ ἄλλον τύπον ἔχει, ὃς πανταχόθεν ἐνθεσμος
 πράττει.

31. Ταύτην δὲ τὴν σύγκρισιν τῆς ἀγίας λειτουργίας διδασκό-
 μεθα τὰ μὲν ἐκ τὸ τυπικὸν τῶν Στουδίου, ὁμοίως καὶ τῶν Ἱερο-
 15 σολύμων καὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, καθὼς ἐκεῖ περὶ τὴν τῶν ἁγίων
 ἀποστόλων νηστείαν διατάσσεται, τὰ δὲ ἐκ τὸν βίον τοῦ ἁγίου
 Θελασσίου, καθὼς ἐκεῖ λέγει, πῶς ἀπεκαλύφθη ὁ ἅγιος, ὅτι
 ἕως ς΄ ὥρας εἰσομιζόνται τῶν χριστιανῶν αἱ θεῖαι λειτουργίαι
 ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ἐπε[] δὲ ἐὰν γένηται λειτουργία, ὡς ἐπὶ
 20 τὴν αὐριον οὐ σκομ[ί]ζεται. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς θείας λειτουρ-
 γίας, τοῦτο δὲ τὸ [κεφάλαιον] ἐνταῦθα εἰς γραφικὴν μαρτυρίαν κα-
 θὼς ἐδιδάχθημεν [καὶ] ἔχομεν. (π. 22^a) ὁ δὲ τὸ κρεῖττον γινώ-
 σκων σκοπεῖτω.

32. Περὶ δὲ τὰς μικρὰς ἑορτάς, καθὼς καὶ προείπαμεν, διδα-
 25 σκόμεθα ἐκ τὸ τυπικὸν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὡς ἐκεῖ λέγει ψάλλειν τὸ
 «Θεὸς Κύριος». περὶ δὲ βρώσεως καὶ πόσεως ὡς τὰς λοιπὰς ἑορτάς
 οὐ καταλόουσιν, οὔτε πάλιν εἰς τὰς νηστήμους. ταῦτα δὲ ἀρμόζει, ὅταν
 λάξη ἡμέρα νήστιμος καὶ μικρὴ ἑορτή. αἱ δὲ δεσποτικάι ἑορταὶ
 τῆς λειτουργίας ἤγουν τῆ μεγάλης πέμπτη καὶ τῷ μεγάλῳ σαβ-
 30 βάτῳ καὶ τὰ Χριστοῦγεννα καὶ τὰ Φῶτα ἄλλον τύπον ἔχουν τῆς
 λειτουργίας.

Περὶ βρώσεως καὶ πόσεως ποσοτήτων καὶ ποιότητων.

33. Δεῖ εἰδέναι, ὅτι ὁ διακονῶν τοῖς ἀδελφοῖς χρὴ κρούειν τὸ
 ξύλον καὶ συνάγεσθαι πάντας καὶ ἀπέρχεσθαι εἰς τὴν τράπεζαν,
 35 λέγοντες τὸν ψαλμὸν «Ἰψώσω σε ὁ Θεὸς μου βασιλεὺς μου», καὶ
 καθέζεσθαι μετὰ εὐλαβείας γενομένης καὶ λεγομένης, καὶ τῆς δὲ

λοιπῆς τάξεως κατὰ τὸν τύπον, ἄρχεσθαι δὲ ὁ ἀναγινώσκων τὸν Πρό-
 λογον, εἶθ' οὕτως εὐλογεῖσθαι τὸν στίχον τῶν παρατιθεμένων καὶ
 εἰς καταμίαν διακονίαν λέγειν «Δόξα σοι Χριστέ ὁ Θεός, ἡ ἐλπίς
 ἡμῶν, δόξα σοι» καὶ τῶν λοιπῶν, καὶ ὁμοίως τὸν στίχον. ὁ δὲ
 ἀναγινώσκων χρῆ ἀναγινώσκειν μέχρις οὗτου θέλει ἐπάρειν πανα- 5
 γίαν ὁ διακονῶν, καὶ εἶθ' οὕτως ὁ ἀναγινώσκων ἐπαίρει εὐχὴν καὶ
 εὐλογίαν. αὐτὸς ἀρμόζει πλύνειν τὰ πινάκια καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ
 τὸν τύπον τοῦ Ἁγίου Ὁρους· αὐτοῦ γάρ ἐστιν ἡ διακονία. ἀκρι-
 βεια δὲ πολλὴ ἀρμόζει εἶναι, καθὼς καὶ ἐπαρεδόθη ἡμῖν ἐκ τῶν
 ἁγίων πατέρων, ἵνα μὴ ἐν τῇ τραπέζῃ λόγος οἰοσθήποτε λαληθῆ 10
 παρεκτὸς τῶν στίχων καὶ τῆς ἀναγνώσεως, εἰς ἀνάγκην δὲ οἰαν-
 δήποτε 1) ἀναγκαίου ὁ προσεστὼς μετὰ ἀκριβείας εἶτε ἄλλος τις μετὰ
 εὐλόγου αἰτίας κατ' ἀνάγκην. λέγουσι γάρ καὶ τοῦτο οἱ θεῖοι
 πατέρες, ὅτι τὸ ἅγιον θυσιαστήριον καὶ ἡ τράπεζα τῶν ἀδελφῶν
 ἴσα προσέχονται καὶ τιμῶνται εἰς τὰ τοιαῦτα. 15

34. Δεῖ εἰδέναι, ὅτι ἀπὸ τὸ Πάσχα ἕως τῶν ἁγίων πάντων
 τὴν μὲν ἐβδομάδα τῆς διακινησίμου ὄλην, ὡς ἐσθίουσι τῇ μεγάλῃ
 κυριακῇ, (Π. 22^b) εἰς τὴν αὐτὴν ὥραν χρῆ ἐσθίειν. οὐ μὲν-
 τοι τὴν ποσότητα λέγομεν, ἀλλὰ τὴν ποιότητα, ἐὰν ἔχουσιν· ἐὰν
 δὲ οὐκ ἔχουσιν, οὐ δεῖ φροντίζειν κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. 20

35. Ἀπὸ δὲ τῇ δευτέρᾳ τῶν ἀρτοκλασιῶν μετὰ τὸ φάλλειν
 τὴν γ' ὥραν εἰς τὴν τάξιν αὐτῆς, καὶ εἶθ' οὕτως τὴν ς' εἰς τὴν
 τάξιν αὐτῆς καὶ τὴν ὥραν, φαλλειν δὲ καὶ τὰ τυπικά, καὶ ἅς δι-
 δεται εὐλογία, καὶ αὐτὴν μόνην χρῆ ἐσθίειν, ἡ εὐλογία δὲ τῆς ν'
 χρῆ σταθμίσειν ἐξάγια ιβ' καὶ αὐτὴν μόνην ἐσθίειν διὰ τὴν πεν- 25
 τηχοστήν, ἵνα μὴ καλεσθῆ 2) νηστεία. μετὰ δὲ τὸ φάλλειν τὴν θ'
 ὥραν εἰς τὴν ὥραν αὐτῆς, τότε ἐσθίειν τελείως κατὰ τὴν τῶν
 ἁγίων πατέρων παράδοσιν. ἐὰν δὲ γένηται λειτουργία, ὥραν τρί-
 την χρῆ γίνεσθαι, ὡς ἐν ἡμέρᾳ κυριακῇ, καὶ διδεδῆσθαι τὴν εὐλο-
 γίαν ὁμοίως. μετὰ δὲ τὸ φάλλειν τὴν ς' εἰς τὴν ὥραν αὐτῆς, 30
 εἶθ' οὕτως τὴν θ' εἰς τὴν ὥραν αὐτῆς, τότε χρῆ ἐσθίειν τελεί-
 ως, καθὼς καὶ προεῖπαμεν. ἐὰν δὲ καὶ συμφέρῃ λαβεῖν τὴν
 εὐλογίαν καὶ ἐσθίειν αὐτὴν εἰς τὴν ς', οὕτως γενέσθω. οὗτος δὲ
 ὁ τύπος χρῆ πᾶσαν τὴν ἁγίαν πεντηχοστήν τελεῖσθαι παρεκτὸς
 τῆς μεσοπεντηχοστῆς καὶ τῆς ἀναληψίμου ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας 35
 εὐλόγου.

1) οἰονδήποτε.

2) καλεσθῆ.

36. Ταύτην δὲ τὴν διάκρισιν τῆς πεντηχοστῆς ὁμοίως καὶ τῶν ἑορτῶν σκοπήσωμεν, ἂν ἐνδέχεται, καὶ εὐρήσομεν τὸν κανόνα Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας πῶς ἐκεῖ λέγει: «Ὅταν καὶ λάχῃ ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων ἢ παραμονὴ ἢ τῶν Φώτων ἐν σαββάτῳ ἢ ἐν κυριακῇ, νὰ ἐσθίωσι μικράν¹⁾ τινὰ ξηροφαγίαν εἰς τὴν ὥραν τοῦ καιροῦ τῆς λειτουργίας τῆς ἡμέρας, βραδὺ δὲ νὰ ἐσθίωσι τελείως, ἵνα μὴ καλεσθῇ νηστεία, καὶ οὕτως ἀνατρέπομεν, φησί, τὰς γινομένας ἐν τοῖς τοιοῦτοις αἰρέσεις καὶ τὴν ἐγκράτειαν ἡμῶν οὐ παραβλάπτομεν, ἂν καὶ ὅλως προθυμῶμεν αὐτὴν καὶ ποθοῦμεν». καὶ ὅμως ἡ διδομένη εὐλογία καὶ παρὰ τὸν σταθμὸν, ὃν εἶπαμεν, ἂν καὶ ἀρμόζει, εἰς μικρὸν μέρος διδέσθω μόνον, ἵνα μὴ καλεσθῇ²⁾ νηστεία. καθὼς καὶ προεἶπαμεν, ἀνατρέπομεν (π. 23^a) τὰ εἰς τὰ τοιαῦτα γινόμενα πτώματα, καθὼς ὁ προλεχθεὶς [κανὼν] ἕως ὀλίγου τινὸς ἀπογεύεσθαι λέγει. τοῦτο δὲ ἂν καὶ [ἐν]δέχεται, οὕτως ποιούμεν, εἰ δὲ μῆγε, τὰ κρείττονα διδάχθῶμεν, ἐκ τῶν θείων πάλιν γραφῶν τὴν μαρτυρίαν λαμβάνοντες.

37. Κατὰ τάξιν εἶπωμεν πάλιν, τρίτην καὶ πέμπτην τὰς δύο διακονίας χρῆ ἐσθίειν τὴν μὲν μαγερίαν μετὰ ἐλαίου, τὸ δὲ ἐκζεστόν ἄνευ ἐλαίου. ἂν δὲ καὶ ἐμπίπτῃ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις τυρίτζιν ἢ ὀβούτζικον ἢ ὄψαρίτζιν, ἐσθίειν χρῆ, οὐχὶ δὲ φροντίζειν. μέρος δὲ τοῦ τυρίου κατὰ ἕνα χρῆ σταθμίζειν ἑξάγια ἢ, σταμένου ὀλοκοτήνου ἑξάγια, τὸ δὲ ἔλαιον εἰς κατὰ ἕνα ἕνα καὶ ἡμισυ ἑξάγια εἰς καταμίαν διακονίαν. οὗτος ὁ τύπος χρῆ εἶναι πάντοτε, ὅταν καὶ ἐσθίωνται τὰ ἀμφοτέρω, εἰ μὴ τις δ' ἂν παράκλησις παρὰ τινος ξένου φιλοχρίστου γένηται, καὶ διὰ (τὸ) τὸν προσφέροντα μὴ λυπῆσαι κατὰ ἀνάγκην τὸν σταθμὸν καταλιπεῖν, καὶ οὕτως πάλιν οὐκ ἀσκόπως καὶ ἀμερίμως, ἀλλὰ τὸ ἀρμόζον ποιεῖν εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ οὐκ³⁾ εἰς βλασφημίαν. εἰ δὲ καὶ μὴ οὕτως συμβῇ, πάντοτε εἰς τὰς τεταγμένας ἡμέρας τοῖς αὐτοῖς σταθμίσι καὶ μέτροις εἰς τυρὸν καὶ ἔλαιον καὶ τῶν λοιπῶν χρῆ ἐνδαιαῖσθαι καὶ πολλάκις, ἂν καὶ ἐνδέχεται, ἐλαττοῦσθαι ταῦτα καὶ οὐ πλεονάζειν χρῆ, καθὼς ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς Ἀσκητικοῖς αὐτοῦ, λόγοις διετάξατο λέγων οὕτως, ὅτι «Ἀπτεσθαι μὲν ἐκάστου χρῆ καιροῦ ποτε συνεμπεσόντος⁴⁾, ὅσον ἐνδείκνυσθαι τοῖς ὁρώσιν». καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

1) μικρᾶ.

2) καλεσθῇ.

3) οὐχ.

4) συνεμπεσόντος.

(Περὶ τῶν ὄρων ἐν ἐπιτιμίοις.)

38. Δευτέραν δὲ καὶ τετραδοπαρασκευὴν μίαν διακονίαν ἐσθίειν, τὸ ἐκξεστὸν δῆλον ὅτι ἄνευ ἐλαίου, καὶ ἐτέραν διακονίαν ξηροφαγίαν. ἐν ταύταις δὲ ταῖς δευτεροτετραδοπαρασκευαῖς τῆς ν', καθὼς καὶ προείπαμεν, εἰς παράκλησιν φίλου χρή λύεσθαι, ὡς τὰς 5 ἄλλας ἡμέρας, καὶ εἰς τὴν ὥραν καὶ εἰς τὰ βρώματα παρεκτὸς τῶν ἐπιτιμωμένων καὶ μὴ κοινωνούντων. (Π. 23^b) οἱ ἐπιτιμώμενοι εἰς τυρὸν καὶ ὠδὸν οὐ καταλύουσι, τὰ δὲ πάντα καταλύουσι εἰς τῆς πεντηχοστῆς τὰς τετραδοπαρασκευάς· τὰς δὲ κυριακάς καὶ τὰς δεσποτικάς ἑορτάς ἐσθίειν τὰς δύο διακονίας μετὰ ἐλαίου. ἐὰν 10 δὲ καὶ πολλάκις πέμψῃ ὁ Χριστὸς καὶ ἄλλο τίποτες καὶ οὐ συμβ[άλλεται πρὸς] τὰς δύο διακονίας, ἐσθίειν χρή τὰς τρεῖς. οὐκ ἔξεστι δὲ τοῦτο κατὰ τύπον ἔχειν ἀενάως, ἀλλ' ἐὰν γένηται κατὰ ἀνάγκην, καθὼς εἶπαμεν, τοῦτον τὸν τύπον τῶν σαββατοκυριακῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἑορτῶν καὶ δίχα τῆς ν' ὅλον τὸν χρόνον χρή κρατεῖσθαι. 15 κρασίον δὲ ἐὰν καὶ ἐμπέσῃ, οὐ χρή δίδεσθαι κατὰ τύπον εἰς ἄλλην ἡμέραν, εἰ μὴ εἰς κυριακὴν καὶ δεσποτικὴν ἑορτὴν εἴτε εἰς φίλου ἀναγκαίου παράκλησιν. κερνᾶν δὲ τότε χρή ὅλον τὸν χρόνον εἰς τὰς τριακτάς ἡμέρας πρὸς ἓνα κρασοβόλιν εἴτε πολλάκις πρὸς δύο ἢ τὸ πολὺν τρία, ἄλλο οὐδέν· τὰ γὰρ δύο ἢ τρία κρα- 20 σοβόλια οὐ κατὰ τύπον εἶπαμεν γίνεσθαι, ἀλλὰ κατὰ ἀνάγκην ἐὰν καὶ συμβῆ, καθὼς καὶ προείπαμεν περὶ τὰς τρεῖς διακονίας ἐν κυριακῇ ἢ ἐν μεγάλῃ ἑορτῇ. ἐπεὶ ὡσπερ εἰς τὴν βρῶσιν τὰς δύο διακονίας ἐχρῆν ἔχειν τύπον, πολλάκις δὲ καὶ τὴν μίαν, οὕτως καὶ εἰς κρασίον τὰ δύο κρασοβόλια πολλάκις καὶ τὸ ἓνα χρή ἔχειν 25 τύπον, ἐὰν καὶ ἐμπέσῃ εἰς τὰς τεταγμένας ἡμέρας, καθὼς εἶπαμεν πάντοτε, καθὼς ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Θαυματουργὸς λέγει, ὅτι «Καύχημα μοναχοῦ τὸ μὴ πίνειν οἶνον. εἰ δὲ καὶ πίνει οἶνον, διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος ὀλίγον μεταλαμβάνετω» ¹⁾). ὁμοίως καὶ ἕτερός τις τῶν ἁγίων ὁ μέγας ἐκεῖνος Ποιμήν, ὡς 30 τῷ ὀνόματι καὶ τῷ πράγματι, λέγει, ὅτι «Οἶνος ὅλως οὐ [ΠΟΔΟ-ΒΑΕΤЬ] τῶν μοναχῶν». διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἄλλην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος δι' ἀσθενείαν τινα ἀναγκαίαν κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἁγίου ὀλίγον τίποτες, ἐὰν καὶ ἔστιν καὶ δίδεται ἡμῖν, χρή πίνειν χάριν ἰατρείας κατὰ πᾶσαν οἰανδήποτε ἡμέραν, καθὼς [И божественная 35

¹⁾ Житіе св. Симеона Дивногогорца по Монас. № 366 л. 123^b.

правила повелѣвають, едину же купу премѣрити подобаеть вина неразтворена ексагii 20 свѣнѣ мѣры чашныя, въ растворенiи же, якоже приемень,

37. И сей убо уставъ о сырѣ и маслѣ и винѣ всего лѣта 5 по мѣрѣ и по правилу творити подобаеть, якоже и божественнii отцы наши завѣщаша, глаголюще, яко «Вся мѣроу и правиломъ»; подобнѣ же и святой Ефремъ глаголетъ, яко «Велика бѣда, идѣже законнii правила не жительствоють»; речемъ же по чину.

10 38. По окончанii же убо святыхъ пятидесятницы, рекше отъ святыхъ всѣхъ даже до святыхъ апостолъ, во вторникъ же и четвертокъ едино варенiе достоитъ ясти безъ масла въ 9 часъ и ино сухояденiе; въ понедѣльникъ же и среду и 15 пяткъ сухояденiе подобаеть хлѣбъ и воду и симъ подобная, ястii же двѣ подобаеть ясти, паче же аще обрѣтаются; и егда варенiе ядятъ, подобаеть и ино ястiе съ нимъ ясти, яко да суть съ нимъ двѣ послуженii.

39. О праздникохъ же малыхъ и великихъ напредъ въ своемъ ихъ мѣстѣ приложити должно есть. Отъ святыхъ же 20 апостолъ даже до святаго Филиппа вторникъ и четвертокъ двѣ варенii ясти, аще и случаются, ясти подобаеть, вѣтрный сокъ, рекше безъ посласти, и обварено и обоя безъ масла; обаче въ девятый часъ ясти по преданiiу святыхъ отецъ, якоже и святой Симеонъ Чюдотворецъ во 25 образи, глаголя, яко «Да постится инокъ не мнѣ девятаго часа» ¹⁾; подобнѣ же и въ житii преподобнаго отца нашего Пахомiя: глаголетъ бо аггелъ по преданiiу общежителному, яко «Въ девятый часъ, егда хочеть множество ясти, творити молитвы три» ²⁾; такоже и вси святii отцы сиче 30 предаша, въ девятый часъ ясти инокомъ всегда.

40. Въ сихъ убо простыхъ днехъ, аще приидеть отъ нѣкоего христоролюбца утѣшенiе, и есть и господинъ приносимыхъ, еже еще принесеть, ясти въ славу Божию, заеже не оскорбити принесшаго, якоже и предрекохомъ; аще ли нѣсть

¹⁾ Житiе св. Симеона, л. 123а: *νηστεύετω μοναχὸς οὐκ ἔλαττον τῆς ἐν-
νάτης ὥρας.* ²⁾ *Patrol. Orient., IV, 428.*

принесый, подобаеъ хранити та въ субботу и въ недѣлю или въ праздникъ, заеже не мощно бы ти разоряти, якоже прилучися, иже отъ святыхъ отецъ преданое пощеніе. Аще ли и день постенъ есть, внигда пріити принесшему утѣшеніе не достоитъ разрѣшати, развѣ въ простъ день или паки 5 въ нужно нѣкое благословноу. Аще въ постенъ день прилучится праздникъ, подобаеъ разрѣшати друга ради, во свидѣтельство имуще прилучшійся тогда праздникъ, яковъ же аще будетъ малъ или великъ, егда согласуетъ съ любовію друга по святыхъ отецъ преданію. 10

41. Аще же нѣсть ту принесый, и прилучится праздникъ и постенъ день, паки подобающее да будетъ, якоже угодно есть Богу въ славу Его, а не въ хулу: не подобно бо есть и паче рещи бѣдно, еже сице просто разрѣшати и преобидѣти владычня наша священныя посты, иже отъ святыхъ 15 апостолъ и божественныхъ отецъ и святыхъ соборъ божественнымъ Духомъ уставленныя христіаномъ, и якоже наша имуща преданія, паче егда восхощемъ разрѣшаемъ ихъ, кромѣ истинны божественныя или нѣкія благословныя вина. Якоже убо выше рѣхомъ, безъ масла вторникъ и четвертокъ 20 ясти аще на пользу есть, да бываетъ, аще ли не на ползу есть, буди ясти съ масломъ; и ниже тако есть вѣѣ отеческаго преданія, но въ славу Божию и спасенія души и составленію тѣла.

42. И тако пріимати подобаеъ уставъ сей, кромѣ явѣ яко 25 великія четверодесятницы и прочихъ постъ, такожде: ибо прочеть въ постныхъ великаго Василіа, и обрѣтохомъ тамо, како малый типикъ за строенія повелѣваетъ влагати въ снѣдь постникомъ братіямъ, и паче въ похвалу имать се, а не въ укоризну ¹⁾); еже и хотяй прочеть обрящеть. 30 Се же бѣ, заеже тогда во днехъ онѣхъ не бѣ и еще инокомъ отъ мяса совершенное удаленіе, и убо отъ сего вѣммы, яко по праведному слову есть, еже за устроенію] (л. 24^a) τοῦ ἐλαίου μεταλαμβάνειν καὶ ἐν ταῖς τοιαύταις ἡμέραις. ὁμοίως καὶ εἰς τὸν βίον τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Πα- 35

¹⁾ PG, XXXI, 1413—1415 (глава 25).

- χωμίου καὶ ἀρχηγοῦ καὶ τύπου τῶν κοινοβίων εὐρήσεις κατέ-
 πως ἐγκαλουμένων τῶν μαγείρων ἀπολογούντων, ὅτι καθ' ἑκά-
 στην ἡμέραν δῆλον ὅτι δίχα τῶν νησιμῶν ἐξήκοντα ἕξαστα ἔβα-
 λον εἰς τὴν βρῶσιν τῶν ἀδελφῶν ἐκεῖνο τὸ τοῦ λαοῦ πλῆθος ¹⁾).
- 5 καὶ διὰ τοῦτο, καθὼς καὶ προείπαμεν, εὐλογόν ἐστὶν ἐὰν καὶ συμ-
 φέροι οὕτως ἐσθίειν· καὶ γὰρ τινες προφάσει τῶν ἀνελαίων ²⁾ ἐσθί-
 ειν ἕτερα κρείττονα τῶν ἀρτυμάτων ἐπινοοῦνται, καθὼς καὶ τοῦτο
 ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς Ἀσκητικοῖς αὐτοῦ λόγοις ³⁾ ὑπε-
 μνημάτισεν καὶ ἐκώλυσεν τοῦτο. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.
- 10 43. Δευτέραν δὲ καὶ τετραδοπαρρασκευὴν μετὰ τὸ ἐσπερινὸν χρῆ
 ἐσθίειν καὶ τὴν τράπεζαν σταίνειν κατὰ τὴν παράδοσιν τινῶν ἁγίων
 πατέρων, ξηροφαγεῖν δὲ χρῆ ἄρτον καὶ ὕδωρ καὶ ὁμοίων τούτων
 τι, ἐὰν καὶ ἔστιν, κατὰ τὴν παράδοσιν καὶ νομοθεσίαν τῶν ἁγίων
 15 συνόδων τὴν τροφήν ποιεῖσθαι. σκοπεῖτω δὲ καὶ τοῦτο μετὰ ἀκρι-
 βείας, καὶ ἐὰν συμφέροι, καθὼς καὶ προείπαμεν, μετὰ τὸ ἐσπε-
 ρινὸν ἐσθίειν ἐν ταῖς νησιμῶν ἡμέραις, οὕτως γενέσθω. εἰ δὲ
 καὶ οὐ συμφέροι, γενέσθω κατὰ τῶν λοιπῶν ἡμερῶν τὸν τύπον
 ἐν ταῖς ἐνάταις ἢ τροφή, καθὼς οἱ θεῖοι πατέρες ἐδιετάξαντο κατὰ
 τοὺς θεῖους κανόνας.
- 20 44. Περὶ δὲ τῶν ὀσπρίων καὶ ὀπώρων οὕτως χρῆ εἶναι κατὰ
 τὸν τύπον τῶν μεγάλων μοναστηρίων. τὸ φαβάτιν, τὸ φακίν καὶ
 τὸ ῥιβίνθιν, ὅταν ᾖ ἐκξεστά, ἕνα γομάτον κρασσοβόλιν εἰς κατὰ
 ἕνα ἀδελφόν, τὸ δὲ ὀρίζιν ἕνα ῥίγλον εἰς κατὰ ἕνα. ὅταν δὲ ᾖ
 μαγερία, τὸ ἡμισυ τούτων πάντων χρῆ. οὕτως καὶ εἰς τὰ λοι-
 25 πὰ ὀσπρια τὰ ὅμοια τούτων, καθὼς ἀρμόζει, πλὴν καὶ ἐν τούτοις
 ὁμοίως, καὶ τῶν ὀπώρων, ὡσπερ τῶν ἐνδυμάτων τὰ μὲν εἰσὶν εὐ-
 πόριστα, τὰ δὲ κνηπότερα, καθὼς καὶ ὁ μέγας Βασίλειος λέγει
 περὶ πάντων τούτων. τὰ εὐποριστότερα καὶ τὰ τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν
 30 ἀποπληροῦντα χρῆ ἐπιλέγεσθαι κατὰ τὸν καιρόν, εἰς δὲ τὴν ξηρο-
 φαγίαν τὰς σταπίδας καὶ τὰς ἐλαίας (Π. 24^b) εἰς κατὰ ἕνα ἀπὸ
 κατὰ ἕνα εἶδος· κρασσοβόλιν μὲν γομάτον ἐν ἐλαίας, τὰς δὲ στα-
 πίδας ῥίγλον, ὁμοίως καὶ τὰ κάρυα ς', ὕγιης ⁴⁾ κατὰ ἕνα, τὰς δὲ
 ἰσχάδας ἢ εἰς κατὰ ἕνα μεσαῖα, τὰ δὲ μικρὰ καὶ τὰ μεγάλα δια-
 φέρου. οὕτως χρῆ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ὀπώρας τὰς ὁμοίας τού-

¹⁾ Patrol. Orient., IV, 442—445 § 24—25.
 XXXI, 1413 C.

²⁾ ἀνέλαιον. ³⁾ PG,

των, ὁμοίως καὶ εἰς τὰ λοιπὰ, ὡς καὶ ἄνωθεν εἶπαμεν περὶ τῶν ἐφητῶν ¹⁾ ὀσπρίων. ταῦτα δὲ πάντα τὰ τε μαγερευτὰ τὰ τε ὤμα, ὅταν εἰσὶν ξηρά, οὕτως ἀρμόζει. ὅταν δὲ ὁ καιρὸς ἔχει χλωρά, ἢ τροφή καὶ ὁ σταθμὸς διαφέρει. τῶν δὲ λαχάνων, καθὼς ἀρμόζει, καὶ ἐφητὰ καὶ ὤμα, ὡσαύτως καὶ τὰς ἀλμαϊας, ὁμοίως καὶ τὰ ⁵ λοιπὰ τὰ ὅμοια τούτων ἀπαρτιζόμενα καὶ ἀρμόζοντα εἰς τὰς νη-στίμους ἡμέρας καὶ τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν ἀποπληροῦν. οὕτως γὰρ κυβερνῶμενοι διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος τῆς πλεονεξίας ἀπαλλαγσόμεθα, καθά τις τῶν ἁγίων λέγει, ὅτιπερ «Τὸ περισσὸν καὶ ὑπὲρ τὴν χρεῖαν πλεονεξία ἐστίν». ὅθεν καὶ ὁ ἀπόστολος τὰ τῆς ¹⁰ βασιλείας τοῦ Θεοῦ χωρίζοντα ἡμᾶς ἀπαραριθμῶν καὶ τοῦτο τὸ πάθος συναριθμῶν λέγει, ὅτι «Οἱ πλεονέκται βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσωσιν» ²⁾. τὸ δὲ πλεόν κτᾶσθαι εἰς πᾶν πρᾶγμα παραλαμβάνεται. ταῦτα δὲ πάντα αἱ κοινοβιακαὶ διατάξεις παρα-
¹⁵ δέδωκαν τὰς τε ὑγροφαγίας τὰς τε ξηροφαγίας, καὶ τὸν σταθμὸν τούτων ἀπάντων τὴν ἀκρίβειαν ὥρισαν διὰ τε τὸν ἀναγνωρισμὸν τῆς ἰσότητος διὰ τε τῶν ἀναφυέντων σκανδάλων καὶ τῶν λοιπῶν αἰτιῶν κατὰ τοὺς θέλοντας μετὰ πλείονας συζῆν καὶ συμφώνως διάγειν.

45. Ὁ δὲ καταμόνας διάγων ἄλλην ἔχει παράδοσιν καὶ τὴν ²⁰ διαταγὴν, κατὰ τὴν δύναμιν δῆλον ὅτι τοῦ σώματος καὶ τὴν τῆς ψυχῆς κυβέρνησιν. καὶ ταῦτα πάντα οὐ πολλὴν ἔχουσι τὴν ἀκρίβειαν ἐν τοῖς μοναχοῖς· ὁ γὰρ μέγας Χαρίτων ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις εἰς τὸν βίον αὐτοῦ ἄρτον καὶ ἄλας καὶ ὕδωρ μόνον τὴν τροφήν παρ[αδίδει εἰς] τοὺς μοναχοὺς ὅλας τὰς ἡμέρας καὶ ταύ- ²⁵ τὴν εἶναι λέγει, τὴν βασιλικὴν ὁδόν ³⁾. ὁμοίως καὶ ὁ ἅγιος Ἐφραὶμ λέγει, ὅτι «Ἐν ἐγγρα(π. 25^a)τεία ὧν οὐ φροντίσεις πολλῆς δαπάνης τοῖς παροῦσιν ἀρκούμενος, παξαμαάδων καὶ ὀλίγου φάκου ἢ λοιποῦ ὀσπρίου ἢ λαχάνων τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν ἀπο-
³⁰ πληροῖς». καὶ ὁ μέγας Βασίλειος πρὸς τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Θεολόγον γράφων περὶ μοναχοὺς λέγει, ὅτι «Ἄπαξ ἀπλῶς ὡς ἐν τῷ ἐνδύματι ἠγεῖσθαι προσῆκεν τὸ χρεῖῶ-
 δες, οὕτως καὶ ἐν τροφῇ ἄρτος ἐκπληρώσει τὴν χρεῖαν καὶ ὕδωρ θεραπεύσει τὴν δίψαν τῷ ὑγιαίνοντι, καὶ ὅσα ἐκ σπέρματος παρ-

¹⁾ ἠψιτῶν.

²⁾ I Κορ. VI, 10.

³⁾ PG, CXV, 909 C.

οψήματα πρὸς τὰς ἀναγκαίας χρείας τὴν ἰσχὺν τῷ σώματι δύναται διασῶσαι» ¹⁾. καὶ ὁ ἅγιος Νεῖλος ²⁾ λέγει, ὅτι «Ἡ κατὰ φύσιν διαγωγὴ ἡμῶν τε καὶ τοῖς ζώοις ἢ αὐτὴ ὠρίσται παρὰ τοῦ δημιουργοῦ· ἰδοὺ γὰρ δέδωκα ὑμῖν, φησὶν ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ, 5 πάντα χόρτον τοῦ ἀγροῦ, ὑμῖν ἔσται καὶ τοῖς θηρίοις εἰς βρῶσιν. κοινὴν οὖν μετὰ τῶν θηρίων λαβόντες τὴν δίαιταν καὶ ταύτην ταῖς ἐπινοίαις ἐπὶ τὸ ἀσωτότερον παρατρέψαντες, πῶς οὐκ ἀλογώτεροι κριθεῖμεν εὐλόγως ἐκείνων, εἴ γε τὰ μὲν θηρία μένει ἐπὶ τὸν ὄρον τῆς φύσεως οὐδὲν παρακινήσαντα τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ τε- 10 ταγμένων, οἱ δὲ λογισμῶ τιμηθέντες πάντῃ τῆς ἀρχαίας ἔξωθεν διητημέθα ³⁾ νομοθεσίας. ἐπεὶ οὖν πολλὴ βλάβη ἀκολουθεῖ ἐν τῇ πλεονεξίᾳ, ταύτην ἀνέλωμεν τὴν αἰτίαν καὶ ἀκτημοσύνη ἀσκήσωμεν» ⁴⁾.

46. Ὅρα τοῦτον τὸν λόγον καὶ ὄρον τοῦ ἀγίου, ὅτι οὐκ εἰς μοναχοὺς μόνους ἔνι, ἀλλὰ καὶ εἰς κοσμικοὺς, πόσῃ μᾶλλον καὶ πλέον εἰς μοναχοὺς ἀρμόζει. ὁ δὲ θεῖος ἀπόστολος τὴν τοῦ σώματος κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἀπὸ τῆν πλεονεξίαν τε καὶ παράχρησιν ἀνελῶν λέγει, ὅτι «Καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας» ⁵⁾. ὅμως πολλὰ καὶ ἕτερα τοιαῦτα τῶν θείων πατε- 20 ρων ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ἑρμηνειῶν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου εἰς λόγον ξ' καὶ ξα' καὶ ξβ' καὶ εἰς ἄλλους συνηρμόσθησαν ἐν Κυρίῳ. καὶ ταῦτα μὲν οἱ ἅγιοι. διὰ [δὲ ταῦτα ἐὰν] καὶ οὐ λάχῃ ἔλαιον εἶναι, χρῆ ἄλλο τίποτες ἐὰν καὶ ἐμ[πέση] ποιεῖν εἰς τὴν χρείαν. εἰ δὲ καὶ οὐδὲ τοῦτο ἐστίν, οὐ δεῖ φροντίζειν [κατ' 25 ἀνάχ]κην.

47. Σάββατον δὲ πλήρωμα δ' ὥρας, ἀρχὴν δὲ ε' ὥραν χρῆ [στήκειν] τὴν τράπεζαν καὶ ἐσθίειν δύο διακονίας μετὰ ἐλαίου (π. 25^b) τὴν τε μαγερίαν καὶ τὸ ἐκζεστόν, καθὼς καὶ ἄνωθεν εἶπαμεν. ἐὰν δὲ καὶ πέμψη ὁ Χριστὸς τυρίτζιν ἢ ὀβγούτζικον ἢ ὀφαρίτζιν 30 ἐσθίειν χρῆ εἰς δόξαν Θεοῦ, οὐ δεῖ δὲ φροντίζειν, καθὼς οἱ θεῖοι πατέρες παρέδωκαν καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος λέγει, ὅτι «Μὴ μερμυγήσητε τί φάγετε» ⁶⁾ καὶ τὰ λοιπά. ὁμοίως καὶ ὁ ἀπόστολος ἀνακόπτει τὰς περισσὰς φροντίδας λέγων, ὅτι «Ἔχοντες διατροφὴν

¹⁾ PG, XXXII, 232 C. ²⁾ νεῖλον. Не слѣдуетъ ли читать Νείλων?

³⁾ διητημέθα ⁴⁾ Сравн. PG, LXXIX, 804 C—D (гл. 71), 805 A (гл. 72).

⁵⁾ Римл. XIII, 14. ⁶⁾ Мө. VI, 25; Лукк XII, 22.

καὶ σκεπάσματα τούτοις ἀρκεσθησόμεθα» ¹⁾). ὁμοίως καὶ τῇ κυριακῇ πλήρωμα τρίτης ὥρας χρῆ στήκειν τὴν τράπεζαν καὶ ἐσθίειν τὰς δύο διακονίας. ἐὰν δὲ καὶ πέμψη ὁ Χριστὸς καὶ ἄλλο τίποτε μὴ συμβαλλόμενον ταῖς δύο διακονίαις, χρῆ ἐσθίειν [τὰ τρία ταῦτα], καθὼς καὶ προείπαμεν, κατὰ ἀνάγκην. οὐ χρῆ δὲ ἔχειν κατὰ τύπον τοῦ- 5 το, ἀλλὰ κατὰ σύμβασιν ἐὰν γένηται. ἐσθίειν δὲ χρῆ καὶ τὸ βραδὺ σαββάτῳ καὶ κυριακῇ καὶ ἐν ἑορταῖς, ἐν αἷς τιποτοῦν περικοπὴ τῆς ταχειᾶς γεύσεως γένηται εἰς καταμίαν, καθὼς ἀρμόζον ἐστίν. ὁμοίως καὶ εἰς κρασὶν καθὼς προείπαμεν χρῆ γίνεσθαι.

48. Τὰς δὲ ἑορτὰς τὰς μεγάλας οἷον τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ 10 Χριστοῦ τὰς μεγάλας καὶ τοῦ Προδρόμου τὴν γέννησιν καὶ τὴν ἀποτομήν, ὁμοίως καὶ τῶν δύο ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου οἶαν ἡμέραν λάχῃ εἴτε δευτέραν εἴτε τετραδοπαρασκευήν, οὕτως χρῆ ποιεῖν· εἰς μὲν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου ὡς ἐν ἡμέρα κυριακῇ παρεκτὸς τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, ὁμοίως καὶ 15 τοῦ Προδρόμου τὰς δύο καὶ τῶν ἁγίων δύο ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

49. Τὰς δὲ μεσαίας ἑορτὰς ὥρα ς' σταίνειν τὴν τράπεζαν καὶ τὸ βραδύ. εἰς δὲ τὴν βρῶσιν οὕτως χρῆ ἐσθίειν, ὡς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἡμέρας, μόνον ὥραν ς' σταίνειν τὴν τράπεζαν διὰ 20 τὴν ἑορτὴν. ἐὰν δὲ λάχῃ εἰς ἡμέραν νήστιμον, ξηροφαγεῖν δεῖ τὰς δεύτερον, τὸ γεῦμα δῆλον ὅτι καὶ τὸ βραδύ. εἰ δὲ καὶ ἀρμόζει, μαγερεία ἄνευ προσφαγίου γενέσθω, ἐὰν καὶ εὐαρεστήται Θεός, εἴτε μετὰ προσφαγίου, ὅταν μὴ κίνδυνος ὑφορεῖται ψυχῆς.

50. Εἰς δὲ τὰς μικρὰς ἑορτὰς ὥραν θ' χρῆ ἐσθίειν, ὡς εἰς τὰς 25 λοιπὰς ἡμέρας ἅπαξ τὴν ἡμέραν. ἐὰν δὲ λάχῃ ἡμέρα νήστιμος, ξηροφαγεῖν ὡς τὴν [λιτὴν] ἡμέραν, μίαν δὲ τὴν ἡμέραν εἰς τὴν θ'. τοῦτο δὲ ἐὰν ἐσθίωσι [τὸ (Π. 26^α) βραδύ. ἐὰν δὲ] εἰς τὴν θ' ἐσθίωσιν, ὡς καὶ ἀρμόζει γενέσθω· διὰ γὰρ τὴν ἑορτὴν περικόπτεται ἡ ὥρα, ὅπως κατὰ τὸ ἀρμόζον τῆς ἐκάστου ἑορτῆς διὰ τῆς πε- 30 ρικοπῆς τῆς ἐκάστης ἑορτῆς τῆς κατὰ συνήθειαν τροφῆς ὥρας ἢ παράκλησις γένηται καὶ μὴ προφάσει ἑορτῆς, μᾶλλον δὲ τῶν ἑορτῶν ἢ παράχρησις ὑπείσέρχεται καὶ καταλύεται ἢ ἐγκράτεια, ὁ καρπὸς κατὰ τὸν ἀπόστολον ²⁾ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὐδὲ πάλιν προφάσει τῆς ἐγκρατείας εἰς τὰ τοιαῦτα αἱ ἑορταὶ ἀτιμάζονται. 35 εἰ δὲ καὶ ἀρμόζει, καὶ εἰς τὰς μικρὰς ἑορτὰς μαγερεία ἄνευ ἐλαί-

¹⁾ I Tim. VI, 8.

²⁾ Gal. V, 22.

ου γενέσθω, ἐὰν καὶ εὐαρεστῆται Θεός, εἴτε καὶ μετὰ ἐλαίου, ὅταν μὴ κίνδυνος ὑφορᾶται ψυχῆς.

51. Ταύτην δὲ τὴν σύγκρισιν τῶν ἑορτῶν τῆς βρώσεως ἢ ἀκριβεία. σκοπὸς ἐστὶν τῶν ἀγίων πατέρων τῶν ταῦτα παραδιδόντων ὅτι ὅπερ ὁ λόγος ἐκτέθειται καὶ συνήρμοσται ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ἑρμηνειῶν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου τὸν νῆ' λόγον· ἐκεῖ γὰρ σὺν τοῖς παρατεθειμένοις λόγοις τῶν θείων πατέρων τὴν γνῶσιν ἔχει πᾶσαν τῶν ἑορτῶν.

52. Ἐχουσι δὲ ἔθος οἱ κατ' ἐμὲ ἐκ τοῦ ἰδίου θελήματος εἰς ἡμέρας τινὰς ἀγίων ἑορτᾶς ἐπονομάζειν, ὑπὸ τῆς θείας γραφῆς μὴ ἀριθμουμένας ἐν ἑορταῖς, ὅπερ ἐστὶν ἐπικίνδυνον, ὅταν καὶ εἰς κατάλυσιν δεσποτικῆς ἐπιλάχῃ νηστείας, ἤγουν τετραδὸς ἢ παρασκευῆς καὶ τεσσαρακοστῆς· ἡ γὰρ δευτέρα ἡμέρα οὐ πολὺν ἔχει τὸν κίνδυνον, ἀλλ' εἰς τοὺς ἐπιτιμωμένους καὶ μὴ κοινωνοῦντας, εἰς ἄλλους δὲ ἀκινδύνως κρατεῖται.

53. Τὰς τοίνυν ὑπὸ τῶν πατέρων τετυπωμένας ἑορτὰς μετὰ ἀκριβείας καὶ φόβου καὶ γνώσεως Θεοῦ μετέρχεσθαι ἐν τροφαῖς χρῆ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς λιταῖς ἡμέραις, πολλῶ μᾶλλον ἐν ταῖς νηστίμοις· οὐδαμοῦ γὰρ ἐν ταῖς ἐνθέσμοις γραφαῖς εὐρηται¹⁾ ἀφωρισμένοι ἐν ἑορταῖς αἱ τροφαὶ παρηλλαγμένοι, ἀλλὰ καθὼς καὶ εἰς τὸ Γεροντικὸν λέγεται, ὅτι «Τὰς ἑορτὰς μὴ οἰνοποσιαὶς ἐκτελεῖν ἐννοοῦ, ἀλλὰ ἀναγέννησιν νοῦς καὶ ψυχῆς καθαρότητα. γαστριζόμενος δὲ καὶ οἰνοποτῶν παροργίζεις μᾶλλον τὸν προ(π. 26^b) ἔξαρχον τῆς πανηγύρεως». αὐθις πάλιν ἕτερος λέγει, ὅτι «Ἐὰν εἴπη σοι ὁ λογισμὸς εἰς ἑορτὴν ποιῆσαι βρώματα διάφορα, μὴ ἀκούσης αὐτόν, ἐπεὶ Ἰουδαϊκῶς ἑορτάζεις· ἐκεῖνοι γὰρ ἐτοιμάζουσι ταῦτα καὶ ὅσα τοιαῦτα καὶ εἰς νοῦν ἐμβάλλονται διακρίναι καὶ γνῶθαι». περὶ τῶν ἑορτῶν ἀναλεξάμενοι ἐκ τῶν θείων γραφῶν εἰς τὸν προειρημένον λόγον συνηρμόσαμεν ἐν Κυρίῳ ταῖς Ἑρμηνείαις τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ἐν τῷ βιβλίῳ πρὸς εἰδήσιν. καὶ ὅμως ἐν τῇ θείᾳ Κλίμακι λέγει, ὅτι «Οὐκ ἐστὶν ἀληθινοῖς μοναχοῖς ἐπὶ γῆς ἑορτὴ». καὶ ἕτερα περὶ ταῦτα εἰς τὸν περὶ χαροποιῦ πένθους λόγον²⁾ καὶ εἰς τὸν περὶ νηστείας, ὁμοίως καὶ εἰς τὸν Θεολόγον εἰς τὸ «Χριστὸς γεννᾶται» καὶ ὁ Χρυσόστομος εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους καὶ πάντες οἱ πατέρες ὀρίζουσι καὶ διδάσκουσι, πῶς γίνονται αἱ τῶν χριστιανῶν ἑορταί. τοῦ δὲ Νη-

¹⁾ εὐρηται.

²⁾ PG, LXXXVIII, 801 π στβδ.

στευτοῦ καὶ τὰ τυπικὰ τῶν μοναστηρίων οὐ συμφωνοῦν τέως εἰς τὰ τοιαῦτα τοὺς θείους κανόνας οὔτε τούτων τῶν θείων πατέρων οὔτε τῶν ἐτέρων τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς διδασκόντων, εἴτε ἄλλην γραφὴν ἐνθεσμον. ὁ δὲ ἀναγινώσκων σκοπεῖτω καὶ τὸ εὐάρεστον γενέσθω Θεῷ. καὶ ταῦτα μὲν ὧδε. 5

54. Εἰς δὲ τὴν σαρακοστήν τοῦ ἁγίου Φιλίππου οὕτως χρῆ ποιεῖν, ὡς τὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων νηστείαν, πλὴν τὸ βραδὺ ἐσθίειν ἐναυθὰ διὰ τὴν σμικρότητα τῶν ἡμερῶν. καὶ ὅμως ἐὰν καὶ οὕτως ἡ τροφή οὐ συμφέρει, γενέσθω ἐν ταῖς ἐνάταις ὡς πάντοτε. τὰ δὲ Χριστοῦγεννα καὶ τὰ Φῶτα καθὼς ἐνὶ τύπος. ἐὰν 10 δὲ λάχουν αἱ παραμοναὶ ἐν σαββάτῳ ἢ ἐν κυριακῇ, ὡς μὴ γίνεσθαι νηστείαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς λειτουργίας κατὰ τὴν ἡμέραν, χρῆ τὴν εὐλογία ἐσθίειν μόνον τὴν διδομένην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ συνήθειαν, ἄλλο οὐδέν, [καὶ] τὸ βραδὺ ἐσθίειν τελείως, καθὼς ὁ κανὼν Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας διαγορεύει· οὗτος γὰρ 15 ἐκεῖ εἰς τοῦτο περὶ ὀλίγου τινοσ ἀψασθαι λέγει μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας καὶ οὕτως περιμένειν τὴν ἐσπερινὴν σύναξιν καὶ ἐσθίειν τελείως· οὕτως γὰρ ἀνατρέπομεν τινὰς τῶν αἱρέσεων.

55. Τὸ δὲ δωδεκάημερον καὶ τὰς ἡμέρας τῆς πεντηκοστῆς εἰ- 20 παμεν γίνεσθαι. ἐὰν δὲ πέμψη ὁ Χρυστὸς τυρίτζιν ἢ ὄβγούτζικον, κρατεῖν ἐκ τούτων χρῆ καὶ μικρὸν τίποτε καθ' ἐκάστην ἐξ αὐτοῦ ἀπογεύεσθαι διὰ τινὰς αἱρέσεις, ἅν τε δευτέρα ἢ τετραδοπαρασκευὴ ἐν. ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ἐβδομάδα τῆς πρὸ τῆς κρεωφάγου, ἦν καὶ νηστεύουν οἱ Ἀρμένιοι τὸν ἀρτζιβούριν, οὕτως χρῆ ποιεῖν, 25 καθὼς ἐστὶν παράδοσις παρά τινων καταλύειν, ἀνατρέποντες τὴν αἵρεσιν τῶν Ἀρμενίων. μετὰ τὴν θ' δὲ ὥραν τῆς τετράδος καὶ τῆς παρασκευῆς ἕως ὀλίγου τυροῦ ἀπογεύεσθαι ἐὰν ἀρμόζει· εἰ δὲ μή, τὰ κρείττονα διδαχθῶμεν. ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν τετραδοπαρασκευὴν τῆς τυροφάγου· εἰς ταύτας γὰρ τὰς δύο ἡμέρας τῆς 30 τυροφάγου, καθὼς καὶ εἴπαμεν, εἰς τὴν ὥραν τῆς κοινῆς τροφῆς χρῆ ἐσθίειν τυρὸν κατὰ τὴν τῶν πατέρων παράδοσιν· λέγει γὰρ ὁ κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως οὕτως· «Ὅτι δεῖ νηστεύειν τοὺς μοναχοὺς τῇ τετράδι τῆς τυροφάγου καὶ τῇ παρασκευῇ καὶ μετὰ τὴν τῶν προηγιασμένων ἀπόλυσιν ἐσθί- 35 εἶν τυρὸν, ὅπου ἂν εὐρεθῶσιν. ἀνατρέπει δὲ οὗτος ὁ κανὼν τοῦ

Ἰακώβου τὸ δόγμα καὶ τὴν τῶν Τετραδιτῶν αἵρεσιν»¹⁾. καὶ οὕτως ὁ κανὼν τοῦ ἁγίου.

56. Τὴν δὲ μεγάλην τεσσαρακοστὴν τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν οὐ χρὴ ἐσθίειν ὅλως κατὰ τὸν τύπον τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τῇ δὲ τρίτῃ καὶ τετράδι καὶ πέμπτῃ ἐσθίειν χρὴ πρὸς ἓνα κλάσμα ἄρτου καὶ πίνειν ὕδωρ, ἄλλο οὐδέν, εἰ μήτοι ἄλας μετὰ τοῦ ἄρτου, ἔαν καὶ συμφέρη· τὸ γὰρ καθ' ἡμέραν ἐσθίειν ἐν τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ καὶ ἐν ταῖς τοιαύταις ἡμέραις ἐπαινεῖ ὁ ἅγιος Θεοδώρος ὁ Στουδίτης εἰς τὴν κατήχησιν τῆς μεγάλης παρασκευῆς τῆς πρώτης ἐβδομάδος καὶ μάρτυρας φέρει πάντας τοὺς θεοφόρους πατέρας καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν. οὕτως καὶ ἡμεῖς χρὴ ποιεῖν ἀπὸ τῆ τρίτης τῆς πρώτης ἐβδομάδος, τῇ δὲ παρασκευῇ ὀψὲ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἐσθίειν χρὴ μίαν μαγερίαν ἄνευ ἐλαίου καὶ ἑτέραν ξηροφαγίαντι, καὶ ἄρτον καὶ ὕδωρ, ἄλλο οὐδέν. τῷ σαββάτῳ (π. 27^b) καὶ τῇ κυριακῇ, καθὼς καὶ προείπαμεν ἄνωθεν, χρὴ διοικεῖσθαι πάντοτε χωρὶς τυροῦ καὶ ὠοῦ καὶ ὄψαριου· ταῦτα γὰρ τὰ δὲ λοιπὰ τοῦ χρόνου σάββατα καὶ κυριακὰς ἀρμόζουσι χωρὶς τῶν δὲ λοιπῶν σαρακοστῶν. ἐνταῦθα δὲ ἔλαιον χρὴ ἐσθίειν ἐν σαββάτῳ καὶ ἐν κυριακῇ. ἐν κυριακῇ δὲ οἶνος ἔαν καὶ ἐμπέσῃ ἡμῖν, εἰς δόξαν Θεοῦ τὸ τετυπωμένον²⁾ χρὴ πίνειν. ἀπὸ δὲ τῆ δευτέρᾳ τῆς δευτέρας ἐβδομάδος καὶ ἐπέκεινα ὅλην τὴν τεσσαρακοστὴν ξηροφαγίαν ἀρμόζει κατὰ τὴν τῶν θείων κανόνων διατάξιν χωρὶς σαββάτου καὶ κυριακῆς, ὡς καὶ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδος εἰς τὸν ν' κανόνα τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν ξηροφαγίαν ὀρίζει³⁾. ὁπώρας δὲ καὶ ἐλαίας καὶ τὰ τούτων ὅμοια ὡσαύτως καὶ λαχάνοις καὶ τῶν λοιπῶν, ἀνέψητα⁴⁾ πάντα, ἔαν καὶ ἐμπίπτουσι, χρὴ ἐσθίειν. οὐκ ἀσύμφωνον δὲ ταῦτα τῶν κοινοβιακῶν ὑπάρχουσι διατάξεων. ὁμως τὸν βίον τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Παχωμίου καὶ ἀρχηγῶ τῶν κοινοβίων ἐντυχῶν, εὐρήσει ἐκεῖ σχολάσαντας τοὺς ἔχοντας ἐκ τῆν τοῦ μαγερείου διακονίαν καὶ μὴ ἐψῶντας τιποτοῦν, πῶς ἐγκαλεῖ τούτοις ὁ ἅγιος καὶ ἐπιτιμᾷ, οὐ δι' ἄλλην ἡμέραν, ἀλλὰ περὶ σαββάτου καὶ κυριακῆς λέγων οὕτως πρὸς τὸν τῆς διακονίας πρῶτον, ὅτι «Τί τοῦτο ἐποίησας τῶν ἐντολῶν τῶν ἁγίων πατέρων κελυόντων κατὰ σάββατον καὶ κυ-

¹⁾ Pitra, Hist., II, 331 (прав. 40). ²⁾ Вставлено ἡμῖν, но обведено точками, т. е. вычеркнуто. ³⁾ Лаод. 50. ⁴⁾ ἀνέψητα.

ριακήν ἐφεῖσθαι λάχανον τοῖς ἀδελφοῖς» ¹⁾. καὶ ὧδε μὲν οὕτως.

56. Οὐκ ἔξεστιν δὲ ἐν σαββάτῳ καὶ κυριακῇ ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ νηστεύειν, ἀλλ' ἐπικίνδυνόν ἐστιν, πολλῶ μᾶλλον ἐν τῇ τεσσαρακοστῇ ἐν σαββάτῳ καὶ κυριακῇ νηστεύειν, κατὰ τὸ δόγμα τῶν λεγομένων Εὐσταθιανῶν καὶ Μαρκιανιστῶν καὶ Λαπετιανῶν καὶ 5 Μεσαλιανῶν· τὰ γὰρ σάββατα καὶ αἱ κυριακαὶ κεχωρισμένοι εἰσὶ. ὁμοίως καὶ οἱ θεῖοι κανόνες οὕτως ὀρίζονται περὶ τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς ξηροφαγίαν, καὶ περὶ σαββάτου καὶ κυριακῆς πάλιν τὴν ἀρμόζουσαν λύσιν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

(Περὶ τῆς μεσονῆστιμον ἐβδομάδος.)

10

58. Τὴν²⁾ δὲ (Π. 28^{α)}) μεσονῆστιμον τῇ τετράδι οὐ χρῆ καταλύειν, ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὸ τυπικόν τῶν Σ του δίου, ξηροφαγίαν ὀρίζει ταύτην ὅλην τὴν ἐβδομάδα παρὰ τὰς ἄλλας. ὁμοίως οὐδὲ εἰς τὸν μέγαν κανόνα οὐ χρῆ καταλύειν, ὅτι μᾶλλον ἡμέρα πένθους ἐστὶν καὶ οὐχὶ ἑορτῆ, ὁμοίως καὶ εἰς τὰς ἀμφοτέρας ἡμέρας δύο τὸ 15 «Ἀλληλουῖα» ψάλλεται καὶ οὐχὶ τὸ «Θεὸς Κύριος», ἤγγουν τὴν³⁾ μεσονῆστιμον καὶ εἰς τὸν μέγαν κανόνα.

59. Τῶν δὲ ἀγίων μ' καὶ τοῦ Προδρόμου μίαν διακονίαν ἄνευ ἐλαίου τὴν μαγερίαν δῆλον ὅτι χρῆ ἐσθίειν καὶ ὀπίωρας, ἐὰν καὶ ἐμπίπτουσιν, μίαν δὲ τὴν ἡμέραν μετὰ τὸ ἐσπερινόν. ἐὰν δὲ λά- 20 χῆ αἱ ἑορταὶ αὗται τὴν πρώτην ἐβδομάδα, οὐ χρῆ καταλύειν, ἀλλὰ ἐπιτελεῖσθαι τὴν ἐβδομάδα τῆς τυρινῆς, καθὼς καὶ εἰς τὸ "Ἁγιον Ὅρος καὶ ἀλλαχοῦ ποιοῦσιν· ὅταν γὰρ τῆς Ὑπαπαντῆς ⁴⁾ λάχῃ τὴν πρώτην ἐβδομάδα, οὐ καταλύουσιν, ἀλλὰ προτελοῦν τὰ τῆς τυρινῆς, πολλῶ μᾶλλον καὶ ταύτας χρῆ, καθὼς οἱ θεῖοι κα- 25 νόνες ὀρίζονται, ὅτι ἐν σαββάτῳ καὶ ἐν κυριακῇ χρῆ ἑορτάζειν· λέγει γὰρ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ ἀγία ⁵⁾ σύνοδος εἰς τὸν να' κανόνα οὕτως· «Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τεσσαρακοστῇ μαρτύρων γενέθλιον ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ τῶν ἀγίων μαρτύρων μνεῖαν ποιεῖν ἐν τοῖς σαββάτοις καὶ ἐν κυριακαῖς» ⁶⁾. καὶ ταῦτα μὲν ἡ ἀγία σύνοδος. εἰ δὲ μετὰ 30 τὴν πρώτην ἐβδομάδα λάχουν, οἷαν ἡμέραν τελοῦνται, τότε παντὶ καὶ πανταχοῦ.

60. Εἰς δὲ τῆς Θεοτόκου τὸν Εὐαγγελισμὸν τὰς δύο διακονίας μετὰ ἐλαίου χρῆ ἐσθίειν, ὁμοίως καὶ ὀφάριν, ἐὰν καὶ ἐμπέση,

¹⁾ Patol. Orient., IV, 443. ²⁾ τῇ. ³⁾ ἤγγον τῇ. ⁴⁾ ὑποπαντῆς. ⁵⁾ ἀγίας. ⁶⁾ Λαοδ. 51.

χρή ἐσθίειν εἰς οἶαν ἡμέραν λάχῃ. ἄλλην δὲ ἡμέραν τῆς τεσσαρακοστῆς ὀφάριν οὐ χρή ἐσθίειν, καθὼς οἱ θεῖοι κανόνες διαγορεύουσι. καὶ κρασὶν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἐὰν καὶ ἐμπέσῃ, χρή πίνειν κατὰ τὸν τύπον, ὃν καὶ προεῖπαμεν, μίαν δὲ τὴν ἡμέραν
5 ἐσθίειν μετὰ τὸ ἐσπερινόν.

61. Τῇ δὲ παρασκευῇ ὀφεί τοῦ Λαζάρου ἐσθίειν χρή τὴν μίαν διακονίαν, τὴν μαγερίαν ὄγλον ὅτι ἄνευ ἐλαίου, καὶ ὀπώρας ἐὰν εἰσιν, καὶ ἄρτον καὶ ὕδωρ.

62. Τῇ δὲ μεγάλῃ ἐβδομάδι δευτέραν, τρίτην καὶ τετράδα ἄρτον καὶ ὕδωρ καὶ ὠμὰ λάχανα εἴτε ἄλας, ὅμως ἐν ἐκ τῶν δύο πρὸς ἐσπέραν, (Π. 28^b) καθὼς οἱ θεῖοι κανόνες ὀρίζονται.

(Περὶ τῆς μεγάλης πέμπτης.)

63. Τῇ δὲ μεγάλῃ πέμπτῃ ἐσθίειν χρή τὴν μαγερίαν ἄνευ ἐλαίου καὶ ξηροφαγίαν ἑτέραν. τὸ «Ἀλληλοῦῖα» ψάλλεται καὶ οὐχὶ
15 τὸ «Θεὸς Κύριος». καὶ αὕτη μὲν ἡ διάκρισις τῆς τροφῆς τῆς μεγάλης πέμπτης αὕτη ἐστίν. οἱ μὲν θεῖοι κανόνες ξηροφαγίαν ὀρίζονται, καθὰ καὶ τὰς προλαβούσας τῆς σαρακοστῆς ἡμέρας· λέγει γὰρ ἡ ἐν Λαοδικεῖᾳ ἀγία σύνοδος περὶ αὐτῆς τῆς μεγάλης πέμπτης εἰς τὸν ν' κανόνα οὕτως· «Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τεσσαρακοστῇ τῇ
20 ὑστέρᾳ ἐβδομάδι τὴν πέμπτην 1) λύειν καὶ ὄλην τὴν τεσσαρακοστήν ἀτιμάζειν, ἀλλὰ δεῖ πᾶσαν τὴν τεσσαρακοστήν νηστεύειν ξηροφαγοῦντας» 2). καὶ οὕτως μὲν ἡ ἀγία σύνοδος. καὶ ὅμως ὁ θεῖος Χρυσόστομος εἰς ἕνα τῶν αὐτοῦ λόγων λέγει οὕτως, ὅτι «Ἐὰν ἔλυσας τὰς προλαβούσας ἡμέρας, λύσον καὶ ταύτην· εἰ δὲ
25 ἐκείνας λύσαι οὐκ ἐπετρέπη, μηδὲ ταύτην λύσης, ἀλλὰ μᾶλλον σφίγγον». καὶ οὗτος μὲν οὕτως. τὰ δὲ τυπικὰ τῶν μεγάλων μοναστηρίων ἦτοι τῶν Στουδίου καὶ τῶν Ἱεροσολύμων ὡσαύτως καὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους (οὐκ οἶδα πόθεν τὴν ἀφορμὴν ἔλαβον) μαγερίαν καὶ ἐκξεστόν μετὰ ἐλαίου λέγουν ἐσθίειν καὶ οἶνον πίνειν
30 τοῦ τύπου. ἡμεῖς δὲ ταύτην τὴν διάκρισιν τῆς βρώσεως ἐκ τῶν πρώτων καὶ ἐκ τῶν ἐσχάτων συγκρίναντες, ἐναυθῖα τεθείκαμεν, ἵνα μηδὲν ὅλως εἰς ἐν τῶν ἀμφοτέρων τὸ συνειδὸς μολυνθῇ.

64. Τῇ δὲ μεγάλῃ παρασκευῇ, ἐὰν καὶ ἔστιν δυνατόν, οὐ χρή
35 ἐσθίειν, καθὼς καὶ οἱ πατέρες ὀρίζονται. ὅμως οὐ κατὰ κανόνα

1) τὴ πέμπτην.

2) Λαοδ. 50.

ἔχομεν τοῦτο τὸ μὴ ἐσθίειν τότε τελείως, ἀλλὰ εἰς τὴν δύναμιν ἐκάστου τὸ ἐθήκαν οἱ πατέρες. καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν καὶ ἔστιν δυνατὸν κρατεῖν τὰς δύο ἡμέρας νηστείαν, ἤγουν τῇ παρασκευῇ καὶ τῷ σαββάτῳ, καλὸν καὶ ἀπόδεκτον· εἰ δὲ μὴ, κἂν τῷ σαββάτῳ, τῇ δὲ παρασκευῇ ἄρτον καὶ λάχανα ἐσθίειν ὠμὰ καὶ ὕδωρ πίνειν. ὅμως ὁ καθείς ὡς δύναται καὶ ὡς βούλεται. 5

65. Τῷ δὲ μεγάλῳ σαββάτῳ διὰ ὅλης ὥρας γ' τῆς νυκτὸς χρὴ ἐσθίειν κατὰ τὴν τῶν πατέρων παράδοσιν καὶ ὅμως ἅμα τῷ δύναι τὸν ἥλιον σημᾶναι καὶ ὅπου καταντήσῃ ἢ ἀπόλουσις. χρὴ δὲ ζυμώνειν προσφοράς κοινάς, οὐ (Π. 29^a) μέντοι καθαρὰς τῇ μεγάλῳ πέμπτῃ διὰ τὸ μὴ περικόπτεσθαι τὴν ἀναγκαίαν νηστείαν καὶ ἀκολουθίαν. καὶ αὐτὰς τὰς κοινὰς προσφοράς μετὰ ὀπώρας χρὴ ἐσθίειν τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ εἰς τὴν τράπεζαν κατὰ τὸν τύπον τοῦ Ἁγίου Ὁρους. ἐὰν δὲ καὶ κρασὶν ἐπιλάβῃ, χρὴ πίνειν κατὰ τὸν τύπον. τὰς δὲ προσφοράς τῆς ἐκκλησίας παριδίως χρὴ ζυμώνειν τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ. 15

66. Χρὴ εἰδέναι, ὅτι εἰς τὰς διατάξεις τῶν ἁγίων ἀποστόλων¹⁾ καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν οἱ πατέρες ἕως ἀλεκτοροφωνίας ὀρίζουν ἀπονησιτίζεσθαι τοὺς πιστοὺς· ἢ δὲ ἁγία σ' σύνοδος ἕως μεσονυκτίου ἐπιτρέπει²⁾· τὰ δὲ τυπικὰ τῶν μεγάλων μοναστηρίων, ἥτοι τῶν Στουδίου καὶ τῶν Ἱεροσολύμων τινὰ καὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, διὰ ὅλης τρίτης ὥρας τῆς νυκτὸς λέγουσιν πληροῦσθαι τὴν ἀκολουθίαν καὶ οὕτως ἐσθίειν, οὐδὲν δὲ ἄλλο ἐσθίειν εἰ μὴ ἄρτον καὶ ὀπώρας καὶ οἶνον ὀλίγον, ὡς οἶμαι, διὰ τὸ μὴ φθάνειν τὰς ἀποστολικὰς καὶ κανονικὰς ὥρας. ἕτεροι δὲ τῶν πατέρων ἅμα τῷ σκοτάσαι εἶπαν σημᾶναι, καὶ ἕως οὗ πληρωθῆ ἢ τάξις τῆς ἐκκλησίας, ἔρχεται καὶ ἡ τετάρτη ὥρα. 25

67. Ταῦτα πάντα ἡμεῖς συγκρίναντες τοῖς παρ' ἡμῶν ἀδελφοῖς εἶπαμεν, καθὼς καὶ ἔμπροσθεν ἐθήκαμεν· καὶ ὅμως κατὰ τὸν (τῶν) πατέρων λόγον ἅμα τῷ δύναι τὸν ἥλιον σημᾶναι χρὴ, καὶ ὅπου φθάσῃ ἢ ἀπόλουσις. 30

68. Δεῖ εἰδέναι, ὅτι ὅταν λάχῃ νῆστιμος ἡμέρα εἴτε σαρακοστή, ὠμὰ λάχανα, ἐὰν καὶ εὐρίσκωνται, ἀντὶ τῶν ὀπώρων χρὴ ἐσθίειν, ποτὲ μὲν ταῦτα ποτὲ δὲ ἐκεῖνα. τὴν δὲ ποσότητα τῶν διακονιῶν τῆς ξηροφαγίας τῶν τε λαχάνων καὶ ὀπώρων καὶ τῶν 35

Constitt. Apost. V 18 (ed. Funk, I, 289).

²⁾ Трудилъск. 89.

λοιπῶν εἰδῶν, καθὼς καὶ περὶ τῆς ὑγροφαγίας ἄνωθεν εἶπαμεν, οὕτως καὶ εἰς ταῦτα ἀρμόζει ὁμοίως τὰς δύο διακονίας. ὡσαύτως καὶ ὅταν λάχουν ἡμέραι, ὅταν διπλὴν ἔχουν τὴν τροφήν, ὑγράν τε καὶ ξηράν.

5 69. Χρὴ εἰδέναι, ὅτι ὅλον τὸν χρόνον ἀκρίβεια χρὴ εἶναι ἐν τούτῳ παρά τε τοῦ κρατοῦντος τὴν μέσην, παρά τε τῶν ἀδελφῶν, ἵνα παρ' ὧραν ἢ πα(Π. 29^b)ρὰ καιρόν, πρὶν σταθῆ ἢ τράπεζα, μὴ ἀφῆται τις τίποτες, εἴτε βρῶμα οἰονδήποτε, εἴτε ὕδωρ, ἕως
10 ὅτου δοθῆ ἢ εὐλογία εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ καθίσουν εἰς τὴν τράπεζαν, καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Κασσιανὸς ἐν ταῖς διατυπώσειςιν τῶν κοινοβίων λέγει, καὶ ὁ μέγας τοίνυν Βασίλειος ἐν τοῖς Ἀσκητικαῖς αὐτοῦ, καὶ οἱ λοιποὶ πατέρες οὕτως παραδιδάσκει.

70. Εὐλογία δὲ χρὴ δίδεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς Ἀσκητικαῖς τοῦ μεγάλου Βασιλείου διαγορεύει καὶ ὧδε εἰς τὸ Μαῦρον Ὅρος ποιοῦσιν, κἄν τε λειτουργοῦσιν
15 κἄν τε μὴ, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ὅταν μέλλουσιν οἱ ἀδελφοὶ ἐσθίειν, οὐχὶ δὲ κατὰ τὸν τύπον τῆς πεντηκοστῆς εἰς μῆκος εἶναι, ἀλλὰ μικρὸν μέρος τὴν τελείαν, ἵνα ἐκ πίστεως τοῦτο μεταλαμβάνουν καὶ μὴ ἀπλῶς καὶ καταφρονητικῶς· ὁ γὰρ καταφρονῶν τοῖς
20 τοιοῦτοις νομιζομένοις μικροῖς, ὅπερ οὐκ εἰσὶν, μικρῶ προβαίνων καὶ τοῖς νομιζομένοις μεγάλοις καταφρονήσει, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶθ' οὕτως παραχωρεῖται ὑπ' αὐτοῦ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. ἀλλ' ἐσθίειν εἰς τὴν τράπεζαν χρὴ τὴν εὐλογίαν ἐξ ἀρχῆς, πρὶν ἄλλο τίποτε μεταλάβῃ. ἔξω δὲ τῆς
25 τραπέζης ὅλως βρῶμα ἐσθίειν οὐκ ἔξεστιν, εἰ μὴ οἱ κοινωνοῦντες τῶν ἁγίων δώρων διάκλυσιν μικρὰν ἐκ τοῦ ὕδωρ ἢ ἐκ τοῦ νάμαν, ἐὰν ἀρμόζη ὀλίγον. καὶ ὁ λειτουργήσας ὁμοίως ἕως τοῦτο, πλεῖον οὐδὲν ἄλλο τὸ σύνολον. ἀφοῦ δὲ ἐκ τὴν τράπεζαν ἐγερθοῦν οἱ ἀδελφοί, εἰς ὕδωρ μόνον οὐ κωλύονται, καὶ ὡς δύναται ἕκαστος
30 ποιεῖν χρὴ, εἰς ἄλλο δὲ τίποτες οὐ χρὴ.

71. Δεῖ δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι, καθὼς καὶ προείπαμεν περὶ τῆς ψαλμοδίας, ὅτι κατὰ παράδοσιν τέως οὐ χρὴ ἔχειν τύπον ἐν τοῖς κοινοβίοις παρά τὸ κοινὸν ψάλλειν ψαλμοὺς παρά μίαν εἴτε ἀκολουθίαν, ἀλλὰ πάντα ἐπιμέσεως εἶναι, εἰ μὴ τι ἂν κατὰ
35 δικαίου εὐλόγου εἰς ὄφελος καὶ σωτηρίαν ψυχῆς, (Π. 30^a) καθ' ὃν καὶ προεγράψαμεν τρόπον, μετὰ καὶ τῆς τοῦ προεστῶτος γνώμης.

72. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ εἰς τροφήν· οὐ κατὰ παράδοσιν
 χρή ἐσθίειν τινὰ παριδίως, ἀλλ' ἐὰν καὶ γένηται χάριν ἐγκρα-
 τείας περισσοτέρας καὶ ἀγῶνος ἢ ἄλλης τινὸς εὐλόγου αἰτίας προ-
 τροπή τοῦ πνευματικοῦ προεσιῶτος πρὸς σωτηρίαν ψυχῶν, καὶ οὐ
 κατὰ πανουργίαν δαιμόνων. τοῦτο οὐκ ἀνάρμοστον οὐδὲ ἀμάρτυρον, 5
 ἀλλὰ καὶ γραφικὰς μαρτυρίας πλείονας ἔχομεν ἐν τοῖς Ἀσκητι-
 κοῖς τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ὡς ὅταν λέγει, ὅτι. «Κατὰ τὸν
 κόπον καὶ τὴν κρᾶσιν οὕτως καὶ ἡ τροφή» ¹⁾. καὶ πάλιν ἐν τοῖς
 περὶ τὸν ἅγιον Παχώμιον ἡ τροφή ἐνηλλαγμένη ἐπετεράπη
 παρὰ τοῦ θεοῦ ἀγγέλου ²⁾. καὶ ἀπλῶς καὶ ἕτεροι πλείονες τῶν 10
 ἁγίων ἐν τε ἀνδράσι ἐν τε γυναίξει ἐν τοῖς κοινοβίοις ἤσκησαν
 περισσοτέραν νηστείαν καὶ ἀγρυπνίαν· καὶ οὐδὲν τὸ κωλύον μόνον
 εἰς ἀγῶνας γινέσθω, ἐὰν καὶ συμβάλλεται εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ μὴ
 εἰς βλασφημίαν καὶ εἰς βλάβος φυγῆς.

(Περὶ τῆς διακλύσεως τοῦ ἱερέως καὶ τῶν λοιπῶν.)

15

73. Χρὴ εἰδέναι, ὅτι εἰς τὴν διάκλυσιν τῆς ἐκκλησίας οἱ κοινω-
 νήσαντες μόνοι χρή διακλύεσθαι ἐν τῷ διακονικῷ παριδίως ἐκ τῷ
 ὕδωρ μόνον ἢ ἐκ τοῦ νάματος, ἐὰν ἀρμόζη ὀλίγον καὶ μικρὰν
 εὐλογίαν, οἱ δὲ ἄλλοι οὐχί, καθὼς ὁ θεῖος Χρυσόστομος
 ἐπέτρεψεν ἀπογεύεσθαι τοὺς κοινωνήσαντας μικρὸν τι ἕνεκεν δια- 20
 πύσματος. τὸ δὲ εἰς τὸ διακονικὸν παριδίως, καθὼς καὶ εἰς
 τὸ ὄρος τοῦ ἁγίου Ἀὐξεντίου ποιοῦσι τούτῳ τῷ τύπῳ τῆς
 διακλύσεως. ὁμοίως καὶ ὁ ἱερεὺς ποιεῖν χρή, ὅταν καὶ λειτουρ-
 γήσῃ. εἰ δὲ καὶ ἐν ἡμέρᾳ, ἵνα μὴ γίνεται λειτουργία ἐν καιρῷ
 τοῦ φαγίου καὶ κοινωνήσῃ τίς πον, ὕδωρ μόνον χρή διακλύεσθαι 25
 διὰ τὴν κοινωνίαν, ὕδωρ δὲ τὸ ἐκ τῷ εἰς τὴν ἔνωσιν βάλλουσιν
 τοῦ θεοῦ ποτηρίου, καὶ τοῦτο χάριν εὐλογίας λίαν ὀλίγον, ὅσον
 κλύεται τῷ στόματι, ἢ πάλιν οἴνου, ἐὰν ἀρμόζη, τοσοῦτον. καὶ ὁ
 πρεσβύτερος ὁμοίως οὕτως ὁ λειτουργήσας χρή ποιεῖν. τὴν δὲ
 εὐλογίαν χρή ἐσθίειν ἐν καιρῷ τῆς τροφῆς, (π. 30^b) καθὼς καὶ 30
 προείπαμεν, καὶ μὴ λαμβάνῃ χώραν ἢ ἀφορμή. τοῦτο δὲ χρή γινε-
 σθαι, ὅταν ἡ λειτουργία γένηται παριδίως, τὰς ὥρας τοῦ ἐσθίειν
 τοὺς ἀδελφοὺς.

74. Οὕτως καὶ εἰς τὰς νηστήμους ἡμέρας ἀρμόζει, καθὼς καὶ 35

1) PG, XXXI.

2) Patrol. Orient., IV, 429.

εἰς τὰ τυπικά λέγει περὶ τὴν νηστείαν τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὅτι ἡ λειτουργία γίνεται ὥρα ς' καὶ ἡ κοινὴ τροφή ὥρα θ', τῶν δὲ Στουδίου τυπικὸν λέγει, ὅτι «Πᾶσαν τετράδα καὶ παρασκευὴν ἐν-
 5 νάτας ποιῶμεν»¹⁾. καὶ ὁμοῦς οἱ θεῖοι κανόνες τοὺς ἀπὸ κατα-
 φρονήσεως λύοντας τὰς νηστείας ἐπιτιμίζουσι καὶ οὐχὶ τοὺς τὰ τοῦ
 Θεοῦ πράττοντας διὰ μείζονα ἀρετὴν, καὶ μᾶλλον εἰς θείαν λει-
 10 τουργίαν καὶ κοινωνίαν, ὅτι πρόσταξις τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐστὶν
 τοῦ λειτουργεῖν τετράδα καὶ παρασκευὴν²⁾, καὶ τῶν αὐτῶν πάλιν
 πρόσταξις τοῦ νηστεύειν τετράδα καὶ παρασκευὴν³⁾. καὶ ἔνεκεν
 15 τοῦτο οἰκονομήθη τὸ τῆς διακλύσεως εἰς τὰ ἀμφοτέρω. τοὺς δὲ
 ἀσθενούντας καὶ γέροντας καὶ ἀδυνάτους ὡς καὶ ἀρμόζει καλὸν
 χρῆ ποιεῖν, καθὼς καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς Ἀσκητικοῖς
 αὐτοῦ λόγοις διατάξαστο.

*Περὶ ἐνδυμάτων καὶ ὑποδημάτων καὶ πάσης τῆς σωματικῆς
 15 χρείας.*

75. Δεῖ εἰδέναι, ὅτι καθὼς οἱ θεῖοι πατέρες ὀρίζονται περὶ τῆς
 τροφῆς τῶν μοναχῶν τὸ λιτὸν καὶ ἀπέριττον μεταδιώκειν, οὕτως
 χρῆ καὶ τὰ ἐνδύματα ἔχειν, καθὼς καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν
 20 τοῖς Ἀσκητικοῖς αὐτοῦ λόγοις καταλέπτως διατάσσεται πᾶσαν τὴν
 ἀρμόζουσαν χρεῖαν τῶν μοναχῶν³⁾. χρῆ δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς τὸ
 κατὰ δύναμιν τούτῳ τῷ τύπῳ μετέρχεσθαι. κατὰ ἓνα τῶν ἀδελ-
 φῶν ἀπὸ δύο ἱματίων ἔχειν χρῆ, ἓνα ἐμπαλλομένον παλαιὸν καὶ
 ἕτερον ὕγιές⁴⁾ πρὸς ἀλλαξίμιν, οἷα κατὰ τὸν τόπον κάμνονται ῥάσα,
 καὶ ἐν τῇ χώρᾳ οἷα ἦν εὐθηνότερα ἐν τῇ ἀγορᾷ, καθὼς οἱ θεῖοι
 25 πατέρες παρέδωκαν. εἰ δὲ καὶ ἀπὸ ἄλλης χώραν εὐρίσκονται εἰς
 τὸν τόπον εὐθηνότερα, ταῦτα δεῖ χρᾶσθαι· καὶ ἀπλῶς τὸ ἀπερι-
 σπαστότερον καὶ ἀπεριεργότερον καὶ εὐκολώτερον εἰς πάντα μετα-
 διώκειν δεῖ. ὁμοίως καὶ βαρυμάντιον χρῆ πάλιν τὸ πενιχρότερον καὶ
 μουζάκια ὡσαύτως ζυγὴν, ἵνα ὑπηρε[τοῦν] (Π. 31^a) καὶ ἔσω καὶ
 30 ἔξω εἰς ὁδόν. τὸ πλεῖστον δὲ εἰς ὁδὸν ἐνὶ ἡ χρεῖα τῶν τοιούτων,
 ὁμοίως καὶ τῷ χειμῶνι διὰ τὸ θάλπειν, τὸ δὲ καλοκαίριν οὐ πολὺ
 κατὰ χρεῖαν ἐνὶ, καθὼς καὶ οἱ πατέρες ὀρίζονται, μᾶλλον δὲ καὶ
 ὁ θεῖος Χρυσόστομος ῥητῶς περὶ τούτου λέγει εἰς τὴν πρὸς

¹⁾ A. A. Дмитриевскій, Τυπικά, I, 234.

²⁾ Αποστ. 69; Constitt.

Apost. V 14, 20; VII 23,2.

³⁾ PG. XXXI, 1420 C.

⁴⁾ ὕγιης.

Φιλιππησίους ἐπιστολήν¹⁾). ὁμοίως ποδοργύρων ζυγὴν μίαν, οἷα εὐρεθοῦν πενιχρὰ τὴν τελείαν. καὶ μαντίον μικρὸν ὅμοιον τῶν ἱματίων καὶ εἰς τὴν χροῦαν καὶ εἰς τὴν εὐτέλειαν. καὶ ἕτερον ἔνδυμα κατὰ τὴν χρείαν τοῦ χειμῶνος, καὶ ἀπλῶς καὶ ἄλλο τι κατὰ τὴν χρείαν τοῦ ἀρμόζοντος σχήματος εἰς κατὰ ἓνα πρὸς 5 ἓνα. ἵνα εὐταρ[χοῦν] καὶ ἔσω καὶ ἔξω, καθὼς οἱ θεῖοι πατέρες παρέδωκαν, μᾶλλον δὲ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς Ἀσκητικοῖς αὐτοῦ λόγοις περὶ πάντων ὁμοῦ ἐνδυμάτων καὶ ὑποδημάτων, ὅτι «Τὸ ἀπεριεργότερον καὶ ἀποριστότερον καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς χρείας ἀρκοῦν τοῦτο αἰρετόν ἐστὶν ἐν ἐκάστω καιρῷ»²⁾). ταύτη 10 τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἡ διάταξις περὶ πάντων. καμελαῦκιν δὲ χρῆ ἔχειν ὁ καθείς, ἓνα παννὶν ἔχων σκέπασμα οἷον τοῦ ἐνδύματος, καὶ τοῦτο ἔχειν. καὶ ὅταν χωρισθῆναι μέλλῃ τις ἀπὸ τὴν ἀδελφότητα ἀδελφὸς καὶ πᾶσαν τὸ κατὰ δύναμιν ἱατρειάν δέξεται, καθὼς ὁ Κύριος παρέδωκεν, καὶ εἰς ἴασιν οὐ προθυμηθῆ ἔλθεῖν, 15 τότε κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου «Ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης»³⁾). σχῆμα δὲ τῶν τοιούτων φανερόν ἐπιδείκνυσθαι τοῦτον, ἵνα τὸ παννίον τοῦ καμελαυκίου ἀπορράπτειν ὁ προεστὼς καὶ ἐπαίρειν εἰς ἑαυτὸν εἴτε ὅλον τὸ καμελαῦκιν, ὡς τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλογίαν τὴν παρ' αὐτοῦ δοθεῖσαν εἰς ἑαυτὸν πάλιν ἀνα- 20 καλέσασθαι, καθὼς ὁ Κύριος λέγει, ὅτι »Ἐὰν οὐκ ἦ ἅγιος τῆς εἰρήνης» καὶ τὰ λοιπὰ⁴⁾). καὶ ὁ ἅγιος Κασσιανὸς ἐν ταῖς διατάξεσι τῶν κοινοβιακῶν διατάξεων τοὺς ἄρτι ἀποτασσομένους καὶ εἰς προκοπὴν μὴ ἐλθόντας ἐκδύεσθαι παντελῶς τὰ ἐνδύματα τῆς μονῆς λέγει καὶ τὰ κοσμικὰ πάλιν ἐκδύεσθαι, ἐν ᾧ φορῶν ἦλθεν, 25 καὶ οὕτως ἀπολύεσθαι.

76. (Π. 31^b) Οἶδαμεν δὲ καὶ ἄρτι παρόμοιον τέως μικρὸν τύπον εἰς τὸ τοῦ ἀγίου Αὐξεντίου ὄρος, ἀντίπερα Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῷ εὐαγεῖ μοναστηρίῳ τοῦ κυροῦ Ἀντωνίου λεγόμενον. ἐν τῇ νυκτηρινῇ γὰρ (καὶ) τῇ καθημερινῇ ἀγρυπνία γινομένη ἐν 30 τῇ ἀναγνώσει πάντες οἱ μοναχοὶ καθεζόμενοι τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα σειράδια ῥάσα πλέκουσιν ἕκαστος ταῖς ἰδίαις χερσίν· τὸ μὲν γὰρ διὰ τὸ ἐργηγορῆναι καὶ προσέχειν τοῖς ἀναγνώσμασι, τὸ δὲ εὐλογίαν ἔχοντες τὰ τοιαῦτα, ὡς εἰς τὸν καιρὸν τῆς κοινῆς ἐν τῇ

¹⁾ PG, LXII.

²⁾ Сравн. PG, XXXI, 1420 С (глава 30).

³⁾ Мө, XVII, 17.

⁴⁾ Мө, X, 13.

ἐκκλησίᾳ συνάξεως ἐργαζόμενα. ταῦτα δὲ προσκολλοῦσιν ἐν τοῖς τῶν ἀδελφῶν ἱματίοις, καθὼς ἐστὶν ἔθος τοῖς μοναχοῖς. καὶ ἐάν τις τῶν ἀδελφῶν μέλλῃ ἀναχωρεῖν τῆς μονῆς καὶ τῆς ἀδελφότητος χωρισθῆναι, πᾶσαν τὴν ἀρμόζουσαν ἰατρειάν πνευματικὴν ἐπι-

- 5 δαίκνυνται εἰς αὐτόν, καὶ εἰ μὲν ἀκούσει καὶ καταλείπει τὴν ἀναχώρησιν, εὖ καὶ καλῶς, εἰ δὲ μή, οὐδὲν ἕτερον τοῦτον ἐπαίρουσιν, ἀλλ' ἢ τὸ σειράδιον μόνον ἀπορράπτουσιν ἀπὸ πασῶν αὐτοῦ τῶν ἱματίων (καὶ) ἐπαίρουσιν, ὡς τὴν διδομένην παρ' αὐτοῖς εὐλογίαν ἐπαίρειν, τὸν δὲ ἀδελφὸν ἀπολύουσι χωρὶς τῆς τοιαύτης εὐλογίας.
- 10 77. Τούτῳ τῷ τύπῳ τῶν ἀρχαίων πατέρων, καθὼς τοῦ ἀγίου εἶπαμεν Κασσιανοῦ τοῖς συγγράμμασι, καὶ τῶν ἀρτίως πάλιν γινομένων καὶ τὴν γνῶσιν, ἣν καὶ προείπαμεν ἐκ τὰς εὐαγγελικὰς ῥήσεις, χρῆ μικρόν τι κατὰ τὸ ἀρμόζον ἡμᾶς κρατεῖν καὶ τὸ μαντίον, ἐὰν καὶ ἀρμόζῃ, ἐπαίρειν ὁ προεστὼς καὶ ἕτερον ἐκ τῶν
- 15 ἔξωθεν ἐνδύεσθαι, ἐὰν ἔστιν ἀββάς· εἰ δὲ μή, καὶ τὸ καμελαύκιν ἐπαίρειν μόνον καὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν ἕτερον τοῦτον φορεῖν. ἢ καὶ τὸ παννίον αὐτοῦ τὸ ἔχον τι σκέπασμα καὶ οὕτως αὐτὸν ἀπολύειν. τὸν δὲ ὑποταγίτην ὡς καὶ ἀρμόζει τοῦτον ἐπαίρειν καὶ ἀπολύειν αὐτοὺς κατὰ τὸν τρόπον, ὃν εἶπαμεν. καὶ οὐχ ἀπλῶς τοῦ-
- 20 το ποιεῖν δεῖ, ὡς ἐκεῖνος ὁ εἰς τὸ Πατερικὸν ἠγούμενος ὁ ἄρας ὄλον τὸ σχῆμα τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς (π. 32^a) [γνώσεως] Θεοῦ καὶ πνευματικῆς διακρίσεως ἐπαίρειν ταῦτα καὶ [οὐτ]ως ἀφίνειν εἰς κοσμικὴν διαγωγὴν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔξωθεν] τοῦ κοινοῦ σχήματος τοῦτον φορεῖν· ἀνάρμοστον γάρ ἐστὶν τὸ σχῆμα
- 25 τοῦ τύπου φορεῖν καὶ ἔξωθεν διάγων ἔργα πράττων ἀλλότρια, καὶ ἐκ τῶν ὀρώντων ἔχει μόνον τὸ ὄνομα. καὶ ὅμως ἐὰν καὶ συμφέρῃ εἰς σωτηρίαν ψυχῆς καὶ εὐαρεστῆται εἰς τοῦτο ὁ Θεός, γενέσθω. εἰ δὲ μή, εἴ τι καλὸν καὶ εὐάρεστόν ἐστὶν τῷ Θεῷ, τοῦτο γενέσθω εἰς τὴν αὐτοῦ δόξαν καὶ οὐκ ¹⁾ εἰς βλασφημίαν.

30 *Περὶ τῶν διακονιῶν καὶ τῆς λοιπῆς διαγωγῆς τῶν ἀδελφῶν.*

78. Δεῖ εἰδέναι, ὅτι καθὼς καὶ ἐκ τῶν θείων παρελάβομεν πατέρων, ἐκ τε τῶν Ἀσκητικῶν τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ τὸν βίον τοῦ ἀγίου πατρὸς ἡμῶν Παχωμίου, ἐκ τε τῶν κοινοβια-
- 35 κῶν διατάξεων τοῦ ἀγίου Κασσιανοῦ τοῦ Ῥωμαίου καὶ τῶν

¹⁾ οὐχ.

δὲ λοιπῶν ἁγίων πατέρων, οὕτως ἔχειν χρῆ τὸν τύπον τοὺς δια-
 κονοῦντας ἐν τῇ ἁγία μονῇ ἐφημερευτάς εἶναι. καὶ εἰς μὲν τοῦ
 ἁγίου Παχωμίου κατὰ τρεῖς ἐβδομάδας ὁ θεῖος ἄγγελος παρα-
 ὀίδει ἀλλάσσεσθαι, εἰς δὲ τοῦ ἁγίου Κασσιανοῦ ἐβδομάδα
 μίαν. ὁμοίως καὶ εἰς τὰ Ἀσκητικά τοῦ μεγάλου Βασιλείου. 5
 διὰ δὲ τὴν διαφωνίαν τῶν ἐβδομάδων (ἐνὸς γὰρ Πνεύματος ἁγίου
 διατάξεις ἓν καὶ οὐδὲν ἐστὶ τὸ κωλύον διὰ τινὰς αἰτίας εὐλόγους
 ἐναλλαγὴν τῶν σταθμῶν τοῦ καιροῦ ποιήσασθαι) χρῆ τοίνυν κατὰ
 μῆναν ἕκαστον τῶν ἀδελφῶν δουλεύειν τὴν διακονίαν τοῦ μα-
 γερίου καὶ τοῖς λοιποῖς. καὶ πάλιν ἕτερος τὴν διακονίαν λαμβά- 10
 νων δουλεύειν τοῖς ἀδελφοῖς, καθὼς ὁ Κύριος λέγει καὶ προτρέ-
 πει [τοῦ] δουλεύειν καὶ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. ἐὰν δὲ καὶ συνείδητινὰ
 [καλῶς] διακονοῦντα ὁ προεστώς, ἱκανὸν ὄντα τοῦ διακονεῖν [καὶ]
 ὠφελεῖσθαι ἅμα καὶ ὠφελεῖν ἐν τῇ διακονίᾳ, παρα[λείπειν] τοῦτον
 χρῆ ἐν τῇ διακονίᾳ· καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἐστὶν ἀνάρμωστον, ἀλλὰ 15
 κατὰ παράδοσιν τῶν ἁγίων πατέρων, καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Κασ-
 σιανὸς ἐν ταῖς διατάξεσι τῶν κοινοβίων [λέγει].

79. Χρῆ εἰδέναι, ὅτι ἐὰν ἔστιν βαρέως διακονία εἰς [τὸ κοιν]όν,
 ἕως ὥρας τρίτης εἰς αὐτὴν χρῆ κάμνειν, ἕως δὲ ὥρας σ' (π. 32^b)
 εἰς διακονίας ἐλαφροτέρας λίαν, ὅσαις οὐκ ἔχουσι κάματος καὶ 20
 κόπον, ἐὰν καὶ εὐρίσκωνται. εἰ δὲ καὶ (μὴ) εὐρίσκονται, σχολάζειν
 δεῖ ἔσω ἐν τῇ μονῇ εἰς ἐργόχειρα εἴτε εἰς ἄλλο τίποτε, εἴ τι
 καὶ παραδέχεται. εἰ δὲ καὶ εὐρίσκονται ἔξω τῆς μονῆς, καθὼς καὶ
 προείπαμεν, χρῆ ποιεῖν ἕως ὥρας σ', ἀπὸ δὲ σ' ὥρας εἰς δια-
 κονίας τοιαύτας· οὐκ ἐξέρχονται, ἀλλὰ ἔσω ἐν τῇ μονῇ χρῆ σχο- 25
 λάζειν εἰς ἐργόχειρα καὶ εἰς μελέτην τῶν θείων γραφῶν καὶ εἰς
 μαθήματα. καὶ ἀπλῶς ἕκαστος ἀγωνίζεσθαι χρῆ τοῦ σωθῆναι ὡς
 καὶ προαίρεσιν ἔχει. καὶ [μὴ]τε προφάσει τοῦ ἔργου ἢ ἐγκράτεια
 καὶ ἡ λοιπὴ ἀσκησις καταλύεται, μηδὲ πάλιν προφάσει ἐγκρα-
 τείας τὸ ἔργον [εἰς] ἐκκοπήν δίδεται, ἀλλὰ καθὼς ἀρμόζον ἐστὶν 30
 καὶ ἐγγράφως κατετάξαμεν, ὧδε χρῆ πράττειν. ἐὰν δὲ καὶ ἔστιν
 ἐπ[άν]α[γκης ἢ] διακονία, ὁ δυνάμενος χρῆ ἐργάζεσθαι κατὰ τὸ
 ἀρμόζον καὶ πλεῖον, ὅσον καὶ δύναται ἀβλαβῶς διελθεῖν τὸν πε-
 ρισσὸν κόπον. οὕτως πάλιν χρῆ, ὅταν οὐκ ἔστιν ἔξω κά[ματος],
 δεῖ σχολάζειν εἰς ἐργόχειρα καὶ μελέτην τῶν θείων γραφῶν καὶ 35
 ἄλλο εἴ τι ἀρμόζει.

80. Οἶκος δὲ εἰς ἦτοι κελλίον ἀφωρισμένον δεῖ εἶναι λόγου τῶν

ἐργοχείρων καὶ συνάγεσθαι ἐκεῖ οἱ [εἰς] τὰ ἀρμόζοντα ἐργόχειρα ἐργαζόμενοι καὶ ἅμα ὑπὸ μ[] ἐργάζεσθαι κατὰ τὸν τύπον τῶν κοινοβιακῶν διατάξεων. εἷς δὲ ἐκ τῶν ἀδελφῶν, μαρτυρούμενος εἰς ἀρετὴν, χρῆ προεστάναι καὶ ἐπιστατεῖν, καὶ ποτὲ μὲν ἀναγινώσκειν τοῖς ἀδελφοῖς ἐργαζομένοις, ποτὲ δὲ προσέχειν καὶ σιγίζειν διὰ τὰς ἀργολογίας, ποτὲ δὲ καὶ ἐξάρχειν τὸν στίχον, ἔπειτα οἱ λοιποὶ, ποτὲ δὲ καὶ ἐργάζεσθαι μετ' αὐτῶν, καὶ ἀπλῶς ἔξω εἰς κάματον καὶ ἔσω εἰς τὰ ἐργόχειρα αὐτὸς εἶνα[ι δεῖ] ἐπιτηρῶν καὶ ἐπιστατῶν, ὁμοίως καὶ τοὺς ἀγραμμάτους διδάσκων τὰς θείας γραφάς. ὡσαύτως καὶ ὅταν οὐ[κ ἔστιν] ὁ προεστῶς, χρῆ εἶναι ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἀντ' αὐτοῦ, ἐὰν ἰκανὸς ἔνι, καὶ ἀπλῶς ἐν τοῖς πνευματικοῖς μόνον, οὐχὶ καὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς. εἰ δὲ καὶ ἐν τοῖς δυσὶν ἰκανῶς ἔχει, χρῆ τοῦτον εἰς τὰ ἀμφοτέρω (Π. 33^α) [ἐνεργ]εῖν καὶ διακονεῖν καὶ τὸν κατὰ θεὸν σκοπὸν τοῦ προεστῶτος καὶ τὴν αὐτοῦ ἔνθεσμον καὶ κατὰ τὰς θείας γραφάς διαγωγὴν ἔπεσθαι, ἕως οὐ συνίδη τοῦτον ὁ προεστῶς ἰκανὸν ὄντα τοῖς διακονήμασι. ὅταν δὲ συνίδη ἐν ἀκριβείᾳ καὶ ἐν ἀληθείᾳ μετὰ φόβου Θεοῦ τοῦτον ὁ προεστῶς μὴ ἰκανοῦντα τοῖς διακονήμασιν ἐνεργεῖν, ὡς καὶ εὐαρεστεῖται Θεός, χρῆ παραστέλλειν τοῦτον καὶ ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ στέννειν, ἐὰν ἔχη. εἰ δὲ καὶ οὐκ ἔστιν εἰς τοῦτο τις ἰκανός, ἀφιέσθω ἡ διακονία αὕτη ἕως ὅτου εὐρεθῆ ἄξιος τῆς διακονίας ταύτης.

81. Ὁ κανονάρχος δὲ χρῆ ἀναγινώσκειν ἐν τῇ τραπέζῃ, ἐὰν ἔστιν ἰκανός, εἴτε ὡς καὶ συμφέρη πρὸς τοῦτο, εἴτε ἄλλος οἷος γινώσκει. ὁμοίως καὶ τὰ πινάκια καὶ τὰ λοιπὰ ὁ ἀναγινώσκων χρῆ πλύνειν κατὰ τὸν τύπον τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

82. Δεῖ εἰδέναι, ὅτι χρῆ πάντας τοὺς ἀδελφοὺς ἐργάζεσθαι, καθὰ καὶ προεῖρηται, ἕκαστος οἶαν τέχνην ἐπιτηδεύειν ἔχει· καὶ οἱ μὲν δυνάμενοι χρῆ ἐργάζεσθαι τὴν γῆν εἰς τὸν τετυπωμένον καιρὸν καὶ μετὰ ταῦτα ἐργάζεσθαι εἰς τὰ ἐργόχειρα· οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι τὴν γῆν ἐργάζεσθαι ἕκαστος εἰς διάφορα κατὰ τὸ ἀρμόζον ἐργάζεσθαι χρῆ κατὰ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον· «Ὁ μὴ ἐργαζόμενος» φησὶ «μηδὲ ἐσθιέτω» ¹⁾). ἡ διοίκησις γὰρ καὶ ἡ χρεία τῶν ἀδελφῶν ἐξ αὐτῶν χρῆ οἰκονομεῖσθαι. εἰ δὲ καὶ οὐ καταχαρει²⁾ ἀδελφὸν τινα ἐργόχειρον, εἴτε πάλιν κατὰ πανουργίαν ἢ πο-

¹⁾ Π Θεοκ. III, 10.

²⁾ καταχερῆ.

νηρίαν τινά οὐ μανθάνει, τοῦτον χρὴ εἰς πλειότερον ἔργον τῆς γῆς ἐπιτάσσειν, ἐὰν τὸ σῶμα καὶ τὴν τροφήν ἐστὶν ἐρρωμένος. εἰ δὲ καὶ ἔστιν ἀδύνατος τῇ τροφῇ καὶ τῷ σώματι, εἰς ἐτέρας διακονίας κατὰ τὸ ἀρμόζον ἐπιταστέσθω, καθὼς οἱ θεῖοι πατέρες διαγορεύουσι, ὅπως μὴ ἄκαρπος γίνεται παρὰ τοῖς λοιποῖς ἀδελφοῖς καὶ πρόφρασις σκανδάλου, καθὼς ὁ Κύριος λέγει, ὅτι «Πονηρὲ δούλε καὶ ὀκνηρὲ» ¹⁾ καὶ τὰ λοιπά. 5

83. Καθὼς δὲ καὶ προείπαμεν περὶ τῆς ψαλμωδίας καὶ τῆς τροφῆς, ὅτι χάριν εὐλόγου αἰτίας παριδίως νὰ γίνονται, καὶ τοῦτο ἐκ τῶν (Π. 33^b) θείων γραφῶν ἐπεδείξαμεν εὐλογον, οὕτως καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον κατὰ εὐλόγου αἰτίας μετὰ καὶ τῆς τοῦ προεστῶτος ἐνθέσμου ἐπιταγῆς τε καὶ προτροπῆς καὶ εἰς τὸ ἐργάζεσθαι ὁ καθεὶς παριδίως τὸ ἀρμόζον αὐτῷ, ἐὰν καὶ συμφέρη καὶ οὐ γίνεται κατὰ παράλογον ἀφορμὴν, ἐργάζεσθω. ἐντυχὼν γὰρ τὸν βίον τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Παχωμίου καὶ τοῦτο εὐρήσεις ἐκεῖ πολλαχοῦ μὲν, μᾶλλον δὲ εἰς ἐκεῖνον τὸν τὰ δύο ψιάθια ἐργασάμενον τὴν ἡμέραν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ κατ' ἰδίαν μετὰ σαθροῦ λογισμοῦ καὶ κενοδόξου προθυμίας ¹⁾. ὁμοίως πάλιν ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἁγίων ἔπραξαν τοῦτο ἐν ὀρθῷ λογισμῷ κατὰ ἀρετὴν καὶ ἐδίδαξαν. ἀκρίβεια δὲ πολλὴ εἰς τοῦτο παρ' ἡμῖν ἐπαρεδόθη παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων, ὅπως ἀπὸ δικαίων πόνων καὶ ἀπὸ ἰδίας ἐργασίας τὴν ἐφήμερον τροφήν καὶ τὴν δὲ λοιπὴν χρεῖαν τὴν ἀναγκαίαν τοῦ σώματος ὁ Κύριος καὶ ἡ πανάχραντος αὐτοῦ Μήτηρ τὰ καθ' ἡμῶν οἰκονομεῖ. 15

84. Κτῆμα δὲ ἀλλοτρίους πόνους εἰσφέρων οἰονδήποτε ὅλως οὐ συμφέρει ἡμῖν, καὶ μᾶλλον ὡς ἐμπαθεῖς καὶ κατὰ ψυχὴν ἀσθενεῖς παραδέχεσθαι ἐν τῇ μονῇ, ἀλλὰ καὶ ὡς ἰὸν θανατηφόρον ἀποφεύγειν καὶ ἀποδιώκειν, καθὼς περὶ τὰ τοιαῦτα πλεῖστα κεφάλαια ἐκ τῶν θείων ἐν ἐτέρῳ πονήματι συνηρμόσαμεν, ταῖς Ἑρμηνείαις τῶν θείων ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, εἰς λόγον περὶ ἀκτημοσύνης λδ' καὶ λς' καὶ εἰς ἐτέρους διαφόρους λόγους κατὰ τὸν σκοπόν, ὃν ἠγαπήσαμεν, συμφωνοῦντα καὶ ἐπικυρώνοντα τοὺς τοιοῦτον κατὰ Θεὸν σκοπὸν ἔχοντας²⁾. τὰ κεφάλαια δὲ ἔννομα καὶ περιεκτικὰ καὶ οὐ μερικὰ καὶ οἰκονομικά· τὰ γὰρ μερικὰ καὶ οἰκονομικὰ διὰ τινὰ τρόπον πραχθέντα καὶ λαληθέντα οὐ χρὴ ἐκλαμ- 35

¹⁾ Μθ, XXV, 26.

²⁾ Patrol. Orient., IV, 494—496.

³⁾ ἔχοντα.

βάνειν εἰς περιεκτικὰ καὶ ἐννόμους ¹⁾ μαρτυρίας. διὰ τοῦτο τὰ μερικὰ καὶ οἰκονομικά ἐν τούτοις οὐ συνετάξαμεν, ἀλλὰ τὰ περιεκτικὰ καὶ ἔννομα (π. 34^α) [εἰ]ς πᾶν σύγγραμμα συνετάξαμεν ἐν Κυρίῳ, μᾶλλον δὲ τὰ τοιαῦτα συναρμόζοντα συνετάξαμεν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Κυρίου, ὡς τὸ προλεχθὲν βιβλίον περιέχον τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου. καὶ ὅμως ἡ μοναχικὴ πολιτεία μᾶλλον δὲ περισσότερα τὰ τοῦ κόσμου ἐπαγγέλλεται. καὶ ἡ μὲν κοσμικὴ πολιτεία τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου ἐπαγγέλλεται, ἡ δὲ μοναχικὴ πολιτεία καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου νέκρωσιν ἐπαγγέλλεται καὶ τὸν ἐσταυρωμένον βίον εἰς τὴν ὑποταγὴν καὶ κούραν αὐτοῦ συντάσσεται τῷ Θεῷ. καὶ ἡ περιεκτικὴ ἐντολὴ καὶ παραδόσις τῶν μοναχῶν αὐτῇ ἐστίν. καὶ τέως ἡμεῖς ὧδε ταῦτα ὁμολογοῦμεν καὶ φρονούμετες, καὶ οὐ μόνον ὧδε, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ εἰς τὰ ἀρμόζοντα, ἐπιπλέον δὲ ὧδε. καὶ τοῦ μεγάλου φωστῆρος ὅλου τοῦ κόσμου τοῦ θλαυματουργοῦ ἀγίου Συμεῶν τὰς διδασκαλίας καὶ παραδόσεις, ἃς εἰς τὸν βίον αὐτοῦ παρέδωκεν τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς, ἐκείνας ἡμᾶς ἀκολουθεῖν χρῆ, ὡς εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καὶ τὸν τόπον τὴν κατοίκησιν ἔχοντας, καὶ μὴ ἑτέρους πατέρας καὶ διδασκάλους ἀπὸ ἄλλης χώραν ἀπάνω εἰς τοῦτον εἰσφέρομεν, καὶ μᾶλλον εἰς τοιοῦτου φωστῆρος, μηδέ τινος διδασκαλίας, ἃς καὶ ἀντικρυς καὶ ἐναντίας ταῖς τοῦ ἀγίου διδασκαλίαις καὶ παραδόσεσιν φαίνονται· τοῦ γὰρ ἀββᾶ Γελασίου τὸ εἰς τὸ Πατερικὸν καὶ τὰ ὅμοια τούτου μερικὰ ὄντα καὶ οἰκονομικά, ἐὰν καὶ ὅλως ἀρμόζουσιν, οὐχ ἡμῖν, ἀλλὰ ἄλλοις ἀρμόζουσιν, τοὺς ὁμοίους αὐτῷ τέως καὶ οἷς τρόποις ἀρμόζει, καθὼς μόνος ὁ Θεὸς οἶδε καὶ εὐαρεστεῖται αὐτοῦ ἡ ἀγαθότης. καὶ ὅμως σκοπήσωμεν καὶ τοῦτο τέως τοῦ ἀββᾶ Γελασίου, εἰς ποίαν ἤτον εἰς τὰ τοιαῦτα ἀπροσπάθειαν ἐν τῷ εἰπεῖν ἐκεῖνον τὸν ἀρχαῖον αὐτοῦ συνασκητὴν, ὅτι «Δέδεται μᾶλλον ὁ λογισμὸς σου εἰς τὴν ῥαφίδα, ἢ ὁ λογισμὸς Γελασίου εἰς τὰ χωρία». (π. 34^β) καὶ ὧδε μὲν οὕτως. ἀλλαχοῦ δὲ ἔδειξεν εἰς πολλὰ ἔνεργον τὴν αὐτοῦ ἀπροσπάθειαν· ποῖα γὰρ δικαστήρια καὶ ἑτέρας διαγωγὰς κοσμικὰς ὑπεισήρχετο οὗτος ἀπροσπαθῶς ἔχων ταῦτα. καὶ διὰ τοῦτο ἔμπροσθεν εἶπα, ὅτι ἐν τοῖς ἐμπαθέσιν ἡμῖν ἀνάρμοστα. καὶ ἐν τούτῳ τὰ οἰκονομικά οὐ συνετάξαμεν ταῦτα ἐν τούτοις διὰ τὸ μερικὰ εἶναι καὶ οὐ περιεκτικά· ποῦ γὰρ ἐν τού-

1) ἐννόμας.

τοῖς τοῖς οἰκονομικοῖς καὶ μερικοῖς κεφαλαίοις δυνατὸν γενέσθαι μὴ εἶπω εἰς τοὺς μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς κοσμικοὺς ἢ περιεκτικῆ ἐντολῆ τοῦ Κυρίου ἢ λέγουσα· «Τῷ αἵροντι τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει, καὶ τῷ θέλοντί σε κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνα σου λαβεῖν δὸς αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιόν σου»¹⁾ καὶ ὅσα τοιαῦτα. καὶ ὅμως ὁ δυνάμενος καὶ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν οἰόμενος καὶ νομίζων ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ ἀθετήσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν λοιπῶν θείων γραφῶν, οὗτος σκοπεῖτω. ἐγὼ δὲ ἀμελής καὶ ῥάθυμος καὶ [πολλῶν ἔνοχος ἀμαρτημάτων εἰμι καὶ εἶθε τούτων ἀπολογήσωμαι, οἶμαι δὲ οὐδὲ τούτων. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

85. Χρῆμα δὲ τὸ κατὰ δύναμιν ἢ ἕτερόν τι ἐκ τῶν ἔξωθεν προσφερόμενον οὐχ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν παρελάβομεν δέχεσθαι, εἰ μὴ καθὼς οἱ θεοὶ πατέρες ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς παραδίδουσι.

86. Οὐδ' ὅλως τὴν τοῦ θήλεος γένους ἐν τῇ μονῇ παραδέχεσθαι χρή· ὅλως γὰρ τὸ σύνολον οὐ παρελάβομεν τοῦτο ἐκ τῶν θείων πατέρων, καὶ αὕτη ἡ φύσις ἡμῶν διδάσκει ἡμῖν ὅλως μὴ παραδέχεσθαι τοῦτο, εἴτε ἔσω τῆς μονῆς εἴτε ἔξω ἔχειν, ἢ ὅλως εἰσιέναι ἔσωθεν χάριν ὑπηρεσίας εἴτε οἰασθήποτε αἰτίας, εἴτε πάλιν ἔξωθεν ταῦτα ὑπηρετεῖν εἴτε καὶ παρ' αὐτῶν ὑπηρετεῖσθαι, ἢ τῶν νεμομένων ἢ τῶν ὑπηρετούντων οὔτε τῶν πετεινῶν οὔτε τῶν τετραπόδων ὅλως εἰς ὑποταγὴν καὶ περιοχὴν οὐ παρελάβομεν ἔχειν (π. 35^a) κἂν ἔξωθεν, πόσῳ γε μᾶλλον ἔσωθεν τῆς μονῆς εἰσιέναι, εἴτε ἀλόγῳ εἴτε καὶ λογικῶν, μᾶλλον δὲ τὸ γένος τῶν γυναικῶν «τὸ δέλεαρ τὸ πικρόν», καθὼς οἱ θεοὶ πατέρες παρέδωκαν. καὶ οὐχ ὡς μισοῦντες τὸ γένος ἡμῶν διακείμενοι οὕτως ἔχομεν (μὴ γένοιτο· τοῦτο γὰρ καὶ δαιμονιώδες ὅλως ἐστὶν τὴν τοῦ Θεοῦ δημιουργίαν μισεῖν τε καὶ διαβάλλειν· ἐξ αὐτῶν γὰρ καὶ ἡμεῖς γεγενήμεθα), ἀλλὰ καθὼς οἱ θεοὶ πατέρες λέγουσιν, ὅτι «Τὸ ἄλας ἐκ τῆς φύσεως τῶν ὑδάτων τὴν γέννησιν ἔχει· ὅταν δὲ σμιγῇ τὸ ἄλας τῷ ὕδατι, λύεται· οὕτως καὶ ὁ ἄρρηγ²⁾ μετὰ τοῦ θήλεος».

Περὶ τὴν νηστείαν τῆς Θεοτόκου³⁾.

87. Χρὴ εἰδέναι, ὅτι ἡ τῆς ὑπερενδόξου Θεοτόκου νηστεία οὐ

¹⁾ Сравн. Луки VI 29—30. ²⁾ ἄρρηγ. ³⁾ Сравн.: В. Н. Бенешевичъ, Синагога въ 50 тит. и другіе юрид. сборн. Іоанна Схол. (СПб. 1914), 58.

κατὰ τάξιν ἐγγράφως κεῖται εἰς τὸ παρὸν τυπικόν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τέλος, ὅτι ἀκμὴν ζήτημα εἶχεν, ὅτε τοῦτο ἐξεδόθη, καὶ φιλο-
 νεικία πρὸς τινὰ ἐν τῷ μέσῳ ἔκειτο. ἡμεῖς δέ, καθὼς παρελά-
 βομεν, χρὴ ταύτην οὕτως κρατεῖν, τὰς μαρτυρίας ἐκ τῶν θείων
 5 γραφῶν ἔχοντες, ἅς καὶ ἀλλαχοῦ εἰς ἕτερον σύγγραμμα ἐν τῷ
 βιβλίῳ τῶν Ἑρμηνειῶν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου πλατύτερον τὰς
 γραφικὰς μαρτυρίας περὶ τῆς νηστείας ταύτης ἐκεῖ ἐξεθέμεθα· εἰς
 τὸ συνοδικὸν γὰρ εἰς τὴν σύνοδον τῆς ἐνώσεως ταύτην διαγορευ-
 ει¹⁾, ὁμοίως καὶ εἰς λόγον Ἰωάννου μητροπολίτου Νικαίας πρὸς
 10 τὸν καθολικὸν τῆς μεγάλης Ἀρμενίας. κρατεῖν δὲ ταύτην χρὴ οἱ
 ἐν τῇ μονῇ ὄντες ἀπὸ ἀρχὴν αὐγούστου μηνός, τὴν ἑορτὴν δῆλον
 ὅτι τῶν ἁγίων Μακκαβαίων, ὅτι ἀνάρμοστον ἐνί δίχα ἑορτῆς. εἰ
 δὲ καὶ ἐνδέχεται, ἀπὸ τὴν προλαβοῦσαν κυριακὴν οὕτως γενέσθω,
 τέως εἰς λιτὴν ἡμέραν καὶ μὴ εἰς νήστιμον, τουτέστιν τετράδαν
 15 εἴτε παρασκευὴν, καὶ τὸ ὅσον μὴ τὸ κατὰ Θεὸν συνειδὸς μολυν-
 θῆ. καὶ μετὰ ταῦτα κρατεῖν ἕως τῆς Θεοτόκου κατὰ τὸν τύπον
 τῶν δὲ λοιπῶν ἑορτῶν. εἰς δὲ βρῶσιν καὶ πόσιν ὡς τὴν νηστεί-
 αν τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν Χριστουγέννων εἰς τὴν ποιό-
 τητα τέως, οὕτως καὶ ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν. τὴν δὲ τοῦ σωτῆρος
 20 ἑορτὴν ὡσπερ τῆς (π. 35^b) Θεοτόκου τὰ ἅγια τῶν ἁγίων δύο
 ἡμέρας προτρέπουσιν ἑορτάζειν διὰ τὴν νηστείαν, ἤγουν τὴν ἑορ-
 τὴν καὶ μεθέορτον, οὕτως καὶ ὧδε ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν. τὴν μὲν ἑορ-
 τὴν χρὴ καταλύειν εἰς πάντα, ἐὰν καὶ ἐνδέχεται, εἰ δὲ μὴ, ὡς
 τὴν ἑορτὴν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων γενέσθω. τὴν δὲ μεθέορτον ὡς
 25 καὶ ἀρμόζει. εἰ δὲ γε κατὰ εὐλογόν τινὰ αἰτίαν καὶ πλείονας ἡμέ-
 ρας μεθέορτα ψάλλονται, οὐδὲν τὸ κωλύον καὶ τὴν νηστείαν κρα-
 τεῖν καὶ τὰ ²⁾ μεθέορτα ψάλλεσθαι ³⁾, καθὼς πολλαχοῦ εὐρίσκο-
 μεν εἰς τὰ λοιπὰ μεθέορτα τῶν μεγάλων ἑορτῶν γενομένων παρ-
 εκτὸς τῆς πρώτης ἡμέρας τῶν μεθεόρτων.

30 88. Τοιγαροῦν ἐάν τις μαρτυρίας ἐγγράφους εὐρωμεν ἐνθέ-
 σμους ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων ταύτην κωλύοντα, καὶ ἡμεῖς προ-
 τρεπέμεθα ταύτην καταλιπεῖν. εἰ δὲ μὴ, ἀπρεπὲς καὶ ἀνάρμο-
 στον καὶ μᾶλλον εἰπεῖν ἐπικίνδυνόν ἐστιν τὰ ἐγγράφως τεθέντα
 καὶ τυπωθέντα παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων δίχα γραφικῆς μαρτυ-

1) ΡΠ, V, 8. 2) καὶ τὰ] κατὰ. 3) Переправлено въ θάλλεσθαι.

ρίας ἀνθρώποις πείθεσθαι καὶ περιφέρεισθαι ὧδε κάκεισε πρὸς τὰς ἐκάστου ἐπιθυμίας.

Περὶ τῶν ἑορτῶν, ἐν αἷσι,¹⁾ ψάλλεται τὸ «Θεὸς Κύριος».

Εἰδέναι χρὴ, ὅτι εἰς τρεῖς τάξεις κεῖνται αἱ ²⁾ ἐνταῦθα ἑορταί· εἰς μεγάλας, εἰς μεσαίας καὶ εἰς μικράς, καθὼς καὶ ὅπ- 5
σθεν εἰς τὰ περὶ βρώσεως καὶ πόσεως καὶ λειτουργίας ἐμνημονεύσαμεν. οὐκ ἀμάρτυρον δὲ τοῦτο, ἀλλ' ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν ὅσαι γὰρ περιεκτικὰς συνάξεις ἔχουσι τοῦ λαοῦ καὶ ἀναγνώσματα ἀφ' ἑσπέρας, καὶ πάλαι ταχὺ «Πᾶσα ³⁾ πνοή» καὶ εὐαγγέλιον, εἰς τάξιν τῶν δεσποτικῶν κεῖνται ἑορτῶν τῶν μεγάλων. τὴν δὲ 10
μεσαίαν τάξιν καὶ μικρὰν διδασκόμεθα ἐκ τοῦ τυπικῶν τῶν Στουδίου καὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, πῶς ἐκεῖ διαφορὰς ἔχει εἷς τε τὰς ὥρας καὶ τὰς μετανοίας καὶ τοῦ καμ[άτου.] ὁ δὲ τὸ κρεῖττον μετὰ Θεὸν γινώσκων σκοπεῖτω. τέως ὧδε λέγομεν, ὅτι αἱ μὲν μεγά-
λαι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Προδρόμου αἱ 15
δύο, ἤγουν (π. 36^β) ἡ γέννησις καὶ ἡ ἀποτομή, καὶ τῶν δύο ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἔχουσι σημάδιον σταυρὸν καὶ κύκλον φέγγος, αἱ δὲ μεσαίαι σταυρὸν μόνον σημάδιον, αἱ δὲ πάλιν μικραὶ ἔχουσι κεντήματα μόνον ση- 20
μάδια. καὶ εἰς μὲν τὰς μικρὰς ἑορτὰς εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὲν γο-
νουκλισίαι οὐ γίνονται οὔτε ἐπιμέσεως νηστεῖαι, ἰδίως δὲ γίνονται τὰ ἀμφοτέρα. εἰς δὲ τὰς μεσαίας ἑορτὰς εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὲν ὅλως οὐ γίνονται, ἰδίως δὲ ὡς καὶ ἐνδέχεται· ἔστιν γὰρ τοῦτο συγκαταβατικώτερον καὶ εἰς γονουκλισίας καὶ εἰς νηστείας. τὰς δὲ 25
μεγάλας ὅλως γονουκλισίαι οὐ γίνονται οὔτε νηστεῖαι, οὔτε ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ οὔτε ἐν τῷ κελλίῳ ὅλως. ὁμοίως οὔτε ἐν τῇ πεντηκο-
στῇ ὅλη γονουκλισίαι ὅλως οὐ γίνονται οὔτε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὔτε ἐν τῷ κελλίῳ ἰδίως κατὰ τὸν τύπον, ὃν ἔχουσιν. αἱ δὲ λοιπαὶ κυριακαὶ τοῦ χρόνου, καθὼς οἱ θεῖοι κανόνες διαγορεύουσι.

Μὴν Σεπτέμβριος ἡμέρας ἔχει λ'.

30

⟨α'⟩ ἀρχὴ τῆς ἰνδίκτου .: καὶ τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ ἀρχαίου.

.: β'. τοῦ ἁγίου Μάμαντος.

.: γ'. τοῦ ἁγίου Ἀνθίμου.

οἷς.

²⁾ ἡ.

³⁾ πάσι.

∴ ε'. τοῦ ἁγίου προφήτου Ζαχαρίου.

∴ ς'. τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ.

∴ ζ'. προεόρτια τῆς Θεοτόκου.

⊕ η'. ἡ γέννησις τῆς Θεοτόκου.

5 ∴ θ'. τῶν ἁγίων Ἰωακείμ καὶ Ἄννης.

∴ ιγ'. τὰ ἐγκαίνια τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως.

⊕ ιδ'. τοῦ τιμίου σταυροῦ.

Σχόλιον. ὅρα ταύτην τοῦ σταυροῦ ἡ νηστεία περιεκτικὴν ἔχει, καθὼς τινες παραδίδουσι, τὴν ποιότητα μὲν τῶν βρωμά-
10 των, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς ὥρας.

∴ ιε'. τοῦ ἁγίου Νικήτα.

∴ ις'. τῆς ἁγίας Εὐφημίας.

∴ κ'. τοῦ ἁγίου Εὐσταθίου.

∴ κγ'. ἡ σιωπὴ Ζαχαρίου.

15 ∴ κδ'. τῆς ἁγίας Θεέκλης.

† κς'. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

∴ κη'. τοῦ ἁγίου Χαρίτωνος.

∴ λ'. τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τῆς μεγάλης Ἀρμενίας.

Μῆν ὀκτώμβριος ἡμέρας ἔχει λ'.

20 ∴ α'. τοῦ ἁγίου Ἀνανία.

∴ β'. τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ.

∴ γ'. τοῦ ἁγίου Διονυσίου.

∴ ς'. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ.

∴ ζ'. τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάχχου.

25 ∴ θ'. τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀλφαίου¹⁾.

∴ ιη'. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Λουκᾶ.

∴ κα'. τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος.

† κγ'. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφο-

θέου. (Π. 36^b)

30 ∴ κδ'. τοῦ ἁγίου Ἀρέθα.

† κς'. τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου.

Μῆν νοέμβριος ἡμέρας ἔχει λ'.

∴ α'. τῶν ἁγίων Ἀναργύρων.

∴ ς'. τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ.

35 † η'. τῶν ἄσωμάτων ἡ σύναξις.

1) ἀλφείου η̄ надъ λ̄ еще θ̄.

- ∴ ια'. τοῦ ἁγίου Μηναῖ.
- ∴ ιβ'. τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος.
- † ιγ'. τοῦ τιμίου Χρυσοστόμου.
- † ιδ'. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Φιλίππου.
- † ιε'. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ματθαίου. 5
- ⊕ κα'. τῆς Θεοτόκου τὰ ἅγια τῶν ἁγίων.
- ∴ κβ'. μεθεόρτα.
- ∴ κε'. τοῦ ἁγίου Κλήμεντος Ῥώμης καὶ Πέτρου.
- † κ'. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου.

Μὴν δεκέμβριος ἡμέρας ἔχει λα'. 10

- ∴ δ'. τῆς ἁγίας Βαρβάρας.
- ∴ ε'. τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα.
- † ς'. τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νικολάου.
- † θ'. ἡ σύλληψις τῆς ἁγίας Ἄννης.
- ∴ ιγ'. τοῦ ἁγίου Εὐστρατίου. 15
- ∴ ιε'. τοῦ ἁγίου προφήτου Δανιήλ καὶ τῶν γ' παιδῶν.
- † κ'. τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου.
- ∴ κα'. προσόρτια.

Νηστεία μὲν ἐστίν, γονυκλισίαι δὲ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὐ γίνονται, ἰδίως δὲ γίνονται. 20

Σημειῶσαι χρῆ εἰς τὰ προσόρτια ταῦτα τῶν Χριστουγέννων, ὅτι ἡ μὲν τινῶν συνήθεια οὐκ οἶδ' ὅπως κατάλυσιν ἔχει τῶν τε νηστεῶν καὶ τῶν λοιπῶν, πλὴν τῆς ἡμέρας ἐνῶ ἀπάρχεται ἡ ἀκολοιουθία τῆς ἐορτῆς. τῶν δὲ τῶν πατέρων αἱ παραδόσεις οὐχ οὕτως ὀρίζονται, ἀλλ' ἐπιτεῖναι μᾶλλον ἐπιτρέπουσι τοὺς ἀγῶνας ἐν ταύταις ταῖς ἡμέ- 25
 ραις. καὶ γὰρ ὁ θεὸς Χρυσόστομος εἰς ἓνα τῶν λόγων αὐ-
 τοῦ εἰς τὸν μακάριον Φιλογόνοιον, εἴ τις καὶ ἐρρέθη καὶ ἀνα-
 γινώσκειται πρὸ πέντε ἡμερῶν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως· λέγει γὰρ
 ἐκεῖ οὕτως, ὅτι «Ἰκανὴ γὰρ τῶν ἐ' ἡμερῶν τούτων ἡ προθεσμία,
 ἐὰν νήφης καὶ προσέχης καὶ ἀγρυπνῆς, τὸ πολὺ τῶν ἁμαρτημάτων 30
 ὑποτεμῆσθαι» ¹⁾. ταῦτα μὲν καὶ καθ' ἑξῆς τῶν λοιπῶν ὁ τὸν εἰρημέ-
 νον λόγον ἐντυχὼν εὐρήσει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τῶν μεγάλων
 μοναστηρίων τὰ τυπικά, μᾶλλον δὲ εἰς τὸ ἱεροσολυμίτικον τὸ ἀρ-
 χαιὸν τὸ ὑπὸ τῶν πατέρων παραδοθὲν οὐχ ²⁾ ὀρίζονται φάλλειν

¹⁾ PG, XLVIII, 754.

²⁾ οὐκ.

τὸ «Θεὸς Κύριος», ἀλλὰ τὸ «Ἀλληλουία» μετὰ καὶ τὰ προεόρ-
 τια. ταύτας ¹⁾ δὲ τὰς γραφικὰς μαρτυρίας ὡσαύτως καὶ τοὺς πα-
 ραδεδομένους καὶ κατὰ συνήθειαν ἀρτίως γινομένους τύπους ἡμεῖς,
 ὡς καὶ ἠϋραμεν, (Π. 37^α) οὕτως καὶ ἐγράψαμεν. ὁ δὲ ἐντογχά-
 5 νων ταῦτα σκοπεῖτω, [καὶ] εἴ τι καλὸν εἶναι καὶ εὐάρεστον τῷ
 Θεῷ, τοῦτο γενέσθω.

[ἀπὸ] τὰ Χριστοῦγεννα ἕως τὰ φῶτα.

Μὴν ἰανουάριος ἡμέρας ἔχει λα'.

⊕ ς'. τὰ ἅγια Φῶτα.

10 † ζ'. ἡ σὺνάξις τοῦ Προδρόμου, ἕως οὗ ἀποδοθῆ ἡ
 ἑορτή.

∴ ιδ'. τῶν ἁγίων ἀββαδῶν.

∴ ις'. τῆς τιμίας ἀλύσεως τοῦ ἀποστόλου Πέτρου.

∴ ιζ'. τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου.

15 ∴ ιη'. τῶν ἁγίων Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου.

∴ κ'. τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου.

∴ κβ'. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Τιμοθέου.

∴ κγ'. τοῦ ἁγίου Κλήμεντος Ἀγκύρας.

† κδ'. τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

20 ∴ κς'. ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ Χρυσοστόμου.

∴ κη'. τοῦ ἁγίου Ἐφραίμ.

∴ κθ'. ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου.

∴ λα'. τῶν ἁγίων Κύρου καὶ Ἰωάννου.

Μὴν φεβρουάριος ἡμέρας ἔχει κη'.

25 ∴ α'. τοῦ ἁγίου Τρύφωνος.

⊕ β'. τῆς Θεοτόκου ἡ ὑπαπαντή.

† γ'. τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ Θεοδόχου.

∴ κδ'. ἡ εἰρεσις τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.

Μὴν μάρτιος ἡμέρας ἔχει λα'.

30 ∴ θ'. τῶν ἁγίων μαρτύρων μ'.

⊕ κέ'. ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.

Μὴν ἀπρίλλιος ἡμέρας ἔχει λ'.

† κγ'. τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου.

† κέ'. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Μάρκου.

35 † λ'. τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ζεβεδαίου.

¹⁾ τᾶστας.

Μην μαΐως 1) ημέρας έχει λα΄.

- ∴ β΄. τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου.
- † η΄. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.
- † ι΄. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Σίμωνος τοῦ Ζηλωτοῦ.
- ∴ ιε΄. τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Παχωμίου. 5
- ∴ κα΄. τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης.
- ∴ κδ΄. τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ Θαυματουργοῦ.

Μην ἰούνιος ημέρας έχει λ΄.

- ∴ η΄. τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου. 10
- † ια΄. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβα.
- ∴ ιδ΄. τοῦ ἁγίου προφήτου Ἐλισσαΐε.
- † ιθ΄. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰούδα.
- ⊕ κδ΄. ἡ γέννησις τοῦ Προδρόμου. 15
- ⊕ κθ΄. τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.
- † κ΄. τῶν ἁγίων ιβ΄ ἀποστόλων.

Μην ἰούλιος ημέρας έχει λα΄.

- ∴ α΄. τῶν ἁγίων Ἀναργύρων.
- ∴ β΄. τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου. 20
- ∴ η΄. τοῦ ἁγίου Προκοπίου.
- ∴ ια΄. τῆς ἁγίας Εὐθυμίας.
- ∴ ιγ΄. τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ.
- ∴ ιε΄. τοῦ ἁγίου Κυρίκου καὶ Ἰουλίττης.
- † κ΄. τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ. 25
- † κβ΄. τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς.
- ∴ κε΄. ἡ κοίμησις τῆς ἁγίας Ἄννης.
- † κζ΄. τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος.

Μην αὐγουστος ημέρας έχει λα΄.

- ∴ α΄. τῶν ἁγίων Μακκαβαίων. 30
- ∴ β΄. ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου.
- ∴ ε΄. προεόρτια τῆς Μεταμορφώσεως. (π. 37^b)
- ⊕ ς΄. ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος.
- ∴ ζ΄. μεθέορτα.

1) μαΐω.

⊕ δ'. τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ματθία.

∴ ιδ'. προσέορτια τῆς Θεοτόκου.

⊕ ιε'. ἡ κοίμησις τῆς Θεοτόκου.

∴ ις'. μεθέορτα.

5 ∴ κδ'. ἡ εὐρεσις τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Βαρθολομαίου.

⊕ κθ'. ἡ ἀποτομή τοῦ τιμίου Προδρόμου.

∴ λα'. τῆς τιμίας ζώνης τῆς Θεοτόκου.

90. Τῇ ἑβδομάδι τῇ πρὸ τῆς¹⁾ κρεωφαγίας, ἣν καὶ νηστεύουν
 10 οἱ Ἀρμένιοι τὸν ἀρτζιβουρίν, ὅλως νηστεία παρά τινων²⁾ οὐκ ἔστιν
 οὔτε τετράδι οὔτε παρασκευῆ οὔτε εἰς τυρόν οὔτε εἰς ἄλλο τίποτε,
 ἀνατρέποντες τὴν αἵρεσιν τῶν Ἀρμενίων. τοῦτο δὲ παρ' ἡμῖν
 ἐὰν ἐνδέχεται, μετὰ τὴν ἐννάτην ὥραν τῆς τετράδος καὶ τῆς
 παρασκευῆς κατὰ τὸν τύπον τῆς ἑβδομάδος τῆς τυροφάγου τῶν
 15 δύο τούτων ἡμερῶν ἕως ὀλίγου τυρὸς πρὸς ἀνατροπὴν τῆς αἵρε-
 σεως γενέσθω. εἰ δὲ μή, τὰ κρείττονα διδαχθῶμεν. ὁμοίως καὶ
 τῆς τυροφάγου τὴν ἑβδομάδα τῇ τετράδι καὶ τῇ παρασκευῇ κατὰ
 τὴν παράδοσιν τῶν ἁγίων πατέρων μετὰ τὴν τῶν προηγιασμέ-
 νων ἀπόλυσιν τυροῦ καὶ ὡοῦ μετάληψις γίνεται. καὶ τοῦτο ὁμοίως
 20 διὰ τοῦ Ἰακώβου τὸ δόγμα καὶ τὴν τῶν Τετραδιτῶν αἵρεσιν.
 λέγει γὰρ ὁ δ' κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλε-
 ως οὕτως· «Ὅτι δεῖ νηστεύειν τοὺς μοναχοὺς τῇ τετράδι τῆς τυρο-
 φάγου καὶ τῇ παρασκευῇ καὶ μετὰ τὴν (τῶν) προηγιασμένων ἀπόλυ-
 σιν ἐσθίειν τυρόν, ὅπου ἂν εὐρεθῶσιν. ἀνατρέπει δὲ οὗτος ὁ κα-
 25 νὼν τοῦ Ἰακώβου τὸ δόγμα καὶ τὴν τῶν Τετραδιτῶν αἵρε-
 σιν»³⁾. καὶ οὕτως μὲν ὁ κανὼν.

91. Ὅλην δὲ τὴν πεντηχοστὴν ἐγκράτεια μὲν ἔστιν, νηστεῖαι
 δὲ ἢ γονυκλισίαι ὅλως οὐ γίνονται οὔτε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὔτε ἐν
 τῷ κελλίῳ ἰδίως κατὰ τὸν τύπον, ὃν ἔχουσιν αἱ λοιπαὶ κυριακαὶ
 30 τοῦ χρόνου, καθὼς οἱ θεῖοι κανόνες διαγορεύουσι. καὶ ἡ μὲν ἐγ-
 κράτεια, ὡς ἀναγκαία οὕσα, ἀρμόδιός ἐστιν πάντοτε, ἡ δὲ νη-
 στεία ἀνάρμοστός ἐστιν εἰς τινὰς καιροὺς καὶ ἡμέρας, καθάπερ
 καὶ αἱ γονυκλισίαι καὶ τὸ ὀρθοῖ ποιεῖν τὰς εὐχάς· ἄλλο γὰρ ἐστίν

¹⁾ τῆς προηγ. ²⁾ Сюда добавл. in marg. Σχόλιον. Ὅρα· παρά τινων λέγει οὐχὶ παρά πάντων, ἀλλὰ παρά τινων κατὰ τὸν τόπον. ³⁾ Pitra, II, 331, прав. 40.

νηστεία καὶ ἄλλο ἐγκράτεια, καὶ ἡ μὲν νηστεία ἐστὶ (π. 38^a) τὸ μὴ ὅλως ἄφασθαι τιποτοῦν, ἡ δὲ ἐγκράτεια τὸ ἄφασθαι μικρὸν καὶ πάλιν ἐπέχειν.

(Περὶ τῶν ἁγίων Θεοφανείων.)

92. Χρὴ καὶ τοῦτο γινώσκειν ἡμᾶς περὶ τῶν ἁγίων Θεοφανείων, 5
 ὅτι τὸ τυπικὸν τῆς μεγάλης καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλη-
 σίας [μί]αν προτρέπει φωτίζειν ἀφ' ἑσπέρας καὶ μόνον, ἀπὸ τῶν
 ἁγίων πατέρων παραδοθέν. ὁμοίως καὶ τὰ συναξάρια καὶ αὐτὰ ὅμως
 τὰ θεῖα εὐαγγέλια καὶ ὁ ἀπόστολος καὶ τὰ ἀναγνώσματα τῶν
 προφητειῶν τὰ εἰς τὸ κοινὸν παραδοθέντα, ὁμοίως καὶ εἰς μονα- 10
 χούς τὰ τυπικά τῶν τε τῆς εὐαγοῦς μονῆς τῶν Στουδίου καὶ τῶν
 Ἱεροσολύμων ἀφ' ἑσπέρας καὶ μόνον προτρέπουσιν (καὶ) πλεῖον οὐδέν.
 ἄρτι δὲ ὀρῶμέν τινας ἀφ' ἑσπέρας καὶ τὸ πρωί. καὶ ἐν τούτῳ
 οὐκ ἐνέτυχα γραφικὴν μαρτυρίαν· ἐὰν δέ τις τῶν φιλοπόνων γρα- 15
 φικὴν ἔνθεσμον μαρτυρίαν περὶ τούτου ἐνέτυχεν, φωτισάτω ἡμᾶς,
 ὅτι τὸ μιμεῖσθαι δίχα θείας γραφῆς πολὺν κίνδυνον ἐπιφέρει,
 μᾶλλον δὲ καὶ ἄρτι, ᾧ¹) διὰ τὸ μὴ ἀκολουθεῖν τὰς θείας γραφὰς
 παρεδόθημεν τοῖς ἔθνεσι. ἐὰν δὲ ἔχη ἡ ἔνθεος γνώσις, ὅτι ὁ
 Χριστὸς μίαν ἐβαπτίσθη καὶ οὐχὶ δεύτερον, ὅμως οὐκ οἶδα· ὁ
 ἐν Θεῷ γινώσκειν ἔχων φωτισάτω ἡμᾶς. 20

β'. Τοῦ αὐτοῦ ἕτερον τυπικὸν ἐκ τῶν θείων γραφῶν ἐνυμάρ-
τυρον ἐν τῇ ἀγίᾳ μονῇ τῆς ὑπερerdόξου Θεοτόκου, περὶ τῆς ξε-
νοδοχείας καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐτέρων ὑποθέσεων ἀναγκαίων
5 συντείνοντα πρὸς σωτηρίαν ψυχῶν. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς
ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς διὰ πρεσβειῶν τῆς σὲ τεκούσης ἀχράντου
Θεοτόκου ἐν οἷς παροικοῦμεν εἰς τὸ ὄνομά σου καὶ τῆς ἀχράν-
του Μητρὸς σου, ταῦτα ἐὰν καὶ ἀρμόζουν εἰς εὐαρέστησίν σου,
ταῦτα στερέωσον. πρὸς τὸν ἐκχειρισθέντα παρὰ ¹⁾ τοῦ ἔχοντος
τὴν σωματικὴν ἐξουσίαν κατὰ τὰς ἡμέρας εἰς τὸ προηγεῖσθαι τὴν
10 σωματικὴν χρεῖαν εἰς τὴν ἀγίαν μονὴν (Π. 38^b) τῆς ἀχράντου
δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης ἐγχωρίως τοῦ
Ῥοιδίου.

1. Πνευματικὴ μου ἀδελφέ. ἰδοὺ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ
καθὼς πρῶτον μὲν, εἰ καὶ ἀνάξιον ὄντα, ἀλλ' ὅμως ἐνεχείρισεν ὁ
15 Θεὸς διὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τοῦ πατριάρχου εἰς τὰ πνευ-
ματικά, ἀρτίως πάλιν ὁ κρατῶν καὶ ὁ ἐξουσιάζων μετὰ τοῦ Θεοῦ
τὰ σωματικά ἐπέτρεψεν ὁ ἄρχων ὅλην τὴν πνευματικὴν διοίκη-
σιν μετὰ τοῦ Θεοῦ εἰς ἐμὲ τὸν ἀνάξιον. καὶ τοῦτο ἄξιον τῆς
κατὰ Θεὸν συνέσεώς του καὶ εὐσεβείας ἔπραξεν, καθὼς καὶ πολ-
20 λάκις ἔγραψά τον. καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὸν διαφυλάξῃ καὶ ἐσᾶς πάν-
τας τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος. ἐγὼ δέ, καθὼς
καὶ προέγραψά τον πρῶην²⁾ περὶ τοὺς ἐπερχομένους πτωχοὺς καὶ
ξένους καὶ φίλους καὶ ἐναντίους καὶ τὰ ὅμοια τούτων ὁμοίως καὶ
περὶ τὴν ἐκκλησίαν, οὐκ ἔγραψά τον δὲ περὶ τράπεζαν καὶ κοι-
25 νοβιακὴν τάξιν, ὅτι καθὼς εὐρίσκομεν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς, πρὸ
πολλῶν χρόνων ἢ τοιαύτη διαγωγὴ ἐκατελύθη, καὶ ὅπου τὸ κρα-
τοῦν ἄρτι, εἰς τὸ ἴδιον θέλημα τὸ κρατοῦν, οὐχὶ ὡς ἔχει ὁ κοινο-
βιακὸς νόμος καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' ἡ θεία γραφὴ ἄρτι

¹⁾ Вставлено τὸν.

²⁾ πρώου.

οὕτως ὀρίζει, ὅτι «Σώζει ὁ σώζων τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν»¹⁾. τοῦτον τὸν ὄρον τῆς θείας γραφῆς καὶ τοὺς τοῦ Θεοῦ λοιποὺς νόμους κατακολουθῶν ἐγὼ ὁ ἀνάξιος, ἐπειδὴ ἐπετράπη ἐν τοῖς πνευματικῶς, καθὼς καὶ προεῖπα, ἕνεκα τούτων μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἁγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου. οὐ χρεῖα ἔνι ἀρτίως ἡγουμένου, ὅτι καθὼς καὶ προεῖπαμεν περὶ τὴν κοινοβιακὴν τάξιν, ὅτι ἐχάωθη ἢ τοιαύτη ἐνέργεια πνευματικῶς, οὕτως καὶ τὰ ἡγουμενεῖα πνευματικῶς ἐχάωθησαν καὶ σαρκικῶς καὶ παρανόμως ἐνεργοῦσι. καὶ ἕνεκεν τούτου οὐ χρεῖα ἔνι ἡγουμένου, ἀλλὰ χρεῖα ἔνι διακονητῶν, καθὼς ἀρμόζει διακονεῖν πρὸς εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ, φυλαττόμενοι διὰ τῆς ἀχράντου ἁγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ἵνα διακονοῦν (II. 39^a) τὴν μέσσην εἰς τοὺς ἐπερχομένους πτωχοὺς καὶ ξένους, φίλους τε καὶ ἐναντίους, καὶ ἀπλῶς εἰς τὰ τοιαῦτα πάντα, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καθὼς ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος ἔχει τὸ «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν»²⁾.

2. Ἰδοὺ ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ οἶκημα τῆς ξενοδοχίας, τὸ μὲν εἰς λατρείαν καὶ ὀρθοδομίαν τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ δοξολογίαν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ λοιπά, τὸ δὲ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον (πλησίον δὲ πᾶς ἄνθρωπος λέγεται) καὶ εἰς τὸ «Ἐένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με»³⁾ καὶ τὰ λοιπὰ ὅμοια τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου. καὶ καθὼς αὐτὸς ὁ Κύριος λέγει, ὅτι «Ἐν ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ταύταις ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται»⁴⁾ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον. καὶ ἕνεκεν τούτων ἡ ἐκκλησία ἐφροντίσθη καὶ τὸ ξενοδοχεῖον. καὶ ἕνεκα τούτων ἀφιεροῦνται τὰ τοπίτζα⁵⁾ πάντα, ὅσα ἦν γύρου τοῦ μοναστηρίου, ὅσα κἄν ἦν ἀπὸ τε παντοίων εἰδῶν εἰς τὸ⁶⁾ χρεῖωδες τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ξενοδοχείου. καὶ ἐσεῖς πάλιν εἴ τι ἂν παρέχεται καὶ τοῦτο μετὰ Θεὸν καὶ τῆς ἀχράντου Θεοτόκου ἐφροντίσθη καὶ ἐπετράπη ἡ πνευματικὴ παρ' ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπιτροπὴ καὶ διοίκησις, καὶ οὐδὲ τράπεζα εἰς τὴν μέσσην οὔτε ἄλλο τι, ὅτι, καθὼς καὶ προεῖπα, ἄρτι ἐχάωθη καὶ οὐ συνεργεῖται εἰς σωτηρίαν ψυχῆς, ἀλλὰ εἰς βλάβος. ἐσεῖς δὲ τοὺς ἀδελφοὺς ἕκαστον εἰς τὸ ἴδιον κελλίον, ἐάν τους παρέχετε τίποτες τὸ

¹⁾ Вкл. XIX, 17.

²⁾ Сравн.: МѠ. XXII, 37, 39.

³⁾ МѠ. XXV, 35,

⁴⁾ МѠ. XXII, 40.

⁵⁾ τὸπίτζα.

⁶⁾ τὰ.

ἀρμόζον, ἔστω εἰς εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄς γίνεται, καθὼς
 εὐαρεστεῖται Θεὸς πρὸς σωτηρίαν ἐσετέραν καὶ ἐτούτων. ἐπειδὴ
 δὲ κελλιῶται ἀδελφοὶ κατοικοῦν εἰς τὸν τόπον, τὴν ἰδίαν ἕκαστος
 ἔχων φροντίδα, καὶ πάλιν ἕτεροι τινές, καὶ πάλιν ἄλλο τι τὸ ἀρ-
 5 μόζον, καὶ χρεῖα ἐστὶν οἰκονόμου διὰ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν καὶ
 φροντίδα, εἰς εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ τοῦτο γενέσθω, ὅτι πᾶν τὸ
 ἀκέφαλον καὶ οἰκειοθελές ¹⁾ ἐπικίνδυνον καὶ ἄτακτον (Π. 39^b) καὶ
 εἰς τὴν κακίαν συναριθμεῖται, καθὼς καὶ ὁ ἀπόστολος, ἀριθμῶν
 τὰ τῆς κακίας βλαστήματα, καὶ τοῦτο συναριθμεῖ λέγων «Ἄτα-
 10 κτοι καὶ διάβολοι» ²⁾ καὶ τὰ λοιπά.

3. Οὐ χρῆ δὲ ἔχειν ἐξουσίαν ὁ οἰκονομῶν ³⁾ ὅλως εἰς οἰον-
 δήποτε πρᾶγμα εἴτε ἔσω, εἴτε ἔξω εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, εἴτε εἰς
 τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸ ἀπρόσκοπον καὶ ἀσκανδάλιστον, ἀλλὰ ὁ κρα-
 τῶν τὴν ἐκκλησίαν καὶ πάλιν ὁ κρατῶν τὸ ξενοδοχεῖον, αὐτοὶ ἀρ-
 15 μόζουν φροντίζειν καὶ τὰς τοιαύτας διακονίας. καὶ καθὼς ἀρμό-
 ζον ἐστὶν κατὰ τὸν τύπον τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν
 Σάβα, οἱ δουλεύοντες ἐν τῷ ξενοδοχείῳ ⁴⁾ ἀπ' ἐκεῖ χρῆ διοικεῖ-
 σθαι εἰς τροφὰς καὶ ἐνδύματα καὶ τὰς λοιπὰς αὐτῶν ἀναγκαίας
 χρεῖας. ὁμοίως καὶ ὁ κρατῶν τὴν ἐκκλησίαν αὐτὸς μόνος ὡς ἔχων
 20 τὴν φροντίδα καὶ σχολὴν ἅμα κοινῶς μετὰ τοῦ ξενοδόχου οὕτως
 καὶ εἰς πάντα τὰ χρειώδη τοῦ σώματος αὐτοῦ. εἰς δὲ τὴν συν-
 οἴκησιν καὶ συνδιαίτησιν ὡς καὶ παραδέχεται εἰς σωτηρίαν ψυχῆς,
 ἐκ τὰ ἀφιερωμένα δὲ τοπίτζα ἐὰν καὶ ἀρμόζη πάλιν εἰς ἀπο-
 τροφὴν τῶν παρεδρευόντων καὶ σχολαζόντων τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τὰ
 25 λοιπὰ, ὅσα ἐν ταῖς θείαις διατάξεσιν καὶ νόμοις ἐγγράφως ⁵⁾ κείν-
 ται εἰς εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ, οὕτως γενέσθωσαν.

4. Καθὼς δὲ καὶ προεγράφη περὶ ἡγουμένου, ὅτι οὐ χρεῖα
 ἐστὶν, καὶ τὴν αἰτίαν ἐγγράφως ἐδήκαμεν ζητοῦντες τὸ τοῦ Θεοῦ
 εὐάρεστον, ὧδε πάλιν τὰ ἐναντία συμβαίνοντα εἰς ἕκαστον κατὰ
 30 τὸ ἴδιον θέλημα καὶ μὴ ζητούντων τὸ τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὰ τοι-
 αῦτα μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀχράντου Θεοτόκου προστίθονται
 ὧδε ἐγγράφως. ὅτι καθὼς περὶ τοῦ οἰκονόμου προεγράφη, οὕτως
 καὶ περὶ ἡγουμένου, ὅτι εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον
 οὐδεμίαν ἐχέτω ἐξουσίαν κατὰ τὸν τύπον τοῦ μοναστηρίου τῆς

¹⁾ οἰκειοθελῆ.

²⁾ Сравн.: II Тпм., III, 3.

³⁾ οἰκονόμων.

⁴⁾ ξενοδοχίων.

⁵⁾ νόμους.

ἐκκλησίας καὶ τοῦ ξενῶνος τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν καὶ θαυμα-
τουργοῦ Συμεῶν· καὶ ἄρ(π. 40^a)τι πλέον τούτων μηδεὶς παρ-
ενοχλήσῃ τὴν ἐλεεινότητά μου.

5. Ἴδού, πνευματικὲ μου ἀδελφέ, ἐγὼ το ἐσυνήργειν εἰς τὸ
πνευματικὸν καὶ εἰς σωτηρίαν ψυχῆς, καὶ ἤρμοζέν μοι. τὸ κατὰ 5
δύναμιν ἔπραξα μετὰ Θεὸν καὶ τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν
Θεοτόκου. σὺ δὲ καθὼς ἐπετράπης διοικῆσαι ἐν τοῖς σωματικοῖς
μὴ ἀμελήῃς, ἀλλὰ ἀπόστειλε εἴτι καὶ προσετάγης καὶ μᾶλλον τὰ
συντείνοντα εἰς εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν χρεῖαν τῆς διοι-
κήσεως τῶν πτωχῶν καὶ ξένων καὶ ἐπερχομένων, ὁμοίως καὶ 10
τοὺς ἀδελφοὺς παριδίως, ἐὰν καὶ ἀρμόζῃ καὶ εὐαρεστῆται ὁ Θεός.
καὶ αὐτὸς Κύριος ὁ Θεὸς διαφυλάξει σε καὶ τοὺς μετ' ἐσὲ πάν-
τας καὶ αὐτὸν τὸν μετὰ Θεὸν ἐξουσιάζοντα. ναί, ναί, παρακα-
λοῦμεν τὸν κατὰ Θεὸν ἐξουσιάζοντα καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ εὐσέβει-
αν καὶ ἐσᾶς πάντας τοὺς ὑπ' αὐτόν, καὶ εἰ μὲν ἀνάξιοι εἴμεθα, 15
ἀλλὰ συναινοῦμεν μὴ ἀμελεῖν τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν, καὶ ὁ
Θεὸς διὰ πρεσβειῶν τῆς ὑπερενδόξου Θεοτόκου ἐν οἷς παροικοῦ-
μεν ἔστω σκέπων καὶ διαφυλάττων πάντας εἰς σωτηρίαν ψυχῆς
τε καὶ σώματος· ἀμήν.

6. Ταῦτα δὲ πάντα, ὅσα καὶ ἔγνωσα, ἔγραψα. ἐὰν δὲ ἄλλος ἕτε- 20
ρος γνώσῃ τὸ κρεῖττον καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον θέλημα τοῦ
Θεοῦ, ἐκεῖνο ἄς γίνηται· καὶ μὴ ταῦτα. εἰ δὲ καὶ εἰς ταῦτα εὐ-
χρεστεῖται ὁ Θεός, ἄς γίνωνται. ἰδοὺ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ
ἀθῶος εἰμὶ ἀπὸ πανταχόθεν ἐπὶ παντὸς ἐπικειμένου κινδύνου.

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τοὺς κατοικοῦντας εἰς αὐτὴν τὴν ἁγίαν μονήν. 25

1. Πνευματικοὶ μου πατέρες καὶ ἀδελφοί. ἐπειδὴ ὧδε μέσα 30
σας κατοικῶ, καὶ ἀφορμὴ ἔνι, ὅτι ἐρωτᾷτέ με καὶ ἐσεῖς καὶ ἕτε-
ροι τὰ συντείνοντα πρὸς σωτηρίαν ψυχῶν, καὶ ἐγὼ, καθὼς βλέ-
πετέ με, εἴ τις καὶ ἐρωτήσῃ με, τὸ κατὰ δύναμιν μου οὐκ ἀμε-
λῶ ἐξηγούμενος τὰς ἁγίας γραφάς. καὶ τὸ πλέον, ὅτι καὶ ἡ δια- 30
κονία μου αὕτη ἐστὶν ἐκ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν τοῦ πατριαρ-
χείου, περιεκτικῶς εἰς πάντας, πόσῳ μᾶλλον εἰς ἐσᾶς πλεον μοὶ
ἀρμόζει, ἐπειδὴ ὧδε μέσα (π. 40^b) σας κατοικῶ, ἀρτίως δὲ κα-
θὼς καὶ ἐσεῖς ἐπελέξασθε καὶ [ἐτάξατε] τὸν θέλοντα διακονεῖν τὴν
ξενοδοχίαν, ἀρμόζει ὑπομνησαί τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην σας τὰ ἀρ- 35

μόζοντα μετὰ Θεὸν καὶ τῆς ἀχράντου ὀεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ἐν οἷς παροικοῦμεν. ἔχει δὲ ὧδε.

2. Τύπος ἐνὶ παρὰ τῶν ἀγίων πατέρων, ἐὰν ξένος μοναχὸς ἢ λαϊκὸς ἀπὸ ἄλλῃν χώραν διαβαίνῃ ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα εἴτε καὶ
5 ἀλλαγῶ ἀπέρχεται, καὶ κρατεῖν αὐτὸν καὶ ξενοδοχεῖν εἰς ἀνά-
παυσιν ἡμέρας γ', καὶ μετὰ ταῦτα δίδειν αὐτὸν εὐλογίαν ἄρτον
καὶ ἀπολύειν. εἰ δὲ καὶ ἀσθενεῖ, κρατεῖν αὐτὸν ἕως οὗ ὑγιάνῃ.
ἐὰν δὲ καὶ συντόμως διαβῆναι θέλῃ, σωμασχεῖν αὐτὸν καὶ ἐσθί-
ειν καὶ δίδειν εὐλογίαν καὶ ἀπολύειν. μετὰ τοῦ ξενοδόχου δὲ χρή
10 ἐσθίειν τοὺς ξένους τὰ ἀρμόζοντα εἰς καταμίαν ἡμέραν, εἴτε νή-
στιμος ἐνὶ εἴτε λιτή, ὅταν καὶ λάχῃ ὁ καιρὸς τῆς τροφῆς. εἰ μὴ
δ' ἂν λάχῃ τὸν ξένον, σπουδάζει διαβῆναι καὶ χρεῖα ἐνὶ σωμα-
σχεῖσθαι καὶ ἀπολύειν εἰς οἴαν ἡμέραν λάχει, καθὼς καὶ προ-
εἶπαμεν.

3. Εἰ δὲ καὶ ἐνὶ Φράγγος, ξενοδοχεῖν τὴν μίαν ἡμέραν καὶ δίδειν
εὐλογίαν καὶ ἀπολύειν. εἰ δὲ καὶ ἀσθενεῖ, κρατεῖν αὐτὸν ἕως οὗ
ὑγιάνῃ. καὶ ὅμως ἐὰν καὶ εἰς τοὺς Φράγγους ἀρμόζῃ τὸ ἀναπαύ-
ειν¹⁾ τὰς τρεῖς ἡμέρας καὶ χρεῖα ἐνὶ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς καὶ σώ-
ματος, οὕτως γενέσθω. καὶ ὅμως εἰς πάντας τὸ εὐάρεστον τοῦ
20 Θεοῦ ἅς γίνεται. εἰ δὲ μὴ, μὴ γίνεται τὸ μὴ ἀρέσκειον Θεῶ.

4. Οὐ χρή δὲ τὸν ξενοδόχον παριδίως τῶν ξένων μοναχῶν ἢ
λαϊκῶν ἐσθίειν, εἰ μὴ δ' ἂν πλείονες εἰσὶν οἱ ἐπιξενούμενοι καὶ
θέλει διακονῆσαι τούτους, παρεκτός τῶν Φραγγῶν διὰ τὴν τοῦ
λογισμοῦ ἀσθένειαν. καὶ ὅμως καὶ εἰς τούτους, ἐὰν καὶ ὁ λογι-
25 σμὸς ἀπαντᾷ.

5. Ἐὰν δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν τις καλέσῃ τὸν ξένον ἐκ τοῦ
κελλίου αὐτοῦ, ἀρμόζει ξενοδοχεῖσθαι αὐτόν. εἰ δὲ πάλιν φίλος ἐνὶ,
χρή καλεῖν αὐτὸν ὁ ξενοδόχος καί, εἰ ἐστὶν χρεῖα, ξενοδοχεῖν αὐ-
τὸν ἡμέρας γ' χρή. ἐὰν δὲ καὶ [ἕτερον] ἐπάρῃ ἀδελφός, χρή δι-
30 οικεῖν αὐτὸν ἐκεῖνος.

6. Οὗτος δὲ ὁ τύπος (π. 41^a) ποσ²⁾ τοῦ ἐπαίρειν ἀδελφὸς εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ διὰ τὸ μὴ ἐστὶν κοινόβιον ἐστίν³⁾, ἀλλὰ κατὰ εἰς ἀδελφὸς τὸν ἑαυτοῦ διοικεῖ παριδίως, καὶ τοῦ ξενοδοχείου παριδίως

1) ἀναπέην. 2) τρόποσ предлагаеть читать реставраторъ рукописи. 3) Въ слав. перев.: «Сій же уставъ за еже не быти устава общему житію».

διοικείται ἡ χρεία. καὶ ὅλως κοινὸν μετὰ τοὺς ἀδελφοὺς οὐδὲν ἔχει, οὐδὲ πάλιν οἱ ἀδελφοὶ ἔχουν ἐξουσίαν οἰονδήποτε¹⁾ εἴτε κοινὸν μετὰ τοῦ ξενοδοχείου, εἰ μὴ κατὰ ἀγάπην καὶ ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ τὰ συντείνουν εἰς σωτηρίαν ψυχῆς. ὁ δὲ κοινοβιακὸς νόμος καὶ κανὼν ἄλλην παράδοσιν ἔχει καὶ ὅλως οἰονδήποτε μικρὸν εἴτε 5
τε μέγα παριδίως ἀδελφὸν ἔχειν οὐκ ἐπιτρέπει οὔτε εἰς φίλον οὔτε εἰς ἄλλο τίποτες οἰονοῦν. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

7. Εὐλογίαν δὲ δίδωκεν χρῆ πάντας, ὅταν καὶ ἀπέρχονται, ἄρτον καὶ μόνον. ἐὰν δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐμφανῶν τοῦ κόσμου ἓνι ὁ ἐλθὼν, παραστήκειν αὐτὸν χρῆ καὶ διακονεῖν οἷος ἂν εἴη, εἴτε 10
πιστὸς εἴτε καὶ ἄπιστος, καθὼς ὁ ἀπόστολος λέγει, ὅτι «Ἀπόδοτε πάντων τὰς ὀφειλάς, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν, καὶ τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, καὶ τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον»²⁾).

8. Τὸ δὲ ἐσθίειν τὸν ξενοδόχον μετὰ τοὺς ξένους, καθὼς καὶ ἄνωθεν εἶπαμεν, ἐὰν καὶ ἀρμόζη, οὕτως γενέσθω, εἰ δὲ οὐ συμφέρει διὰ τина 15
αἰτίαν εὐλογον, τὸ συμφέρον καὶ κρεῖττον γενέσθω. μόνον εἰς εὐκρέστησιν τοῦ Θεοῦ πάντα ἅς γίνονται. καὶ ἐγὼ ὁ ἀνάξιος εἰς τὰ εὐάρεστα τῷ Θεῷ συμφωνῶ. ἐὰν δὲ ὁ ξενοδόχος ἀγωνίζεται εἰς περισσοτέραν νηστείαν καὶ ἐγκράτειαν, ξενοδοχεῖτω μὲν τοὺς 20
ξένους εἰς τὰ ἀρμόζοντα, αὐτὸς δὲ κατὰ τὸν Ἄβραᾶμ ἐκεῖνον ἐν τῇ Παλαιᾷ τὸν τύπον τῶν ξενοδόχων ἅς πράττη, ὅστις ἐξενδοχεῖ μὲν, οὐ συνήσθιεν δέ, καὶ τὰ λοιπὰ τούτου, καθὼς γέγραπται³⁾, καὶ ἐν τῇ Νέα πάλιν τινὲς τῶν πατέρων ἐποίουν. καὶ ὅμως προσέχειν χρῆ τὸν ξενοδόχον καὶ ἀκριβάζεσθαι, μήπως ἡ 25
ἀφορμὴ τῆς ἐντολῆς τῆς ξενοδοχίας ἐκ τῆς ἀμελείας παρεξέλθη βλάβος κατὰ ψυχὴν, καθὼς καὶ ἐν τῇ θείᾳ Κλίμακι λέγει, ὅτι «Τῇ ξενοδοχίᾳ ἡ γαστριμαργία συνέπεται καὶ τῇ ἀγάπῃ ἡ πορνεία»⁴⁾).

9. Χρῆ δὲ καὶ περὶ τὴν ἑορτὴν τὴν καὶ συνήθεια ἐν ἐπιτελεῖσθαι⁵⁾ ἐνταῦθα (π. 41^b) ἐν τῇ κοιμήσει τῆς ὑπερενδόξου Θεοτόκου μὴ ἀσκόπως καὶ ἀγνώστως ἐπιτελεῖσθαι, καθὼς ἐν τοῖς 30
σαρκεῶσι παρέλαβεν ἡ συνήθεια, καὶ μᾶλλον εἰς βλασφημίαν γίνεται καὶ οὐκ⁶⁾ εἰς δόξαν Θεοῦ. ἀλλὰ καθὼς ὁ Θεολόγος

¹⁾ οἰονδήποτε. ²⁾ Сравн.: Римл., XIII, 7. ³⁾ Сравн.: Быт., XVIII, 8. ⁴⁾ PG, LXXXVIII, 1025. ⁵⁾ Въ слав. перев.: «Подобаеть же и о праздниѣхъ иже по обычаю сотворяемыхъ». ⁶⁾ οὐχ.

μέγας Γρηγόριος εἰς τὸν εἰς τὰ Χριστούγεννα λόγον διορίζει, πῶς χρῆ γίνεσθαι αἱ τῶν χριστιανῶν ἑορταί· μὴ ἐν κόμαις καὶ μέθαις καὶ τὰ λοιπά, ἀλλ' ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, καὶ ὅσα τοιαῦτα ἔχει λέγει. τοῦτον τὸν ὅρον τῶν ἑορτῶν πᾶσα θεία γραφή οὕτως ὀρίζει.

10. Εἰς δὲ τὴν τῆς σαρκὸς τροφήν τὰ ἀρμόζοντα καὶ ἀναγκαῖα τὰ εὐρισκόμενα, καθὼς καὶ ὁ Κύριος τοὺς παραβάλλοντας¹⁾ ὄχλους τραφήναι ἐπέτρεψεν. κριθίνους ἄρτους τοὺς εὐρεθέντας. καίπερ καθὼς ὁ μέγας Βασίλειος λέγει, ὅτι «Δυνάμενος διὰ τοῦ θαύματος ἐν πολυτελείᾳ βρωμάτων δεξιῶσθαι τὰ πλήθη, ἀλλὰ τύπον διδοὺς ἡμῖν καὶ ὑπογραμμὸν ἐν τοῖς τοιούτοις». καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς Ἀσκητικοῖς αὐτοῦ κατακολουθῶν εἰς τὰ τοιαῦτα οὕτως ὀρίζει, καὶ ἄλλη πᾶσα θεία γραφή. καὶ οὕτως ἔπεσθαι δεῖ καὶ ἀκολουθεῖν ἡμᾶς ταῖς θείαις γραφαῖς καὶ τὰ εὐρισκόμενα μόνον ἄρτους καὶ μίαν διακονίαν ἀφ' ἑσπέρας ὅσπριον ἐκξεστὸν μετὰ ἐλαίου εἰς σίαν ἡμέραν λάχην διὰ τὴν σύναξιν τοῦ λαοῦ, ἐπὶ τὴν αὔριον δὲ μαγερίαν ἔθρυμμα ὅσπριον καὶ λάχανον ἐκξεστὸν ἢ οὕτως ἢ οὕτως ὡς καὶ παραδέχεται διακονίας δύο. προσφάγην δὲ καὶ οἶνον οὐ προτρέπει ἡ θεία γραφή ἡμῖν φροντίζειν. ἐὰν δὲ καὶ ἐπιλάχῃ ἀπό τινος καὶ ὁ Θεὸς οἰκονομήσῃ, πάλιν καὶ εἰς τοῦτο ποιεῖν χρῆ καὶ αὐτὰ εἰς δόξαν Θεοῦ κατὰ τὸ ἀρμόζον καὶ εὐάρεστον τῷ Θεῷ. οὐχὶ ἀφ' ἑσπέρας, ἀλλὰ ἐπὶ τὴν αὔριον εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, καθὼς καὶ τύπος καὶ παράδοσις ἐνὶ εἰς τὰς λοιπὰς δεσποτικές ἑορτὰς τὰς ἐχούσας προλαβούσας νηστείας. εἰ δὲ καὶ οὐκ οἰκονομήσῃ ὁ Θεὸς παρά τινος ἄλλο, (π. 42^α) καθὼς καὶ προείπαμεν, ἄλλο οὐδέν. εἰ δὲ καὶ τις τῶν φιλοχρίστων προσφέρει τι εἰς διατροφάς, μὴ ταῦτα δεχέσθωσαν ἀφ' ἑσπέρας, ἀλλ' ἐχέτω ταῦτα ὁ προσφέρων ἕως ἐπὶ τὴν αὔριον καὶ τότε ταῦτα διδόντω διὰ τὸ ἀπρόσκοπον. τοῦτο δὲ παρέλιπεν, καὶ ὡς ἀναγκαῖον προστεθῆναι αὐτὸ χρῆ.

11. Ἐὰν τις τῶν ἀδελφῶν τελευτᾷ, εἰς τοῦτο χρῆ συνεργεῖν αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς, ἐὰν καὶ προαιρεῖται, ἵνα, εἴτι ἂν κέκτηται, ὁ κρατῶν τὴν διακονίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ξενοδοχείου τὸ τοῦ τελευτῶντος κελλίον κλειδῶναι καὶ προσφέρειν πάν-

¹⁾ παραβάλλοντας.

τα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. τὸ δὲ κλειδώνειν τὸ κελλίον, ἵνα μὴ ἐξ ἀγνοίας ἢ χωρικίας εἶτε καὶ ἐμπαθείας τις τῶν ἀδελφῶν ἢ καὶ τῶν κληρονόμων ἐμπέσῃ εἰς τὸ ἀμάρτημα τῆς ἱεροσυλίας καὶ προσκρούσῃ Θεῷ, ὅτι τὰ τοιαῦτα εἰς τὸν Θεὸν ἀφιερῶνται καὶ ἀνάκεινται καὶ εἰς ἀποτροφὴν τῶν 5 δεομένων καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰς λύτρον ψυχῆς αὐτοῦ, καθὼς ὁ Κύριος ἀπεφήνατο ἐν 1) πάσαις ταῖς θείαις γραφαῖς, καὶ οὐ λέγομεν τοὺς τὰ περισσὰ ἔχοντας, ἵνα διὰ τῶν τοιούτων λάβῃ χάραν τὸ βλάβος, ἀλλὰ τοὺς τὴν αὐτάρκειαν καὶ τὰ ἀρμόζοντα μοναχοῖς ἔχοντας, πλεῖον οὐδέν, καὶ τοῦτο, ἐὰν καὶ ἀρμόζῃ, κατὰ 10 τὸν καιρὸν· μόνον πάντα εἰς ὁῦσαν Θεοῦ ἅς γίνονται εἰς σωτηρίαν ψυχῆς καὶ μὴ εἰς βλασφημίαν Θεοῦ καὶ εἰς βλάβος ψυχῆς. εἰ δὲ καὶ εἰς βλάβος ψυχῆς ἔρχεται, οὕτως μὴ γίνονται τὰ τοιαῦτα. καὶ ὅμως ἐὰν καὶ συναδελφὸς συνοικῆ μετ' αὐτοῦ, τὸ ἐπιλάχον 2) αὐτοῦ μέρος ἐπεξουσιάζει. εἰ δὲ καὶ πατὴρ 15 αὐτοῦ συνοικεῖ μετ' αὐτόν, τὸ ἀρμόζον καὶ εὐάρεστον τῷ Θεῷ ἅς γίνεται. καὶ εἰ μὲν καὶ προαιρεῖται ὁ ἀσθενὴς οὕτως ποιεῖν κατὰ πάντα, ὅσα ἐγράφησαν, συνεργεῖν καὶ συναινεῖν αὐτόν, χρὴ καὶ εἰς ἔγγραφον χάρτην καὶ ἄλλα ὅσα εὐαρεστεῖται Θεός. εἰ δὲ καὶ οὐ προαιρεῖται οὕτως ποιεῖν ὁ μέλλων ἀδελφὸς τελευτᾶν, 20 οὐ κατ' ἐντολήν ἢ παράδοσιν θήττομεν ταῦτα, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν θέλησιν καὶ προαίρεσιν [] ἵαν 3) (Π. 42^b) τοὺς τὰ θεῖα διακονοῦντας τὸ βλάβος ἀποδιώκομεν. καὶ μηδεμίαν συνδρομὴν ἢ συμβουλήν ἐν ἄλλῳ τρόπῳ γενέσθω ἐν τοῖς τοιούτοις, ὅτι οὐκ ἐπιτρέπουν οἱ νόμοι τοῦ Θεοῦ ἐπιτροπεύειν εἰς τὰ τοιαῦτα τοὺς μο- 25 ναχοὺς διὰ τὰ προκείμενα βλάβη. καὶ ὅμως καθὼς καὶ ἄνωθεν διὰ τοὺς τὰ περισσὰ ἔχοντας, ἀλλ' οὐκ ἀποκλείοντες τὴν θύραν τῆς αὐτῶν σωτηρίας, ἐὰν καὶ προαιροῦνται, καθὼς καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς εἶπαμεν, εἶτε καὶ καθὼς προαιροῦνται. ἀλλὰ τὸ βλάβος εἰς ψυχὴν λέγομεν ἀποφεύγειν, εἰς πάντας δὲ τοὺς προαιρουμένους ποιεῖν τὰ ἅπερ καὶ εἶπαμεν. 30

12. Ἐὰν ἔστιν ἱερεὺς ἐν τῇ μονῇ, γενέσθωσαν λειτουργίαι εἰς τρίτα καὶ ἕνατα καὶ σαρακοστά καὶ ἐνιαύσια ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, καθὼς ἔστι παράδοσις ἐν τοῖς ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς. εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἱερεὺς ἐν τῇ μονῇ, ἀποστέλλειν χρὴ προσφοράς, 35

1) ἐμ.

2) ἐπιλάχων.

3) Въ слав. перев.: «отъ».

ἔπου καὶ ἔστιν ἱερεὺς, καὶ ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων προσκομίζεσθαι. ἔσω δὲ εἰς τὴν ἀγίαν μονὴν γενέσθωσαν τὰ ἀρμόζοντα, καθὼς καὶ προείπαμεν.

13. Καὶ ταῦτα μὲν μετὰ Θεὸν κατὰ σκοπὸν τῶν θείων γραφῶν
 5 ἐξεδόθησαν. πρὸς εἰδοθῆναι δὲ ἡμετέραν ῥητῶς λέγομεν τὴν θείαν
 γραφὴν καὶ πάλιν τὰ ἐκ συνηθείας γινόμενα. λέγει εἰς τὰς δια-
 τάξεις τῶν ἀγίων ἀποστόλων οὕτως, ὅτι «Ἐπιτελεισθῶ ὑπὲρ τῶν
 κεκοιμημένων τρίτα καὶ ἕνατα καὶ σαρακοστὰ καὶ ἐνιαύσια. καὶ
 10 διδότης ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν πτωχοῖς εἰς λύτρον ψυχῆς
 αὐτῶν»¹⁾. καὶ ὧδε μὲν οὗτος, τοῖς πτωχοῖς μόνοις λέγει, πλεόν
 οὐδέν. εἰς δὲ τὰς διατάξεις τῶν ἀγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ
 Παύλου περὶ τῶν γενομένων κλήσεων ἐν τοῖς κατὰ κόσμον εἰς
 τοὺς κατὰ κόσμον πάλιν ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων ταῖς μνείαις λέ-
 15 γει εἰς κληρικούς, ὅτι «Ἐν δὲ ταῖς μνείαις αὐτῶν καλούμενοι
 μετὰ εὐταξίας ἐστιᾶσθε²⁾ καὶ φόβου Θεοῦ, ὡς δυνάμενοι καὶ πρε-
 σβεύειν ὑπὲρ τῶν μεταστάντων· πρεσβύτεροι γὰρ καὶ διάκονοι
 Χριστοῦ ὑπάρχοντες νήφειν ὀφείλετε πάντοτε καὶ πρὸς ἑαυτοὺς
 καὶ πρὸς ἑτέρους, ἵνα δυνήσησθε (Π. 43^α) τοὺς ἀτάκτους νουθε-
 20 τεῖν»³⁾. καὶ ταῦτα μὲν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ἐκεῖ μὲν περὶ
 πτωχοῦς λέγει μόνον, ἄλλο οὐδέν, καὶ οὕτως εἰς κοινόν, ἔπου οὐκ
 ἔστιν ξενοδοχεῖον ἀένναον, ὧδε δὲ περὶ ἱερεῖς καὶ κληρικούς καὶ
 οὐχὶ κοινὸν λαὸν καὶ ἀγάπας τραπεζῶν ποιεῖν. ὅθεν φαίνεται,
 ὅτι τοὺς λειτουργοῦντας ἱερεῖς μόνον καὶ διακόνους ἐπιτρέπου
 ἐστιᾶσθαι⁴⁾ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα δίδοσθαι πτωχοῖς. καὶ οὕτως, κα-
 25 θὼς καὶ ἄνωθεν εἶπαμεν, εἰς τοὺς κατὰ κόσμον καὶ ὁμῶς εἰς
 κοινότητα μὴ ὄντα ξενοδοχεῖον ἀένναον· τὰ γὰρ ἀφιρωθέντα εἰς
 ξενοδοχεῖα ἀένναον ἔχουν τὴν πτωχοτροφίαν. εἰ δὲ καὶ μερικῶς
 τι καὶ εἰς ταῦτα ἀρμόζει γενέσθαι, ὡς καὶ εὐαρεστεῖται Θεός,
 καὶ οὕτως γενέσθω.

14. Εἴπωμεν δὲ καὶ τὰ ἄνευ τῶν θείων γραφῶν ἀπὸ συνηθείας
 κοινῆς ὑπὸ τῶν πατέρων γινόμενα, καθὼς καὶ εἰς τὸ Γερωντικόν
 λέγει, πῶς ὅταν καὶ ἠυρέθησαν εἰς τῆς αὐτῆς ἀγάπης, καὶ ἦν ἐκεῖ
 ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς καὶ καθήμενοι ἐγάλασεν εἰς
 τῶν ἀδελφῶν καὶ εἶπεν αὐτὸν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, ὅτι «Γελᾶς

¹⁾ Epitome Constitt. Apost. XXV (ed. Funk, II, 90). ²⁾ ἐστιᾶσθαι.

³⁾ Epitome Constitt. Apost. XXVI (ed. Funk, II, 90). ⁴⁾ ἐστιᾶσθαι.

ἀδελφέ; οὐκ οἶδας, ὅτι ἀγάπην ἐσθίεις καὶ μᾶλλον ὤφειλες κλαίειν, ὅτι ἀγάπην ἐσθίεις;» καὶ ὧδε πάλιν εἶπαμεν τὰ ἄνευ τῶν θείων γραφῶν. καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ ἐσθίειν τὴν ἀγάπην ἔμελλεν κλαίειν, φαίνεται, ὅτι οὐκ ἔχουν τὰ τοιαῦτα τὸ ἔννομον καὶ εὐλογον. καὶ ἔνεκεν τούτων ἀπάντων ὁ δυνάμενός μετὰ Θεὸν τὸ τέλειον θέλημα τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ εὐαρέστησιν γινώθειν τὸ κρεῖττον σκοπεῖτω. ἐγὼ γὰρ ἄνευ τῶν θείων γραφῶν οὔτε πράττειν δύναμαί τι, οὔτε παραδίδειν, ἀλλὰ τὰς θείας γραφὰς ἐξηγούμενος¹⁾, ἐν ᾧ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ φανεροῦται, καὶ τὴν διακονίαν μου οὐ μολύνω διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. καὶ ὅμως ἐὰν καὶ κρατεῖται ὁ τόπος εἴτε παρὰ πιστῶν, ἢ καὶ ἀπίστων, καὶ ὑποπτεύεται βλάβος, χρὴ ἀναγγέλλειν τούτον πάντα τὰ γεγραμμένα· καὶ ἐὰν παραχωρῆ ταῦτα γενέσθαι, ἰδοὺ καλῶς· εἰ δὲ οὐ παραχωρεῖ, καταλιμπάνειν ταῦτα χρὴ ἔνεκεν βλάβους ψυχῆς, καθὼς καὶ ὁ Κύριος εἶπεν, ὅτι «Τῷ αἴροντι τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι (π. 43^b) καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν δὸς αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον»²⁾ καὶ τὰ λοιπὰ ὅμοια· οὐ χρὴ γὰρ εἰς βλάβος ψυχῆς φέρειν προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις.

15. Λέγομεν δὲ πάλιν κατὰ συμβουλήν καὶ οὐ κατ' ἐπιτροπήν, ὅτι ἐὰν δέ τις ὑγιαίνων προαιρεῖται εἰς πτωχοὺς ἐλεημοσύνην ποιῆσαι καὶ διδόναι, προσφέρειν αὐτὰ ἐν τῷ ξενοδοχείῳ διὰ τὸ ἀφρόντιστον, ὅτι εἰς πολὺ³⁾ ἐμπίπτει βλάβος ὁ μοναχὸς εἰς τὰ τοιαῦτα, εἰς φανέρωσιν λέγω τῆς ἀρετῆς, καὶ ὄνομα παρὰ τῶν ἀνθρώπων φανερόν ἐν ἑξακολουθῆ καὶ μᾶλλον εἰς ἀσθενεῖς ἢ φυσίωσις καὶ τὰ λοιπὰ ψυχικὰ πάθη, εἴτε καὶ τοῦ Κυρίου ἢ ἀπόφασις ἢ λέγουσα, ὅτι «Μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»⁴⁾ διὰ τὸ κλέπτεσθαι καὶ ζητᾶν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων τέως καὶ οὐχὶ τοῦ Θεοῦ, ὅτι πολλὴν⁵⁾ δύναμιν πνευματικὴν χρήζει ὁ βουλούμενος ἐξελᾶν τὰ τοιαῦτα. καὶ ὅμως τὰ λοιπὰ ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω ὀρθῶς. καὶ πάλιν πολλάκις ὁ δίδων ἐλεημοσύνην ἐν ἀσφαλείᾳ οὐ γινώσκει τοὺς ἐν ἀληθείᾳ πτωχοὺς ἢ τοὺς ὑποκρινομένους καὶ ἐμπίπτει, καθὼς ὁ μέγας Βασίλειος λέγει· «Συγκοινωνῶν τοῖς πλεονέκταις καὶ ἀξάνων αὐτῶν τὸ πάθος». καὶ ὁ Κύριος οὐκ εἶπεν, ὅτι «Εἶχον καὶ ἐδώκατέ μοι»

1) ἐξηγούμενον. 2) СРАВН.: МѠ, V, 40. 3) πολὺν. 4) СРАВН.: МѠ. VI, 1. 5) πολὺν.

καὶ ἕτερα, οὔτε «Ἐμπεπλησμένος καὶ ἐθρέψατε», ἀλλὰ «Πεινῶν-
 τα με εἶδετε καὶ ἐθρέψατε» ¹⁾ εἶπε καὶ τὰ λοιπά. καὶ ἔνεκεν
 τούτων ἐν τῷ ξενοδοχείῳ εἶ τις καὶ διέρχεται ἐκεῖ εἶ τις ἂν εἴη,
 καὶ πένης εἶτε καὶ πλούσιος, κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πάντως χρεῖαν
 5 ἀναγκαίαν ἔχει καὶ τροφῆς καὶ ὑποδοχῆς, καὶ πληροῦται περι-
 εκτικῶς ἢ ἐντολῇ τοῦ Κυρίου ἢ λέγουσα· «Ἐπίνασα γὰρ καὶ ἐδώ-
 κατέ μοι φαγεῖν, ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με» ²⁾ καὶ τὰ
 ὅμοια. καὶ πάλιν ἐν τῷ κρυπτῷ γίνεται ἢ ὄρωρα καὶ οὐκ εἰς
 τὸν καιρὸν τῆς μεταδόσεως μόνον γίνεται, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰ ἔμ-
 10 προσθεν διαμένει. τοῦτο δὲ λέγομεν κατὰ συμβουλήν τοῦ ἐτι ζῶν-
 τος καὶ ὑγιαίνοντος (π. 44^α) τέως καὶ προαιρουμένου ποιεῖν ἐλεγι-
 μούσῳ· εἰ δὲ οὐ συμφέρει οὕτως, γενέσθω τὸ τοῦ ἀποστόλου,
 ὅτι «Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε, ἀπὸ παντὸς εἶδους
 πονηροῦ ἀπέχεσθε» ³⁾.

15 16. Κτήνος ⁴⁾ δὲ τὸ οἰονοῦν ἢ τῶν πτηνῶν ἢ τῶν τετραπόδων
 οὐ χρῆ ἔχειν παρεκτός τῶν κυνηγούντων τὰ μιὰ ἀρσενικὰ διὰ
 τὸ ἀφρόντιστον, καὶ τὴν ἐλπίδα ἔχειν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν
 ἄχραντον Θεοτόκον, καὶ μὴ εἰς τὰ κτήνη καὶ εἰς τοὺς τόπους.
 καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς καὶ ἡ ἄχραντος Θεοτόκος, ὅταν καὶ ἐνί χρεῖα,
 20 ὡς καὶ οἰκονομεῖ εἰς καθένα καιρὸν, ἅς γίνεται.

17. Οὔτε πάλιν κτίσιν τόπου ἐπικτιζέσθαι χρῆ παρεκτός
 τὰ ἕως ἀρτίως εὐρεθέντα, εἰ καὶ οὐ συνεργοῦν εἰς ψυχῶν ὄφε-
 λος, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς βλάβος, καὶ οὐκ εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. ἐξ-
 25 υφίεσθαι ⁵⁾ χρῆ ταῦτα. ταῦτα πάντα, καθὼς καὶ ἄνωθεν εἶπα-
 μεν. τὸ προσφέρεσθαι εἰς τὸ ξενοδοχεῖον εἶτε μετὰ θάνατον εἶτε
 καὶ ὑγιῶς ἔχων, ὅταν καὶ ὁ τύπος διαμένη ὁ προγραφείς, ἐὰν καὶ
 ἀρμόζη καὶ προαιροῦνται, ἅς γίνηται. εἰ δὲ καὶ οὐ διαμένει ὁ τύ-
 πος, πάλιν καὶ εἰς τοῦτο ὡς εὐαρεστεῖται ὁ Θεὸς τὸ κρεῖττον
 γενέσθω.

30 18. Καὶ ἄλλα ὅσα παρέλιπον, ὧδε μέσον ὑμῶν κατοικῶ, καὶ
 μᾶλλον ὅτι εἰ καὶ ἀνάξιος, ἀλλ' ὅτι ὡς ἔχων διακονίαν τοῦ λό-
 γου περιεκτικῶς, εἴ τι κελεύετε καὶ ἐρωτήσετέ με τὰ συντεινον-
 τα πρὸς σωτηρίαν ψυχῶν τὸ κατὰ δύναμίν μου, ὅταν οὐκ ἔχω

¹⁾ (Сравн.: МѠ. XXV, 35. ²⁾ МѠ. XXV, 35. ³⁾ I Θεсс., V, 21—22.

⁴⁾ Приписка in marg.: ὅρα ὁ ἀναγινώσκων. ⁵⁾ ἐξηποιέσθαι. Въ слав. перев. «оставляти».

βλάβος φυγῆς, οὐ μὴ ἀμελήσω ἐκ τῶν θείων γραφῶν λέγειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

19. Ἐσεῖς δὲ καὶ ἕτεροι πάντες καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα, ὅσα εἶπω, ἐὰν μὴ συντείνουν εἰς σωτηρίαν ψυχῶν, μὴ τὰ ἀκούετε. καθὼς καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει, ὅτι «Ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζεται ὑμᾶς παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω»¹⁾. εἰ δὲ καὶ συντείνουν εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀκούτέ τα ἐσεῖς καὶ πάντες, καθὼς ὁ Κύριος λέγει, ὅτι «Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει»²⁾. καὶ ταῦτα μὲν ἕως ὧδε τὰ εὐλόγως ἐτέθησαν εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ τῆς (Π. 44^b) ἀχράντου μητρὸς αὐτοῦ Θεοτόκου, ἐν οἷς παροικοῦμεν. καὶ ἐπειδὴ ὡς καὶ ἄνωθεν προεγράφη περὶ τὸ ἡγουμενεῖον, ὅτι οὐκ ἔχει τὸ ἔννομον, καθὼς καὶ ἀπέδειξεν ἡ ἀλήθεια καὶ ἐπροεγράφη ἡ αἰτία τοῦ ἄρτιως καιροῦ, ἕνεκεν τούτου πάλιν πρὸς τὸ τέλος ὧδε πρὸς ἀσφάλειαν καὶ πίστῳσιν ὁμοῦ καὶ πληροφορίαν πάντων τῶν προγεγραμμένων καὶ ἀθώωσιν ἡμετέραν γράφονται ταῦτα³⁾. ὅτι καθὼς οὐκ ἔχει τὸ ἡγουμενεῖον ἄρτι τὸ ἔννομον οὐδὲ κατὰ τάξιν τῶν θείων γραφῶν, ἕνεκεν τούτου ὅλως πάλιν οὐκ ἐπιτρέπεται παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ εἶναι· εἰ δὲ καὶ ὅλως κατὰ τυραννίδα γένηται, καθὼς καὶ προεγράφη ἐν τοῖς μὴ τὸν Θεὸν φοβουμένοις, ἐξουσίαν ὅλως μὴ ἐχέτω μήτε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μήτε ἐν τῷ ξενοδοχείῳ, καθὼς καὶ ἄνωθεν προεγράφη, ἀλλὰ ὁ κρατῶν τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ ξενοδοχεῖον κατὰ τὸν τύπον τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ξενῶνος τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ θαυματουργοῦ, οὐ μέντοι χωρὶς, καὶ χωρὶς νὰ φροντίζονται ὡς ἐκεῖ. ἀλλὰ καθὼς ἐξ ἀρχῆς ἐγράφη καὶ ἐτυπώθη εἰς τὸν τύπον τῶν δύο ἐντολῶν ἐν τῷ Θεῷ δῆλον ὅτι καὶ τῷ πλησίον, οὕτως ἅμα ἵνα φροντίζονται, καθὼς δὲ καὶ προεγράφη, οἱ δουλεύοντες ἐν τῷ ξενοδοχείῳ καὶ ὁ κρατῶν τὴν ἐκκλησίαν αὐτὸς μόνος ὡς ἔχων τὴν φροντίδα καὶ τὴν σχολὴν ἅμα κοινῶς μετὰ τοῦ ξενοδόχου οὕτως καὶ εἰς πᾶσαν χρείαν τοῦ σώματος αὐτοῦ, εἰς δὲ τὴν συνοίκησιν καὶ συνδιαίτησιν ὡς καὶ παραδέχεται πρὸς σωτηρίαν φυγῆς.

¹⁾ Сравн.: Гал., I, 8. На л. 44^b внизу есть, повидимому, сюда относящаяся счолія, пропавшая на снимкѣ. ²⁾ Луки X, 16 ³⁾ Къ

послѣдующему тексту сбоку приписка: []ζόμενος προσφάσεις ἐν ἀμαρτίαις [].

20. Δεῖ δὲ ἀσφαλῶς προστιθέναι τὰ τοιαῦτα καὶ δεύτερον καὶ τρίτον εἰς ἀνατροπὴν καὶ ἐκρίζωσιν τοὺς ¹⁾ κατὰ τυραννίδα ἄρξαντας, ὅτι ὅλως εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοῦ ξενοδοχείου, καθῶς καὶ προεγράφη, μὴ ἐχέτω ἐξουσίαν· εἰ δὲ καὶ πρόφασις γένηται τοῖς ζητοῦσιν ἀφορμὴν διὰ τοὺς γύροθεν ἀφιερωμένου τόπους, ὅτι ἐν τοῖς προλαβοῦσιν χρόνοις ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἦσαν τοῦ κατὰ καιρὸν ἡγουμένου, μηδὲ οὕτως εὐρίσκη ἀφορμὴν ἢ ἀμαρτία τοῦ προσκρούσειν (Π. 45^a) οἱ κράτουντες τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ ξενοδοχεῖον, ἀλλὰ παραχωρεῖν ταῦτα. ὅμως, καθῶς εὐαρεστεῖται Θεός, οὕτως καὶ ἅς γίνονται πάντα τέως, ὡς καὶ ἀρχὴν ἔλαβεν ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἢ τε ἐκκλησία καὶ τὸ ξενοδοχεῖον παρὰ τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν εἰς ἀρετὴν καὶ δόξαν αὐτῆς καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, οὕτω καὶ ἅς διαμένουσι καὶ μὴ εἰς ἀμαρτίας καὶ βλασφημίας. καὶ αὕτη ἡ Θεοτόκος, ἐὰν καὶ τοῦτο θέλη, οἷς οἶδε τρόποις οἰκονομείτω καὶ δίχα τῶν γηγίνων τοιοῦτων προσόδων, καθῶς καὶ ἄνωθεν ἐγράφη, κατὰ τὸν τύπον τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα, οὐχὶ τῶν ἀρτίως γινομένων, ἀλλὰ τῶν ἔτι ζῶντος αὐτοῦ, πῶς αὐτὸς ὅλως οὐκ ἐδέξατο πρόσοδον ἢ τὴν διδομένην παρὰ τοῦ βασιλέως εἴτε ἀλλαχόθεν, καθῶς ὁ βίος αὐτοῦ περιέχει· εἰ δὲ καὶ τὸ οἶκημα τοῦ ξενοδοχείου ζητεῖται κατὰ τὸν τρόπον τῶν τόπων, παραχωρεῖν δεῖ καὶ τοῦτο καὶ ἕτερον ποιεῖν, ἵνα μηδὲν ὅλως ἐχέτω κοινὸν μετὰ τινος εἴτε ἐν οἰκῆματι ἢ ἄλλο οἰονδήποτε τι διὰ τὸ ἀπρόσκοπον. πρεσβείαις τῆς ὑπερενδόξου Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

1) τοῖς.

γ. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν Ἐρημειῶν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ἐκ τοῦ ξγ' λόγου νομοκάνων ἐν ἐπιτομῇ βεβαίας καὶ ἀσφαλεῖς ἔχων τὰς μαρτυρίας ἐκ τῶν ἐνθέσμων καὶ θείων γραφῶν, ἐτι καὶ περὶ εὐνούχων διαφορᾶς, καὶ πότε δεκτέοι εἶδιν εἰς χειροτονίαν, καὶ πότε μὴ δεκτέοι. πλατυτέρωσ δὲ ἔγκεινται ὧδε. 5
καὶ ἐν τοῖς μετώποις ἔχων τινὰς μαρτυρίας.

1. Δεῖ εἰδέναι, ὅτι ἐν τῷ μὴ ἀμοιρεῖν παντελῶσ ταύτην τὴν βίβλον εἰσ τὰς τῶν ἀμαρτημάτων ἐπιτιμήσεις τε καὶ διαφορᾶς, ἀλλὰ καὶ τούτων τὴν ὠφέλειαν ἐκ μικρᾶς ἀφορμῆς λαβόντες, εἰς ὑπόμνησίν τε καὶ ἀναζήτησιν ἔλθωμεν, καὶ καθὼσ καὶ πάντων 10 τῶν προεκδιδομένων, καὶ εἰσ ταῦτα τρυγήσωμεν τοὺσ καρπούσ. ἐκ τῶν τοι(π. 45^b)ούτων τοίνυν βιβλίων ἐν ἐπιτομῇ ἀναγκαῖα τινὰ ἐκλεξάμενοι, ὧδε εἰσ τὸ τέλος ταύτης τῆσ βίβλου τεθεῖκαμεν. καὶ γὰρ αἱ τῶν ἀμαρτημάτων διαφοραὶ οὐκ ὀλίγα εἰσίν, καθὼσ καὶ οἱ θεῖοι πατέρες διαγορεύουσι, σαφέστερον δὲ ὁ μέγασ Βασί- 15 λειος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κανόνας ἐκθέμενοι, ὡσαύτωσ καὶ τὸ τοῦ Νηστευτοῦ λεγόμενον νομοκάνονον. λέγει γὰρ ἐκεῖ εἰσ τὸ τοιοῦτον νομοκάνονον, ὅτι «Ὁ ἀναδεχόμενος τὰς ἐξομολογήσεις ὀφείλει ὄραν καὶ νεότητοσ καὶ γήρουσ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν, καὶ τόπουσ διαφορὰν καὶ τρόπουσ, δι' οὗ γέγονεν τὸ κακόν, καὶ εἰ ἐκ 20 μελέτης ἢ ἐκ συμβάσεωσ γέγονε, καὶ εἰ ἀπὸ οἴνου ἢ καιροῦ ἢ οὐχ οὕτωσ, ἢ κατὰ πρόσταξιν φόβου, ἢ ἐξουσίαν, ἢ πτωχείαν, καὶ ὅσα τούτων ὅμοια. ἀνακρίνειν ὀφείλει ὁ ἀναδεχόμενος καὶ τὸν ἀνθρωπον, καὶ τὴν ὥραν, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὴν βίαν, καὶ τὴν ἄνεσιν καὶ οὕτωσ ἐπιτιμᾶν ὁμοίωσ καὶ τὸν συντριμμόν, καὶ τὴν αἰσχύνην, καὶ 25 τὴν κατῆφειαν, καὶ τὸ ἔμφοβον, καὶ τὸ πιστόν, καὶ τὸ ἀψὸν τῆσ φύσεωσ ἢ τὸ χαῦνον, καὶ τὴν ἐλεημοσύνην ὁμοίωσ καὶ τὸ ἄγροικον καὶ τὸ γνωστικόν, πλούσιον καὶ πένητα, δοῦλον καὶ ἐλεύθερον, ἔνδοξον καὶ ἄδοξον, καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ, καὶ τὸν λαμβάνοντα τὸ ἅγιον σχῆμα καὶ αὐτῶν τῶν πάραυτα ἀποθνησκόντων· 30 ὁμοίωσ καὶ τὸ καταφρονητικόν, καὶ τὸ ἀναιδέσ, καὶ τὸ ἀταπεινω-

τον. ταῦτα πάντα ὀφείλει ἐρευνᾶν ὁ ἀναδεχόμενος καὶ οὕτως ἐπιτιμᾶν»¹⁾).

2. Οἱ δὲ καὶ ταῦτα ἅπαξ ποιήσαντες ἢ καὶ δις καὶ τρίς καὶ ἔσω ὄντες τῶν λ' χρόνων τῆς αὐτῶν ἡλικίας πάσης συμπαθείας ἄξιοι εἰσίν, εἰ καὶ τῶν λίαν μεγάλων ὑπάρχει [ὡς] καὶ τῶν ἔξω ὄντων τῶν λ' χρόνων, πολλῆς ἂν εἴη καταγνώσεως ἄξιοι, εἰ καὶ τῶν λίαν ἐλαττόνων ὑπάρχουσι. ἐρευνᾶν δὲ καὶ τοῦτο ὀφείλει ὁ ἀναδεχόμενος, εἰ πλειστάκις ἤμαρτεν ἢ καὶ ἐκ γήρους τοῦτο συνετράφη.

3. Καὶ ὅσα μὲν παρὰ φύσιν εἰσίν, οἷον φόνοι οἱ ἐκούσιοι, μοιχεῖαι, παιδαρασίαι, ἀνδρομανίαι, κτη(π. 46^a)νοβατίαι, πτηνοβατίαι, αἰμομιξίαι μικραὶ τε καὶ μεγάλαι, ὡσαύτως καὶ εἰς συνεκνίας, εἴ τε εἰς αὐτὰ ἃ ἐδέξαντο τέκνα παραπέσωσι, καὶ ὅσα τῶν τοιούτων ἢ καὶ μειζοτέρων εἰσίν, [ἔξ ἴ]σου ἔχουσι τὴν ἐπιτίμησιν· οἰκονόμηται γὰρ τὸν τῆς ἀκοινωνησίας ἀφορισμὸν ἕως χρόνους ἔξ, καὶ ζ', καὶ η', καὶ θ', καὶ ι'. Ὅσα δὲ τῶν κατὰ φύσιν εἰσίν, οἷον πορνεῖται, καὶ ἀκούσιοι φόνοι, καὶ κλεψίαι μεγάλαι, καὶ ἐπιορκίαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα, οἰκονόμηται ἕως χρόνον ἕνα καὶ δύο καὶ γ'. καὶ οἱ²⁾ μὲν μικρόσχημοι μοναχοὶ καὶ αἱ μοναστρῖαι πορνεύοντες ὡς πόρνοι κρίνονται, οἱ³⁾ δὲ μεγαλόσχημοι ὡς μοιχοί.

4. Περὶ δὲ βρώσεως καὶ πόσεως καὶ εὐχῆς οἱ ἐπιτιμώμενοι οὗτοι πάντες οὕτως ἀπὸ τῶν τριῶν τούτων διαφορῶν τὴν ἐπιτίμησιν λαμβανέτωσαν.

5. «Οὗτος οὖν ὁ πρῶτος τῆς ἐπιτιμήσεως τῶν πάντων χωρὶς δούλων καὶ δουλίδων παρ' ἐμοῦ διδόμενος εἰς πάντας τῶν ἐπιτιμιῶν ὄρος. δευτέραν μὲν καὶ τετραδοπαρασκευὴν ἐσθίειν ἔλαιον οἱ κοσμικοί, ὀψάριν δὲ καὶ τυρὸν καὶ ὠδὸν καὶ κρέα οὐχί. τρίτην δὲ καὶ πέμπτην πάντα ἐσθίειν ἄνευ κρέατος ἀκωλύτως. σάββατον δὲ καὶ κυριακὴν μὴ ἔν τινι βρώματι ἢ πόματι τὸ οἰονοῦν ἐπιτιμάσθω, ἀλλ' εἶναι ἀκώλυτον εἰς πάντα, ὡς οἱ μὴ ἔχοντες ἐπιτίμια, τουτέστι καὶ εἰς κρέα καὶ εἰς οἶνον καὶ εἰς πάντα, ὁμοίως καὶ εἰς πᾶσαν ἑορτὴν δεσποτικὴν καὶ τῆς παναγίας Θεοτόκου τὰς ἑορτὰς καὶ τῶν γονέων αὐτῆς καὶ τῶν ἰβ' ἀποστόλων, οἴου λάχῃ ὄνομα καὶ οἷα ἐστὶν ἡ ἡμέρα, εἶναι ἀκώλυτον ἐν βρώμασι καὶ πόμασι τὸν

¹⁾ Сравн.: Н. Суворовъ, Виз. Врем., VIII, 403.

²⁾ αἱ.

³⁾ αἱ.

ἐπιτιμώμενον, ὡς μήτε τετράδα μήτε παρασκευὴν ἢ δευτέραν φυλάττειν ἐν τῇ τοιαύτῃ ἑορτῇ. ὁμοίως καὶ τοῦ Προδρόμου καὶ τὸ δωδεκαήμερον καὶ τὴν ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα καὶ τὴν ἀπὸ τῆς πεντηκοστῆς, ἣν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καλοῦμεν ἑβδομάδα. τὰς δὲ ἀπὸ τοῦ ἀντίπασχα ἕως τῆς ν' οὕτως μὲν εἶναι καὶ εἰς αὐτὰς ὀλοαπόλυτον εἰς πάντα πλὴν τετράδα καὶ παρασκευὴν κρατεῖν μονοπροσώπως τοὺς μὲν κοσμικοὺς κρέατος, τοὺς δὲ μοναχοὺς τυρὸν καὶ ὠόν. εἶναι δὲ καὶ τὰς δύο ἑβδομάδας (II. 46^b) τῆς ἀποκρέου, τὴν τε τῆς προφωνησίμου καὶ τῆς ἀποκρέου ἀκωλύτως εἰς πάντα, τοὺς τε μοναχοὺς καὶ τυρὸν καὶ ὠόν¹⁾, τοὺς δὲ κοσμικοὺς τὸ κρέα παρεκτὸς τῶν τετραδοπαρασκευῶν αὐτῶν· ταύτας γὰρ ὀλόαγνας τότε κρατεῖν τοὺς ἐπὶ μεγάλοις παραπεσόντας²⁾ ἐγκλήμασιν, εἰ δυνατόν, καὶ ἕως ὄφει νηστεύειν· ὠριστο γὰρ καὶ τοῦτο παρὰ τῶν θείων κανόνων αἰεὶ, ὡς εἴρηται, ἄνευ τῶν προγεγραμμένων ἑορτῶν φυλάττειν πάντοτε τὰς δύο ἡμέρας, μήτε εἰς φίλον καταλύειν αὐτοὺς τὸ οἶνοσυν, οὐκ οἶδα, εἰ μὴ κατὰ ἀσθένειαν ἢ ἄλλην τινὰ περίστασιν μεγάλην³⁾».

6. «Ἐχειν δὲ καὶ οἴνου ὄρον τοὺς ἐπιτιμωμένους, ὡς μήτε τοῦ οἴνου καταλύειν αὐτοὺς διὰ φίλου πρόφασιν, οὐκ οἶδα μὴ δι' ἀσθένειαν ἢ ἀδυναμίαν ἢ ἄλλην τινὰ περίστασιν, εἰ δυνατόν, ἐκτὸς σαββάτου καὶ κυριακῆς καὶ ἑορτῆς, ἀσυγχωρήτως δὲ δευτέραν καὶ τετράδα καὶ παρασκευὴν· εἰ δὲ τις δύναται μηδὲ τὸ σύνολον πίνειν, μέγαν⁴⁾ μισθὸν εὐρήσει, καὶ μάλιστα οἱ ἀπὸ οἴνου παραπεσόντες⁵⁾. ὅμως ἢ ἐκάστου φύσις ἢ γνώμη ἢ τὸ ἦθος παρὰ τοῦ ἀναδεξαμένου γνωσθήσεται».

8. «Τὰς δὲ δύο σαρακοστάς τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τοῦ ἁγίου Φιλίππου κρέατος μὲν μὴ μετέχειν τοὺς κοσμικοὺς ὀρίζομεν, τοὺς δὲ μοναχοὺς τυρὸν καὶ ὠόν, πλὴν τοῦ Προδρόμου τὸ ἡλιοτρόπιν, εἰ θέλουσι, καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ ταῦτα ἐάν τινες αἰτήσωνται».

8. «Τὴν δὲ μεγάλην τεσσαρακοστήν, εἰ δυνατόν, τοὺς κοσμικοὺς μὴ μετέχειν ὄφαριου πλὴν σαββάτου καὶ κυριακῆς, τοὺς δὲ μοναχοὺς ἐλαίου. ἐὰν δὲ οὐ προαιροῦνται, τρίτην καὶ πέμπτην μόνον

1) τυρῶν καὶ ὠῶν. 2) περιπεσώτας. 3) Словоу добавлено: Сχόλιον. Τοῦτο καὶ ὁ ξε' κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων λέγει, τὸ κατὰ ἀσθένειαν σώματος. Ошибочно указывается ξε' правило: должно быть ξθ'. 4) μέγα. 5) παραπεσότες.

κατάλυειν ἐκείνους μὲν ὄψαριου, τούτους δὲ ἐλαίου, οὐκ οἶδα ἂν κατάκεινται, εἰ δυνατόν, μήτε οἶνον πίνειν πλὴν σαββάτου καὶ κυριακῆς ¹⁾. εἰ δὲ ἀνάγκη γένηται πολλῶν εὐλόγων αἰτιῶν, τέως δευτέραν καὶ τετράδα καὶ παρασκευὴν μηδὲ ὀσμάσθαι τοὺς μετα-

5 νοεῖν προαιρουμένους ἅπαντας. καὶ μάλιστα τὴν α' ἐβδομάδα μηδὲ τὸ σύνολον πίνειν ὅλην τὴν ἐβδομάδα, τῇ δὲ ἐσχάτῃ ἤγουν τῇ μεγάλῃ (Π. 47^a) καὶ μόνῃ ἕως ὀλίγου τινος. οὗτος μὲν ὁ πρῶτος παρ' ἐμοὶ ὕρος ἐμπεριέλαβεν καὶ τῶν ἄλλων τὰς διαφορὰς τοῦ χρόνου παντός».

10 9. «Ὅρος β'. Ὁ δὲ δευτέρος οὗτος· ἐὰν οὐ προαιροῦνται οἱ ἐπιτιμώμενοι ἐν τούτῳ τῷ ὕρῳ, μᾶλλον δὲ οὐ δύνανται, τὰς μὲν οὖν δευτεροτετραδοπαρασκευὰς κρατεῖτωσαν ἀγὰς παντάπασι, τουτέστιν οἱ μὲν κοσμικοὶ ἀπὸ κρέατος καὶ τυροῦ καὶ ὄψαριου μὴ γευόμενοι πλὴν ἐλαίου καὶ μόνον, οἱ δὲ μοναχοί, ἂν οὐκ ἀσθενοῦσι,

15 μηδὲ ἔλαιον. τὰς δὲ τέσσαρας ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος εἶναι ἀκωλύτους κατὰ πάντα ἐν πᾶσι, ὥστε ἐκάστου ἐπαγγέλματος ἐσθίειν οἱ μὲν κοσμικοὶ εἰς πάντα καὶ εἰς κρέα, οἱ δὲ μοναχοὶ ὁμοίως εἰς τυρόν καὶ ὄον καὶ γάλακτος».

20 10. «Ὅρος γ'. Ὁ δὲ τρίτος ὁ ἐξ ἀπορίας οὗτός ἐστιν. ἐὰν οὐδὲ οὕτως ἔπονται διὰ πολλῶν τρόπων ἢ κατὰ ἀσθενείαν, ἵνα ταύτας μὲν ὡς εἴρηται τὰς γ' ἡμέρας φυλαττέσθωσαν τῆς ἐβδομάδος ἐν τῷ τῆς ἐπιτιμῆσεως αὐτῶν χρόνῳ ὀλόαγνας, ἔλαιον δὲ ἵνα ἐσθίωσιν οἱ μοναχοί, οἱ δὲ κοσμικοὶ ὄψαριν ¹⁾.

25 Ταύταις δὲ ταῖς λίαν συμπαθητικαῖς οἰκονομίαις οἶδα ὅτι μέλλω κατακρίνεσθαι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ κριτοῦ καὶ μόνου πάντων Θεοῦ, ἀλλ' ὅμως κρεῖττόν μοι οὕτως ἐν τοῖς τοιοῦτοις κριθῆναι ἢ ὡς ἀσυμπαθῆς ἐπαινεθῆναι».

30 11. «Εὐχὰς δὲ νὰ ποιῶσι διὰ τοῦ νοχθημέρου τέσσαρας· πρῶτ', καὶ ὅταν ἐσθίειν μέλλουσι, καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ δεῖπνου, καὶ ὅταν κοιμηθῆναι ὑπάγωσι. κατὰ δὲ ἐκάστην εὐχὴν ἵνα λέγωσιν οἱ εἰ-

¹⁾ Слобу добавлено: Σχόλιον. Οὕτως καὶ ὁ ἐξ' κανὼν τῶν ἀγίων ἀποστόλων ὀρίζει, ὅτι εἰ μὴ δι' ἀσθενείαν τινα ἐμποδίζοιτο. Τα же опшѣка: ξε' вмѣсто правильного ξθ'.

²⁾ Слобу добавлено: Σχόλιον. Ὅρα τὰς τρεῖς τάξεις ταύτας· τέως τὰ περὶ βρώσεως καὶ πόσεως εἰς τινα τούτων οὐ συμφωνοῦν τοὺς θεῖους κανόνας. ὁμοίως εἰς τὰ τοιαῦτα οὐδὲ τὰ τυπικὰ τῶν μοναστηρίων συμφωνοῦν τοὺς θεῖους κανόνας.

δότες τὸν ν', τὸ «Ἅγιος ὁ Θεὸς» τρίτον, τὸ «Παναγία Τριάς», τὸ «Πάτερ ἡμῶν», τὸ «Κύριε ἐλέησον», τὸ «Ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ» ν'. οἱ δὲ οὕτως μὴ προαιρούμενοι ἢ μὴ δυνάμενοι τὸ ἡμισυ τούτων, εἰ δὲ μὴ οὕτως, κἂν τὸ τρίτον τούτων. εἰσὶ δὲ τινες οἱ ἀπρόθυμοι, ἢ ἐπὶ ταξειδίω, ἢ ἀσθενεῖς, ἢ γέροντες, ἢ ὑπὸ δουλείας ἢ ὑπὸ ἄκρας πτωχείας συνωθούμενοι, καὶ διὰ τοῦτο ὀφείλει ὁ ἀναδεχόμενος αὐτοῦς¹⁾ ταῦτα πάντα ἐρευνᾶν (Π. 47^b) καὶ τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀναστροφὴν, καὶ τὸ πρόθυμον, καὶ τὸ οὐχ οὕτως, καὶ τὸ γνωστικόν, καὶ τὸ σοφόν, καὶ τὸ ἄσοφον, καὶ τὸ ἐπισπούδαστον, καὶ πτωχόν, καὶ πλούσιον, καὶ τοῦ ἐλαυνομένου, καὶ τοῦ καθεζομένου, καὶ πρὸς αὐτὰ δίδειν καὶ τὰς εὐχὰς καὶ τὰ ἄλλα. ἐνδέχεται γὰρ εἰς τινὰς καὶ δύο μόνον εὐχὰς τὸ νυχθήμερον δίδειν, ἢ ἓν τι καὶ μίαν. ἐνδέχεται γὰρ, ἵνα ὁ ὀλιγοαμάρτητος καὶ εὐπρόθυμος ἵνα σφοδρότερον καὶ μακρότερον ἐπιτιμηθῆ, ὅπως οὐκ ἄφεισιν μόνον ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ μισθὸν λάβῃ παρὰ τοῦ τὰς προθέσεις ἀποδεχομένου καὶ μὴ κατὰ βίαν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν καὶ προθεσιν κρίναντος καὶ κριθῆ παρὰ τοῦ σὺν Θεῷ κριτοῦ αὐτοῦ, ὡς ἡ φύσις καὶ ἡ πρόθεσις αὐτοῦ ἔχει. καὶ πάλιν ἐνδέχεται, ἵνα ὁ πολυαμάρτητος καὶ ῥάθυμος, ἢ καὶ ἀσθενής, ἢ καὶ ἀπρόθετος ὀλιγώτερον πολὺ παρὰ τοῦ ὀλιγοαμαρτήτου καὶ προθύμου καὶ ἐμφόβου ἐπιτιμηθῆ ἐν πᾶσι καὶ κατὰ πάντα, ἵνα καὶ οὕτως ὡσδήποτε δεθῆ καὶ μὴ ἀπολεσθῆ²⁾).

12. Τὰς δὲ πάσας σαββατοκυριακὰς καὶ ἑορτὰς καὶ τὸ δωδεκαήμερον, ὁμοίως καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ Πάσχα ἡμέρας μέχρι τῶν ἁγίων πάντων μὴ γόνου κλίνειν³⁾ ἐν ταῖς εὐχαῖς, ἀλλὰ μόνον προσκυνήσεις ποιεῖν κατὰ πάντα. ἐν δὲ τῷ τῆς ἐπιτιμήσεως τούτων ἀπάντων χρόνῳ⁴⁾, τὰ τε Χριστούγεννα καὶ τὰ Φῶτα καὶ τοῦ Πάσχα τὰς τρεῖς ἡμέρας, ἤτοι τῆ μεγάλης πέμπτη καὶ τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ καὶ τῆ μεγάλης κυριακῆ, καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων τὴν μνήμην ἀντι κοινωνίας μεταλαμβάνειν ἁγίασμα τῶν Φώτων καὶ οὕτως διαλύειν οἱ μὲν μοναχοὶ τυρὸν καὶ ὠόν, οἱ δὲ κοσμικοὶ κρεῶν προείπομεν γάρ, ὅτι ἐν τοῖς ἔξομολογουμένοις ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς τούτους⁵⁾ ἀναδεχομένοις ἢ ἐλαφρὰ καὶ βαρέα τῶν ἐπιτιμιῶν δόσις, ἦνπερ ὁ μακάριος ἀπόστολος καρπὸν πίστεως ἐπιλέγει καὶ τοῦ ἀναδεχομέ-

1) αὐτοῦς.

2) Суворовъ, тамъ же, 407—410.

3) Вставлено τὴν.

4) χρόνων.

5) τούτοις.

νου τὸν ἐξομολογούμενον ἀσύγκριτος σύγκρισις καὶ [γνώσις] (Π. 49^α)
 καὶ συμπαθῆς συγκατάβασις πάντα ἕλαφρά ποιεῖν οἶδεν καὶ περὶ
 βρώσεως καὶ πόσεως καὶ εὐχῆς καὶ κοινωνίας, μάλιστα εἰ τύχη
 ὁ ἐξομολογούμενος, ἵνα ἢ πρὸ τοῦ ἐξομολογήσασθαι ἀπέκοψεν τοῦ
 5 ἀμαρτάνειν, ἢ ὁμολογεῖν κἄν ἀπὸ τῆς ἐξομολογήσεως ἀποκόπτειν·
 πολλοὶ γὰρ εἰσιν, οἳ καὶ ἐξομολογοῦνται καὶ λυποῦνται, ἀλλ' ὅμως
 ἢ φύσει ¹⁾ ἢ κακογνωμοσύνη ἢ πονηρᾶ συνήθειᾳ πάλιν σφάλλον-
 ται καὶ περιπίπτουσι ἀμαρτήμασι. οἱ τοιοῦτοι τοίνυν ἵνα πάντοτε
 μὲν ἐξομολογοῦνται, ὁσάκις ἐὰν πέσωσι· ἐὰν δὲ καὶ τὰ ἐπιτίμια
 10 αὐτῶν πληρώσωσι, ὅσα ἂν ἔτι ἔλαβον παρὰ τοῦ δεσμησαντος αὐ-
 τούς, κοινωνεῖν δὲ μηδέποτε οὐδὲ ὕλως αὐτοῖς ἐλεῶσι, κοινωνή-
 σωσιν, ὅμως παραφυλαττέσθωσαν τῆς ἀχράντου κοινωνίας, ἕως ἂν
 ἀποκόψωσι· ἐλέους γὰρ καὶ τούτου ²⁾ ἕνεκα ἀξιωθήσονται. ἐπειδὴ
 δὲ εἰσὶ τινες βία ἕξεως μηδὲ ἐν τῇ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ κρα-
 15 τῆσαι αὐτοῖς ἀπὸ ἀμαρτιῶν μὴ ἰσχύοντες πολλάκις, χρῆ μετὰ τὸ
 πληρῶσαι αὐτοῖς τὰ αὐτῶν ἐπιτίμια, ἐὰν [δι]έλθωσι χρόνοι πλεί-
 στοι ³⁾ καὶ οὐκ ἔχουσι πῶς κοινωνῆσαι διὰ τὸ ἀεὶ αὐτοὺς περι-
 πίπτειν ἀμαρτήμασι, κρατεῖτωσαν κἄν τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν
 πᾶσαν τοῦ μὴ ἀμαρτῆσαι, καὶ μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὰς τρεῖς
 20 ἡμέρας τοῦ Πάσχα κοινωνεῖτωσαν. τοῦτο δὲ κατὰ ἀπορίαν τὸ μη-
 δέποτε αὐτοὺς ἀπὸ σαρκικῶν μολυσμῶν κρατῆσαι δύνασθαι καὶ οὐ
 κατὰ ἄλλην ⁴⁾ λέγομεν γίνεσθαι διαφορὰν. ἐὰν δὲ καὶ εἰς μαλα-
 κίαν πέσωσιν οἱ τοιοῦτοι τῇ σαρακοστῇ, μηδὲ οὕτως κοινωνεῖτω-
 σαν. ὁμοίως καὶ οἱ μοναχοὶ οἳ καὶ ἕτεροι ἀγωνισταί, ἐὰν καὶ εἰς
 25 αὐτὸ παραπέσωσιν ἐν τῇ σαρακοστῇ, παραφυλαττέσθωσαν τῆς κοι-
 νωνίας· τὸ γὰρ ἐλεεινὸν τοῦτο καὶ παντοκράτιστον καὶ δυσάποσπα-
 στον πάθος εἰ καὶ μόνας ἡμέρας παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων κεκα-
 νόμισται τοῦ μὴ κοινωνεῖν τοὺς ἐν τούτῳ παραπίπτοντας, ἀλλ'
 ὅμως τὰς ἄλλας τοῦ ἐνιαυτοῦ, οὐχὶ δὲ τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέ-
 30 ρας. (Π. 49^β) περὶ δὲ τῆς λειτουργίας οἱ ἐπετιμώμενοι ἅπαντες
 καὶ μὴ κοινωνοῦντες ἀπὸ τὴν ἐκφώνησιν τῶν κατηχομένων ἐξέρ-
 χεσθαι τοῦ ναοῦ καὶ ἵστασθαι εἰς τὸν νάρθηκα ⁵⁾. εἰς δὲ τὸ ἐσπε-
 ρινὸν καὶ τὸν ὄρθρον καὶ τὰ λοιπὰ ἀκώλυτον εἶναι κατὰ πάντα
 ὅπου θέλει ἵστασθαι ἐν τῷ ναῷ, ὅταν καὶ θέλῃ.

35 13. Καὶ ταῦτα μὲν πάντα εἰς τὸ προλεχθὲν τὸ τοῦ Νηστειο-

¹⁾ φύσις.

²⁾ τοῦτο.

³⁾ πῆστοι.

⁴⁾ ἄλλη.

⁵⁾ νάρθηκα.

τοῦ λεγόμενον νομοκάνονον κεκανόνισται. περὶ δὲ τοῦτο, λέγω δὴ τὸ ἐξέρχεσθαι τῆς ἐκκλησίας τοὺς ἐπιτιμωμένους, οὐ μόνον ἐκεῖ κεκανόνισται οὕτως, ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος, καὶ αὐτὸς μέγας ἐν τοῖς πατράσι φανείς, καὶ πάντες οἱ θεοφόροι πατέρες εἰς τοὺς θεῖους αὐτῶν κανόνας ἐκα- 5 νόμισάν τε οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀκριβείᾳ ἐκάστου τὴν χώραν ὀρίζονται καθ' ἕνα ἕκαστον χρόνον. ὡσαύτως καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἰς ἕνα τῶν λόγων αὐτοῦ σαφέστερον τοῦτο διαγορεύει. λέγει γὰρ ἐκεῖ οὕτως, ὅτι «Εἰ τῆς μεταλήψεως οὐκ εἶ ἄξιος, οὐδὲ τῆς εὐχῆς καὶ τῆς συστάσεως τῶν 10 ἀξίων· ἀκούεις γὰρ τοῦ κήρυκος λέγοντος, οἱ ἐν μετανοίᾳ προέλθετε. ὅσοι δὲ μὴ μετέχουσιν, ἐν μετανοίᾳ εἰσί». καὶ ἐνταῦθα μὲν ὧδε τὸν λόγον οἱ μεγάλοι οὗτοι τῆς ἐκκλησίας φωστῆρες πιστώσονται, ἔργῳ δὲ δεικνύουσι ἱστορικούς λόγους οἱ θεοφόροι πατέρες εἰς διαφόρους καιροὺς συγγραφάμενοι, ὅμως ἐκ τούτων 15 πάντων ἕναν εἰς μέσον ὧδε ἐν ἐπιτόμῳ προσθήσομεν εἰς ἡμετέραν πληροφρίαν· λέγει γὰρ ὁ Διάλογος τοῦ ἐν ἁγίοις Γρηγορίου πάπα Ῥώμης περὶ παρθένων τινῶν ἀφορισθέντων τῆς κοινωνίας παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Βενεδίκτου, αἰφνηδίως δὲ τελευτησάντων καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κηδευθέντων, πῶς καὶ μετὰ θάνα- 20 τον τοῦ διακόνου ἐν τῇ θεῖᾳ μυσταγωγίᾳ ἐκφωνοῦντος τοῦ ἐξέρχεσθαι τοὺς ἀκοινωνήτους ἤτοι κατηχομένους, αἱ παρθένοι ἐκεῖναι παρὰ τῆς αὐτῶν τροφοῦ ἐθεωροῦντο τοῦ τάφου ἐξερχόμεναι 1) τῆς ἐκκλησίας, ἕως πάλιν παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Βενεδίκτου τῆς ἀκοινωνησίας ἐδέξαντο τὴν συγχώρησιν, καὶ ἔκτοτε οὐκέτι τοῦ τά- 25 φου (Π. 48^a) καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξερχόμεναι 2) ἐθεωροῦντο»³). οἱ κανόνες δὲ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος τοὺς ἄνδρας ὀρίζουν ἐξέρχεσθαι οὐχὶ τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ μόνην τὴν κοινωνίαν αὐτὰς κρατεῖν· λέγει γὰρ ὁ λδ' κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ὅτι «Τὰς μοιχευθείσας καὶ ἐξαγορευούσας δι' εὐλάβειαν ἢ ὀπωσοῦν ἐλεγχο- 30 μένας 4) δημοσιεύειν μὲν ἐκώλυσαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἵνα μὴ θανάτου αἰτίαν παράσχωμεν, ἐλεγχθείσας, ἴστασθαι δὲ αὐτὰς ἄνευ κοινωνίας προσέταξαν μέχρι συμπληροῦσθαι τὸν χρόνον τῆς μετανοίας» 5). καὶ οὗτος μὲν ὁ κανὼν περὶ γυναικῶν διατάσσεται καὶ

1) ἐξερχομαίνε. 2) ἐξερχομαίνε. 3) PL. LXVI, 177. 4) ἐλληγο-
χομένας. 5) Васил. Вел. 34.

οὐ δι' ἄλλην αἰτίαν. τοὺς ἄνδρας δέ, καθὰ καὶ προείρηται, ἐν ἀκριβείᾳ ἐκανόνισαν τούτους τῆς ἐκκλησίας ἐξέρχεσθαι καὶ κατὰ τάξιν δημοσιεύεσθαι. αἱ δὲ προῤῥηθεῖσαι παρθένοι εὐλόγως τοὺς θεοῦ κανόνας καὶ νεκρὰ οὖσαι εὐγνωμόνως ὑπήκουσαν· οὐκέτι

5 γὰρ ἦσαν τῆς αἰτίας ἐκείνης τῶν ἔτι ζώντων γυναικῶν κεκρατημένα. καὶ περὶ τούτων μὲν τὸ αὐτάρκες ¹⁾ ἡμῖν γέγραπται.

14. Φέρε δὴ μοι καὶ ὧδε πάλιν τὸ προλεχθὲν βιβλίον, ὃ καὶ τὴν προσωνομίαν ἔχον τοῦ Νηστευτοῦ πῶς εἰς τὴν νῦν γενεάν διὰ τὴν πολλὴν ἀμέλειαν καὶ χανότητα ἡμῶν μετὰ πάσης

10 ἀκριβοῦς διακρίσεως κανονίσαντά τε καὶ διαταξάμενον, συγκαταβαῖνον καὶ οὕτως εἶπεῖν μᾶλλον ὑποκλέπτοντα ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. μηδεὶς τοίνυν, ἀγαπητέ, θαυμαζέτω ἐπὶ ταῖς λίαν συγκαταβατικαῖς ἐπιτιμήσεσι τοῦ βιβλίου τούτου· οὐ γὰρ ἀπλῶς ταῦτα συνεκατέβη, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης, ὡς ὅταν λέγῃ, ὅτι «Ἐὰν δυσ-

15 αποσπάστως ἔχουσι τῶν ἰδίων ἐθῶν καὶ τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ζωὴν μὴ καταδέχονται, οὐδεὶς ἡμῖν πρὸς αὐτοὺς λόγος· ἡμεῖς γὰρ ἐν λαῷ ἀπειθεῖ καὶ ἀντιλέγοντι δε διδάγμεθα ἀκούειν, ὅτι Σῶζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν ²⁾. μὴ καταδεξώμεθα τοίνυν ἀμαρτίαις ἀλλοτριαῖς συναπόλλυσθαι ³⁾, ἀλλὰ φοβηθέντες τὸ βαρὺ κρίμα

20 καὶ τὴν φοβερὰν ἡμέραν (π. 48^b) πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες, τοῖς τοιοῦτοις συναπολέσθαι μὴ βουληθῶμεν, ἀλλὰ διαμαρτύρασθαι αὐτοὺς νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ ὀφείλομεν, συναπάγεσθαι δὲ αὐτῶν ταῖς πονηρίαις μὴ καταδεχώμεθα, προσευχόμενοι μᾶλλον κερδῆσαι αὐτοὺς καὶ ἐξελέσθαι τῆς παγίδος τοῦ πο-

25 νηροῦ. ἐὰν δὲ τοῦτο μὴ δυναθῶμεν, σπουδάσομεν τὰς γοῦν ἑαυτῶν ψυχὰς τῆς αἰωνίου κατακρίσεως περισώσασθαι» ⁴⁾.

15. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τὸ προλεχθὲν βιβλίον λέγει, λαμβάνει δὲ καὶ τὸν μέγαν ⁵⁾ Βασίλειον πρὸς σύστασιν τῶν αὐτοῦ ῥηθησομένων, καὶ οὕτως τὰς ἀλόγους προφάσεις τῶν πολλῶν ἀποφηνάμενος κόπτει. μηδεὶς οὖν λάβοι ἢ ἐξοίσει λόγον γυμνὸν ἐκ ταύτης τῆς βίβλου καὶ ἀφήσοι τὸ ὑπόλοιπον καὶ κρατήσοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἀνοήτως ἐν τῷ τὰς ἐπιτιμήσεις μὲν ὡς λίαν συγκαταβατικὰς ἀποδεχόμενος, τὴν δὲ ἀληθινὴν μετάνοιαν καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου μὴ καταδεχόμενος, καθὼς καὶ ὁ μέγας Βασίλειος

¹⁾ αὐτάρκες. ²⁾ До сихъ поръ взято изъ правила Василия Вел. 84.

³⁾ συναπόλλεσθαι.

⁴⁾ Изъ правила Василия Вел. 85.

⁵⁾ μέγας.

ἐν τοῖς κανόσιν αὐτοῦ εἶρηκεν, ὅτι «Οὐδὲ γὰρ ἐὰν μέντοι εὐρω-
 μεν συντρέχον ἡμῶν ταῖς ἡδοναῖς, τῷ ζυγῷ τῆς δουλείας τοῦ
 νόμου ἑαυτοὺς ὑποθήσομεν. ἐὰν δέ τι φανῆ βαρὺ τῶν νομίμων,
 τότε πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ ἐλευθερίαν ἀποδραμούμεθα» ¹⁾. ὁρᾷς
 τὸν μέγαν ²⁾, πῶς τὴν τοιαύτην γνώμην παραγγέλλει ὀρθοτομεῖν; ⁵
 καὶ μὴ ὅταν εὐρη τίποτε βαρὺ εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ εἶτε
 εἰς ἄλλην θεϊαν γραφὴν καὶ μὴ θέλων αὐτὸ πράξει τρέχει ἐπὶ
 τὸν παλαιὸν νόμον· καὶ πάλιν, ὅταν καὶ εὐρη τίποτε βαρὺ εἰς
 τὸν παλαιὸν νόμον, τρέχει ἐπὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐλευθερίαν καὶ
 λέγει, ὅτι Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε ἐκ τῆς κατάρας τοῦ ¹⁰
 νόμου, καὶ ἄνω καὶ κάτω τρέχει ἐπὶ τὰ ἐλαφρότερα τὰ συντεί-
 νοντα ταῖς ἰδίαις ἡδοναῖς. ἀλλὰ εἰς ἕκαστον καθὼς ἀρμόζει
 χρῆσώμεθα. καὶ γὰρ πάλιν αὐτὸς ὁ μέγας Βασιλεὺς πρὸς
 τὸ τέλος τῶν αὐτοῦ κανόνων, τὸ [αὐτὸ δὲ] (π. 64^b) καθὼς καὶ
 καὶ ἡ προειρημένη βίβλος τοῦ Νηστευτοῦ ἀποφῆνεται, ὡς ¹⁵
 ὀπισθεν ³⁾ εἴρηται. ὁμοίως καὶ ὁ ἅγιος Ἰσαΐας διδάσκει τὰ
 τούτων ἀκόλουθα λέγων οὕτως, ὅτι «Μὴ καταφρονήσης τῶν ἐντολῶν
 τοῦ Θεοῦ, ἐπεὶ οὐδὲ τὰ πρότερά σου ἀμαρτήματα συγχωροῦνται».

16. Καλῶς οὖν καὶ εὐλόγως καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν τῶν πρῶ-
 ην διδασκάλων καὶ μεγάλων πατέρων ἐν τῇ προειρημένῃ βίβλῳ ²⁰
 τοῦ Νηστευτοῦ εὐρίσκονται κεκανονισμένοι αἱ ἐπιτιμῆσεις τῶν
 διαφόρων ἀμαρτημάτων· ὁ γὰρ ἐκκόπτων τὴν ἀμαρτίαν καὶ μη-
 κέτι αὐτὴν ἐργαζόμενος εἶθ' οὕτως ὑπεισελθὼν τὸν ζυγὸν τοῦ
 Χριστοῦ καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ δουλεύων, ποῖα χρεῖα τοῦτον με-
 γάλων ἐπιτιμιῶν; αὐτὸς ὅλος ἐσταυρωμένος σὺν τοῖς παθήμασι ²⁵
 καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον ⁴⁾. ὁμοίως καὶ ὁ
 ἅγιος Ἰσαὰκ λέγει, ὅτι «Οὐχὶ ὅτε πράξομεν τὴν ἀμαρτίαν, γι-
 νόμεθα ἀμαρτωλοί, ἀλλ' ὅταν μὴ μισήσωμεν τὴν ἀμαρτίαν καὶ
 μεταμεληθῶμεν ἐπ' αὐτήν». καὶ ὁ θεῖος τοῖνον Χρυσόστο-
 μος εἰς τὴν ἐρμηνεῖαν τῆς πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς λέγει, ³⁰
 ὅτι «Δῆσον τὸν πλημμελήσαντα, ἕως ἂν ἐξιλεώσῃ τὸν Θεόν· μὴ
 ἀφῆς λελομένον, ἵνα μὴ πλέον δεθῆ τῇ τοῦ Θεοῦ ὀργῇ. ἂν ἐγὼ
 δῆσω, ὁ Θεὸς οὐκέτι δεσμεῖ. ἂν ἐγὼ μὴ δῆσω, τὰ ἄρρηκτα αὐ-
 τὸν μένει δεσμά. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίναμεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα.
 μηδεὶς ὡμότητος εἶναι νόμιζε τὸ τοιοῦτον καὶ ἀπανθρωπίας, ἀλλὰ

¹⁾ Изъ посланія Василія Вел. къ Діодору (Pitra, I, 603 стр. 22—24).

²⁾ μέγας.

³⁾ ὀπισθεν.

⁴⁾ Сравн.: Гал. V, 24.

τῆς ἄγαν ἡμερότητος καὶ τῆς ἀρίστης ¹⁾ ἰατρείας καὶ πολλῆς τῆς κηδεμονίας. ἀλλ' ἱκανὸν ἔδωσαν χρόνον τιμωρίας φησι. πόσον, εἶπέ μοι, ἔνιαυτὸν καὶ δύο καὶ τρία ἔτη; ἀλλ' οὐ τοῦτο ζητῶ χρόνον, ἀλλὰ ψυχῆς διόρθωσιν. τοῦτο τοίνυν ἐπίδειξον, εἰ κατε-
 5 νύγησαν, εἰ μετεβάλλοντο, καὶ τὸ πᾶν γέγονεν, ὡς ἂν μὴ τοῦτο ἦν. οὐδὲν ὄφελος τοῦ χρόνου· οὐ γὰρ εἰ πολλάκις ἐπεδέθη τὸ τραῦμα, ζητοῦμεν, ἀλλ' εἰ ὦνησέν τι ὁ δεσμός. εἰ μὲν οὖν ὠφέλησεν καὶ ἐν χρόνῳ βραχεῖ, μηκέτι προσκείσθω. εἰ δὲ μηδὲν ὦνησεν μετὰ ἐ' ἔνιαυτούς, ἔτι προσκείσθω καὶ ὅρος οὗτος ἔστω
 10 λύσεως τοῦ δεδεμένου τὸ κέρδος». (π. 64^α) Καὶ ὧδε μὲν οὕτως. καὶ πανταχοῦ ἐν τοῖς συγγράμμασι τούτου τοῦ μεγάλου φωστῆρος καὶ πάντων τῶν λοιπῶν πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τοῦτον τὸν ὅρον τῆς λύσεως περὶ τῶν ἀγίων καὶ θείων μυστηρίων εὐρήσεις παραδεδομένον.

17. Τοιγαροῦν πάντων τούτων τὰς συγγραφὰς κατακολουθῶν ἢ προειρημένη βίβλος τοῦ Νηστευτοῦ μετὰ τὴν διάταξιν τῶν ἐπιτιμιῶν γράφει οὕτως, ὅτι «Καὶ οὗτοι μὲν οἱ ὄροι τῶν παρ' ἐμοῦ ²⁾ δοθέντων καὶ διδομένων σμικροτάτων καὶ λίαν εὐσυγγνώστων ἐπιτιμιῶν. ταύτης δὲ τῆς συγκρίσεως δέδωκεν ἡμῖν ὁ μέ-
 20 γας Βασίλειος εἰπών, ὅτι «Ταῦτα πάντα γράφομεν, ὥστε τοὺς καρποὺς δοκιμάζεσθαι τῆς μετανοίας· οὐ γὰρ πάντα τῶ χρόνῳ ³⁾ κρίνομεν τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τὸν τρόπον τῆς μετανοίας προσέχομεν» ⁴⁾. ἐξουσίαν δὲ ἔχει ὁ ἐμπιστευθεὶς παρὰ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας λύειν τε καὶ δεσμεύειν, ἢ φιλανθρωπότερος γενέ-
 25 σθαι εἰς τῶν ὑπερβαλόντων ἀμαρτησάντων εἰς τὸ ἐλαττώσαι τὸν χρόνον τῶν ἐπιτιμιῶν ⁵⁾. οὐκ ἔσται καταγνώσεως ἄξιος τῆς ⁶⁾ ἐν ταῖς γραφαῖς γνωριζούσης ἡμῖν ἱστορίας ⁷⁾ τοὺς μετὰ μείζονος πόνου ⁸⁾ ἐξομολογουμένους ταχέως τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν καταλαμβάνειν».

18. Βλέπε τοῦτο πῶς λέγει· οὐχ ἀπλῶς πάντες ἔχουν τὴν ἐξουσίαν λύειν καὶ δεσμεύειν, ἀλλ' ἐκεῖνοι μόνοι οἱ παρὰ Θεοῦ τὰ τοιαῦτα ἐμπιστευθέντες, καὶ ἐκεῖνοι πάλιν οὐχ ἀφ' ἑαυτῶν ὡς καὶ βούλονται ἀλλὰ τὸν τρόπον δεικνύει τῆς αἰτίας, τὰς θείας γραφὰς φέρων εἰς μέσον καὶ τὴν μεταβολὴν καὶ τὴν μετάνοιαν ἀλη-

¹⁾ ἀρίστης. ²⁾ ἐμοί. ³⁾ τῶν χρόνων. ⁴⁾ Изъ правила Василия Вел. 84 (Pitra, I, 600). ⁵⁾ Къ предыдущимъ словамъ на полѣ есть Σχόλιον. "Ορα τοῦτο καὶ ὀρθῶς νόησον, ὅτι πολλοὶ οἱ κατ' ἐμὲ εἰς τοῦτο πλανῶνται. ⁶⁾ τὰς. ⁷⁾ ἱστορίας. ⁸⁾ πόνους.

θινήν τοῦ ἁμαρτήσαντος. καὶ ὅμως ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱεραρχίαν οὕτως ἤρμηνευσεν ¹⁾ τὸ τοῦ Εὐαγγελίου «Ὁ ἐὰν δῆσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένος ἐν τοῖς οὐρανοῖς». τοῦτο ἐρμηνεύων διὰ τὸν ἅγιον Πέτρον καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ ἐν ἀποκαλύψει καὶ ἀρετῇ γεναι- ⁵ μένους λέγων, ὅτι «Ὡς ἐκείνου καὶ παντὸς τοῦ κατ' αὐτὸν ἱεράρχου κατὰ τὰς ἑαυτῶν γενομένας τῶν πατρικῶν δικαιωμάτων ἀποκαλύψεις. ἐμφαντορικῶς καὶ διαπορθμευτικῶς τοὺς θεοφιλεῖς προσιεμένους (π. 50^α) καὶ τοὺς ἀθέους ἀποκληροῦντας» ²⁾. τούτην τὴν ἐρμηνείαν λέγει εἰς τοῦτο «Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφιέν- ¹⁰ ται· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηται», καθὼς καὶ προεῖρηται κατὰ τὸν ἅγιον Πέτρον καὶ τοὺς τοιοῦτους. καὶ ὅμως εἰς αὐτὸν τὸν λόγον λέγει, ὅτι «Οὐχ ὡς ταῖς αὐτῶν ἀλόγοις ὀρμαῖς τῆς πανσόφου θεαρχίας εὐφῆμως εἰπεῖν ὑπηρετικῶς ἐπομένης, ἀλλ' ὡς αὐτὸν ὑποφητικῶς ὑποκινοῦντι τῷ τελεταρχικῷ πνεύματι τοὺς κε- ¹⁵ κριμένους Θεῷ κατ' ἀξίαν ἀφοριζόντων» ³⁾. τούτων πάντων καὶ ἕτερα πλείονα εἰς τὰς τοιαύτας ῥήσεις τοῦ Εὐαγγελίου καὶ εἰς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν εἰς τὸν εἰρημένον λόγον, τοῦ ἁγίου Διονυσίου λέγω τοῦ Ἀρεοπαγίτου εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱεραρχίαν εὐρήσεις μετὰ καὶ τὰ σχόλια τῶν ἐρμηνειῶν ⁴⁾. ²⁰

19. Περὶ δὲ τῆς προεῖρημένης βίβλου τοῦ Νηστευτοῦ, καθάπερ καὶ προεγράψαμεν, οὕτως καὶ λέγει. πάλιν δὲ εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον τὸ τοῦ Νηστευτοῦ λέγει περὶ τῶν ἔξω τοῦ σώματος μολυσμῶν, ὅτι «Ταύτας τὰς ἐπιτιμήσεις οὐχ ἡμεῖς, ἀλλ' ὁ μέγας Βασίλειος ταῖς παραπιπτούσαις μοναστρίαις ἐξέθετο. ²⁵

α' ⁵⁾. Ἡ προσβολὴ τοῦ λογισμοῦ ἀναμάρτητος.

β'. Ὁ συνδυασμὸς μετανοίας ιβ'.

γ'. Ἡ συγκατάθεσις ἐπιτιμιῶν αἰτία.

δ'. Ἡ πάλη ἢ στεφάνων ἢ τιμωριῶν ἀξία.

ε'. Τὸ πάθος, εἰ μὲν μετὰ μολυσμοῦ νυκτός, ἡμέραν μίαν ³⁰ ἔχει τοῦ μὴ κοινωνῆσαι καὶ μετανοίας ν', καὶ τὸν ν' ψαλμὸν λέγειν τρίτον, τὸ τρισάγιον καὶ τὸ «Κύριε ἐλέησον» ν'.

ς'. Ἡ ἐγρηγορότος τοῦ σώματος μολυνθεῖσα ἡμέρας ἔχει ζ', καθ' ἐκάστην τὰς ν' ⁶⁾ μετανοίας ποιοῦσα καὶ εἴθ' οὕτως κοινωνοῦσα.

¹⁾ ἐρμηνεύσεν. ²⁾ PG, III, 564 C. ³⁾ PG, III, 564 B. ⁴⁾ Слобу добавлено: Σχόλιον. Ὅτι ἐὰν παρὰ τὸν σκοπὸν τοῦ Θεοῦ ἀφορίσῃ ὁ ἱεράρχης, οὐχ ἔπεται αὐτὸν τὸ θεῖον κρῖμα. ⁵⁾ Нумерация правилъ отъ α' до θ' присоединена мною. ⁶⁾ νῦν.

ζ'. Ἡ μετὰ χειρὸς μαλακία ἔχει ἡμέρας μ', ποιούσα καθ' ἐκάστην μετανοίας ν', εἴθ' οὕτως κοινωνοῦσα.

η'. Ἡ δὲ εἰς ἀλλήλας μῖξις διπλὴν ἔχει τὴν μαλακίαν· ἐν δυσὶ γάρ ἐστιν ψυχαῖς, διὸ καὶ ὀγδοήκοντα ἡμέρας ξηροφαγείτω
5 καὶ τὰ λοιπά.

θ. Αἱ 1) εἰς ἀσπασμούς καὶ ἐπαφὰς ἐλθοῦσαι, μὴ μέντοι διαφθαρεῖσαι τὸ τῆς μαλακίας ἐπιτίμιον δεχέσθω(σαν), μ' ἡμέρας ξηροφαγεῖσαι καὶ τὰ λοιπά, καὶ εἴθ' οὕτως κοινωνοῦσαι».

20. (π. 50^b) Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. γινώσιν δὲ καὶ διάκρισιν
10 θαυμασίαν περὶ πάντων ὁμοῦ ἐντυχῶν τοὺς κανόνας τοῦ ἀγίου
Γρηγορίου Νύσης, εὐρήσεις τὴν ἀκρίβειαν.

21. Εἰδέναι τοίνυν ἡμᾶς χρὴ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ πνευματοφόροι πατέρες τοὺς ἐπιτιμωμένους οὐ τοσοῦτον ἄλλο τιποτοῦν ἀποκόπτουσι, ὡς τὴν τῶν θείων μυστηρίων μετάληψίν τε καὶ ἀκρί-
15 βειαν. λέγει γὰρ ἐν τῇ 2) προειρημένη βίβλῳ τῇ λεγομένῃ τοῦ Νηστευτοῦ, ὅτι «Ταύτην εἶναι τὴν δεδομένην ἐντολήν» τὴν ἐκκοπὴν δῆλον ὅτι τῶν θείων μυστηρίων. καὶ πάλιν αὐτὸς λέγει, ὅτι «Οὔτε τοῖς ἀρχαίοις τῶν θειοτάτων ἡμῶν πατέρων, οὔτε παρὰ τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖω νηστεία τις ἢ ἀγρυπνία ἢ ξηροφαγία
20 ἀφώριστο. ὅρα οὖν καθ' ἕκαστον τούτων· εἴ γε ὁ μετανοῶν οἴνου πόσιν ἀποτέμνει, καὶ σὺ ἐνιαυτὸν ὑπὲρ τούτων ἀπότεμνε. ἐὰν ἐλαίου, ὁμοίως. ἐὰν μετανοιῶν πλῆθος ποιῇ, ὡσαύτως. ἐὰν τυροῦ καὶ ὠοῦ ἀποχὴν ἐπαγγέλλεται, καθ' ἕκαστον τούτων τέμνε. μᾶλλον δὲ ἐὰν ἔλθῃ ἀποκείρασθαι, καὶ σύντομον δὸς τὴν ἄφρασιν
25 διὰ τὸ σχῆμα, ὅτι μέλλει ἕως θανάτου κοπιᾶν». καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς κοινωνίας εἴρηκεν, ὅτι τέμνε πλὴν νηστείαν καὶ τῶν λοιπῶν οὐ τῶν τεταγμένων καὶ κανονικῶς ἀφωρισμένων λέγει ταῦτα γὰρ πᾶσιν νενομοθέτηνται, καὶ ὁ παραβαίνων τῆς ἐκκλησίας χωρίζεται καὶ ἀναθεματίζεται παρὰ τῶν ἁγίων συνόδων. ἀλλ' ἔτε-
30 ρά τινα περισσὰ παρὰ τῶν νενομοθετημένων διὰ τοῦτο λέγει, ὅτι οὐκ ἠφώριστο παρὰ τὸ κοινὸν δῆλον ὅτι, ἐπεὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον, ὅτι τοὺς ἐλευθέρους κανόνας ἔχοντας περὶ νηστειῶν καὶ τῶν λοιπῶν, τοῖς δὲ ἐπιτιμωμένοις μηκέτι τοῦτο ἀνάρμοστον ἦν· περὶ δὲ τῶν ἐν ἐπιτιμίῳ ὄντων καὶ μήπω κοινωνούντων [τὴν πρὸς]
35 θάνατον ἀρρώστιαν τούτοις ἐπισυμβαίνειν κανόνας ἔχομεν ἐπι-

1) ἡ. 2) ἡ.

τρέποντας τούτους τοῦ κοινωνῆσαι. ὅπως μήπως [τοῦ ἀγαθοῦ ἐ]στε-
 ρημένοι τοῦ βίου μετέλθωμεν, εἰ δὲ καὶ πρὸς ζωὴν πάλιν [ВОЗ-
 ВРАТЯТСЯ], (π. 51^a) τοῖς ἐπιτιμίαις ἡμῶν φυλάξωμεν καὶ ἀνα-
 πληρώσωμεν, καθὼς καὶ ὁ τῆς ἐν Νικαία πρώτης συνόδου
 κανὼν γ' διαγορεύει, ὁμοίως καὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσ- 5
 σης κανὼν ε'.

22. Καὶ οὗτοι μὲν οἱ τρόποι καὶ διαφοραὶ τῶν ἐπιτιμιῶν καὶ
 τῆς τῶν θείων μυστηρίων μεταλήψεως καὶ τῶν λοιπῶν, καθὼς
 καὶ ἠύραμεν, οὕτως καὶ ἐγράψαμεν. περὶ δὲ διαφορὰς ἐτέρας, μᾶλ-
 λον δὲ καὶ κινδύνους τῶν τὰς τοιαύτας κρίσεις ἀναδεχομένων πολ- 10
 λαχοῦ εὐρίσκονται συντάγματα τῶν ἁγίων πατέρων. ἡμεῖς δὲ διὰ
 τὸ πλῆθος ὀλίγα τινα λαβόντες ἐξ αὐτῶν τὰ λοιπὰ κατελίπαμεν·
 λέγει γὰρ ἐν τῇ προειρημένη βίβλῳ τοῦ Νηστευτοῦ οὕτως,
 ὅτι «Ἐπειδὴ δὲ τῇ τοιαύτῃ ἀναδοχῇ καὶ ἐπιτιμῆσει τῶν ἀμαρ-
 τανόντων οἷον ὑπάρχει τὸ κρίμα καὶ κατάκριμα τῶν τὰς ἐξομο- 15
 λογήσεις ἀναδεχομένων, τινὲς τῶν κατ' ἐμὲ ἀμαθῶν ἢ ἀλαζονικῶν
 ἢ καὶ ἑαυτοὺς μὴ ἐπισταμένων ἀγνοήσαντες ἑαυτοὺς εἰς πέλαγος
 ἀχανὲς πλεῦσαι τοσοῦτον, ὡς καὶ ἐτέρους ἐμβαλεῖν ἐπέριψαν, οὐ
 δι' ἀγισσύνην καὶ ἀκριβῆ τῶν ἐντολῶν τήρησιν λέγω μόνον, ἀλλὰ
 καὶ δι' ἀσπλαγχνίαν¹⁾ καὶ ἀσυμπάθειαν καὶ τὸ ἐλεεινότερον διὰ ἀπει- 20
 ρίαν καὶ ἀγροικίαν, καὶ ἀντὶ τοῦ θεραπεῦσαι καὶ ἰάσασθαι τινὰς
 ἀτεχνῶς μᾶλλον ἐφόνευσαν ἢ ἐθεράπευσαν ἢ διὰ ἀποτομίαν ἐπι-
 τιμιῶν ἢ διὰ τελείαν πάλιν ἀνεπιτίμησιν, οἰόμενοι ἀμφότεροι εὖ
 πράττειν, ὁ μὲν ἀσπλαγχνίαν²⁾ παράλογον, ἄλλος δὲ ἐλεημοσύνην
 ἄκριτον ἐπιδείκνυνται, ἵνα ὁ μὲν ὡς ἀκριβῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου 25
 τηρητῆς ὑπερμεγαλυνθῆ, ὡς τὸ ἄκρον τῆς ἀρετῆς δικαίωμα μετερ-
 χόμενος, ὁ δὲ ἵνα ὡς τέλειος ἐλεήμων καὶ χριστομίμητος παρὰ
 πάντων ἐπαινεθῆ καὶ μακαρισθῆ, μᾶλλον δὲ καὶ τινα ἐμπορίαν
 ἑαυτῷ³⁾ περιποιήσῃαι. [καὶ] ἀμφότεροι τοῦ ὀρθοῦ σφάλλονται
 ἀφελῶς ἢ ἀμαθῶς τοῦ τῆς εὐσεβείας σκοποῦ⁴⁾. ὁ τὸν κείμενον 30
 ἀναστῆσαι θέλων ὑψηλότερος τοῦ πεπτωκότος εἶναι ὀφείλει, μᾶλ-
 λον δὲ τὸ φοβερώτερον (π. 51^b) καὶ ἐκπλήξεως γέμον καὶ ὡς
 οἶμαι τοῖς πολλοῖς ἀγνωστον, πῶς καὶ τίς καὶ οἷος ὁ τὰς ἐξομο-
 λογήσεις ἀναδεχόμενος εἶναι πρέπει, καὶ ὅπως διὰ τούτων ἐνδέχε-
 ταί τιναν καὶ ἀμαρτωλὸν ἐλεηθῆναι καὶ μόνον τούτων ἕνεκα, καὶ 35

1) ἀσπλαγχνίαν.

2) ἀσπλαγχνίαν.

3) ἑαυτὸν.

4) σκοποῦ.

πῶς χωρὶς ἐτέρας ἀμαρτίας καὶ ἅγιον ὄντα τελείως διὰ ταῦτα ἀπολεσθῆναι· τοῦτο γὰρ νομίζω εἶναι τὸ χάρισμα, ὅπερ ὁ ἅγιος ἐπιφέρεται Παῦλος τὰ ἄλλα καταριθμῶν, ὅτι «¹ Ὁ μὲν, φησι, δίδεται τόδε ἢ τόδε χάρισμα, ὃ δέ, φησι, δίδεται διακρίσεις πνευ-
 5 μάτων»¹). καὶ ὅδε μὲν εἰς τὰ τριαῦτα οὕτως λέγει. καὶ ὅμως ἡ ἀγία σ' οἰκουμενικῆ σύνοδος τούτων ἀπάντων τὴν εἶδωσιν εἰς τὸ τέλος τῶν θείων κανόνων εἰς ρβ' κανόνα ἐνομοθέτησεν λέγων οὕ-
 10 τως, ὅτι «Δεῖ δὲ τοὺς ἐξουσίαν λύειν καὶ δεσμεῖν παρὰ Θεοῦ λαβόντας σκοπεῖν τὴν τῆς ἀμαρτίας ποιότητα καὶ τὴν τοῦ ἡμαρ-
 τηκότος πρὸς ἐπιστροφὴν ἐτοιμότητα, καὶ οὕτω κατάλληλον τὴν
 15 θεραπείαν προσάγειν τῷ ἀρρώστῳ, ἵνα μὴ τῇ ἀμετρίᾳ καθ' ἑκάτερον χρώμενος ἀποσφαλεῖ πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ κάμνον-
 τος. οὐ γὰρ ἀπλή τῆς ἀμαρτίας ἡ νόσος, ἀλλὰ ποικίλη καὶ πο-
 20 λυειδῆς καὶ πολλὰς τῆς βλάβης παραφυσίας βλαστάουσα ἐξ ὧν τὸ κακὸν ἐπὶ πολὺ διαχεῖται καὶ πρόσω βαίνει μέχρις ἂν σταίη
 τῇ δυνάμει τοῦ θεραπεύοντος. ὥστε τὸν τὴν ἰατρικὴν ἐν πνεύματι
 ἐπιστήμην ἐπιδεικνύμενον πρότερον χρῆ τὴν τοῦ ἡμαρτηκότος
 25 διάθεσιν ἐπισκέπτεσθαι, καὶ εἴτοι πρὸς τὴν ὑγίαν νεύει ἢ τοῦ-
 ναντίον διὰ τῶν οἰκείων τρόπων προκαλεῖται καθ' ἑαυτοῦ τὸ ἀρ-
 ρώστημα, ἐφορᾶν, ὅπως τε τῆς ἐν τῷ μεταξὺ προνοῆται ἀνα-
 στροφῆς, καὶ εἰ μὴ τῷ τεχνίτῃ ἀντιπαλαίει καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἔλκος διὰ τῆς τῶν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων αὐξάνει προσαγωγῆς
 καὶ οὕτω τὸν ἔλεον κατ' ἀξίαν ἐπιμετρεῖν· πᾶς²) γὰρ λόγος Θεῷ
 καὶ τῷ τὴν ποιμαντικὴν ἐγχειρισθέντι ἡγεμονίαν τὸ πλανώμενον
 30 πρόβατον ἐπαναγαγεῖν καὶ τὸ τρωθὲν ὑπὸ τοῦ ὄφεος ἐξιάσασθαι
 καὶ μῆτε κατὰ κρημνῶν (π. 52^a) ὠθηῆσαι τῆς ἀπογνώσεως, μῆτε τὸν³)
 χαλινὸν ἐνδοῦναι πρὸς τὴν τοῦ βίου ἐκλυσίν τε καὶ καταφρό-
 νησιν, ἀλλ' ἐνὶ γε τρόπῳ πάντως⁴) εἴτε διὰ τῶν αὐστηροτέρων
 τε καὶ στυφόντων, εἴτε διὰ τῶν ἀπαλωτέρων τε καὶ πραυτέρων
 35 φαρμάκων κατὰ τοῦ πάθους στήναι καὶ πρὸς συνούλωσιν τοῦ ἔλ-
 κους ἀνταγωνίσασθαι τοὺς τῆς μετανοίας καρποὺς δοκιμάζοντι
 καὶ οἰκουνοῦντι σοφῶς τὸν πρὸς τὴν ἄνω λαμπροφορίαν καλού-
 μενον ἄνθρωπον. ἀμφοτέρω τούτων εἰδέναι ἡμᾶς χρῆ, καὶ τὰ τῆς
 ἀκριβείας καὶ τὰ τῆς συμπαθείας, ἔπεσθαι δὲ ἐπὶ τῶν μὴ κατα-

1) I Κορ. XII, 10.
 πρὸς τὸν: "Ὁρα.

2) Слово противъ послѣднихъ трехъ строкъ
 3) τὸ.
 4) παντός.

δεξαμένων τὴν ἀκρότητα τῷ παραδοθέντι τύπῳ, καθὼς ὁ ἱερός ἡμᾶς ἐκδιδάσκει Βασίλειος» ¹⁾ καὶ ταῦτα μὲν ὧδε.

23. Διαφορὰς δὲ τῆς ἀναδοχῆς ἐν τῇ θείᾳ Κλίμακι εἰς τὸν περὶ τὸν ποιμένα λόγον γράφει οὕτως, ὅτι «Ἔστιν ἀναδοχὴ κυρίως ψυχῆς δόσις ὑπὲρ ψυχῆς τοῦ πλησίον (περὶ) πάντα· καὶ ἔστιν τῶν προγε- 5 γονότων ἀμαρτημάτων καὶ μόνον, καὶ ἔστιν τῶν μεταγενομένων καὶ μόνον, καὶ ἔστιν τῶν προσταγμάτων (τῶν) οἰκείων τὸ βᾶρος καταδέχεσθαι, δι' ἔνδειαν πνευματικῆς δυνάμεως καὶ ἀπαθείας ἀπορίαν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τελείᾳ ἀναδοχῇ κατὰ τὴν ἐκκοπὴν τοῦ θελήματος (καὶ) τὸ κρῖμα βαστάζομεν» ²⁾. καὶ ἑτέραν ἀναδοχὴν πάλιν ἀλλαγῶ λέγει τὴν ἀπὸ τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ μαθητοῦ τὸν κίνδυνον ἔχοντα, «Ὅταν, φησὶν, ὁ διδάσκαλος ἐμπαθῆς καὶ ἄπειρος ὢν καὶ ἀνεπιστημόνως τὰς ἐπιταγὰς ἔχων, ὁμοίως καὶ ὁ μαθη- 10 τῆς τὰ τῆς ἀμελείας ἀπλῶς εἰπεῖν πράττων, οἱ δύο εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται κατὰ τὸ γεγραμμένον». αὕτη μὲν ἡ ἔκδοσις περὶ 15 τούτων ὧδε.

24. Περί δὲ κληρικῶν λέγει πάλιν ἡ προγεγραμμένη βίβλος τοῦ Νηστευτοῦ λεγομένη οὕτως, ὅτι «Ἱερεῖς, ἀρχιερεῖς καὶ ἐμβάθμους ³⁾ διακόνους ἢ τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας οὐ χρὴ δέχεσθαι εἰς ἐξομολόγησιν, ἕως ἂν [ἐνώπιον] Θεοῦ πληροφορήσωσιν οἱ τοιοῦ- 20 τοι τοὺς ἀναδέχεσθαι αὐτοὺς μέλλοντας, (Π. 52^b) ὅτι ἐάν τι εὐρηγῆται ἔγκλημα τὸ ἀπειργον αὐτοὺς ἦτοι παῦσον τῆς ἱερωσύνης, μηκέτι τολμῶσι τοῦ ἱερατεῦειν· τοῖς γὰρ τοιοῦτοις οὐ δίδεται οἰαδήποτε ἐπιτίμησις εἴτε βρώσεως· εἴτε πόσεως ἢ κοινωνίας τὸ σύνολον κράτησις, ἀλλ' ἢ μόνον ἢ παῦσις τῆς ἱερωσύνης. παύει 25 δὲ τὸν ἱερέα τῆς ἱερωσύνης τέως εἰς τοῦτο τὸ ἔξω νομίμης γυναικὸς εἰς ἑτέραν ἐναργῶς περιπεσεῖν· εἰς μίαν γὰρ καὶ μόνην ἐὰν πέσῃ, ὡς εἶπον, ἔξω νομίμης, οὐκ ἔχει ἀνάστασιν ἡγουν ἐξουσίαν ποτὲ τοῦ ἱερατεῦσαι, ἐὰν ἔχη ἀγωνίασθαι τὸ καὶ νεκροὺς ἐγεῖραι».

Σχόλιον. Ταῦτα συμφωνοῦν τοὺς θείους κανόνας εἰς τὰ τοιαῦτα σαρκικὰ πάθη, πλὴν εἰς ἕτερα ψυχικὰ πάθη μετὰ τὴν κρᾶτησιν τῆς ἱερωσύνης χωρίζουσι καὶ τῆς κοινωνίας καὶ παντελῶς τῆς ἐκκλησίας, οἷον τὸ μετὰ δώρων χειροτονεῖσθαι καὶ χειροτονεῖν καὶ ἐτέρων πλειόνων.

¹⁾ Трудл. 102.

²⁾ PG, LXXXVIII, 1189 B.

³⁾ ἐνβάθμους.

25. Κείμενον. «Ἄλλοι δὲ εἰσιν μολυσμοί, εἰς οὓς ἐάν πέσῃ ὁ
 ἱερεὺς καὶ μάλιστα μοναχός, ἢ τῶν χωρὶς γυναικῶν χειροτονουμένων
 λαμβάνειν πρὸς καιρὸν στάσιν τῆς ἱερουργίας, καθὼς καὶ ὁ μα-
 5 κάριος ἐκανόνισεν Βασίλειος ὁ τρισκαίδεκατος ἀπόστολος· λέγει
 ὅτι «Διάκονος ἐν χεῖλεσι μιανθεὶς καὶ μεχρι τούτου ἡμαρτηκέναι
 ὁμολογήσας τῆς μὲν λειτουργίας ἐπισχεθῆσεται¹⁾, τοῦ²⁾ δὲ μετέχειν
 τῆς κοινωνίας μετὰ τῶν διακόνων ἀξιωθήσεται. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ
 10 πρεσβύτερος. εἰ δὲ τις πλεῖον φωραθείῃ τοῦτο ἡμαρτηκώς, ἐν οἴῳ
 ἂν εἴη βαθμῶ, καθαιρεῖται»³⁾. τὰς δὲ (τῶν) ἱερέων γυναικας τότε δέ-
 χεσθαι εἰς ἔξομολόγησιν δεῖ⁴⁾, ὅτε τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐρωτήσωσι καὶ
 π[]σι»⁵⁾. λέγει δὲ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον, ὅτι «Γυναικὸς λο-
 15 γισμὸν εἰ μὴ πρὸς θάνατον μὴ δέξῃ». καὶ πάλιν λέγει, ὅτι «Οἱ
 δὲ γε ἱερεῖς διάκονοι καὶ πρεσβύτεροι, ὅπου ἐάν περι(π. 53^a)πέ-
 σωσι. εἰ καὶ μία πτῶσις γένηται, μηκέτι τὸ σύνολον ἱερουργεί-
 τωσαν, κοινωνεῖτωσαν δὲ ἀκατακρίτως, ὅτε καὶ θέλουσι, ἀναγνώ-
 20 στοῦ δὲ τάξιν ἐχέτωσαν, ὅσα οἶδεν ἐνεργεῖν ἀναγνώστης ἀνευ-
 θριάστως ἐνεργοῦντες. ἀναγνώστης δὲ, ἐάν πέσῃ ἢ τούτου γυνή,
 μηκέτι τὸν ἀναγνώστην εἶναι ἐν προκοπῇ, ἀλλὰ μένειν ἀπρόκο-
 25 πον. ἐάν δὲ τῆς πεσοῦσης χωρίζεται, εἶναι αὐτοὺς ἕκαστον ἐν τῇ
 ἰδίᾳ χώρᾳ ἤγουν τάξει, καὶ τὸν ἀναγνώστην ἐν προκοπῇ⁶⁾. ἐάν
 δὲ τις παίδιος ὢν, ἢ κοσμικῆ ἢ μοναχικῆ τάξις, ἢ καὶ παπαδί-
 τζις, φθαρῇ δὲ ὑπὸ τινος ἀνδρός, εἰ μὲν εἰς τοὺς μηρούς μόνον,
 ἐπιτιμιάζεσθαι μὲν, ἔρχεσθαι δὲ εἰς ἱερωσύνην, καὶ μάλιστα, εἰ
 30 ἄπαξ ἢ δις ἐγένετο. εἰ δὲ πλεῖον τοῦτο, τουτέστιν εἰς ἀφεδρῶ-
 να, μηδὲ τὸ σύνολον ἔρχεσθαι εἰς διακόνου βαθμὸν ἢ εἰς ἱερέ-
 ως ἀξίαν· εἰ γὰρ κάκεῖνος οὐχ ἡμαρτεν, ἀλλ' ὅμως τὸ σκεῦος
 ἐρράγη. μεμόλυνται γὰρ καὶ οὐκ ἐνδέχεται αὐτὸν ἱεουργῆσαι.
 εἰ δὲ εἰς μαλακίαν πέσῃ πρὸ τοῦ ἱεουργηθῆναι, μὴ εἰδῶς τί
 30 ἐστίν, ὅ τι ἀπείργει αὐτὸν τοῦ μὴ δέξασθαι ἱερωσύνην, ἢ κατὰ
 ἀγνωσίαν, ἢ παρὰ ἄλλου ψυχοφθόρου τοῦτο διδαχθεὶς, ἔστιν δὲ

1) ἐπαισχεθῆσεται.

2) τὸ.

3) Васил. 70.

4) δεῖ.

5) Въ слав. перев.: «повелѣвають».

6) Сбоку добавлено: Σχόλιον.

Ἔρα. Τοῦτο οὐ συμφωνεῖ τοὺς θεῖους κανόνας· οἱ γὰρ θεῖοι κανόνας τοὺς
 τοιούτους παντάπασι τῆς συμφωνίας χωρίζουσι, καθὼς ὁ τῆς Νεοκαισαρείας
 συνοδοῦ κανὼν ἡ' λέγει.

ἄνθρωπος ἢ σοφός ἢ εὐλαβής ἢ καὶ τὰ ἀμφοτέρω, ἐπιτιμάσθω μὲν τὸ πρῶτον εἶθ' οὕτως ἀξιούσθω, εἰ δὲ μετὰ τὴν ἱερωσύνην ἐν τούτῳ ἑάλω κατὰ τὸν σκοπὸν ὃν προειρήκαμεν κατὰ ἄγνοιαν ἢ παρὰ ἄλλου διδαχθεὶς μὴ εἶναι κακόν, λαμβανέτω χρόνον ἐπιτίμιον, κρατούμενος τοῦ μὴ ἱεουργεῖν, καὶ οὕτως ἱεουργεῖτω. 5 εἰ δὲ καὶ δευτερώσει ἢ τριτώσει, μηκέτι ἱεουργεῖτω, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ ἀναγνώστου τάξιν ἐρχέσθω καὶ μόνον. ἐὰν δὲ ἔκλεψεν κεφαλαιώδη κλέμματα, μὴ ἐρχέσθω εἰς ἱερωσύνην. ὁμοίως εἰ καὶ μετὰ τὴν ἱερωσύνην, μὴ ἱεουργεῖτω. ὁμοίως καὶ οἱ χωρὶς ὄντες ἱερωσύνης καὶ κλέπτοντες μὴ ἐρχέσθωσαν εἰς ἱερωσύνην ποτέ, 10 (Π. 53^b) ἀλλὰ τὸ τῶν πορνῶν λαμβανέτωσαν ἐπιτίμιον κατὰ πάντα. ἀνὴρ δὲ ἤτοι βαρβάτος εἰ περιέπεσεν μετὰ ἐτέρου εἰς τοὺς μηρούς, ὁ μὲν ποιήσας μὴ τολμήσοι εἰς ἱερωσύνην ἐλθεῖν, εἰ δὲ περίκειται βαθμῶ ἱερατικῶ καὶ ἅπαξ τοῦτο παρεχωρήθη ἢ ἀπὸ οἴνου ἢ ἀπὸ ἐτέρας τινὸς τῶν δαιμόνων κακότητος καὶ παρρησίας 15 πράξας, ἢ ἕξ μῆνας ἢ μὴ ἡμέρας¹⁾ ἀργεῖτω τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ καὶ πάλιν ἐχέτω τῆς αὐτοῦ τάξεως. ὁ δὲ παθὼν καὶ μὴ ποιήσας ἀξιούσθω ἱερωσύνης, εἰ οὐ κατὰ τοῦ ἀφεδρώνου ἐπαθεν, ἀλλὰ ἅπαξ ἑάλω ἐν τούτῳ. εἰ δὲ μήγε, μηδὲ οὕτως ἱεροθετεῖσθω διὰ τὸ πολυμολυντον». 20

26. Καὶ αὕτη μὲν ἡ λεγομένη βίβλος τοῦ Νηστευτοῦ οὕτως εἰς τὰ τοιαῦτα λέγει, ἢ δὲ ς' σύνοδος εἰς τὸν γ' κανόνα περιεκτικῶς ἀποφύνηται περὶ τούτων λέγων οὕτως, ὅτι «Ὡστε τοὺς ἐν κλήρῳ καταλεγόμενους καὶ ἄλλοις τὰ θεῖα διαπορθμεύοντας καθαρὸς ἀποφῆναι καὶ λειτουργοὺς ἀμώμους, 25 καὶ τῆς νοεῖας τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ θύματος καὶ ἀρχιερέως θυσίας ἀξίους ἀνακαθαίρεται καὶ τὰ ἕξ ἀθέσμων γάμων τούτοις ἐπιτιβέντα μίσση»²⁾. μετὰ ταύτην δὲ τὴν ἁγίαν σύνοδον καὶ πάντες αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, ἁγίαί καὶ τοπικαί, μετὰ καὶ τὰς διατάξεις τῶν λοιπῶν ἁγίων πατέρων εἰς ταῦτα οὕτως συμφώνως 30 νομοθετοῦσι· ὁμοίως καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι διορίζονται, ὅτι «Ὁ χειροτονούμενος ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὑποδιάκονος ὀφείλει εἶναι παρθένος ἢ ἐκ παρθενίας μονογαμήσας παρθένος»³⁾.

27. Τοῦτον τὸν νοῦν περὶ καθαρότητος ἱερωσύνης καὶ εἰς 35

¹⁾ ἡμέρας.

²⁾ Трул. 3.

³⁾ Номоканонъ тит. I гл. 23.

τοὺς εὐνούχους πάντες οἱ προγεγραμμένοι πατέρες οὕτως διορίζονται. καὶ ὅμως ὧδε συναρμόσομεν περὶ τούτων ἐνεπιτόμως τὰς τε προφητικὰς ῥήσεις καὶ τοὺς θείους κανόνας καὶ πολιτικούς νόμους.

5 *Περὶ εὐνούχων, καὶ πότε δεκτέοι εἰσὶν εἰς χειροτονίαν πότε μὴ δεκτέοι, καὶ ὅτι οἱ εὐνουχίζοντες ἑαυτοὺς [ἀφορίζονται].*

28. Ἐκ τὸν προφήτην Ἡσαΐαν. «Μὴ λεγέτω ὁ εὐνούχος ὅτι ἐγὼ εἰμι ξύλον ξηρόν. τάδε λέγει ὁ Κύριος (π. 54^a) τοῖς εὐνούχοις· ὅσοι ἂν φυλάζωνται τὰ προστάγματά μου, καὶ ἐκλέξωνται ἃ
10 ἐγὼ θέλω, καὶ ἀντέχωνται τῆς διαθήκης μου, δώσω αὐτοῖς ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἐν τῷ τείχῳ μου τόπον ὀνομαστὸν κρείσσων υἱῶν καὶ θυγατέρων. ὄνομα¹⁾ αἰώνιον δώσω αὐτοῖς καὶ οὐκ ἐκλείψει»²⁾). Τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν κα'. «Εὐνούχος εἰ μὲν ἐξ ἐπιηρείας ἐνθρώπων ἐγένετό τις ἢ ἐν διωγμῷ ἀφαιρέθη τὰ ἀνδρῶν ἢ οὐ-
15 τως ἔφυ καὶ ἐστὶν ἄξιος ἐπίσκοπῆς, γενέσθω». Τῶν αὐτῶν κανὼν κβ'. «Ὁ ἀκρωτηριάσας ἑαυτὸν μὴ γενέσθω κληρικὸς αὐτοφονευτῆς γάρ ἐστιν καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας ἐχθρός». κανὼν κγ'. «Εἴ τις κληρικὸς ὢν ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσει, καθαιρείσθω· φονεὺς γάρ ἐστιν». κανὼν κδ'. «Λαϊκὸς ἑαυτὸν ἀκρωτηριά-
20 σας ἀφορίζεσθω ἔτη τρία· ἐπίβουλος γάρ ἐστι τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς»³⁾). Τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου κανὼν α'. «Εἴ τις ἐν νόσῳ ὑπὸ ἰατρῶν ἐχειρουργήθη ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετημήθη, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ· εἰ δέ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμεν, τοῦτον καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενόν πεπαῦσθαι προσήκει καὶ ἐκ τοῦ δεῦρο μηδέ-
25 να τῶν τοιούτων χρῆναι προάγεσθαι· ὡσπερ δὲ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι περὶ τῶν ἐπιτηδεύοντων τὸ πρᾶγμα (καὶ) τολμώντων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν εἴρηται, οὕτως εἴ τινες⁴⁾ ὑπὸ βαρβάρων ἢ ὑπὸ δεσποτῶν εὐνουχίσθησαν, εὐρίσκοιντο δὲ ἄλλως ἄξιοι, τοὺς τοιούτους εἰς κλήρον προσίεται ὁ κανὼν»⁵⁾). Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου ἐν τῷ
30 ναῶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν η'. «Ὁ θεὸς καὶ ἱερός κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων. τοὺς ἐκτέμνοντας ἑαυτοὺς αὐτοφονευτὰς κρίνει, καὶ ἱερεῖς μὲν ὄντας καθαίρει, μένοντας δὲ καὶ τῆς ἐπὶ ἱερωσύνης προκοπῆς ἀπείργει, δῆλον ἐντεῦθεν καθιστῶν, ὡς εἴπερ

1) ὄνομαί.

2) Ис. VIII, 3, 4.

3) Апост. 21, 22, 23, 24.

4) τις.

5) Ник. 1.

ὁ ἑαυτὸν ἐκτέμνων αὐτοφονευτῆς ἐστίν, (ὁ ἕτερον ἐκτέμνων πάν-
 τως φονευτῆς ἐστίν.) θεῖη δ' ἂν τις τὸν τοιοῦτον δικαίως καὶ
 τῆς δημιουργίας αὐτῆς ὕβριστήν· διόπερ ὤρισεν ἡ ἀγία σύνοδος,
 ὡς εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος εὐνουχίζων τινὰ
 ἐλεγχθῆ ἢ αὐτοχειρίᾳ ἢ ἐξ ἐπιτάγματος, τοῦτον καθαιρέσει καθ- 5
 υποβάλλεσθαι· εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω, πλὴν εἰ μήπω νο-
 σήματί τινι προσπεσὼν πρὸς ἐκτομὴν τοῦ ποπονθότος (Л. 54^b)
 ἐκβιάζοιτο· ὡσπερ γὰρ ὁ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου α' κανὼν τοὺς
 ἐν νόσῳ χειρουργηθέντας οὐ καλάζει διὰ (τὸ) νόσημα, οὕτω καὶ ἡμεῖς
 οὔτε τοὺς ἱερεῖς ἐπιτάττοντας εὐνουχίζεσθαι τοὺς νοσοῦντας κατα- 10
 κρίνομεν, οὔτε μὴν τοὺς λαϊκοὺς αὐτοχειρίᾳ πρὸς τὴν ἐκτομὴν
 χρωμένους ὑπευθύνους τιθέμεθα· τοῦτο γὰρ ἰατρείαν τοῦ νοσή-
 ματος οὐκ ἐπιβουλὴν τοῦ πλάσματος ἢ τῆς πλάσεως ὕβριν λογι-
 ζόμεθα¹⁾. καί· «Ὁ πολιτικὸς νόμος τοὺς ἑαυτοὺς ἢ ἑτέρους εὐ-
 νουχίζοντας διαφόρως τιμωρεῖται, ποτὲ μὲν κεφαλικῶς, (ποτὲ δὲ 15
 δημεύσει καὶ ἐξορία,) ποτὲ δὲ ταῦτοπαθείᾳ· καθόλου γὰρ ἐν τῇ
 πολιτείᾳ ἡμῶν οὐδένα συγχωρεῖ εὐνουχίζεσθαι, ἀλλὰ παρὰ βαρ-
 βάρους μόνους βαρβάρους²⁾. εἰ δὲ τις παρ' ἡμῖν³⁾ εὐνουχισθῆ,
 ἐλευθεροῦται, εἴπερ ἦν δοῦλος, κἂν διὰ νόσον εὐνουχισθῆ»⁴⁾.
 Εἰς τοὺς τοιοῦτους τοίνυν εὐνούχους καὶ πάλιν εἰς τοὺς εὐνου- 20
 χίζοντας ἑαυτοὺς ἢ ἀκρωτηριάζοντας, ὡς δῆθεν διὰ τὴν βασιλείαν
 τῶν οὐρανῶν, μὴ νοσοῦντες τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημένον τὸ «Εἰ-
 σὶν εὐνούχοι»⁵⁾ καὶ τὰ ἐξῆς, σφάλλονται καὶ αἰρέσει ἐκκλίνουσι·
 λέγει γὰρ εἰς τὰ λεγόμενα Πανάρια τοῦ ἀγίου Ἐπιφανίου εἰς
 τὴν κατὰ Οὐαλήσιον αἴρεσιν οὕτως, ὅτι «Εἰσὶν, φησι, εὐνούχοι 25
 οἱ ὑπὸ ἀνθρώπων εὐνουχισθέντες· οἱ γὰρ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων εὐνουχι-
 σθέντες ἔνεκεν χρήσεως βασιλικῆς ἢ ἀρχοντικῆς⁶⁾· βουλόμενοι
 γὰρ τινες τῶν βαρβάρων βασιλεῖς ἢ ἄρχοντες, ζηλοτυπίας χάριν
 καὶ ὑπονοίας τῆς πρὸς τὰς ἰδίας γαμετάς, ἔτι κομιδῇ νέους τοὺς
 παῖδας εὐνουχίζουσι πρὸς τὸ ἀνδριθέντας πιστεῦεσθαι τὰς γαμε- 30
 τάς. καὶ οὕτως ἐν τῷ κόσμῳ γέγονεν ἡ περὶ τούτου αἰτία, ὅθεν,
 ὡς οἶμαι, καὶ εὐνούχον καλεῖσθαι ἀπὸ τοῦ εὐνοεῖν ἐτυμολογεῖται.
 καὶ εἰσὶ φησι εὐνούχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασι-

1) Конст. I—II 8. 2) μόνοις βαρβάρους. 3) ἡμῶν. 4) Но-
 моканонъ тит. I гл. 14. 5) Мө. XIX, 12. 6) Слоку приписано про-
 тивъ слѣдующихъ далѣе трехъ строкъ: "Ора.

λείαν τῶν οὐρανῶν. οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ γενναῖοι ἀπόστολοι καὶ καθ-
 εῖτης πάντες οἱ μονάζοντες. Ἰωάννης μὲν γὰρ καὶ Ἰάκωβος
 υἱοὶ Ζεβεδαίου ὄντες ἐν παρθενίᾳ καὶ μήτε ὑπὸ ἀνθρώπων
 εὐνουχισθέντες οὐ μὴν συναφθέντες γάμῳ, ἀλλὰ κατὰ τῆς σαρ-
 5 κὸς [ἀγωνισάμενοι] (π. 55^a) θαυμασίως, τὸ κλέος τῆς εὐνουχίας
 ταύτης καὶ τὸν στέφανον ἀπενέγκαντο. μετ' αὐτοὺς δὲ ὕσαι μυρι-
 άδων ἐν τῷ κόσμῳ μονάζοντες καὶ παρθενεύοντες τὸν αὐτὸν μι-
 σθὸν ἐκληρώσαντο, οἵτινες σώμασι 1) γυναικῶν οὐκ ἐμίγησαν, ἀλλ'
 ἤθλησαν ἐν ἀγῶνι τελειοτάτῳ, ὡς καὶ Ἡλίας καὶ Δανιήλ ἐν
 10 τῇ Παλαιᾷ καὶ ἄλλοι πολλοί» 2).

29. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ εὐνούχων εἴρηγται μὲν καὶ πάλιν
 νενομοθέτηνται. τινὲς δὲ ἐκεῖνο μόνον εἰς μέσον εἰσφέροντες τὸ ὑπὸ
 τῶν παλαιῶν νόμων γεγραμμένον· «Οὐκ εἰσελεύσεται θλαδίας 3)
 καὶ ἀποκοκομμένος εἰς ἐκκλησίαν Κυρίου ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην
 15 γενεάν» 4). καὶ πάλιν περὶ θυσιῶν ἐντελλόμενός φησι «Θλαδίαν
 καὶ ἐκτομίαν εἰς θυσιαστήριον οὐ προσάξετε Κυρίῳ, ὅτι μῶμον
 ἐν αὐτοῖς καὶ οὐ δεχθήσεται» 5). Ταῦτα μὲν, καθὼς καὶ προεί-
 παμεν, τινὲς προσφέρουσιν. καὶ ἄρα μὴ ἔλαθεν τοῦτο τὸ Πνεῦ-
 μα τὸ ἅγιον τῷ ταῦτα νομοθετήσαντι ἀντικρυς διὰ τῶν θείων
 20 ἀποστόλων ἢ καὶ ἁγίων πατέρων νομοθετήσαντα; μὴ γένοιτο αὐ-
 τὸς γὰρ ὁ Θεὸς ὁ εἰς αὐτὸν τὸν νόμον εἰπὼν ἐκεῖνα πάλιν διὰ
 τοῦ προφήτου Ἡσαΐα εἶπεν, ἃ καὶ προεγράψαμεν ἄνωθεν· ὁ
 νόμος γὰρ τὸ σῶμα ἐκαθαίριζεν, διὰ τοῦ προφήτου δὲ τὴν τῆς
 ψυχῆς ἐπέζητησεν κάθαρσιν τὰ ἅπερ συμφωνοῦντα τὴν Νέα, κα-
 25 θῶς καὶ διὰ τῶν θείων ἀποστόλων καὶ ἁγίων πατέρων ἐν ταῖς
 θείαις συνόδοις ἐνομοθέτησεν. καὶ ὅμως, καθὼς οἱ θεῖοι πατέρες
 ἡμᾶς διδάσκουσιν, ὁ μῶμος καὶ ἡ λώβη τοῦ σώματος καὶ τὸ κω-
 λυεσθαι διὰ τῶν τοιούτων σωματικῶν ἐλλείψεων τῆς ἱερωσύνης
 30 ἢ Νέα δὲ τὴν τῆς ψυχῆς κάθαρσιν ἐπιζητεῖ, καθὼς καὶ ὁ λόγος
 ἀπέδειξεν καὶ πάλιν ὧδε ἀποδείξει σαφέστερον.

30. Τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν ση'. «Ἐάν τις ἀνάπηρος ἢ τὸν
 ὀφθαλμὸν ἢ τὸ σκέλος πεπληγμένος, ἄξιός ἐστιν ἐπισκοπῆς, γενέσθω

1) οἵτινες ὦμασι. 2) PG, XLI, 1016 A (еречь LVIII). 3) Сбоку
 приписано: Σχόλιον. εὐνούχος. 4) Второз. XXIII, 1. 5) Лев. XXII, 24.

οὐ γὰρ λῶβη σώματος αὐτὸν μιάνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός»¹⁾. (π. 55^b)
 τῶν αὐτῶν κανῶν οὐδ'. «Κωφὸς δὲ ὢν καὶ τυφλὸς μὴ γενέσθω
 ἐπίσκοπος, οὐχ ὡς μεμιασμένος, ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ ἐκκλησιαστικά
 παρεμποδίζοιτο»²⁾. καὶ ὧδε μὲν οὕτως. πάλιν εἰς τὸ Γεροντι-
 κὸν τὸ λεγόμενον Δαυσαϊκὸν λέγει, ὅτι «Ἀμμώνιος μαθητῆς 5
 γενόμενος τοῦ μεγάλου Παμβώ, ἐπειδὴ καθ' ὑπερβολὴν φιλό-
 λογος ἦν ὁ ἄριστος τῶν ἀνδρῶν Ἀμμώνιος, πόλις τις τοῦτον
 ἠράσθη εἰς λόγον ἐπισκοπῆς καὶ προσελθόντες Τιμοθέω τῷ
 μακαρίῳ ἐπισκόπῳ παρεκάλουν χειροτονῆσαι αὐτοῖς τὸν Ἀμμώ-
 νιον ἐπίσκοπον. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· φέρετέ μοι αὐτὸν καὶ χει- 10
 ροτονῶ ὑμῖν τοῦτον. ἀπελθόντων οὖν αὐτῶν μετὰ βοηθείας πολ-
 λῆς ἐπὶ τὸ συλλαβέσθαι αὐτόν, εἰς φυγὴν οὗτος ἐτρέπη, ἰδὼν δὲ
 λοιπὸν ὅτι κατελήφθη, στὰς παρεκάλει αὐτούς, μὴ πειδομένων
 δὲ αὐτῶν διώμνυτο μὴ καταδέχεσθαι τὸ πρᾶγμα μηδὲ δύνασθαι
 ἐξελθεῖν τῆς ἐρήμου. ὡς δὲ οὐ συνεχώρουν, ἀφαρπάσας φαλίδα τὸ 15
 ἀριστερὸν αὐτοῦ οὓς ἕως τοῦ πυθμένου ἐψάλισεν λέγων αὐτοῖς· κἂν
 ἀπὸ τοῦ νῦν πληροφορεῖσθε, ὅτι ἀδύνατόν με γενέσθαι τοῦ νό-
 μου ἀπαγορευόντος, ὅτι τὸ τμητὸν εἰς ἱερωσύνην μὴ προάγε-
 σθε. οὕτως οὖν ἀφέντες αὐτὸν ἀνεχώρησαν καὶ ἀπελθόντες ἀπήγ-
 γειλαν ταῦτα τῷ ἐπισκόπῳ. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· οὗτος ὁ νόμος 20
 παρὰ Ἰουδαίοις πολιτευέσθω, ἐμοὶ δὲ καὶ ῥινότμητον ἐὰν ἐνεγ-
 χητε, μόνον ἄξιον τοῖς τρόποις ὄντα χειροτονῶ. ἀπελθόντες οὖν
 πάλιν παρεκάλουν αὐτόν. μὴ πειδομένου τοῦ ὀσίου ἀνδρὸς ἐπε-
 χείρουν καὶ βία προσάγειν αὐτῷ ὁ δὲ διωμώσατο αὐτοῖς εἰπὼν,
 ὅτι ἐὰν ἀναγκάσητέ μοι, καὶ τὴν γλῶσσάν μου ἀποτέμνω. ἐπὶ τού- 25
 τοις ἀφέντες αὐτὸν ἀνεχώρησαν»³⁾.

31. Ἴδου ἀπὸ πανταχόθεν ὠμμάτωσεν ἡμᾶς ἡ θεία γρα-
 φή, ἀπὸ τε τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ Νέας. ὁ δὲ μέ-
 γας Βασίλειος καὶ οἱ λοιποὶ στύλοι τῆς ἐκκλησίας περὶ
 τούτων ἐλάλησαν φυσικά τινὰ ἐνεργήματα τοῖς εὐνούχοις συμ- 30
 βαίνοντα. πάλιν τινὲς οὐκ οἶδ' ὅπως ἐν ἀγνοίᾳ προσφέρουσι τὸ
 ἐν τῇ θείᾳ (π. 56^a) μυσταγωγία ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ ἀρχιε-
 ρέως τὸ λέγον «Σῶον ἔντιμον» καὶ τὰ ἐξῆς. καὶ εἰς τοῦτο
 οὐδὲν ἐνετόχασεν ἐρμηνείαν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ, καὶ ἴσως ἄλλην

¹⁾ Αποστ. 77.

²⁾ Αποστ. 78.

³⁾ Лавсанкѣ гл. XII (PG, XXXIV,

1033—1034).

τινὰ ἔχει γνῶσιν. ὅμως ἡ διδασχὴ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας διττὴ πως καὶ μεριστὴ οὔτε γέγονεν πώποτε οὔτε γενήσεται, ἵνα λαλήσῃ ἄλλα διὰ τῶν θείων ἀποστόλων καὶ ἁγίων συνόδων καὶ διδάξῃ ἄλλα, καὶ ἀντικρυς πάλιν καθ' ἑαυτὴν γενήσεται καὶ διδάξει ἄλλα ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ ἀρχιερέως, καθὼς καὶ προείπαμεν. καὶ ὅμως τοῖς εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην ἔχων τὸ χάρισμα καταλείψομεν ἐρευνᾶν τὰ τε λαληθέντα φυσικὰ περὶ τούτων παρὰ τῶν θείων πατέρων. καὶ πάλιν περὶ τὸ ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ ἀρχιερέως προσφερόμενον. ἡμῖν δὲ οὐκ ἔστιν χρεῖα περὶ τούτων, ὅτι ἄλλην ἔχει τὴν γνῶσιν. ἀλλὰ τὰ ἀναγκαῖα καὶ τοῖς πολλοῖς ἀγνοούμενα, περὶ εὐνούχων καὶ τῶν τοιούτων εἴ τι καὶ ἐνετύχαμεν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς, συνηρμόσαμεν ὧδε. ἐὰν δὲ ἔχει καὶ ἄλλο τι κρεῖττον τὸ ἀρέσκον Θεῷ, ἕτερος γινώσκει καὶ ἡμῖν συγγνώμην διδόντω ὡς ἰδιώτας.

32. Ἔως ὧδε πάντων τῶν προγεγραμμένων τὰς μαρτυρίας ἡμεῖς λαβόντες ἐν ἐπιτομῇ πρὸς ἡμετέραν ὠφέλειαν ἐν τῷ παρόντι συντάγματι κατετάξαμεν. οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ μέχρι τέλους τοῦ αὐτοῦ βιβλίου τῶν Ἑρμηνειῶν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου τὰς ῥήσεις ἀπὸ ἐκάστου βιβλίου λόγον ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς ἐντυγχάνων, δόξαν ἀναπέμψει Θεῷ, τὸν δόντα χάριν καὶ ἐνδυναμώσαντα. πρεσβείαις τῆς ἀχράντου παρθενομήτορος, αὐτὸν δὲ τὸν ἐρευνῶντα ταῦτα ἐν ἀφθόνῳ καὶ ἀπονήρῳ γνώμῃ καὶ ἡμῖν τοῖς ταῦτα φιλοπονήσασιν εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, ᾧ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἀμήν¹).

33. *Εὐχὴ ἐπὶ ἐξομολογούμενου.*

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῷ Πέτρῳ καὶ τῇ πόρνῃ διὰ δακρύων ἄφεσιν ἁμαρτιῶν χαρισάμενος καὶ τὸν τελώνην τὰ οἰκεῖα

¹) Внизу страницы приписка: Ζῆτει τὰς περὶ τῆς ἐξαγορίας καὶ τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὸ τέλος τῶν ἐπιστολῶν κατὰ τὸ σημάδι [изображень знакъ], ὅτι ὧδε ἤρμοζεν καὶ ἐγένετο λάθος.

И на лл. 261^b--262^b дѣйствиительно есть эти молитвы подѣ этимъ же знакомъ съ припиской впереди: Тоуда еис τὸ τέλος τοῦ νομοκάνονος ἤθελαν καὶ ἐγένετο λάθος. Поэтому текстъ ихъ печатается здѣсь на надлежащемъ мѣстѣ.

ἐπιγνόντα πταίσματα δικαιοῦσας, πρόσδεξαι καὶ τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ δούλου σου τοῦδε, καὶ εἴ τι πεπλημμέληται αὐτῷ ἐκούσιον ἀμάρτημα ἐν λόγῳ ἢ ἔργῳ ἢ κατὰ διάνοιαν, ὡς ἀγαθὸς πάριδε· σὺ γὰρ μόνος ἐξουσίαν ἔχεις ἀφιέναι ἁμαρτίας, ὅτι Θεὸς ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας ὑπάρχεις, καὶ πρέπει σοι πᾶσα.

5

34. (π. 262^a) *Εὐχὴ ἐτέρα.*

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ παραγενόμενος ἐπὶ τοῖς ἁγίοις σου ἀποστόλοις τῶν θυρῶν κεκλεισμένων καὶ λέγων· «Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον· ἃν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφιένται αὐτοῖς, ἃν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται». πολυεὐσπλαγχνε ¹⁾ Κύριε, ἐλθέ ἐπὶ τὸν 10
δοῦλόν σου καὶ λύσον αὐτοῦ πᾶσαν ἁμαρτίαν, ἣν περιέπεσεν, ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

35. *Εὐαγγέλιον εἰς μετανοοῦντας καὶ ἐξομολογουμένους. ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.*

15

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τοῦ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχευεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἠγανάκτησαν λέγοντες· «Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὐτῆ· ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πρᾶθῆναι πολλοῦ καὶ 20
δοθῆναι πτωχοῖς». γινὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ· τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε· βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησε. ἀμήν λέγω ὑμῖν· ὅπου ἐὰν κη- 25
ρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο, ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ λαληθήσεται ὁ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς».

36. *Εὐχὴ ἐπὶ ἐξομολογουμένους, ὅποταν πληρώσωσι τὸν ὄρον τῆς ἐπιτιμῆσεως αὐτῶν καὶ θέλωσιν κοινωνῆσαι.*

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν ἅγιον Πέτρον στῆλον τῆς 30
ἐκκλησίας ἀναδείξας καὶ ἐδραῖωμα πάσης τῆς κτίσεως, λέγων αὐ-

1) πολυεὐσπλαγχνε.

τῷ· «Μακάριος εἶ, ὃ ἐὰν δῆσης ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσης ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς». αὐτός, δέσποτα Κύριε, ἐλθέ ἐπὶ τοῦ δούλου σου τοῦδε καὶ λύσον αὐτοῦ τὴν κλείδωσιν καὶ τὸν σπῖλον τῆς ψυχῆς, 5 (π. 262^b) ἐπειδὴ διὰ στόματος ἐμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἐδόθη κωνών. λύσον αὐτοῦ καὶ τὸ ἀμάρτημα, ὅτι Θεὸς ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ (Πνεύματι).

(Л. 56^b) δ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν μοναχὸν κύριον Λουκᾶν περὶ εἰ-
σθήσεως τῶν ἑορτῶν καὶ δεσποτικῶν νηστειῶν καὶ ἐτέρων ὑποθέ-
σεων ἀναγκαίων· ἔτι δὲ καὶ περὶ τὸ τοῦ Νηστευτοῦ λεγόμε-
νον νομοκάνονον ¹⁾).

1. Πνευματικὲ μου ἀδελφεῖ κύριε Λουκά, ἀπελάβαμεν τὰ 5
πιπτακίτζα καί, καθὼς μας ἔγραψες, περὶ πάντων ἐνεπιτόμως
πρώην ἐγράψαμέν σοι σπουδαστικόν, ἀρτίως δὲ πλατυτέρως ἐγρά-
ψαμέν σοι τὴν εἶδῃσιν, ὅτι, καθὼς ἐξεύρεις τοὺς πρώην μου διωγ-
μούς, πρὶν ἔλθουν οἱ τῶν Τουρκῶν πειρασμοί, ὅταν δὲ ἦλθαν
οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ πειρασμοὶ ἐπῆλθαν τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὸ μὴ 10
ἀκοῦειν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς λοιπὰς θείας γραφάς. καὶ
ἐν τούτῳ σχολάσαντες οἱ ἀνθρωποὶ, μᾶλλον δὲ οἱ ἔχοντες τὰ τοῦ
κόσμου ἐσχόλασαν εἰς τοὺς πειρασμοὺς τῶν Τουρκῶν καὶ ἐμὲ
ἀφῆκαν ἄκοντες καὶ μὴ βουλόμενοι καὶ καθὼς καὶ ἀπὸ ταχὺ ἔγρα-
ψά σε ἠνεπευόμην σωματικῶς ὡς ἠγάπουν, ὅπου ἂν ἦμουν. ἀρ- 15
τίως δὲ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο εἰρήνη κατακυριεύου-
τες τὰς χώρας οἱ Τοῦρκοι, οἳ οὐκ ἦτον, ὅταν οἱ ὁμόπιστοὶ μας
τὴν ἐπικράτησιν εἶχον. καὶ ὡς ἤσαν οἱ ἀνθρωποὶ, μᾶλλον δὲ οἱ
ἔχοντες τὰ τοῦ κόσμου ἄδειαν ἐκ τὰς σφαγῆς καὶ αἰχμαλωσίας,
πάλιν ἀργοὶ καὶ ἐν εἰρήνῃ οὐ προαιροῦνται διάγειν καὶ δοξάζειν 20
τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἤρξαντο πάλιν τὰς ἀρχαίας ταραχὰς καὶ συκοφαν-
τίας καὶ ῥαδιουργίας διεγείρειν κατ' ἐμοῦ τοῦ ἐλεεινοῦ καὶ ἀνα-
ξίου. καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη διὰ τὰς ἀντιλογίας τῶν ἀνθρώ-
πων καὶ ἐπροσέφυγα πρὸς τὸν Θεὸν μόνον, μὴ ἔχων ἀλλαχοῦ
παραμυθίαν πνευματικὴν, ὅθεν καὶ τὴν ἀκρίβειαν πᾶσαν ταύτην 25
πεποίηκα τῶν θείων γραφῶν, ὅπως πληροφοροῦμαι ἐξ αὐτῶν διὰ
τῆς τοιαύτης ἀκριβείας τῶν θείων γραφῶν καὶ μὴ μολύνεται τὸ

¹⁾ Часть его, носящая особое заглавие, вся напечатана на стр. 110—
116, 117, 118—119 въ правомъ столбцѣ изъ Vindobon. hist. graec. № 7
(Nessel; № 45 Lambecius) лл. 210^a—211^b.

οἰκεῖον συνειδὸς ἐκ τὰς συκοφαντίας καὶ ῥαδιουργίας τὰς γινομέ-
 νας παρὰ τοῦ ἀν(π. 57^a)τικειμένου διαβόλου· φοβοῦμαι γὰρ καὶ
 ἐν τούτῳ τὸ πληροφορεῖσθαι εἰς τὴν ἰδίαν γνώσιν καὶ εἰς τὸ οἰ-
 κεῖον θέλημάν τε καὶ δικαίωμα, ὅτι ἐκ τοῦτο ἡ πλάνη ἐγγίνεται
 5 εἰς τὸ νομίζειν τινὰ μηδὲν πταίνειν, ἀλλὰ τὸν πλησίον αἰτιᾶται εἰς
 πάντα, ὃ καὶ πολλοὶ ἔπαθον. καὶ διὰ τοῦτο ἐγὼ ὁ ἔλεεινὸς εἰς
 μέρος τὸ ἐμὸν φρόνημα τὸ κατὰ δύναμιν ἀποταξάμενος, ὡς ἰδιώ-
 της καὶ χωρικός, τὴν τοιαύτην ἀκρίβειαν τῶν θείων ἐπιλεξάμην
 γραφῶν, ἅμα τὰς τούτων ἐρμηνείας καὶ ὁμοῦ πάντα εἰς τὸ μέγα
 10 βιβλίον συνάψας, ὅπερ καὶ σὺ μετὰ σοῦ ἔχεις, ἔχοντα δι' ὅλης
 τῆς βίβλου τὰς εἰδήσεις τῶν θείων γραφῶν μὲ τὰς αὐτῶν ἐρμη-
 νείας. καὶ ἐγὼ ὁ ἀνάξιος ὅλως οὐ πολυπραγμονῶ, ἀλλ' ὡς εἴ τις
 ἀγροικικός ἀπλοϊκῶς κατακολουθῶν ταῦτα, ὡς που τις τῶν πατέ-
 ρων λέγει, ὅτι «Μὴ πολυπραγμόνει τὰς θείας οἰκονομίας, ἀλλὰ
 15 ἀπλοϊκῶς τοὺς θείους ὑποδέχεσθαι λόγους· κτηνώδης φησὶν ἐγε-
 νόμην παρὰ σοί. κἀγὼ διὰ παντὸς μετὰ σοῦ προσήκει γάρ με
 φησὶ καθάπερ ἔπεται τὸ κτήνος τῷ ἡγουμένῳ καὶ ἄγοντι μὴ πε-
 ριεργαζόμενον ποῦ βαδίζει, οὕτω τοῖς σοῖς λόγοις πιστεύειν καὶ
 τοῖς σοῖς νόμοις ἀκολουθεῖν· τοῦτο γὰρ ποιῶν τῆς σῆς κηδεμο-
 20 νίας ἔρημος οὐ γενήσομαι». καὶ πάλιν ἕτερος λέγει, ὅτι «Δεινὸν
 καὶ ἐφάμαρτον τὸ καταφρονεῖν, μάλιστα δὲ τὰ τῷ Θεῷ ἀρμόζον-
 (τα). καταφρονητῆς ἀνὴρ φησὶν ἀλαζῶν καὶ ὑπερήφανος, πρᾶξός
 ἐστὶν ὁ ἀμετάθετος ἐν παντὶ ἔργῳ τῷ πρὸς Θεοῦ εὐαρέστησιν.
 ἐπὶ τίνα γὰρ φησὶ ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρᾶξον καὶ ἡσύχιον
 25 καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους». καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

2. Διὰ τοῦτο, καθὼς καὶ προεῖπα, μετὰ φόβου τὰς ἀγίας
 ἐδουλώθητι γραφάς, καὶ μάλιστα ὡς ὀρῶμεν καὶ ἀκούομεν, ὅτι οἱ
 τὰς γραφάς ἐπιστάμενοι εἰς τὴν εἶδησιν τῶν γραφῶν ἐγκαυχῶν-
 ται καὶ τὴν ἀφορμὴν ἔχουσιν ἐξ αὐτῶν βεβαιοῖν τὴν ἀλήθειαν,
 30 καὶ πάλιν οἱ τὰς γραφάς ὅλως μὴ ἐπιστάμενοι τὰς γραφάς ἔχου-
 σιν ἀφορμὴν καὶ διὰ τοῦτο προστρέχουσι τοῖς ἀναγινώσκουσι τὰς
 γραφάς, (π. 57^b) ἐὰν καὶ ὅλως ἐπιγινώσκουσι. ἔνεκεν τοῦτο, κα-
 θὼς καὶ πολλαχῶς λέγω, οὐχὶ τὰς ἀπλῶς γραφάς, ἀλλὰ τὰς ἀγίας
 καὶ ἀπὸ Πνεύματος ἀγίου ἐκδεδομένας ἅμα ταῖς αὐτῶν ἐρμηνεί-
 35 αἰς τοῦ Θεοῦ συνεργούντος ἐρευνήσας, συνῆψα καὶ ταύτας ἐγὼ ὁ
 ἔλεεινὸς θέλων κατακολουθεῖν, φοβούμενος τὴν ἰδίαν γνώσιν, κα-
 θὼς καὶ πολλαχῶς εἶπα. καὶ ὅμως ἐὰν καὶ παρὰ τινων ἀντικει-

μένη διάλεξις σὺν ἡμῖν γένηται, εὐθέως τῇ ἀπολογία χρῶμαι, εἴ
 τε πολλάκις ἂν ὅλως ἀντιλογίαν εὐλογον χρήζει, σκεπόμενος τῇ
 τοῦ Θεοῦ χάριτι ὡς ἐλεεινός, εἰ μὲν καὶ ἀνάξιος ὢν, ἵνα μὴ τὸ
 θυμικὸν ¹⁾ τῆς ψυχῆς μέρος διεγερθῆ ἔν ἐμοὶ (καὶ) διὰ τῆς ἀπρο-
 σεξίας καὶ ἐμπαθείας ἀποσφαλῶ τοῦ προσήκοντος. ἀλλὰ τῇ μα- 5
 κροθυμίᾳ διὰ τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην εἰς ὄπλον κατέχω, καθὼς
 ὁ ἀπόστολος λέγει, ὅτι «Ἐν πραότητι παιδεύων τοὺς ἀντιδιατι-
 θεμένους» ²⁾. καὶ τοῦτο ποιῶ, ἐὰν μικρὸν τι χρήζη λαλῆσαι. εἰ
 δὲ μή, οὐδὲ τοῦτο. ὅταν δὲ παριδίως ἐν εἰρήνῃ βαθεῖα τέως τὸ
 ὅσον γένωμαι καὶ λογισμῶν καταστάσει ἐκ τῆς τῶν ἀντιλογιῶν 10
 φύσεως καὶ ἀκαταστασίας, χορηγοῦντος ἡμῖν τοῦ Θεοῦ τὴν αὐτοῦ
 εἰρήνην, τότε εὐχὴ καὶ ἐρεύνη τῶν θείων γραφῶν. ὅταν ὅσα ἤκου-
 σα ἐν τῷ συλλόγῳ τότε ἐν εἰρήνῃ τῶν λογισμῶν ἐὰν τι εὗρηται
 ἄξιον διορθώσεως χρήζοντα, εὐθὺς διορθοῦμαι τοῦτο, ἐνδυναμοῦν-
 τος τὴν ἐλεεινότητάν μου αὐτοῦ τοῦ Κυρίου. εἰ δὲ γε ἀπὸ ἄλ- 15
 λης τινὸς ἐνεργείας εἴτε συκοφαντίας ἢ ῥαδιουργίας γένηται, πα-
 ράκλησιν τοῦτο καὶ κατὰ Θεὸν ἠγοῦμαι καρπὸν τῇ τούτου σκε-
 πόμενος χάριτι. εἰ δὲ πάλιν ἐξ ἀγνοίας γένηται ἀντιπιπτόντων
 πατέρων τινῶν ἢ ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ χρήζη ἀπολογία ποιῶμαι,
 ταύτην οὐκ ἀπ' ἐμαυτοῦ, ἀλλ' ἐκ τῶν θείων γραφῶν εἰς ὠφέ- 20
 λειαν διὰ τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην ἐγγράφως ἐκτίθημι καὶ ἀποδί-
 δωμι ταῦτα τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσι καὶ ἐτέροις τοῖς θέλουσι τὴν
 ἀλήθειαν ἐπιγινώσκειν, τὸν θεῖον ἀπόστολον ὁ ἀνάξιος εἰς τοῦτο
 τὸ ὅσον τέως κατακολουθῶν· αὐτὸς γὰρ ὁ θεῖος ἀπόστολος ἐγγρά-
 φως ἀπολογεῖται λέγων, ὅτι «Ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρί- 25
 νουσιν αὕτη ἐστίν» ³⁾ τὸ []⁴⁾. (π. 58^a) εἰ δὲ γε πάλιν ἐξ ἄλλης
 τινὸς ἐνεργείας ἢ ἀντίστασις γένηται καὶ χρήζη ἀντιρητικὸν λό-
 γόν, ἐκ τῶν θείων πάλιν γραφῶν εἰς ἀληθινὴν γνῶσιν ἐκτίθημι
 γραφικῶς. πάλιν ἐρωτήσαντός με τινος, φοβοῦμαι εὐθὺς τέως εἰς
 τὴν ἀπόκρισιν δοῦναι καὶ πολλάκις ἕως καιροῦ ἀναβάλλομαι ἐρευ- 30
 νῶντα ἐκ τῶν θείων γραφῶν διὰ τὸν θεσμόν τῆς κατὰ Θεὸν
 ἀγάπης, καὶ οὕτως ἐγγράφως ἐκτίθημι καὶ τῷ αἰτήσαντι ἀποδί-
 δωμι εἰς δόξαν τοῦ δωδωκότος τὰς ἀγίας γραφάς. μᾶλλον δὲ ἐὰν
 καὶ ἐνὶ ἡ ἐρώτησις ἀναγκαῖα καὶ ἔχρη κοινήν τὴν ὠφέλειαν, ἐξω
 δὲ τῶν θείων γραφῶν πράττειν οὐκ ἀποτολμῶ τέως, ἵνα μὴ 35

1) τῷ θυμικῷ.

2) II Тим. II, 25.

3) I Кор. IX, 3.

4) Въ

ὁ Θεός, πολλά, ὡς καὶ νομίζω, ἀγαπῶ εὐεργετεῖν τὸ ἀνθρώπι-
νον γένος ἔν τε σαρκικοῖς ἔν τε πνευματικοῖς. καὶ διὰ τοῦτο ὅταν
σαρκικὰ ἦτοι σωματικὰ τὰ εὐλόγως χρεϊόμενα ἀπορῶν μὴ ἔχων,
οὐ δύναμαι στέργειν ὅλως μὴ εὐεργετεῖν τὸν πλησίον· καὶ ἔνεκεν
τούτου τὰς θείας γραφὰς καὶ ὃν ὁ Θεὸς ἐδωρήσατο λόγον ἀγορ- 5
τάστως ἔχω τοῦ μεταδίδειν τὸν πλησίον διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ
τὴν τοῦ πλησίον ἀγάπην καὶ ἐν τούτῳ εὐεργετεῖν, καὶ διὰ τοῦτο
μακροτονίαν παρέχουν εἰς ὠφέλειαν συντείνων ψυχῶν, καὶ οὐκ
ἔστιν ἐξ αὐτῶν ῥῆμα μικρὸν εἴτε μέγα μὴ ἔχοντα τὴν ὠφέλειαν.
ἐγὼ δὲ τέως ὁ ἐλεεινός, τίποτες τοιοῦτον ἐὰν ἐξ ἐμοῦ παρα- 10
δράμη διὰ τῆς λίθης εἰ καὶ τῶν λίαν μικροτάτων, οὕτως ἡγοῦ-
μαι τέως τὸ ὅσον τὴν ἑμαυτοῦ ζωὴν ἀπολελοκέναι. εἰ δὲ τοῦτο
εἰς ἐνθύμησίν μου ἔλθῃ, οὕτως ἔχω, ὡς ὁ εὐρίσκων σκόλα πολ-
λά, ἦτοι κοῦρσα, καθὼς γέγραπται καὶ ταῦτα μὲν ἕως ὧδε.

4. Ἐγραφές με, περὶ τὰς ἑορτὰς ἵνα σε γράψω τὴν εἶδη- 15
σιν. καὶ ὅμως τὴν ἀκριβείαν τῶν ἑορτῶν τὸ πλεῖστον διὰ τὰς
δεσποτικὰς νηστείας ἡκριβωσάμην, ἦτοι τετράδα καὶ παρασκευήν,
καὶ τῶν λοιπῶν ἐνθέσμων νηστειῶν, ἵνα μὴ ἀπλῶς καταλύονται
προφάσει τῶν ἑορτῶν· καὶ γὰρ ὡς οἶδας καὶ ἐσὺ καὶ πάντες ὅσοι
ἐν γνώσει τοὺς θείους κανόνας καὶ τὰς λοιπὰς ἀγίας γραφὰς ἐν- 20
τυγχάνοντες καὶ ἐπιγι(π. 59^a)νώσκουσι, ὅτι αἱ ¹) νηστεῖαις ταῦ-
ταις καὶ εἰς τοὺς θείους κανόνας τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ εἰς
τὰς ἀγίας συνόδους καὶ ἀλλαγῶ εἰς διαφόρους γραφὰς ἐπιτρέπον-
ται εἰς τοὺς χριστιανούς καὶ ὁμολογεῖσθαι καὶ ἐν ἀκριβείᾳ φυλάτ-
τεσθαι αὐτάς. καὶ ὅσοι οὐ κρατοῦν ταύτας οὕτως, καθὼς ἀρμό- 25
ζει, μετὰ τῶν αἰρετικῶν ὑπὸ τῶν θείων συνόδων καὶ ἀγίων πα-
τέρων συναριθμοῦνται.

5. Τὰς δὲ ἑορτὰς περὶ φαγίου καὶ πίου καὶ λοιπῶν τῶν τοι-
ούτων οὐδαμοῦ εἰς ἐνθέσμον εὐρήσεις γραφὴν παραδιδόμενον καὶ
εἰς μὲν τοῦ νηστεύειν τελείως ἄλλην τὴν ἡμέραν εἰς δεσποτικὰς 30
ἑορτὰς ἀνάρμοστον εὐρίσκεται, τὸ δὲ ἐγκρατεῦσθαι εὐάρμοστον
εὐρίσκεται πανταχόθεν ἐν ταῖς θεαῖς γραφαῖς. καὶ ὅμως ὠρι-
σται ἐν ταῖς θεαῖς γραφαῖς, πῶς χρὴ ἑορτάζειν, καθὼς καὶ ὁ
Θεολόγος Γρηγόριος καὶ αἱ λοιπαὶ θεῖαι γραφαί. καὶ οὐ-
τως ἡμᾶς χρὴ εἰς τὰ τοιαῦτα φρονεῖν, καθὼς οὗτοι πάντες ἐδί- 35

¹) ἡ.

δαξαν και παρέδωκαν, πώς δεῖ ἑορτάζειν χριστιανοῖς. τὰ δὲ τυπικά τῶν μεγάλων μοναστηρίων καὶ τοῦ Νηστευτοῦ λεγόμενον νομολόγονον εἰς τὰ τοιαῦτα οὐ συμφωνοῦν τοὺς θεῖους κανόνας οὔτε ἄλλην θεῖαν γραφὴν ἔνθεσμον. καὶ ὅμως εἰς τὸ μέγα βιβλίον τῶν Ἑρμηνειῶν εἰς τὸν νη' λόγον περὶ ἑορτῶν μετὰ τὰς ἀφωρισμένας καὶ σημαδευμένας ἑορτὰς ἐξ(ετ)έθειται ἑρμηνεῖα τῶν εἰδησιν ἐχόντων ἑορτῶν, ὅπερ βιβλίον καὶ σὺ ἔχεις. ὁμοίως καὶ εἰς τὸ τυπικουόζικον ἐξετέθειται πᾶσα εἰδησις τῶν ἑορτῶν ἢ ἀκρίβεια. καθὼς δὲ καὶ ἀποδέδειχται περὶ τῶν τυπικῶν τῶν μεγάλων μοναστηρίων καὶ τοῦ Νηστευτοῦ λεγόμενον νομοκάνονον, ὅτι οὐ συμφωνοῦν εἰς τὰ τοιαῦτα τοὺς θεῖους κανόνας οὔτε ἄλλην ἀγίαν καὶ ἔνθεσμον γραφὴν, διὰ τοῦτο οὐκ ἐτόλμησα εἰς τὸ τυπικουόζικον τὸ ἐξετέθη εὐμάρτυρον ἐκ τῶν θεῶν πατέρων θῆσιν τὰς ἑορτὰς ἐξ αὐτῶν ἢ ἀπὸ ἄλλου τινός, ὅπως ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐκ τῶν θεῶν πατέρων μόνον ἔχει τὴν συναγωγὴν. καὶ ἔνεκεν τοῦτο ἀκρίβασάμενος ἐν ταῖς θεαῖς γραφαῖς, ἔπεσαν αἱ 1) ἑορταῖς (π. 59^b) εἰς τρεῖς τάξεις. καὶ ὅσαι μὲν εὐρηγται ἐν τῇ θεῖᾳ Γραφῇ ἑορταῖς ἔχοντα ἀναγνώσματα, ὁμοῦ καὶ «Πᾶσα πνοή» καὶ εὐαγγέλιον καὶ σύναξι» περιεκτικῆν τῶν χριστιανῶν, συνηρμόσθησαν μὲ τὰς δεσποτικὰς ἑορτὰς. τὰς δὲ ἑτέρας δύο διαφορὰς τῶν ἑορτῶν, τῶν τε μεσαιῶν καὶ τῶν μικρῶν, ἐδιδάχθημεν πάλιν καὶ τοῦτο ἐκ τῶν θεῶν γραφῶν ἀπὸ τε τῆς τετυπωμένης ἐν ἐκάστη ἑορτῇ ἀκολουθίας, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν τυπικῶν τοῦ τε Στουδίου καὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους τέως τὰ ἀρμόζοντα ἐν τοῖς τοιοῦτοις, πῶς διαφορὰς ἐκεῖ ἔχει περὶ τοῦ καμάτου καὶ τῶν τετυπωμένων ὥρων καὶ τῶν μετανοιῶν.

Ἀπόδειξις, ὅτι τὸ λεγόμενον τοῦ Νηστευτοῦ νομοκάνονον οὐκ ἔστι τοῦ Νηστευτοῦ ἀλλὰ γέροντός τινος γενομένου πρὸς τὸν ἑαυτοῦ μαθητήν.

6. Πάλιν ἔγραψές με, περὶ τὸ λεγόμενον τὸ τοῦ Νηστευτοῦ νομοκάνονον νά σοι γράψω

Ἐγραψάς μοι, πνευματικῆ ἀδελφὲ κύρι Λουκᾶ, ἵνα σοι γράψω εἰδησίην τινὰ περὶ τοῦ

1) ἢ.

τὴν εἰδησίην. καὶ ἄλλα ἐξερευνήσας ἐν ἀληθείᾳ τὸ

οὐ συμφωνοῦν ἐν ἄλλο. ἄλλα μὲν ἐστὶν ἡ τῶν «νομοκάνονον» πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Νηστευτοῦ ἀλλὰ ἐπιγράφου ἡ «νομικὸν» Ἰωάννου διακόνου μαθητοῦ Βασιλείου, οὗτοῦ ἡ «νομικὸν» τῆς ὁμοίας ἀλλο πάλιν ἐνδείκνυται ἡ «ρακτῆρα», ὅτι γέροντος πρὸς μαθητὴν ἐν ὅτι «ταῦτα γράφω τῶς ποιεῖ 1), ἕως οὗ ἡ «πνοὴ ἀπὸ στόματος». ἔχει εἰς τινὰ προοίμιον καὶ ἐκ τὸ λέγειν, ὅτι «πάντα ἔμαθον ἐκ τοῦ θρόνου λύχνου τῆς πνοῆς». καὶ ἀπὸ ἄλλου δείκνυται, ὅτι γέροντος πρὸς μαθητὴν.

ἡ «πνοὴ» Ἰωάννης ὁ μαθητὴς ἐπὶ Ἰουστινιανῶν σιλέως ἦτον, ὁ δὲ ἄγιος σιλέως ἐπὶ Οὐάστου καὶ ἀσύμφωνον ἐνι. καὶ ἀναγκαζόμενος ἐκ τῆς ἀ

1) ποίε.

2) τὸ.

τὴν εἶδῃσιν. καὶ ἐν τούτῳ πολ-
λὰ ἐξερευνήσας οὐχ εὐρίσκειται
ἐν ἀληθείᾳ τὸ τίνος ἐστίν, ὅτι

οὐ συμφωνοῦν ἐν τούτῳ ἓνα τὸ
ἄλλο. ἄλλα μὲν ἐπιγράφουν οὕ-
τως· «νομοκάνονον Ἰωάννου
πατριάρχου Κωνσταντινουπόλε-
ως τοῦ Νηστευτοῦ». καὶ
ἄλλα ἐπιγράφουν οὕτως· «κα-
νονικὸν Ἰωάννου μοναχοῦ καὶ
διακόνου μαθητοῦ τοῦ ἁγίου
Βασιλείου, οὗτινος ἡ ἐπω-
νομία τέκνον τῆς ὑπακοῆς». εἰς
ἄλλο πάλιν ἐνδείκνυται τὸν χα-
ρακτῆρα, ὅτι γέροντός τινος ἐνι
πρὸς μαθητὴν ἐν τῷ λέγειν,
ὅτι «ταῦτα γράφω σοι καὶ οὕ-
τως ποίει 1), ἕως οὗ σε συντύ-
χω ἀπὸ στόματος». καὶ πάλιν
ἔχει εἰς τινα προλόγους δύο
καὶ ἐκ τὸ λέγειν, ὅτι «ταῦτα
πάντα ἔμαθον ἐκ τοῦ ἐμὲ ἀνα-
θρέψαντος λόχου τῆς διακρί-
σεως». καὶ ἀπὸ ἄλλα πολλὰ ἐν-
δείκνυται, ὅτι γέροντος ἐνι τι-
νὸς πρὸς μαθητὴν· ὁ γὰρ μέ-

γας Ἰωάννης ὁ Νηστευ-
τῆς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ βα-
σιλέως ἦτον, ὁ δὲ ἅγιος Βα-
σίλειος ἐπὶ Οὐάλεντος,
καὶ ἀσύμφωνον ἐνι. καὶ ὁμως
ἀναγκαζόμενος ἐκ τῆς ἀσυμφωνί-

λεγομένου νομοκάνονου τοῦ Νη-
στευτοῦ· καὶ ἔσο εἰδῶς, ὅτι
πολλὰ περὶ τούτου ἐξερευνήσας
οὐχ ἠδυνήθη ἐυρεῖν ἐν ἀλη-
θείᾳ, τίνος ἐστίν· οὐ γὰρ συμ- 5
φωνοῦσιν ἀλλήλοις τὰ ἀντίγρα-
φα, ἀλλὰ τινα μὲν τοιάνδε φέ-
ρουσιν τὴν ἐπιγραφὴν· «νομοκά-
νονον Ἰωάννου πατριάρχου
Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Νη- 10
στευτοῦ». ἄλλα· «κανονικὸν
Ἰωάννου μοναχοῦ καὶ διακό-
νου μαθητοῦ τοῦ ἁγίου Βασι-
λείου, οὗ (ἡ) ἐπωνυμία τέ-
κνον ὑπακοῆς». ἐν ἑτέροις δὲ 15
πάλιν δείκνυται τις χαρακτήρ,
ὅτι γέροντός ἐστι τινὸς πρὸς τὸν
ἑαυτοῦ μαθητὴν τῷ 2) λέγειν,
ὅτι «ταῦτά σοι γράφω καὶ οὕ-
τως ποίει, ἕως ἂν σε συντύχω 20
ἀπὸ στόματος», καὶ ἐκ τοῦ λέ-
γειν, (π. 210^α) ὅτι «ταῦτα πάν-
τα ἔμαθον ἐκ τοῦ ἐμὲ 3) ἀνα-
θρέψαντος λόχου τῆς διακρί-
σεως». τῷ τε ἔχειν προλόγους 25
δύο καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν δεί-
κνυται, ὅτι γέροντος ἐνι τινὸς
πρὸς τὸν ἑαυτοῦ μαθητὴν. ὁ
γὰρ μέγας Ἰωάννης ὁ Νη-
στευτῆς ἐπὶ Ἰουστινιαν- 30
νοῦ τοῦ βασιλέως ἦν, ὁ δὲ
μέγας Βασίλειος ἐπὶ Οὐά-
λεντος πολλῶ πρότερον αὐ-
τοῦ βασιλεύσαντος. καὶ ὅλως
ἔστιν ἀσύμφωνον. τοίουν τσαού-

1) ποίει.

2) τὸ.

3) ἐμὲ.

5 ας τῶν τοιούτων πάντων ἐξε-
 ρεύνησα καὶ ἤρᾳ τὸν βίον τοῦ
 ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Νη-
 στευτοῦ, καὶ οὐδαμῶς φέρει,
 10 ὅτι τινὸς ἐγένετο μαθητῆς πώ-
 ποτε, οὔτε σύγγραμμα οἰονδήποτε
 πώποτε ἔγραψε, μᾶλλον δὲ νο-
 μοκάνονον, εἴτε ὅλως περὶ μα-
 15 θητῶν ἐξαγορεύσεις οἰωνδήποτε
 10 φέρει, οὔτε κἂν ἐπιστολὴν εἰς
 οἰονδήποτε μαθητὴν, καθὼς εἰς
 τὰ τοιαῦτα νομοκάνονα λέγει,
 (Π. 60^a) ὅτι πλήθη πολλὰ ἀν-
 15 δρῶν τε καὶ γυναικῶν εἶχεν εἰς
 15 μαθητεῖαν· καὶ ὅμως ὧδε εἰς
 τὰ τοιαῦτα βιβλία γυναικῶν μνη-
 μονεύει ἐξαγορίας, καὶ εἰς αὐτὰ
 πάλιν ἀντικρὺς λέγει, ὅτι «Γυ-
 20 ναικοῦ ἐξαγορίαν ὅλως εἰ μὴ
 20 πρὸς θάνατον μὴ δέξῃ». καὶ ὧδε
 πάλιν ἐμφαίνει γέρον(τα) πρὸς
 μαθητὴν. τέως καθὼς καὶ προ-
 εἶπαμεν, ὁ βίος τοῦ ἀγίου Ἰω-
 25 ἀννου τοῦ Νηστευτοῦ οὐ-
 25 δόλως ἐμφαίνει ποτὲ χαρακτη-
 ρά τι τῶν τοιούτων, ἀλλὰ χα-
 ράκτης ἦτον τοῦ λογαρίου τῆ
 ἐπιστήμῃ καὶ ἡ ἔνθεος αὐτοῦ
 ἀρετὴ ἀνεβίβασεν τοῦτον εἰς
 30 τὸ τάγμα τῆς ἐκκλησίας καὶ οὐ-
 τως εἰς τὸν πατριαρχικὸν τῆς
 Κωνσταντινουπόλεως θρόνον. καὶ
 λεπτομερῶς γράφει περὶ τὰς ἐν-
 θέους ¹⁾ αὐτοῦ πράξεις καὶ ἐλεη-
 μοσύνας. καὶ οὔτε μαθητῆς τι-

σαύτης ἀνισότητος ἐν τοῖς ἀντι-
 γράφοις εὕρισκομένης, ἠναγκά-
 σθην καὶ ἄκων ζητῆσαι καὶ ἐξ-
 ερευνησαι τὸν βίον αὐτοῦ, ὃ καὶ
 πεποίηκα. ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ βίῳ
 αὐτοῦ ἐμφέρεται, ὅτι γέγονέ τι-
 νος μαθητῆς ἢ οἰονδήποτε σύγ-
 γραμμα ἐξέθετο πώποτε καὶ μά-
 λιστα νομοκάνονον. ἀλλ' οὐδὲ
 περὶ ἐξαγορεύσεων μαθητῶν
 ὀπωσδήποτε περιέχει, ἢ ὅλως
 περὶ ἐπιστολῆς ὡς πρὸς μαθη-
 τὴν τινα διαλαμβάνει, ὥσπερ εἰς
 τὰ λεγόμενα τοῦ Νηστευτοῦ
 νομοκάνονα εὕρηται, ὅτι πολλὰ
 πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν
 εἶχεν εἰς μαθητεῖαν· ἐν τισὶ δὲ
 τῶν ἀντιγράφων λέγει, ὅτι «Γυ-
 ναικοῦ ἐξαγορίαν εἰ μὴ πρὸς θά-
 νατον μὴ δέξῃ», ὅπερ ἔστιν ἄν-
 20 τικρὺς τοῦτ' ἔστιν ἔναντιον τὸ
 ποτὲ μὲν ἐπιτρέπειν, ποτὲ δὲ
 ἀπαγορεύειν τὴν τῶν γυναικῶν
 ἐξαγορίαν. τὸ δὲ εἰπεῖν ἐνταῦ-
 25 θα, ὅτι «Εἰ μὴ πρὸς θάνατον
 μὴ δέξῃ λογισμὸν γυναικός»,
 ἐμφαίνει πάλιν, ὡς εἵπομεν ἄνω-
 30 θεν, γέροντος εἶναι πρὸς μαθη-
 τὴν. Καὶ τέως ἀποδεδείχεται ἐκ
 τε τοῦ βίου αὐτοῦ καὶ καὶ ἐκ
 τῶν λοιπῶν μὴ εἶναι τοῦ Νη-
 στευτοῦ τὸ εἰρημένον νομο-
 κάνονον. αὐτὸς δὲ Νηστευτῆς
 τῆ ἐπιστήμῃ τοῦ λογαρίου χα-
 35 ράκτης ἐτύγχανεν ὢν, ἡ δὲ ἐν-

1) ἐνθέου.

νος ἐγένετο οὔτε σύγγραμμα αἰονόηποτε πεποίηκεν.

7. Πάλιν ἄλλο, ὅτι, καθὼς καὶ προείπαμεν, ὁ μέγας Ἰωάννης ὁ Νηστευτῆς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ βασιλέως τοῦ προτέρου ἐγένετο, ἡ δὲ σ' ἁγία σύνοδος ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου Ἡρακλείου ἐν ὑστέροις ἐγένετο· καὶ εἰς τὸν αὐτῆς πρόλογον εἰς τὸν β' κανόνα λεπτομερῶς ἀπὸ τοῦ κανόνας τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ καθεξῆς ὕλας τὰς συνόδους οἰκουμενικὰς τε καὶ τοπικὰς, ὁμοίως καὶ τοὺς κανόνας ἐκάστης συνόδου τὸν ἀριθμὸν ἐντιθεῖς καὶ αὐτὰς τὰς ἐπιστολάς τῶν ἁγίων πατέρων πάντας, ὕσας ἔχουσι θεῖους κανόνας μικρὰς καὶ μεγάλας, ὁμοίως καὶ διὰ μικρὰ τελείως πάθη τινὰς τῶν πατέρων ἐπιστολάς, καθὼς ἡ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου πρὸς Ἀμοῦν μονάζοντα περὶ τὴν νυκτερινὴν ῥύσιν τοῦ σώματος ἔγραψεν, ὡσαύτως καὶ ἐτέρων πατέρων τινὰς λέξεις μικρὰς τινὰς· πάντα ἐν ἀκριβείᾳ εἰς τοῦτο το κεφάλαιον ἔγραψεν ἡ ἁγία οἰκουμενικὴ σύνοδος αὕτη καὶ συνηρμόσατο, καὶ εἰς πλειότεραν ἀφάλειαν ταῦτα προσέθη-

θεος αὐτοῦ ἀρετῇ ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὸ τάγμα τῆς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὸν πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ὕψωσε· καὶ οὔτε μαθητῆς τινος γέγονε οὔτε οἰονόηποτε σύγγραμμα ἐποίησεν. 5

Καὶ κατ' ἄλλο δὲ πάλιν ἔστι τοῦτο πιστώσασθαι, ὅτι ὁ μέγας οὗτος Ἰωάννης ὁ Νηστευτῆς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ βασιλέως ὡς φθάσαντες εἴπομεν γέγονεν, ἡ δὲ ἕκτη ἁγία σύνοδος ἐπὶ τοῦ ἐγγόνου Ἡρακλείου πολλῶ ὕστερον ἐγένετο· 10 ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τῆς τοιαύτης συνόδου ἀπὸ τε τῶν κανόνων τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ καθεξῆς πασῶν τῶν συνόδων, τῶν τε οἰκουμενικῶν καὶ τῶν τοπικῶν, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν κεφαλαίων ἐκάστης συνόδου λεπτομερῶς ἐμφέρεται, πρὸς δὲ καὶ πάσας τὰς τῶν ἁγίων πατέρων ἐπιστολάς, ὕσαι δηλαδὴ 25 θεῖους κανόνας ἔχουσιν, ἂν τε μικραὶ ἂν τε μείζονες εἴεν, ὥστε καὶ ἡ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου γραφεῖσα πρὸς Ἀμοῦν μονάζοντα περὶ τῆς νυκτερινῆς 30 ὄνειρώξεως καὶ τῆς ἐντεῦθεν ῥεύ(π. 211^b)σεως. καὶ ἄλλας δὲ τινὰς ῥήσεις πατρικὰς περὶ ἐλαχίστων ῥήσεις πατρικὰς περὶ ἐλαχίστων ῥηθείσας πραγμάτων 35 ἡ ἁγία αὕτη ἕκτη σύνοδος ἀνετάξατο εἰς περισσοτέραν ἀσφά-

κεν, καὶ οὐδαμοῦ ἐμνημόνευσεν,
 ὅτι Ἰωάννου πατριάρχου Κων-
 σταντινουπόλεως τοῦ Νηστευ-
 τοῦ (Π. 60^b) ὡσπερ λέγει καὶ
 5 δίχα τῶν οἰκουμενικῶν συνό-
 δων ἐτέρων πατριαρχῶν Κων-
 σταντινουπόλεως ἐξ ὀνόματος
 συγγράμματα περὶ ὑποθέσεων
 τινῶν μερικῶν καὶ ὀλιγοστῶν,
 10 πόσῳ γε μᾶλλον τοιούτων τε-
 λείων καὶ περιεκτικᾶς ἔχων
 τὰς ὑποθέσεις εἰς πάντα ἄν-
 θρωπον, καὶ τοιούτου ἀνδρὸς καὶ
 μάλιστα πατριάρχου Κωνσταν-
 15 τινουπόλεως καὶ ἐν τῇ τοσαύτῃ
 ἀρετῇ διαπρέποντος εἶχεν ἀθετῆ-
 σαι ἢ ἀγία σύνοδος ἢ ἀπὸ θείου
 πνεύματος συναρμόσασα πάντα.
 ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς περισσοτέραν
 20 ἀσφάλειαν καὶ φόβου τῶν ψευδῶς
 ἐκτιθεμένων ἀπὸ τινῶν κατὰ τὰς
 ἰδίας ἐπιθυμίας, μετὰ τὸ ἀριθμη-
 σαι πάντας τοὺς θείους κανόνας
 καὶ τὰς ἀγίας συνόδους ὁμοίως καὶ
 25 τὰς κανονικὰς ἐπιστολάς ἐν ἀκρι-
 βείᾳ, πάντα ἐπιφέρει οὕτως καὶ
 λέγει «Μηδενὶ ἐξεῖναι τοὺς προ-
 δηλωθέντας παραχαράττειν κα-
 νόνας ἢ ἀθετεῖν, ἢ ἐτέρους
 30 παρὰ τοὺς προκειμένους παρα-
 δέχεσθαι κανόνας ψευδεπιγρά-
 φους ὑπὸ τινῶν συντεθέντας
 τῶν τὴν ἀλήθειαν καπηλεύειν
 ἐπιχειρησάντων. εἰ δέ τις
 35 ἀλλῶ¹⁾ κανόνα τινὰ τῶν εἰρη-
 μένων καινοτομῶν ἢ ἀνατρέ-
 πειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται

1) ἄλλο.

λειαν, καὶ οὐδαμοῦ ἐδήλωσεν,
 ὅτι τὸδε τὸ σύγγραμμα ἢ γοῦν
 τὸ ῥῆμα Ἰωάννου (ἐστὶν)
 πατριάρχου Κωνσταντινουπόλε-
 ως τοῦ Νηστευτοῦ, ὡσπερ
 ἀμέλει λέγει ἐτέρων πατριαρχῶν
 Κωνσταντινουπολιτῶν ὀνόματα
 ἐκτὸς τῶν συνόδων καὶ τὰ τού-
 των συγγράμματα καὶ ἔσθ' ὅτε
 περὶ βραχυτάτων τινῶν καὶ με-
 ρικῶν ὑποθέσεων. εἰ δὲ ταῦτα
 οὕτως, οὐ πολλῶ μᾶλλον, εἴ γε
 ἦν τοιοῦτο περιεκτικὸν καὶ
 λυσιτελὲς ἔγγραφον καὶ τοιού-
 του ἐπισήμου ἀνδρὸς ἀπὸ τε
 τῆς καθέδρας ἀπὸ τε τῆς ἀρε-
 τῆς, οὐκ ἔδει καὶ περὶ τού-
 του ἀνατάξασθαι καὶ ποσῶς
 δηλῶσαι τὴν ἀγίαν ταύτην σύ-
 νοδον τὴν τῷ θεῷ πνεύμα-
 τι κινήθεισαν καὶ πάντα κα-
 λῶς συναρμόσασαν· ἦτις δὴ
 σύνοδος μετὰ τὸ πάντα ἀνα-
 κεφαλαῖωσαι καὶ καλῶς περὶ
 τῶν δοκούντων διαστείλασθαι
 ἐπάγει λέγων· «Μηδενὶ ἐξεῖ-
 ναι τοὺς προδηλωθέντας πα-
 ραχαράττειν κανόνας ἢ ἀθε-
 τεῖν, ἢ ἐτέρους παρὰ τοὺς κει-
 μένους παραδέχεσθαι ψευδεπι-
 γράφους ὑπὸ τινῶν συντεθέν-
 τας τῶν τὴν ἀλήθειαν καπηλεύειν
 ἐπιχειρησάντων· εἰ δέ τις ἀλλῶ
 κανόνα τινὰ τῶν εἰρημένων και-
 νοτομῶν ἢ ἀνατρέπειν ἐπιχει-
 ρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται κατὰ τὸν
 τοιοῦτον κανόνα, ὡς αὐτὸς

κατὰ τὸν τοιοῦτον κανόνα, ὡς αὐ-
 τὸς διαγορεύει, τὴν ἐπιτιμίαν δε-
 χόμενος»¹⁾. καὶ αὕτη ἡ ἀγία σύ-
 νοδος ὠμμάτωσεν ἡμᾶς καὶ ἤνοι-
 ξε θύραν τοῦ γνῶναι τῶν τοι-
 ούτων τὴν εἶδησιν. πάλιν ἐν ὑστέ-
 ροις καιροῖς ἐπὶ Ῥωμανοῦ
 τοῦ γέροντος καὶ Κων-
 σταντίνου ἡ γενομένη σύνο-
 δος τῆς ἐνώσεως ὑστέρα πάντων
 τῶν θείων πατέρων καὶ διδασκά-
 λων καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ
 θεοῦ ὀρθοδόξων βασιλέων Ῥω-
 μανοῦ τοῦ γέροντος καὶ
 Κωνσταντίνου καὶ ὀρθοδό-
 ξων ὁμοίως πατριαρχῶν μετὰ
 καὶ ἐτέρων πολλῶν τοῦ ἐκκλη-
 σιαστικοῦ συστήματος ἅμα καὶ
 λαϊκῶν σοφῶν τε καὶ γνωστικω-
 τάτων, καὶ ὅμως οὐκ ἐν γωνίᾳ
 μιᾷ εἴτε εἰς μικράν τινα πόλιν
 καὶ οὐδαμινῆν γενομένη, ἀλλ'
 εἰς αὐτὴν τὴν βασιλεύουσαν
 τὴν Κωνσταντινουπόλεως. καὶ
 τότες ὅταν ἐκ πάντων αἰρέσεων
 καὶ σχισ(π. 61^a)ματων καθα-
 ρεύουσα, τότε ἡ σύνοδος αὕτη
 ἐγένετο τῆς ἐνώσεως. ἐν τῷ
 τέλει δὲ τῶν αὐτῆς διατάξεων
 κατὰ τάξιν ἐπιφέρει τοὺς ἀνα-
 θεματισμοὺς καὶ ἐκεῖ ἐπιφέρει
 καὶ ἐπισφραγίζει καὶ τοῦτολέγων,
 ὅτι «Ἄπαντα τὰ παρὰ τὴν ἐκ-
 κλησιαστικὴν παράδοσιν καὶ τὴν
 διδασκαλίαν καὶ ὑποτύπωσιν τῶν
 ἁγίων καὶ ἀοιδίμων πατέρων
 καινοτομηθέντα καὶ προαχθέντα

διαγορεύει, τὴν ἐπιτιμίαν δε-
 χόμενος». καὶ οὕτω μὲν ἡ
 τοιαύτη σύνοδος ὠμμάτωσεν
 ἡμᾶς καὶ ἤνοιξε θύραν τοῦ
 γνῶναι τῶν τοιούτων τὴν εἶ- 5
 δησιν. ἐν ὑστέροις δὲ καιροῖς
 ἡ γενομένη σύνοδος τῆς ἐνώ-
 σεως ἐπὶ Ῥωμανοῦ τοῦ γέ-
 ροντος καὶ Κωνσταντί-
 νου τῶν ὀρθοδόξων βασιλέων 10
 καὶ τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ἐναρέτου
 πατριάρχου καὶ ἄλλων πολλῶν
 τοῦ τῆς ἐκκλησίας πληρώματος
 ἅμα λαϊκῶν τε σοφῶν καὶ γνω-
 στικῶν, οὐκ ἐν γωνίᾳ που καὶ 15
 ἐν παραβύστω, ἀλλ' ἐν ταύτῃ
 τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων Νέα
 Ῥώμη, ἡνίκα πάντων τῶν σχι-
 σμάτων καθαριεύουσα ἦν ἡ
 τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, τάδε πως 20
 ἐν τῷ τέλει διέξεισιν, ὅτι «Πάν-
 τα τὰ παρὰ τὴν ἐκκλησιαστι-
 κὴν παράδοσιν καὶ τὴν διδα-
 σκαλίαν καὶ ὑποτύπωσιν τῶν ἁγί- 30
 ων καὶ ἀοιδίμων πατέρων και-
 νοτομηθέντα καὶ πραχθέντα ἢ

¹⁾ Τρυλλ. 2.

ἢ μετὰ τοῦτο πραχθησόμενα ἀνάθεμα». καὶ μεθ' ἕτερα, ὅτι «τοῖς ἐν καταφρονήσει τιθεμένοις τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους κανόνας τῶν μακαρίων πατέρων ἡμῶν, οἳ καὶ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ὑπεριδοῦσι καὶ ὅλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν κοσμοῦντες πρὸς θεῖαν ὁδηγοῦσιν εὐλάβειαν, ἀνάθεμα 1). ἰδοὺ καὶ αὕτη ἡ σύνοδος πολλῶν πατέρων δύο τούτων ἀναθεματισμῶν. καὶ μᾶλλον ὅτι ἐν ὑστέροις τελείως τῶν θείων πατέρων ἐγένετο. περὶ δὲ τῶν ἐπιτιμιῶν τὸν κατὰ τῆς πορνείας χρόνον τῶν θείων πατέρων, συνόδων καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐξηκολούθησεν, ὅτι περὶ πορνικῶν αἰτιῶν ἢ ὑπόθεσις ἦν, καὶ οὔτε Νηστευτοῦ ἐμνημόνευσεν καὶ ἐξηκολούθησεν, οὔτε ἄλλου τινος, ἀλλὰ τῶν περιεκτικῶν ἁγίων καὶ θείων συνόδων τῶν ἐν ἀληθείᾳ ἐν ἁγίῳ πνεύματι συνηγμένων, καὶ τοῦ 25 μεγάλου Βασιλείου.

8. Καὶ ταῦτα πάντα ἐρευνήσας, πνευματικὴ ἀδελφέ, καὶ φοβηθεὶς τὴν ἐγκεχυρμένην πλάνην, εἴ τι ὁ Θεὸς ἐδωρήσατο, συνῆφα τὰ τῆς προειρημένης βίβλου τοῦ Νηστευτοῦ λεγομένης τὰ ἀρμόζοντα τέως τὸ ὅσον μετὰ καὶ ἐρμηνείας τῶν δυσνοήτων τῆς αὐτῆς βίβλου καὶ ἐτέρων ἐρμηνειῶν τινῶν συμβαλλομένων τῶν ἐπιτιμιῶν τέως τῶν διαφόρων ἀμαρτημάτων καὶ τῆς μετανοίας αὐτῆς καὶ κρατήσεως καὶ συγχωρήσεως τῶν θείων καὶ ἀγράντων μυστηρίων. καὶ πάλιν ὅσα τῶν ἁγίων πατέρων ἐν εἰδήσει τοιαύτῃ ἐνέτυχα, συναρμόσας δὲ καὶ ὁμοῦ τεθεικῶς ταῦτα

μετὰ τοῦτο πραχθησόμενα ἀνάθεμα». καὶ πάλιν· «τοῖς ἐν καταφρονήσει τιθεμένοις τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους κανόνας τῶν μακαρίων πατέρων ἡμῶν, οἳ καὶ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ὑπεριδοῦσι καὶ ὅλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν κοσμοῦντες πρὸς θεῖαν ὁδηγοῦσιν εὐλάβειαν, ἀνάθεμα» 1). ἰδοὺ καὶ αὕτη ἡ σύνοδος ὑπὸ πολλῶν πατέρων ἐν ὑστέροις καιροῖς ἐν ἁγίῳ πνεύματι κινηθεῖσα διὰ τῶν δύο τούτων ἀναθεματισμῶν πάσας τὰς ματαίας ὑπολήψεις ἀνέτρεψε, περὶ δὲ τῶν ἐπιτιμιῶν τὰς τεθείας συνό(π. 211^b)δους καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐξηκολούθησεν, ὅτι περὶ πορνικῶν αἰτιῶν ἢ ὑπόθεσις ἦν· περὶ δὲ τοῦ Νηστευτοῦ οὔτε ἐμνημόνευσεν ὅλως οὔτε ἐξηκολούθησεν.

1) РП., V 9—10. Эти постановления обозначены въ нѣкоторыхъ изданіяхъ, какъ правила δ' и ζ'.

πρὸς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου τῶν Ἑρμηνειῶν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ἐθήκαμεν (Π. 61^b) μετὰ τὸ τελειωθῆναι τὸν ξγ' λόγον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα προκειμένα, ὅπερ (ταύτην τὴν βίβλον καὶ ἐσὺ ἔχεις) καὶ ὧδε εἰς τὸν ἅγιον Συμεῶν τὸν Θαυματουργὸν ἐνι. ἀλλαχοῦ δὲ τὸ νομοκάνονον τοῦτο πλατυτέρως ἐξ- 5
 ἐδόθη.

9. Περὶ δὲ βρώσεως καὶ πόσεως τὰ ἐν τῇ βίβλου τοῦ Νηστευτοῦ ἐγκείμενα οὐ συμφωνοῦσιν ὅλως τοῖς θείοις κανόσι, καθὼς καὶ ἄνωθεν εἶπαμεν. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐτόλμησα θῆσειν τὰς ἐορτὰς ἐξ αὐτὸ τὸ βιβλίον εἰς τὸ τυπικούτζικον τὸ ἐνι εὐμάρτυρον ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων.

Ἄλλ' ἐνταῦθα μὲν οὕτως· περ δὲ βρώσεως καὶ πόσεως οὐ συμφωνοῦσι τὰ τῇ βίβλω τοῦ Νηστευτοῦ ἐγκείμενα τοῖς θείοις κανόσι καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐτόλμησα θείναι τὰς ἐορτὰς ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ τυπικούτζικον, ὅπερ ἐνι ἐμάρτυρον ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων. 10
 15

10. Ταῦτα δέ, πνευματικέ μου ἀδελφέ, περὶ ὧν ἔγραψές με ὑποθέσεων ἐρευνήσας, ἔγραψά σε, ὅσα ἐνέτυχον ἐκ τῶν θείων γραφῶν. ἐὰν δέ τινα ἕτερον ἔχουν σκοπὸν τὸν μὴ γινώσκοντά με, εἴ τις ἄλλος γινώσκων ἐκ θείου καὶ προσκυνητοῦ Πνεύματος, τὸ κρεῖττον ἡμᾶς ὠφελήσει ὡς ἰδιώτας. διὰ τοι τοῦτο εἰς πᾶν, ὅ τι λόγῳ ἢ γράμματι εὐρητε δυσδιάκριτον, οὐκ ἀποτολμῶ διακρίναι τοῦτο ἢ ἀποφαίνεσθαι, ἀλλ' ἑτέροις τοῦτο παραχωρῶ. 20
 ἔξω παντὸς ἐπικειμένου κινδύνου ἐμαυτὸν ἐλεύθερον εἶναι σπουδάζω τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ μόνον τὴν εἴδησιν φανεροποιῶν. οὕτως καὶ ἐσὺ ποιῶν οὐκ ἀποσφαλεῖς τοῦ προσήκοντος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ. ἡμεῖς τοίνυν εἴ τι καὶ ἐνετόχαμεν ἐν διαφοροῖς βίβλοις εἴτε εἰς τὰ τυπικά τῶν μοναστηρίων εἴτε ἐν τῇ προειρημένῃ βίβλω τῇ λεγομένῃ τοῦ Νηστευτοῦ, εἴτε ἄλλου τινὸς τέως τῶν ἐχόντων εἴδησιν πάντες καὶ ἀπὸ διαφορῶν θείων 30
 γραφῶν καὶ κανόνων ἐνθέσμων καὶ νόμων πολιτικῶν, εἴτε περὶ βρώσεως καὶ πόσεως, εἴτε περὶ ἐορτῶν καὶ νηστειῶν, εἴτε ἐν ἄλλῃ οἰαδήποτε πράξει, πάντα συνάψαντες διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου καὶ τὸν θεσμόν ἐξακολουθοῦντες τῆς θείας ἀγάπης εἰς τὸ παγκόσμιον καὶ περιεκτικὸν βιβλίον τῶν Ἑρμηνειῶν τῶν ἐντολῶν 35
 τοῦ Κυρίου ἐθήκαμεν πάντα. τὴν δὲ ἀκρίβειαν πᾶσαν εἰς τὸ προλεχθὲν τυπικούτζικον ἐξεθέμεθα. ἕκαστος οὖν ἐντυγχάνων ταῦτα

πάντα, εἴ τι καὶ ἀρμόζει, τοῦτο πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς καὶ ἀρεσκον Θεῷ διαπράξει καὶ ὑμῖν ὑπερευχόμενος.

(π. 62^α) 11. Ἡμᾶς δὲ τοῦτο ἀρμόζει, καθὼς ὁ ἀπόστολος Τιμοθέῳ γράφων ὤρισεν· «Σεαυτὸν ¹⁾ ἀγνὸν τήρει καὶ μὴ κοινώνει ἀμαρτίας ἀλλοτρίας» ³⁾. καὶ «Ἐν πραύτητι παιδεύων τοὺς ἀντιδιατιθεμένους» ⁴⁾. καὶ τό· «Εἴ τις φιλόνηκος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν οὐδὲ αἱ ἐκκλησῖαι τοῦ Θεοῦ» ⁵⁾. καὶ τό· «Εἴ τις ἐτέρῳ διδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται μὴδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ ἀποστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων· ἐστὶ δὲ πορισμὸς μέγας εὐσέβεια μετὰ αὐταρκειᾶς» ⁶⁾.

30 12. Ταῦτα πάντα, πνευματικῆ ἀδελφῆ, ἀπὸ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπιστολῆς ὁμοίως καὶ τῶν λοιπῶν διαφόρων ἐπιστολῶν καὶ λοιπῶν συγ-

Τὸ λοιπὸν οὖν ἐκεῖνο ἡμῖν ἀρμόζει, ὅπερ ὁ ἀπόστολος Τιμοθέῳ ²⁾ ἐπέστελλε, «Σεαυτὸν λέγων ἀγνὸν τήρει καὶ μὴ κοινώνει ἀμαρτίαις ἀλλοτρίαις» ³⁾. καὶ τό· «Ἐν πραύτητι παιδεύων τοὺς ἀντιδιατιθεμένους ⁴⁾. εἰ δὲ τις φιλόνηκος εἶναι δοκεῖ, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν οὐδὲ αἱ ἐκκλησῖαι τοῦ Θεοῦ» ⁴⁾. καὶ τό· «Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται μὴδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, διαπαρατριβαὶ ἀνθρώπων διεφθαρμένων τὸν νοῦν καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων· ἐστὶ δὲ πορισμὸς μέγας ἢ εὐσέβεια μετ' αὐταρκειᾶς» ⁶⁾.

Ταῦτα τοίνυν μελέτα, ἐν τούτοις ἀδολέσχει ὑπερευχόμενος καὶ τῆς ἡμῶν ἀθλιότητος (οὐ γὰρ ἡμέτερα ταῦτα οὐδὲ τῆς ἡμετέρας διανοίας γεώργια, ἀλλ'

¹⁾ αὐτόν.

²⁾ переправл. изъ Тимѳеос.

³⁾ I Τιμ. V, 22.

⁴⁾ II Τιμ. II, 25.

⁵⁾ I Κορ. XI, 16.

⁶⁾ I Τιμ. VI, 3—6.

γραμμάτων ἐτέρων καὶ αὐτοῦ
τοῦ μεγάλου βιβλίου τῶν Ἑρ-
μηνειῶν. νουνεχῶς πάντα καὶ
φιλοπόνως ἀενάως διέρχου, ὡς
ἐκ τῆς θείας προνοίας τὴν ἐνέρ-
γειαν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ
ἔχοντα καὶ οὐκ ἀπὸ ἐμῆς σπου-
δῆς τοῦ ἀναξίου μοναχοῦ Νί-
κου. μετάνοιαν οἱ μετ' ἐμὲ
ἀδελφοὶ καὶ τοὺς ἐν σοὶ ἀδελ-
φοὺς μετάνοιαν ἐξ ἐμοῦ.

ἄπερ ἡ χάρις ἐνέπνευσεν) ἐν
αὐτῷ Χριστῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν,
ὃ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶ-
νας ἀμήν.

ε'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον περὶ τῆν τῶν
κοσμικῶν πολιτείαν καὶ συνταγὴν, ὁμοίως καὶ τῶν μοναχῶν καὶ
περὶ ὑποταγῆς καὶ ἐξαγορεύσεως καὶ λυτρώσεως ἁμαρτιῶν καὶ
ἐτέρων ὑποθέσεων ἀναγκαίων.

5 1. Πνευματικέ μου ἀδελφὲ κύριε Ἀρσένιε. ἤτήσω παρ'
ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου τοῦ γράψαι σοι εἴδησιν πρὸς σωτηρίαν καὶ ὁδη-
γίαν ψυχῆς, ὅπως ἔχῃς τοῦτο εἰς εὐλογίαν καὶ ὑπόμνησιν ἀληθι-
νήν διὰ τὰς ἀρτίως κατακρατήσαντα ἐξ οἰκείων τῶν ἀνθρώπων
διδασκαλίας. καὶ τὸ τοιοῦτόν σου αἶτημα εἰς πολλὴν φροντίδα
10 κατάγει, ἐὰν κατὰ τάξιν τοῦτο θέλω φροντίσειν, καὶ μᾶ(Π. 62^b)-
λλον, ὅτι ἐγὼ ἐλευινὸς ὢν οὐκ ἀποτολμῶ ἀπ' ἐμαυτοῦ τι πράτ-
τειν, ἀλλὰ πάντοτε ταῖς θείαις γραφαῖς τέως τὸ ὅσον κατὰ δύνα-
μίν μου καὶ ταῖς ἐρμηνείαις αὐτῶν ὡς καὶ νομίζω ἀκολουθῶ. καὶ
ἔνεκεν τοῦτο ἀδυνάτως με φαίνεται ἔχειν τοῦτο· προλαβὼν γὰρ
15 εἰς διάφορα συγγράμματα καὶ ἐν διαφόροις ἐπιστολαῖς αἰτησάν-
των τινων πατέρων καὶ ἀδελφῶν τὴν ἀναξιότητάν μου, καθὼς ἀρ-
τίως καὶ σοί, ἐμφανίσαι ἐκ τὰς θείας γραφὰς τὰ λανθάνοντα τοῖς
πολλοῖς, ὁμοίως καὶ τὰ ἐν τοῖς παρεληλυθόσι χρόνοις ἀμεληθέν-
τα καὶ ταῦτα τὸν τῆς κατὰ Θεὸν ὑπακοῆς καὶ ἀγάπης θεσμὸν τὸ
20 ὅσον τέως νομίζω ἐξακολουθῶν, ἃ ὁ Θεὸς ἐδωρήσατο πρὸς σω-
τηρίαν ψυχῶν, ἐκ τῶν θείων γραφῶν ἐξεθέμεθα, πρῶτον μὲν εἰς
ἡμετέραν καὶ τὴν τοῦ πλησίον ὠφέλειάν τε καὶ ἀγάπην, ἔπειτα
περιεκτικῶς ἐκ τὴν ἰδίαν προαίρεσιν διὰ τὸν εἰπόντα· «Ἀγαπή-
σεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν». καὶ ὅμως εἰ καὶ ἀδυνάτως μὲ
25 φαίνεται ἔχειν μετὰ τὸ ἐπίταγμα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑπερ προεῖπα
σκοπόν, ὁ ἀρχηγὸς καὶ χορηγὸς τῆς ἀγάπης Θεὸς ἐνδυναμώσει
τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν διὰ τὴν σὴν καὶ ἐμήν ὠφέλειαν.

2. Ἄρξομαι δὲ μετὰ Θεὸν τῆς ῥίζης τοῦ προκειμένου φυ-
τοῦ. ἐξ ἀρχῆς τοίνυν φυτεύεται πᾶς χριστιανὸς ἐκ τοῦ ἁγίου βα-
30 πτίσματος καὶ συντάσσεται τῷ Θεῷ φυλάξαι τὰ τρία ταῦτα, κα-
θὼς ἐκεῖ ῥητῶς λέγει, ὅτι «Ἀποτάσσομαι τὸν σατανᾶ καὶ πᾶσι
τοῖς ἔργοις αὐτοῦ». ἰδοὺ διὰ τῶν τριῶν λέξεων νομιζομένων ὀλί-
γων ὅλον τὸν παλαιὸν καὶ φθειρόμενον ἄνθρωπον ἀποτάσσεται καὶ
συντάσσεται τὸν νέον καὶ ἀνακαινούμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον. μόνον